

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ
KAPSAMINDA REHİN ALACAKLISININ
KORUNMASI

KENAN KOÇ

2501151439

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET FATİH ARICI

İSTANBUL-2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : KENAN KOÇ

Numarası : 2501151439

Anabilim Dalı /
Anasanat Dalı / Programı : ÖZEL HUKUK

Danışmanı : DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET FATİH ARICI

Tez Savunma Tarihi : 28.06.2019

Saati : 14.00

Tez Başlığı : TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHİN KAPSAMINDA REHİN ALACAKLISININ
KORUNMASI

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış,
sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞU~~yla karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. BİLGEHAN ÇETİNER		KABUL
2- DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET FATİH ARICI		KABUL
3- DR. ÖĞR. ÜYESİ ESRA HAMAMCIOĞLU		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. KORAY DEMİR		
2- DR. ÖĞR. ÜYESİ FATİH AYDOĞAN		

ÖZ

**TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ KAPSAMINDA REHİN
ALACAKLISININ KORUNMASI**

KENAN KOÇ

Geçmişten günümüze taşınır rehninin teslimine bağlı olma şartı borçlunun ekonomik faaliyetlerinin ve ticari hayatın devamı bakımından önemli sorunlar teşkil etmekteydi. Bu nedenle 1971 yılında 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu yürürlüğe girmiştir. Ancak bu kanunun da beklenen etkinliği gösterememesi nedeniyle 1 Ocak 2017 tarihinde Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu yürürlüğe girmiştir.

“Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kapsamında Rehin Alacaklısının Korunması” başlıklı bu tez üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde genel olarak TMK uyarınca taşınır rehninin tanımı yapılmış, ikinci bölümde genel olarak ticari işlemlerde taşınır rehni ve rehin alacaklılarından bahsedilmiş, son bölümde alacaklıların TRK uyarınca yetkilerinden bahsedilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, Taşınır Rehni, Ticari İşlemler, Rehin Alacaklısı, Alacaklının Korunması.

ABSTRACT

PROTECTION OF THE PLEDGE CREDITOR WITHIN THE SCOPE OF THE PLEDGE OF MOVABLES IN COMMERCIAL TRANSACTIONS

KENAN KOÇ

From the past to our day, the condition that the pledge of movables depends on delivery has aroused significant problems in terms of economic activities and trade life of the creditor. Therefore, Law No 1447 of the Undertaking Pledge came into force in 1971. However, because of the reason that this law did not arouse the expected effect, The Code on The Pledge of Movables in Commercial Transactions came into force in 1st. January, 2017.

This thesis consists of three chapters titled as “Protection of The Pledge Creditor within the scope of The Pledge of Movables in Commercial Transactions”. In the first chapter, the pledge of movables has been defined according to the TMK in general. In the second chapter, the pledge of movables and the pledge creditors have been mentioned in general and when it comes to the last chapter, the authority of the creditors has been mentioned according to TRK.

Key Words: The Code on The Pledge of Movables in Commercial Transactions, The Pledge of Movables, Commercial Transactions, The Pledge Creditor, The Protection of The Creditor.

ÖNSÖZ

6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu 01.01.2017 tarihinde kendisi ile beraber birçok problemle birlikte yürürlüğe girmiştir. Gerek bunca muğlaklık içermesi gerek de birçok hukuk dalını ilgilendiren geniş muhtevası ile ilgi çekici bir tez konusu olmuştur.

Bu tezin her aşamasında emeği geçen birçok kişi olmuştur. Ancak öncelikle; tez konusunun seçiminden, değerli bilgileri ile tartışmalı hususların aydınlatılmasına, her aşamada yanımda olup kıymetli vaktini bana ayırmasına kadar birçok hususta değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi M. Fatih Arıcı'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Tez jürimde yer alarak ufkumun genişlemesini, olaylara farklı bir perspektiften bakabilmemi sağladıkları değerli görüş ve eleştirilerinden dolayı Prof. Dr. Bilgehan Çetiner ve Dr. Öğr. Üyesi Esra Hamamcıoğlu'na ayrıca teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK TAŞINIR REHNİNE HAKİM OLAN İLKELER

I- GENEL OLARAK	3
II- FER'İLİK (ALACAĞA BAĞLILIK) İLKESİ	5
III- ALENİYET (KAMUYA AÇIKLIK) İLKESİ	8
IV- BELİRLİLİK İLKESİ	10
A- Genel Olarak	10
B- Konuda Belirlilik.....	11
C- Alacakta Belirlilik	12
V- TEMİNATIN BÖLÜNMEZLİĞİ İLKESİ	13
VI- GÜVENİN KORUNMASI İLKESİ.....	14
VII- ÖNCELİK İLKESİ.....	15

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ VE REHN ALACAKLILARI

I- TRK'NIN DÜZENLEME VE UYGULAMA ALANI	17
A- TRK'nın Tarihçesi	17
B- TRK'nın Amacı ve Getirdiği Yenilikler	19
C- TRK'nın Kapsamı	23
1- Ticari İşlem Kavramı	23

2- TRK'nın Zaman İtibariyle Kapsamı	26
3- TRK'nın Konu İtibariyle Kapsamı	27
D- TRK'nın Kapsamına Girmeyen Haller	30
1- Genel Olarak	30
2- Sermaye Piyasası Araçları ile Türev Araçlara İlişkin Finansal Sözleşmeleri Konu Edinen Rehin Sözleşmeleri	31
3- Mevduat Rehni.....	33
4- Tapu Kütüğüne Herhangi Bir Nedenle Tescil Edilen Taşınır lar	34
5- TMK'ya Göre Kurulmuş Teslime Bağlı Taşınır Rehni	36
6- Özel Bir Sicile Tescili Zorunlu Taşınır Rehinleri.....	37
II- TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİNDE REHİN	
ALACAKLILARI	40
A- Genel Olarak	40
B- Kredi Kuruluşları	43
1- Genel Olarak	43
2- Bankalar	44
3- Finansal Kuruluşlar	45
4- Kredi ve Kefalet Sağlayan Kamu veya Özel Kurum ve Kuruluşlar	45
C- Tacir	46
D- Esnaf	49
E- Rehin Alacaklısının Sonradan Değişmesi Durumu	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

REHİN ALACAKLISININ TRK KAPSAMINDA KORUNMASI

I- GENEL OLARAK ALACAKLININ KORUNMASI KAVRAMI	54
II- REHİN HAKKININ SAĞLAMIS OLDUĞU GÜVENCEYE YÖNELİK KORUMA	55

A- Genel Olarak	55
B- Rehin Hakkının Sağladığı Güvencenin Konu Bakımından Kapsamı	55
1- Genel Olarak	55
2- Taşınır Varlıklar	57
3- Bütünleyici Parçalar	58
4- Eklentiler	60
5- Hukuki Getiriler	62
6- Doğal Ürün ve Bunun İkamesi Mallar	63
C- Rehin Hakkı Çerçevesinde Alacağın Kapsamı	64
1- Genel Olarak	64
2- Anapara	65
3- Faiz	67
4- Taşınır Varlığın Korunması İçin Yapılan Zorunlu Masraflar ve Ödenen Sigorta Primleri	68
5- Takip Giderleri	69
D- Rehinli Taşınırın Değer Tespiti ve Değerin Korunması İçin Alınabilecek Tedbirler	71
1- Değer Tespiti	71
2- Değerin Korunması İçin Alınabilecek Tedbirler	73
a. Genel Olarak	73
b. Zilyedin Kusuru ile Meydana Gelen Değer Azalmalarına Karşı Kullanılabilecek Yetkiler	75
(1) Genel Olarak	75
(2) Değer Azalmasına Sebep Olan Eylemlerin Yasaklanması Talebi	76
(3) Gerekli Önlemleri Almaya Yönelik Talep	77
(4) Eski Hale Getirme, Ek Güvence ve Kısmi Ödeme Talepleri	78

c. Zilyedin Kusuru Olmaksızın Meydana Gelen Değer Azalmalarına Karşı Kullanılabilecek Yetkiler.....	80
(1)Genel Olarak	80
(2)Ek Güvence veya Kısmi Ödeme Talebi	82
(3)Gerekli Önlemleri Alma Yetkisi	83
ç. Rehinli Taşınırı Denetleme Yetkisi.....	84

III- REHİN KONUSU ALACAĞIN İFA EDİLMEMESİ DURUMUNDA SAĞLANAN KORUMA..... 85

A- Genel Olarak	85
B- Mülkiyetin Devrini Talep Yetkisi	86
1- Genel Olarak	86
2- Devrin Şartları.....	87
3- Devrin Usulü	89
a. Genel Olarak.....	89
b. Takip Talebi	93
c. Sıra Cetveli	95
d. Ödeme Emri ve Emre İtiraz.....	97
e. İcra Emri.....	99
4- Mülkiyetin Devri Sonrası Yükümlülükler	101
5- Önce Rehne Başvurma Kuralına Aykırılık Oluşturup Oluşturmadığı.....	105
6- Lex Commissoria Yasağına Aykırılık Oluşturup Oluşturmadığı	106
C- Alacağını Varlık Yönetim Şirketlerine Devretme Yetkisi	109
D- Kiralama ve Lisans Hakkı Kullanma Yetkisi.....	111
E- Genel Hükümler Yolu ile Takip Yetkisi	113

IV- GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME 115

SONUÇ..... 117

KAYNAKÇA 128

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
ABD	: Ankara Barosu Dergisi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AY	: Anayasa
AYM	: Anayasa Mahkemesi
B.	: Bası
BankK	: 5411 sayılı Bankacılık Kanunu
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Bkz.	: Bakınız
Blm.	: Bölüm
BTHAE	: Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
C.	: Cilt
CMK	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
Çev.	: Çeviren
Değer Tespiti Yönetmeliği	: Ticari İşlemlerde Taşınır Varlıkların Değer Tespiti Hakkında Yönetmelik
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dp.	: Dipnot
E.	: Esas
İİK	: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu
ESMKK	: 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları

	Kanunu
EÜHFD	: Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
FKFFŞK	: 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu
FSEK	: 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
GSÜ	: Galatasaray Üniversitesi
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İETT	: İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri
İİK	: 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
İSKİ	: İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi
İÜHF	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
KGF	: Kredi Garanti Fonu
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
Komisyon Raporu	: Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Tasarısı (1/753) ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu
KOSBED	: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
LHD	: Legal Hukuk Dergisi

m.	: Madde
MÜHFHAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
Mük.	: Mükerrer
RG.	: Resmî Gazete
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SerPK	: 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
Sicil	: Ticaret veya Esnaf ve Sanatkâr Sicili
Sicil Yönetmeliği	: Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği
SMK	: 6769 sayılı Sinaî Mülkiyet Kanunu
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
SÜHFD	: Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.	: Tarih
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TARES	: Taşınır Rehni Sicil Sistemi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TESKOMB	: Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği
TİGEM	: Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü
TİRK	: 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu

TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TNB	: Türkiye Noterler Birliği
TOBB	: Ticaret ve Sanayi Odaları, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TRK	: 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UNCITRAL	: Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi
Uygulama Yönetmeliği	: Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik
vd.	: Ve devamı
Y.	: Yıl
Yarg.	: Yargıtay
YÜHFD	: Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Dergisi

GİRİŞ

Alacaklı açısından alacağının bir ayni yahut şahsi teminatla temin edilmesi son derece önemlidir. Rehin hakkı da bir ayni bir teminat olup sınırlı ayni haklar arasında yer almaktadır¹. Alacaklının korunması açısından alacağa güvence oluşturan bu ayni teminatın korunması gerekmektedir. Taşınmaz rehninde tapuya yapılan tescille korunan alacaklı taşınır rehninde taşınırın zilyetliğinin kendisine devri ile korunmaktadır.

TMK uyarınca kurulan taşınır rehninin teslimine bağlı olmasının, alacaklının korunması bakımından önemli bir ilke olduğu tartışmasızdır. Ancak bu şart hem alacaklı hem de borçlu için olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir. Alacaklının rehinli varlığı muhafaza ve bakım borcu yüklenmesi kendisi açısından işlem maliyeti oluşturmakta iken borçlunun ekonomik faaliyetlerinin devamı bakımından önemli sorunlar teşkil etmektedir. Söz gelimi, borçlu tacirin kredi alabilmesi açısından işletmesindeki makineleri rehnetmesi durumunda mesleki faaliyetlerini devam ettiremeyebilecek ve dolayısıyla borcunu ödeyemeyecektir.

Bu nedenlerden ötürü geçmişten bu yana ticari hayatın devamının sağlanması için teslim şartının yumuşatılmasının yolları aranmıştır. Bu amaçla, 1971 yılında 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu (TİRK) yürürlüğe konmuş ve 46 yıl boyunca yürürlükte kalmıştır. Ancak ticari işletme rehninin kurulmasının sıkı şartlara bağlı olması, söz gelimi ticari işletme adının, ticaret unvanının ve rehni kurulduğu esnada işletmeye özgülenen taşınır işletme tesisatının rehin dışında bırakılması olanaksızlığı, işletmesini rehnedecek kişiler için büyük zorluklara ve rehin kurma yoluna gitmemelerine sebep oluyordu. Bu zorluklardan dolayı pek tercih edilmeyen ticari işletme rehni, 45 yıl boyunca yalnızca 4927 kez kurulmuş ve güncel ihtiyaçları

¹ Rona Serozan, **Taşınır Eşya Hukuku, Eşya Hukukunun Temel Kavramları ve İlkeleri, Zilyetlik, Mülkiyet, İntifa ve Rehin Uygulama Çalışmaları**, İstanbul, Filiz Kitapevi, 2007, s. 334.

karşılayamayacak duruma gelmişti². Dolayısıyla yeni bir düzenleme yapılması kaçınılmaz hale gelmişti.

Bu ihtiyaçlardan dolayı 01/01/2017 tarihinde 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu yürürlüğe sokulmuştur. Temel dayanak noktası “Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Teminatlı İşlemlerde Yasal Düzenleme Yapma Kılavuzu (UNCITRAL Legislative Guide on Secured Transactions)” olan Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun başlıca amaçları; güvence olarak teslimsiz taşınır rehninin kullanımının yaygınlaştırılması, rehne konu olacak taşınırın kapsamının genişletilmesi, bu kanunda ortaya konan taşınır rehniinde aleniyet ilkesinin sağlanması ve son olarak da finansman erişiminin kolaylaştırılması amacıyla rehniin paraya çevrilmesinde alternatif yolların ortaya konması olarak sayılmıştır (TRK m.1/1).

Çalışmamızın ilk bölümünde, TMK uyarınca kurulacak taşınır rehni özellikleri ve türleri anlatılarak TRK’nın bu konudaki istisnai özelliğinin daha iyi anlaşılmasının sağlanması amaçlanmıştır. Bu bölümde TMK uyarınca kurulacak taşınır rehniinde geçerli olan ilkelere değinilecek, ardından TMK’da yer alan başlıca taşınır rehni türlerinden ve özelliklerinden bahsedilecektir.

İkinci bölümde ise öncelikle TRK’nın tarihçesi, amaçları ve getirdiği yeniliklerden söz edilip kanunun kapsamına giren ve girmeyen durumlar üzerinde incelemeler yapılacaktır. Ardından, TRK uyarınca alacaklının tanımı yapılacak kimlerin alacaklı olup kimlerin olamayacağı mülga TİRK ile karşılaştırılarak anlatılacaktır.

Üçüncü bölümde ise rehin alacaklısının ve rehinli taşınır varlığın TRK kapsamında hangi hükümlerle korunduğundan bahsedilecek, alacaklıya verilen yetkiler tek tek incelenecektir.

² **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Tasarısı (1/753) ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu**, TBMM, 26. Yasama Dönemi, 1. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 418, s.9 (çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss418.pdf> , (Erişim Tarihi: 11.08.2018).

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK TAŞINIR REHNİNE HAKİM OLAN İLKELER

I- GENEL OLARAK

Taşınır rehni, bir borç ilişkisiyle ilintili olarak bu borç ilişkisinde borcun ifa edilmemesi ihtimaline karşı bir teminat sağlamak amacıyla alacaklının ya da emin bir üçüncü kişinin uhdesine zilyetliği devredilmiş ve borcun ifa edilmemesi durumunda İcra ve İflas Kanunu hükümlerince taşınırın paraya çevrilip borcun bu paradan öncelikli olarak karşılanması sağlayan fer'i ve sınırlı bir ayni haktır³.

Mülkiyet hakkı malike kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunma haklarının tamamını bahşeden en kapsamlı ayni haktır (TMK m.683). Mülkiyet dışındaki ayni haklar ise bu yetkilerin bir kısmını hakkın sahibine sağlamayacağından bu hakkın sınırlı olmasının sebebi sahibine bir yararlanma hakkı vermemesidir. Bu yetkinin verilebilmesi için özel bir anlaşma yapılması gerekir⁴.

Taşınır rehni TMK'nın Dördüncü Kitabı olan "Eşya Hukuku" başlığı altında m.939 ile m.972 arasında düzenlenmiştir. Eşya hukukunun konusunu kişilerin eşya üzerindeki haklarının ve hâkimiyetlerinin kapsamı bu hâkimiyetlerin içeriği ve kuruluş biçimleri ile kişilerin bu hak ve hâkimiyetler dolayısıyla birbirleri ile olan ilişkilerini düzenleyen hükümler oluşturur⁵. Bu aralıkta teslime bağlı taşınır rehni,

³ Öğretideki diğer tanımlar için bkz. Aslı Makaracı Başak, **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2014, s.1-2; Erol Cansel, **Türk Menkul Rehni Hukuku**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1967, s.10; Serozan, **Taşınır Eşya Hukuku**, s. 334; Alpay Antmen, **Ticari İşletme Rehni**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2001, s.25.

Ayni hak, kişiye eşya üzerinde doğrudan hakimiyet sağlayan bir haktır. Ancak taşınır rehnindeki aynilik kavramının eşyada egemenlikle alakalı olmayıp cebri icra ve halefiyet himayesi ile alakalı olduğu ve yalnızca üçüncü kişilere karşı etkileri yönünden bir aynilik özelliği gösterdiğine dair daha geniş bilgi için bkz. Serozan, **Taşınır Eşya Hukuku**, s.334.

Rehin hakkı, doğması muhakkak ya da muhtemel alacaklar için de kurulabilir. Ancak şarta bağlı alacaklar için kurulamaz. Zira şarta bağlı alacakların ileride doğup doğmayacakları bilinemez (M. Fatih Arıcı, "Sermaye Şirketleri Hukukunda Vadeli Alacağın Sermaye Olarak Konulması Yasağı", **İÜHFİM**, C. LXXIII, S. 1, 2015, s.320).

⁴ Hüseyin Hatemi/Rona Serozan/Abdülkadir Arpacı, **Eşya Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1991, s.348.

⁵ Lale Sirmen, **Eşya Hukuku**, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016, s.1.

hayvan rehni, hapis hakkı, alacak ve hak rehni, rehin karşılığı ödün verme ve son olarak da rehinli tahvilat hakkında hükümler sevk edilmiştir.

Bunun yanında gemi ipoteği, maden cevheri rehni, hava aracı rehni, motorlu taşıt rehni ve ticari işlemlerde taşınır rehni de başkaca kanunlarda belirtilen diğer taşınır rehni türleridir. Ancak bu sicilli taşınırların rehni TMK m. 940/2'ye göre de mümkündür. Ancak Medeni Kanun'un ilgili hükmünün yaratacağı ikililik ve dezavantajlar bulunmaktadır⁶.

TMK'da düzenlenmiş olan teslim bağli taşınır rehni hükümleri, teslim bağli taşınır rehni hükümlerinin eksik kalması durumunda ise taşınmaz rehni hükümleri uygun düştüğü ölçüde diğer taşınır rehni hükümleri açısından tamamlayıcı düzenlemelerdir⁷. Ancak taşınır rehninin taşınmaz rehninden ayrıldığı bazı özel durumlar vardır. Bunlar temel olarak, taşınmazın zilyetliğı devredilmeden yalnızca tapu siciline tescil yolu ile rehnedilebilmesine karşılık, taşınırın kural olarak zilyetliğı devredilerek rehnedilmesi ve taşınır rehniinde sabit derece sisteminin olmamasıdır⁸.

Taşınır rehninin kurulması iki aşamadan oluşur. Bu aşamaların ilki, rehin veren ile alacaklı arasındaki rehin kurma borcunu içeren borçlandırıcı işlem niteliğini haiz bir sözleşmedir⁹. Ölüme bağli bir işleme bağli olarak da bu borçlanma işleminin meydana gelmesi mümkündür¹⁰. Bu sözleşme herhangi bir şekilde bağli değildir¹¹.

⁶ İlgili hükme göre kanun gereğince bir sicile tescili zorunlu olan taşınır mallar üzerinde, ilgili sicile yazılmak şartı ile zilyetlik devredilmeden de rehin hakkı kurulabilecektir. Bu hükümdeki –de bağlacının ortaya çıkaracağı sakıncalarla alakalı olarak daha geniş bilgi için bkz. Hasan Seçkin Ozanoğlu, “Türk Medeni Kanunu’nun 940. Maddesinin II. Fıkrası (Motorlu Araç Rehni) Üzerine”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. V, S. 1-2, s. 24.

⁷ Şeref Ertaş, “Tescilli Taşınır Rehinleri”, **E-JOURNAL OF YASAR UNIVERSITY**, CİLT 8, ÖZEL SAYI, 2013, s.1155.

Kanunun taşınır rehni ile alakalı olarak genel hükümler içermediğı, dolayısıyla teslim bağli rehin düzenlemesinin genel hüküm olarak görüldüğü ve bunların da taşınmaz rehni hükümleri ile tamamlanacağına ilişkin daha geniş bilgi için bkz. Serozan, **Taşınır Eşya Hukuku**, s.335.

⁸ Serozan, **Taşınır Eşya Hukuku**, s.335.

⁹ Sirmen, **Eşya Hukuku**, s.651.

¹⁰ Sirmen, **Eşya Hukuku**, s.651.

¹¹ Sözleşmenin herhangi bir şarta bağli olmamasına karşılık, bu sözleşmenin gerçekleştirdiğı ilk aşamanın bir ölüme bağli işlemle gerçekleşmesi durumunda bu işlemin kanunda belirtilen şekilde yapılması zorunludur. Daha geniş bilgi için bkz. Sirmen, **Eşya Hukuku**, s.651.

Rehin sözleşmesiyle ilgili olarak TMK’da yalnızca iki madde bulunmaktadır. Bunlardan ilki 955. maddenin birinci fıkrasında değinilen alacak rehni ile ilgilidir. Buna göre, alacak rehni yazılı bir şekilde yapılacaktır. TMK’da yer alan diğer hüküm ise rehinli tahvili düzenleyen 970. maddedir. Bu hükümler dışında, TMK’da rehin sözleşmesi ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır. Rehin

Rehlin kurulması için gereken ikinci aşama ise taşınırın zilyetliğinin alacaklıya ya da güvenilir üçüncü bir kişiye devredilmesidir¹². Buradaki tasarruf işlemi hem rehin sözleşmesini hem de zilyetliğin devrini kapsamakta ve aynı bir sözleşme niteliği kazanmaktadır¹³.

II- FER'İLİK (ALACAĞA BAĞLILIK) İLKESİ

Fer'ilik ilkesi kanunda özel olarak düzenlenmemiş ancak TMK m.944/1 ve m.946/2 fıkraları ile TBK m.131/1 ve m.189/1 fıkralarında dolaylı olarak bu ilkeye değinilmiştir. Dolayısıyla taşınır rehni asıl alacağa bağlı fer'i bir haktır¹⁴. Yine ilgili hükümlerden anlaşılacağı üzere fer'ilik ilkesi yalnızca taşınır rehninde değil tüm teminat haklarında söz konusu olacaktır¹⁵. Gerçekten bu hakların alacağın elde edilmesinde bir güvence fonksiyonu olarak kullanılması bunların alacağa bağlı nitelikte sayılmasının doğal bir sonucudur.

Fer'ilik ilkesi alacakla rehin arasında doğumdan itibaren kurulur ve tüm aşamalarında devam eder. Diğer bir deyişle fer'i hak, asıl hakkı izler¹⁶. Fer'ilik ilkesinin en önemli işlevi borçlunun borcundan ayrı olarak bir de rehin hakkıyla

sözleşmesinin herhangi bir şekle tabi olmamasına rağmen alacak rehni ile ilgili yapılan rehin sözleşmesinin yazılı olarak yapılmasının zorunlu olması doktrinde farklı yorumlanmıştır. Bu yorumlara göre, burada belirtilen sözleşme borçlandırıcı nitelikte olmayıp bir tasarruf işlemidir ve teslim şartlı menkul rehnindeki aynı sözleşmenin yerini tutmaktadır. Konu ile ilgili daha geniş bilgi için bkz. Jale Akipek / Turgut Akıntürk, **Eşya Hukuku**, İstanbul, Beta Basım Yayın, 2009, s.868; Makaracı Başak, **Taşınır Rehni**, s.1 – 2; Lale Sirmen, **Alacak Rehni**, Ankara, Türkiye İş Bankası Vakfı, 1990, s.36.

¹² Ancak bu noktada taşınır rehni, hapis hakkı ya da alıkoyma hakkı ile karıştırılmamalıdır. Hapis hakkı, alacaklıya kanunda öngörülen şartların gerçekleşmesi koşulu ile kendi zilyetliğinde bulunan ve iade etmesi gerekli olan kıymetli evrak ve taşınır eşyaları iadede kaçınıp alacağına güvence olarak alıkoyma ve borcun ödenmemesi durumunda paraya çevirme hakkı veren bir aynı haktır. Bkz. Aydın Aybay / Hüseyin Hatemi, **Eşya Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014, s.300.

Alıkoyma hakkı ise maddi değeri olsun ya da olmasın, kanunda öngörülen hallerde alacağa bağlı olarak zilyetliği elde bulundurulmuş ve borç ifa edilinceye kadar taşınır malları iadede kaçınma hakkı veren bir def'idir. Daha geniş bilgi için bkz. Suat Sarı, **Alıkoyma Hakkı**, İstanbul, Alfa Ders Kitapları, 1997, s.91.

¹³ Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s.479.

¹⁴ Ali Haydar Karahacıoğlu/Mehmet Altın/M. Edip Doğrusöz, **Türk Hukukunda Rehni**, Ankara, Üçbilek Matbaası, 1996, s.10.

¹⁵ TBK m.131/1'e göre: "Asıl borç ifa ya da diğer bir sebeple sona erdiği takdirde, rehin, kefalet, faiz ve ceza koşulu gibi buna bağlı hak ve borçlar da sona ermiş olur."

¹⁶ Hasan Erman, **Eşya Hukuku Dersleri**, 6. Basım, İstanbul, Der Yayınları, 2016, s.172.

karşılaşmasının engellenmesini sağlamak amacıyla taşınırın alacaktan bağımsız olarak el değiştirmesini engellemektir¹⁷.

Fer'ilik ilkesi gereği rehnin geçerli olabilmesi için geçerli bir alacağa bağlı olması gerekmektedir. Alacağın hiç doğmamış olması veya herhangi bir sebeple geçersiz olması durumunda rehin hakkından da bahsedilemez¹⁸. Bunun yanı sıra istisnaları olmakla birlikte¹⁹ doktrinde genel olarak şarta bağlı, henüz doğmamış, ileride doğacak ve doğması muhtemel alacakların bir taşınır rehni ile güvence altına alınabileceği TMK m.881'e kıyasen kabul edilmektedir²⁰.

İkinci olarak, taşınır rehni ile asıl alacak arasındaki fer'ilik alacağın kapsamı bakımından bağlılıktır²¹. TMK m.946/2'nin ifadesine göre: "*Rehin hakkı, alacaklıya asıl alacak ile birlikte sözleşme faizlerinin, takip giderlerinin ve gecikme faizinin güvencesini sağlar.*" Dolayısıyla alacak hakkının miktarı kadar rehin hakkından bahsedilebilecektir.

Taşınır rehni ile asıl alacak arasındaki fer'ilik ilişkisi, el değiştirmede bağlılık, savunmada bağlılık ve sona ermede bağlılık hallerini de kapsamaktadır²².

El değiştirmede bağlılık, taşınırın alacaktan bağımsız olarak el değiştirmesinin mümkün olmadığını ifade eder. Dolayısıyla TBK m.189 ve TMK m.891 gereğince²³ alacak temlik edildiğinde rehin de devredilmiş olacak ve ikisinin ayrı ayrı devredilmesi mümkün olmayacaktır²⁴.

¹⁷ Rona Serozan, "Ayni Hakların Sona Erme Açısından Borçlanma İşleminde Bağımsızlığı İlkesi ve Ayni Teminat Haklarının Fer'iliği (Bağımlılığı) Ayrılığı", **Prof. Dr. Turgut Akıntürk'e Armağan**, İstanbul, Beta Yayınevi, 2007, s.366.

¹⁸ Cansel, **Menkul Rehni**, s.50.

¹⁹ Turgut Akıntürk, **Eşya Hukuku**, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2009, s.836; Hatemi/Serozan/Arpacı, **Eşya Hukuku**, s.361.

²⁰ Nurşin Ayiter, **Eşya Hukuku – Kısa Ders Kitabı**, Ankara, Savaş Yayınları, 1987, s.186.

²¹ Serozan, **Taşınır Eşya Hukuku**, s.337.

²² Serozan, **Taşınır Eşya Hukuku**, s.337.

²³ Bu durumda TMK m.891 taşınır rehnine kıyasen uygulanacaktır. TMK m.891'a göre: "*İpotekle güvence altına alınmış bir alacağın devrinin geçerli olması, devrin tapu kütüğüne tescil edilmesine bağlı değildir.*" TBK m.189'a göre ise alacağın devri ile devreden kişiliğine özgü olanlar dışındaki öncelik hakları ve bağlı haklar da devralana geçecektir.

²⁴ Serozan, **Taşınır Eşya Hukuku**, s.337.

Savunmada bağıllık ise rehin veren tarafın, borçlunun savunmalarını alacaklıya yöneltebilme imkânını sağlayacak²⁵ ve burada TMK m.901/2 hükmü²⁶ kıyasen uygulanacaktır.

Tüm bunlara paralel olarak, asıl alacağın herhangi bir sebeple sona ermesi ile rehin de sona erecektir. Dolayısıyla sona ermede de asıl alacak ile rehin arasında fer'ilik ilişkisi bulunmaktadır²⁷.

Ancak fer'ilik ilkesinin de bazı istisnaları bulunmaktadır. Bunların başında zamanaşımına uğramış alacakların buna bağlı olan rehin hakkına engel olmaması gelir. TMK m.864'e göre taşınmaz rehni ile güvence altına alınmış bir alacak için zamanaşımı süresi işlemez. Ancak TBK m.159 gereğince taşınır rehni için zamanaşımının kesilmesi durumundan bahsedilemez. Yine aynı hükme göre alacak zamanaşımına uğramış olsa bile bu durum alacaklının İİK hükümlerince rehlin paraya çevrilmesi yolu ile takibine engel olmayacaktır.

Bunların yanı sıra rehlin alacak miktarını karşılamaması durumunda borçlunun zamanaşımı def'ini ileri sürüp süremeyeceği sorunu ortaya çıkmaktadır. Doktrinde borçlunun rehni aşan borç miktarı için zamanaşımı def'inde bulunabileceği kabul edilmektedir²⁸. Kanaatimizce borçlunun alacağın kalan kısmı için zamanaşımı def'inde bulunabilmesi gerekir. Zira kanunun açık ifadesinden anlaşılabacağı üzere alacak zamanaşımına uğramış olsa bile alacaklı alacağını teminat konusundan elde edebilecektir. Dolayısıyla rehlin sağladığı güvence rehlin miktarı ile sınırlıdır. Yoksa alacağın bir rehin ile güvence altına alınmasından hareketle borcun tamamı için zamanaşımı def'i hakkının yitirildiği sonucuna ulaşılamaz.

Bu istisnalar hakkında değinilmesi önem arz eden bir diğer husus ise bir teminata bağlanmış olan cari hesap sözleşmeleridir. Kural olarak cari hesap sözleşmelerinde hesabın kesilmiş ve karşı tarafça kabul edilmiş olması durumunda borç yenilenmiş olur. Burada eski borç kural olarak sona ermeli ve buna bağlı olarak alacağa bağlı

²⁵ Serozan, **Taşınır Eşya Hukuku**, s.337.

²⁶ TMK m.901/2'ye göre: “*Taşınmaz maliki, alacaklıya karşı borçluya ait bütün def'ileri ileri sürebilir.*”

²⁷ TMK m.944 ve TBK m.131 hükümleri sona ermede bağıllığa dayanak oluşturmaktadır.

²⁸ Sirmen, **Eşya Hukuku**, s.647; Bülent Köprülü/Selim Kaneti, **Sınırlı Aynî Haklar**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fak. Yay., 1972, s.464.

nitelikte bir hak olan rehin hakkı da son bulmalıdır. Ancak TBK’da özel olarak düzenlenmiş hükme göre taraflar aksini kararlaştırmış olmadıkları müddetçe önceki alacak için verilen güvence varlığını koruyacaktır (m.134/3).

Alacağın devri ve borcun nakli durumlarında alacağa bağlı rehin hakkının akıbetinin ne olacağı ise TBK’da açıkça düzenlenmiştir. TBK m.189’da belirtildiği üzere alacağın devri ile birlikte rehin hakkı da yeni alacaklıya geçecektir. Zaten alacağın devrinde borçlunun rızasına gerek olmadığı için bu devirde de herhangi bir rıza alınmasına gerek yoktur. Ancak borcun naklinde durum bundan farklıdır. Borcun nakli için borçlu ile üçüncü kişi arasında yapılan iç üstlenme sözleşmesinin alacaklı tarafından kabul edilmesi ve böylelikle dış üstlenme sözleşmesinin kurulması gerekir²⁹. Dolayısıyla alacaklının rızası olmadığı sürece borcun nakli gerçekleşmeyecektir. TBK m.198’e göre borcun naklinin gerçekleşmesi durumunda alacaklının rehin hakkı devam edecektir ancak üçüncü bir kişinin rehin vermiş olması durumunda bu sorumluluğunun devam etmesi için borcun nakline yazılı olarak onay vermiş olması gerekir.

III- ALENİYET (KAMUYA AÇIKLIK) İLKESİ

Hukuk düzeninde hakların daha etkili bir şekilde korunabilmesi için bu haklardan üçüncü kişilerin haberdar olması, çoğu zaman hayati önem arz eder. Gerçekten taşınmaz rehninde tapu sicili ile (TMK m.856), teslimine bağlı taşınır rehninde ise zilyetliğin devri ile (TMK m.939) bu aleniyet sağlanarak alacaklının ve üçüncü kişilerin korunması amaçlanmıştır.

Eşya hukukunda, taşınmazlar üzerindeki haklar hakkında tapu sicili, taşınırlar üzerindeki haklar hakkında ise zilyetlik kurumu karine teşkil eder³⁰. Dolayısıyla bu haklardan haberdar olmayan üçüncü kişiler, üzerinde sınırlı bir ayni hak olan eşyayı habersizce mülk edinebilecek ve bu durum kendilerine maddi bir kayıp yaşatabilecektir. Ayrıca alacaklı kişinin de rehin hakkı zedelenebilecektir, bir daha

²⁹ TBK m.185/1 hükmüne göre iç üstlenme sözleşmesi ile üçüncü bir kişi, borcu bizzat ifa ederek veya alacaklının rızasıyla borcu üstlenerek borçluyu borcundan kurtarma yükümlülüğü altına girmektedir. İç üstlenme sözleşmesinin alacaklıya bildirilmesi, dış üstlenme sözleşmesi yapılmasına yönelik bir öneri sayılır (TBK m.196/2). Alacaklının açık yahut örtülü kabulünün varlığı durumunda ise dış üstlenme sözleşmesi kurulmuş olur (TBK m.196/3).

³⁰ Bülent Davran, **Rehin Hukuku Dersleri**, İstanbul, İÜHF Yayınları, 1972, s.81.

ilgili taşınır ulaşamama riski ile karşı karşıya gelecektir. Tüm bunların yanında zilyetlik, zilyedin ticari itibar ve ödeme gücü hakkında önemli bir gösterge olduğundan³¹, rehin hakkının –TMK'daki ayrık durumlar haricinde- zilyetlik ile alenileştirilmesi, borçlu ile hukuki işlem kuracak olan üçüncü kişileri de korumaktadır.

Tüm bu anlatılanlara paralel olarak kanun koyucu (TMK m.939/3), eşyanın zilyetliğinin yalnız malikte kaldığı sürece istisnalar dışında³² taşınır rehninin kurulamayacağını vurgulamıştır. Bu hükümde hem sıkı teslim ilkesi hem de aleniyet ilkesi iç içe geçmiş durumdadır. Ancak TMK m.977 uyarınca, ilgili "şey"in hakimiyetini sağlayacak araçların teslimi de aynı etkiyi doğuracaktır. Söz gelimi, bir lokantaya ait eşyaların yer aldığı deponun anahtarının rehin alacaklısına verilmesi durumunda depodaki eşyalar üzerinde rehin kurulmuş olacak ve zaman, mekân ve ücret konusunda da tasarruf sağlanacaktır. Ancak ilgili depoya malikin erişiminin sağlanmasının kesin olarak engellenmiş olması gerekir³³. Dolayısıyla zilyetliğin alacaklıya veya üçüncü bir kişiye³⁴ devri de yukarıda bahsedilen amaçların gerçekleşmesini sağlayacaktır³⁵. Bunun yanı sıra kanunun lafzından anlaşılabileceği üzere rehnedenin ilgili taşınırın zilyetliğini bir başkası ya da başkalarıyla paylaşması durumunda da rehin kurulabilecektir (TMK m.939/3). Ancak bu durumda rehnedenin eşyaya tek başına el atamaması gerekmektedir. Dolayısıyla eşyanın üçüncü bir kişiye

³¹ Davran, **Rehin Hukuku Dersleri**, s.81.

³² Bu istisnalar TMK m.940'ta düzenlenmiştir. Buna göre ilk fıkrada anlatılan şartların yerine getirilmesi ile kurulan hayvan rehni ve kanun gereğince bir sicile tescili zorunlu olan taşınır mallar üzerinde zilyetlik devredilmeden de taşınır malın kayıtlı bulunduğu sicile yazılarak yapılan rehinler bu istisnalar oluşturmaktadır.

³³ Serozan, **Taşınır Eşya Hukuku**, s.339.

³⁴ Taşınırın mülkiyetini devreden kişinin, özel bir hukuki ilişkiye dayanarak o taşınırın zilyetliğini koruması durumunda mülkiyet teslimsiz geçmiş olacaktır (TMK m.766). Aynı hükme göre, bu işlemin üçüncü kişileri zarara sokmak ya da taşınır rehni kurallarını bertaraf etmek amacıyla yapılması durumunda mülkiyetin nakli geçersiz olacaktır. Öğretide yaygın olarak kabul edilen görüşe göre hükmen teslim yoluyla yapılan teminaten temlik (inançlı mülkiyet devri) taşınır rehni kurallarına aykırı olduğu için geçersiz olduğu savunulmaktadır. Bkz. Cansel, **Menkul Rehni**, s.112; Kemal T. Gürsoy/Fikret Eren/Erol Cansel, **Türk Eşya Hukuku**, 2. Baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1978, s.1093; Selahattin Sulhi Tekinay, **Eşya Hukuku Menkul Mülkiyeti ve Sınırlı Ayni Haklar II/3**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1994, s.136; Sina Cımcöz, "Hükmen Teslim", **ABD.**, 1975, Sayı: 6, s.834. Hükmen teslim yoluyla yapılan tüm teminaten temliklerde değil yalnızca alacaklıları zarara uğratmaya yönelik olanlarda geçersizlik yaptırımının uygulanmasını savunan aksi görüş için bkz. Rona Serozan, "Mülkiyeti Saklı Tutma Antlaşması ve Teminaten Temlik", **Prof. Dr. Erdoğan MOROĞLU'na 65. Yaş Günü Armağanı**, İstanbul, Beta Basım Yayın, 1999, s.1003.

³⁵ Mehmet Serkan Ergüne, **Hukukumuzda Taşınır Rehninin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2002, s.127.

(yediemin) tevdi edilmesi ya da rehnedenin eşyaya bir başkasıyla ortak zilyet olduğu durumlarda borçlunun ilgili eşyayı rahatlıkla geri alma hakkını haiz olmaması gerekir³⁶. Bu şart sağlanmazsa aleniyet ve sıkı teslim ilkelerinin amaçladıkları faydaya ulaşmalarından bahsedilemez. Ayrıca kanun hükmünün (TMK m.939) açıkça emredici olması nedeniyle bu hükmün aleyhine yapılan herhangi bir sözleşme de kesin olarak hükümsüz olacaktır³⁷.

Aleniyet ve sıkı teslim ilkeleri o rehin hukuku açısından öylesine büyük bir öneme sahiptir ki borçlu rehin sona erece kadar rehinli malın iadesini talep edemez. Bu talep, rehin hakkına ve zilyetliğe tecavüz sonucu doğurur.

Bu faydanın etkin bir şekilde korunması açısından kanun koyucu bir adım daha ileri gitmiş ve bu ilkelerin münhasıran rehin kurulması anında değil rehin ilişkisinin devamında da korunmasını şart kılmıştır. TMK m.943'teki hükme göre alacaklının zilyetliği kaybetmesi ve bir daha zilyetliği kazanamayacak duruma gelmesi durumunda rehin ilişkisi sona erecektir. Alacaklının rızasıyla taşınırın münhasıran rehnedenin zilyetliğinde bulunması durumunda ise rehin hükümleri askıda kalacaktır.

IV- BELİRLİLİK İLKESİ

A- Genel Olarak

Taşınır rehinde belirlilik ilkesi kanunda düzenlenmiş olmayıp TMK m.854'te bu ilke taşınmazlar hakkında açıkça belirtilmiştir. İlgili hüküm taşınır rehinde de aynen uygulanacaktır. Belirlilik ilkesinin, konuda ve alacakta belirlilik (ferdileştirme) olmak üzere iki ayağı bulunmaktadır. Bu ilke nedeniyle bir kişinin malvarlığının tamamı ya da bir kısmının tek bir eylemle rehnedilmesinin önüne geçilmiş ve kişilik haklarına aykırılık sonucu engellenerek sözleşmenin sakatlanmasına mâni olunmuştur³⁸.

³⁶ Serozan, **Taşınır Eşya Hukuku**, s.339.

³⁷ Mutlu Kağıtçıoğlu, "Teslime Bağlı Taşınır Rehnine Hakim Olan İlkeler", **TAAD**, Yıl:3, Sayı:10, 2012, s.248.

³⁸ Cansel, **Menkul Rehni**, s.21; Serozan, **Taşınır Eşya Hukuku**, s.344.

B- Konuda Belirlilik

Rehin konusunun belirli olması, rehin sözleşmesinin kurulabilmesi için zilyetliğin devrinin zorunlu tutulmasının doğal bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır³⁹. Rehnin kurulmasının, rehin sözleşmesi ve zilyetliğin devri olarak iki aşamadan oluştuğu göz önüne alınınca bu belirliliğin zilyetliğin devri aşamasında arandığı söylenebilir. Ancak sözleşme aşamasında da rehnin konusunun belirli olmasa bile belirlenebilir olması aranmaktadır⁴⁰.

Rehin konusunun belirliliği teslimsiz taşınır rehinlerinde de önce yapılan rehin sözleşmesinde ardından sicile yapılan kayıt ile sağlanmaktadır. Söz gelimi, gemilerin rehni gemi siciline, motorlu taşıtların rehni motorlu taşıtlar siciline ve hayvan rehni de hayvanın özelliklerinin belirtilerek ferdileştirilmesi sonucu ilgili sicile kaydedilir.

Rehnedilecek eşyanın ferden belirlenme zorunluluğundan dolayı bir malvarlığının tümü veya bir kısmı tek bir işlemle, tek bir rehin hakkının konusu edilemez⁴¹. Böyle bir “genel rehin” işlemi mümkün değildir⁴². Ancak TMK m.855 gereğince, birden çok eşyanın bir alacağın tümü için rehnedilebilmesi olanağı bulunmaktadır. Dolayısıyla bir sözleşme ile tüm malvarlığı üzerinde herhangi bir oranda rehin tesis edilemezken, -belirli olmak koşuluyla- bir alacak için birden fazla taşınır, alacak ya da hak pek tabii olarak rehnedilebilecektir⁴³. Ancak TMK m.944/2 uyarınca birden fazla taşınırın bir alacak için rehnedildiği durumlarda borcun bir kısmının ödendiğinden bahisle rehin konusunun bir kısmının geri istenmesi mümkün değildir. Burada rehnin tamamının ilgili alacak için güvence oluşturduğu kabul edilmekte ve alacağın bir kısmının ödenmesinin rehnin bir kısmının kaldırılması sonucu doğurmayacağı haklı olarak kabul edilmektedir⁴⁴.

³⁹ Mehmet Ayan, **Eşya Hukuku III – Sınırlı Ayni Haklar**, Gözden Geçirilmiş 8. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017, s.264.

⁴⁰ Ergüne, **a.g.e.**, s.116; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s.469; Cansel, **Menkul Rehni**, s.61; Sirmen, **Eşya Hukuku**, s.648.

⁴¹ Ayan, **Sınırlı Ayni Haklar**, s.264; Sirmen, **Eşya Hukuku**, s.647-648; Serozan, **Taşınır Eşya Hukuku**, 334; Cansel, **Menkul Rehni**, s.21.

⁴² Ayan, **Sınırlı Ayni Haklar**, s.264; Hatemi/Serozan/Arpacı, **a.g.e.**, s.354; Serozan, **Taşınır Eşya Hukuku**, s.343.

⁴³ M. Kemal Oğuzman/Özer Seliçi/Saibe Oktay- Özdemir, **Eşya Hukuku**, 12. Baskı, İstanbul, Filiz Kitapevi, 2009, s.812; Davran, **Rehin Hukuku Dersleri**, s.90; Köprülü / Kaneti, **a.g.e.**, s.469.

⁴⁴ Sirmen, **Eşya Hukuku**, s.648.

Rehnin alacağa bağılı fer'i bir hak olduğı ve alacağın teminatı olduğı düşünölünce rehin konusunun ekonomik bir değeri ifade etmesi hakkın mahiyeti gereğı zorunludur. Dolayısıyla maddi bir değeri olmayan taşınırların rehnin konusu olması mümkün değildir⁴⁵. Bu itibarla yalnızca manevi değeri haiz bir aile fotoğrafı yahut özel bir hatıra eşyası rehin konusu teşkil etmez⁴⁶.

TMK m.947 uyarınca taşınır rehninin sağladığı teminat; rehnin konusunu, bütünleyici parçalarını ve eklentilerini kapsar. Eklentilerin rehin kapsamı dışına çıkarılması ise mümkündür. Bunun yanında paraya çevirme sırasında aslından henüz ayrılmamış olan tabii semereler de bu teminat kapsamında sayılmaktadır. Ancak sigorta tazminatlarının bu kapsamda yer alıp almadığı ile ilgili doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Sigorta tazminatının TMK'da taşınır rehni hükümleri arasında sayılmadığından bahisle teminat kapsamında olmadığı savunulmaktadır⁴⁷. Ancak sigorta tazminatının, eşyanın telef olması ya da zarar görmesi gibi durumlarda eşyanın yerine geçen bir değeri olduğı düşünölürse, kanunda böyle bir hüküm bulunmasa bile bu tazminatın rehnin konusuna dahil edilmesi gerekmektedir⁴⁸.

C- Alacakta Belirlilik

Taşınmaz rehninin aksine taşınır rehinde rehin sözleşmesinin kurulduğu anda alacak tutarının belli olması şartı aranmaz, sözleşme kurulduğu anda⁴⁹ belirlenebilir olması⁵⁰ ve en geç paraya çevirme anında belirlenmiş olması yeterli sayılır⁵¹. Taşınmaz rehinde güvence altına alınacak alacağın miktarının belli olmaması durumunda üst sınır ipoteğı (TMK m.851) şeklinde rehin kurulması mümkündür.

⁴⁵ Hatemi/Serozan/Arpacı, **a.g.e.**, s.354; Serozan, **Taşınır Eşya Hukuku**, s.343.

⁴⁶ Diploma, kimlik, pasaport gibi eşyaların rehin konusu olamayacağına dair daha geniş bilgi için bkz. Serozan, **Taşınır Eşya Hukuku**, s.343. Ancak burada önemli olan eşyanın mahiyeti değil, herhangi bir maddi değeri içermemesidir. Dolayısıyla sayılan eşyaların aynı zamanda bir maddi değeri taşımaları durumunda rehin konusu olmaları mümkündür.

⁴⁷ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **a.g.e.**, s.887.

⁴⁸ Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s.457; Şeref Ertaş, **Eşya Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 13. Baskı, İzmir, Fakülteler Yayınevi, 2017, s.581.

⁴⁹ Sözleşme kurulma aşamasındaki belirliliğın hangi ilkeler ışığında değerlendirilebileceğine dair geniş bilgi için bkz. Bilgehan Çetiner, **Taşınmaz Teminatı**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2015, s.101 vd.

⁵⁰ Ebru Şensöz/Arif Barış Özbilen/Burcu Savaş, "Alacak Rehninin Teminat Altına Alınan Alacak ve Rehin Yüğü Bakımından Kapsamı", **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y. 4, S. 8, 2005, s.239.

⁵¹ Köprülü / Kaneti, **a.g.e.**, s.470; Ayan, **Sınırlı Ayni Haklar**, s.263; Sirmen, **Eşya Hukuku**, s. 648 – 649; Ertaş, **Eşya Hukuku**, s.582; Serozan, **Taşınır Eşya Hukuku**, s.343.

Ancak taşınır rehninde böyle bir üst sınır (maksimal) ipoteği kurma olanağı bulunmaz.

Rehin hakkı alacağa bağlı fer'i bir hak olduğu için bu rehnin kapsamında asıl alacak ile birlikte sözleşme faizleri, takip giderleri ve gecikme faizi gibi alacağa bağlı haklar da yer almaktadır (TMK m.946).

Alacak miktarının belirlenebilir olmasının yeterli olmasından dolayı şarta bağlı, henüz doğmamış, ileride doğacak ve doğması muhtemel alacakların bir taşınır rehni ile güvence altına alınabileceği TMK m.881'e kıyasen kabul edilmektedir⁵². Bu durumda rehin hakkı alacağın doğduğu zamanda değil zilyetliğin devredildiği anda başlayacaktır⁵³. Ancak bir kişinin ileride doğacak tüm alacakları üzerinde rehin hakkı kurulması hem belirlilik ilkesine aykırıdır hem de böyle bir sözleşme kişinin ekonomik özgürlüğünü aşırı kısıtlayacağından TMK m.23 ve TBK m.26 – m.27 uyarınca geçersiz olacaktır⁵⁴.

Bunların yanı sıra alacağın rehin hakkı ile korunabilmesi için yine bu alacağın kanunen talep edilebilir olması gerekir⁵⁵. Dolayısıyla talep edilmesi kanunen mümkün olmayan evlendirme simsarlığı (TBK m.524), ahlaki bir borç taahhüdü (TBK m.78), kumar ve bahis (TBK m.604) gibi konulardan doğan bir alacak rehinle korunamayacaktır.

V- TEMİNATIN BÖLÜNMEZLİĞİ İLKESİ

Rehinle teminat altına alınan alacak; sözleşme faizleri ve gecikme faizi, mahkeme ve takip masrafları da dahil olmak üzere külli bir koruma altındadır⁵⁶. Ancak rehin fer'i bir hak olduğundan, alacağın herhangi bir suretle sona ermesi durumunda bu hak da sona erecek ve rehin konusu malike iade edilecektir (TMK m.944/1). Ancak alacağın bir kısmının ödendiğinden bahisle alacaklı rehinli malın iadesine mecbur tutulamaz (TMK m.944/2). Doktrinde bu ilke “*güvencenin taksim*

⁵² Ayiter, a.g.e., s.186; Cansel, **Menkul Rehni**, s.82.

⁵³ Ergüne, **a.g.e.**, s.191.

⁵⁴ Ertaş, **Eşya Hukuku**, s.582.

⁵⁵ Ayan, **Sınırlı Ayni Haklar**, s.263.

⁵⁶ Mustafa Reşit Karahasan, **Türk Eşya Hukuku**, C. II, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım Yayınları, 1991, s.578. Ertaş, **Eşya Hukuku**, s.582.

edilememesi prensibi” olarak ifade edilmektedir⁵⁷. Bunun temel sebebi, az önce ifade edildiği gibi, rehinin alacağın tamamı için külli bir koruma sağlamasıdır⁵⁸. Dolayısıyla bir alacak için birden fazla taşınır rehni kurulması durumunda da borcun bir kısmının ödendiğinden bahisle alacaklı taşınırlardan bazılarını iadeye mecbur tutulamaz⁵⁹. Ancak kanundaki⁶⁰ “...geri vermek zorunda değildir.” ifadesinden anlaşılabacağı üzere bu hükmün aksine bir sözleşme yapılması mümkündür.

VI- GÜVENİN KORUNMASI İLKESİ

Kural olarak bir eşya üzerinde tasarruf yetkisi bulunan malik ya da onun temsilcisi tarafından rehin hakkı kurulabilir. Ancak kanun, rehin hakkı açısından buna ek olarak bazı düzenlemeler içermektedir. Zilyetliğin taşınırlar açısından mülkiyete karine teşkil ettiği varsayımından hareketle, iyi niyetli üçüncü kişilerin, emin sıfatıyla zilyet olan kimselerden elde ettikleri mülkiyet veya sınırlı ayni hakları koruyan TMK m.988’in özel bir uygulaması olarak kabul edilen TMK m.939/2’ye göre rehnedende tasarrufta bulunma yetkisi olmasa bile rehin konusu taşınıra iyiniyetle zilyet olan kimse, zilyetlik hükümlerine göre edinimi korunduğu ölçüde rehin hakkı kazanacaktır. Bu iki hükmün birlikte değerlendirilmesi ve m.939’daki hükmün içeriğinde emin sıfatı ile zilyet olma durumundan bahsedilmese bile m.988’deki genel hükümden hareketle böyle bir zorunluluk olduğunun belirtilmesi gerekmektedir. Burada bahsi geçen iyiniyetin, rehin hakkının kazanıldığı zamanda olması yeterlidir ve dolayısıyla tasarruf ehliyetsizliğinin sonradan öğrenilmesi rehin hakkını etkilemeyecektir⁶¹.

⁵⁷ Ferit H. Saymen/Halit K. Elbir, **Türk Eşya Hukuku Dersleri**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1963, s.645.

⁵⁸ Rehin hakkının, alacağın tamamı için külli bir koruma sağlaması, hapis hakkı için de geçerli bir durum değildir. Alacaklı, ancak sahip olduğu alacak nispetinde, zilyetliği uhdesinde bulunan eşya üzerinde hapis hakkına sahip olabilir. Konu ile alakalı daha geniş bilgi için bkz. Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.815; Ertas, **Eşya Hukuku**, s.582.

⁵⁹ Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.773.

⁶⁰ TMK m.944/2: “Alacaklı, alacağının tamamını almadıkça rehinli taşınırı veya onun bir kısmını geri vermek zorunda değildir.”

⁶¹ Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.771; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s.466.

Dolayısıyla eşyada rehin hakkı edinen iyiniyetli kişi lehine sağlanan kamu güveni ilkesi uyarınca rehin hakkının bazı durumlarda tasarruf yetkisi olmayan kişiler tarafından kurulabileceği görülmektedir⁶².

VII- ÖNCELİK İLKESİ

Rehnedilen taşınırın art arda rehnedilmesi mümkündür. Bu durumda hangi rehin hakkının daha önce geleceği “öncelik ilkesi” ile alakalı bir durumdur⁶³. İlk görünüşte bazı sakıncalara yol açabilecek gibi görünen art rehin düzenlemesi, kanunda yer alan diğer hükümlerle giderilmiştir⁶⁴. Bu hükümlerden ilki art rehini düzenleyen hükümde yer alan ihbar şartıdır (TMK m.941). Buna göre borçlu, yazılı bir ihbarla rehinli taşınırı elinde bulunduran alacaklıya, alacağına kavuştuktan sonra taşınırı art rehin sahibine vermesi konusunda talimat verecektir. Dolayısıyla alacaklı alacağına kavuşmadan taşınırı herhangi bir art rehin sahibine teslim etmek zorunda kalmayacaktır. Ancak bu talimata rağmen önceki rehin hakkı sahibinin alacağına kavuştuktan sonra taşınırı art rehin sahibine değil de malike teslim etmesi durumunda art rehin hakkı sahibinin bu hakkı doğal olarak sona erecektir. Bu durumda art rehin hakkı sahibinin uğradığı zararı tazmin etme yükümlülüğü teslim borcunu yerine getirmeyen önceki alacaklıya ait olacaktır⁶⁵.

Bu sakıncaları gideren ikinci önemli düzenleme ise “kıdeme itibar” ilkesini⁶⁶ düzenleyen kanun hükmüdür (TMK m.948). Gerçekten taşınır rehninde taşınmazlarda olduğu gibi sabit dereceler sistemi öngörülmemiş ve boşalan dereceye kendiliğinden ilerleme ilkesi uygulanmıştır⁶⁷. Dolayısıyla daha erken kurulan rehin, kendisinden sonra kurulan rehinlerden sıra olarak daha önde olacaktır. Bu sıranın değişmesi ise tüm rehinli alacaklıların rızasına bağlıdır⁶⁸. Ayrıca sabit dereceler sisteminin benimsenmemiş olmasından ötürü aynı dereceye birden fazla rehin

⁶² Sirmen, **Eşya Hukuku**, s.650; Serozan, **Taşınır Eşya Hukuku**, s.344.

⁶³ Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.776; Ayiter, **a.g.e.**, s.188.

⁶⁴ Serozan, **Taşınır Eşya Hukuku**, s.344.

⁶⁵ Serozan, **Taşınır Eşya Hukuku**, s.344.

⁶⁶ Gürsoy/Eren/Cansel, **a.g.e.**, s.1168.

⁶⁷ Ertaş, **Eşya Hukuku**, s.583 – 584.

⁶⁸ Karahasan, **Türk Eşya Hukuku**, s.273.

kurulamayacak ve bir rehinli alacaklı tatmin edildikten sonra herhangi bir derece boşta kalmayacaktır⁶⁹.

Bu ilkenin en önemli sonuçlarından bir tanesi de paraya çevirme sırasında ortaya çıkmaktadır. Buna göre sıra olarak önde bulunan alacaklının tatmini öncelikli sağlanacaktır. Bir önceki sırada yer alan alacaklının tamamen tatmini sağlanmadan sonraki sıraya geçilmesi mümkün değildir.

⁶⁹ Ertaş, **Eşya Hukuku**, s.583 – 584.

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ VE REHN ALACAKLILARI

I- TRK'NIN DÜZENLEME VE UYGULAMA ALANI

A- TRK'nın Tarihçesi

Taşınır rehninin teslimine bağlı olmasının alacaklının korunması bakımından önemli bir ilke olduğu tartışmasızdır. Ancak bu teslimine bağlı olma şartı, borçlunun ekonomik faaliyetlerinin ve ticari hayatın devamı bakımından önemli sorunlar teşkil etmektedir⁷⁰. Hal böyle olunca, geçmişten bu yana ticari hayatın devamının sağlanması için bu kuralın gevşetilmesinin yolları aranmıştır. Bu amaçla Ticari İşletme Rehni Kanunu oluşturulmadan önce doktrinde birçok çalışma yapılmıştır⁷¹. Bu çalışmaların ardından “Ticari İşletme İpoteği Kanunu Projesi” hazırlanmış ve hemen ardından 1971 yılında 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu yürürlüğe konmuştur⁷². O günden itibaren bazı değişikliklere⁷³ uğrayan kanun 46 yıl boyunca yürürlükte kalmıştır.

Birçok yurtdışı uygulaması da olan ticari işlemlerde taşınır rehninin oluşturulması için mevcut olan fiili gerekliliğin yanı sıra kanun çalışmalarının temel dayanak noktası “Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun

⁷⁰ Tacirin kredi alabilmesi açısından işletmesini rehnedilmesinin teslim şartına bağlı olmaması aldığı krediyi ödeyebilmesi ve mesleki faaliyetini devam ettirmesi açısından oldukça önemlidir. Detaylı bilgi için bkz. Ayşe Sumer, **Ticaret Hukuku Ders Kitabı**, Güncelleştirilmiş 2. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2018, s.23; Mustafa Çeker, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku**, 8. Baskı, Adana, Karahan Kitabevi, 2014, s.37.

⁷¹ Bu çalışmaların içeriği hakkında daha geniş bilgi için bkz. Bülent Davran, “Teslim Şartlı Menkul Rehni - Sicilli Menkul Rehni”, **I. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası (27 Nisan – 3 Mayıs 1959)**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1960, s.161-182. Teslimsiz taşınır rehni oluşmasına ışık tutmak amacıyla, bu konunun Fransız hukukunda nasıl ele alındığına dair makaleler için bkz. Serda Kurtoglu, “Fransız Hukukunda Ticaret Fonu Üzerinde İpotek Tesisi”, **BATİDER**, C. I, S. 3, 1962, s.337-346; Ergun Özsunay, “Fransız Hukukunda Kredi Teminatı Olarak Ticari İşletmenin Rehni”, **BATİDER**, C. II, S. 4, s.567-586. Teslimsiz taşınır rehninin birçok Avrupa ülkesindeki uygulamaları hakkında ilgili dönemde yapılan çalışma ile ilgili olarak bkz. Seza Reisoğlu, **Menkul İpoteği – Teslimsiz Menkul Rehni**, Ankara, AÜHFY No.200, 1965.

⁷² RG. 28/07/1971, Sayı: 1909.

⁷³ Söz konusu değişiklikler sırasıyla şunlardır: 23/07/1985 yürürlük tarihli 3153 sayılı Kanun, 29/07/2003 yürürlük tarihli 4952 sayılı Kanun ve 08/02/2008 yürürlük tarihli 5728 sayılı Kanun.

Teminatlı İşlemlerde Yasal Düzenleme Yapma Kılavuzu (UNCITRAL Legislative Guide on Secured Transactions)” olmuştur⁷⁴. Kanun yapma çalışmaları başlangıcı olarak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Tasarısı” hazırlanmıştır. Bu tasarı 09/08/2016 tarihinde TBMM Başkanlığı’na sunulmuş ve 20/10/2016 tarihinde TBMM’de kabul edilmiştir⁷⁵. Nihayet 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu olarak Resmi Gazete’de yayımlanmıştır⁷⁶. TRK m.20 hükmüne göre ise kanun 1 Ocak 2017 itibarıyla yürürlüğe girmiş, 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu yürürlükten kalkmıştır.

Kanunun yanı sıra ticari işlemlerde taşınır rehni kurallarının daha belirgin olarak ortaya konulması açısından ikincil mevzuat hükümleri de yürürlüğe girmiştir. Bunlar; Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik⁷⁷, Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği⁷⁸ ve Ticari İşlemlerde Taşınır Varlıkların Değer Tespiti Hakkında Yönetmelik’tir⁷⁹. Bu yönetmelikler 31 Aralık 2016 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu tarihten sonra TRK, 7099 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’la⁸⁰; Uygulama Yönetmeliği, Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması Ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’le⁸¹; Sicil Yönetmeliği, Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’le⁸²; Değer Tespiti Yönetmeliği ise Ticari İşlemlerde Taşınır

⁷⁴ Kanun gerekçesinde yer almasa da TRK’nın, UNCITRAL’in üye ülkelere tavsiye ettiği Teminatlı İşlemler Hakkında Model Kanun’dan (Model Law on Secured Transactions) yararlanılarak oluşturulduğuna dair bkz. Ejder Yılmaz, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehnine Göre Rehinli Alacaklının Alacağını Tahsil Etme Yolları”, **Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, 2018, s.229. İlgili kılavuza başvurmak için bkz. (çevrimiçi) https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/security-ig/e/09-82670_Ebook-Guide_09-04-10English.pdf, (Erişim Tarihi: 11.08.2018).

⁷⁵ Bkz. Komisyon Raporu.

⁷⁶ RG. 28/10/2016, Sayı: 29871.

⁷⁷ RG. 31/12/2016, Sayı: 29935 (3. Mükerrer).

⁷⁸ RG. 31/12/2016, Sayı: 29935 (3. Mükerrer).

⁷⁹ RG. 31/12/2016, Sayı: 20035 (3. Mükerrer).

⁸⁰ RG. 15/02/2018, Sayı: 30356.

⁸¹ RG. 22/05/2018, Sayı: 30428.

⁸² RG. 22/05/2018, Sayı: 30428.

Varlıkların Değer Tespiti Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’le⁸³ birer kez değişime uğramıştır.

Ticari işlemlerde taşınır rehninin en önemli özelliklerinden birisinin “sicilli rehin” olması sebebiyle rehin hükümlerinin uygulanabilirliği için Gümrük ve Ticaret Bakanlığı⁸⁴ ile Türkiye Noterler Birliği arasında bir protokol imzalanmıştır. Bu protokole göre ilgili sicil ile ilgili yürütme faaliyetleri TNB’ye bırakılmış ve bu doğrultuda TNB bünyesi kapsamında “Taşınır Rehni Sicil Sistemi” (TARES) kurulmuştur⁸⁵. TNB Başkanlığı ise 28.12.2016 tarihli genel yazısında ilgili protokol gereği tescil işlemlerinin noterliklerde yapılacağını tüm noterliklere ulaştırmıştır⁸⁶.

B- TRK’nın Amacı ve Getirdiği Yenilikler

Mülga TİRK döneminde ticari işletme rehni kurulması sıkı şartlara bağlıydı. TİRK m.3/2’ye göre ticari işletme adının, ticaret unvanının ve rehnin kurulduğu esnada işletmeye özgülenen taşınır işletme tesisatının rehin dışında bırakılması olanaksızdı⁸⁷. Bu durum işletmesini rehnedecek kişiler için büyük zorluklara ve rehin kurma yoluna gitmemelerine sebep oluyordu. Dolayısıyla finansmana erişim noktasında sıkıntı çekmeleri kaçınılmaz hale geliyordu. Alacaklıların da tüm menkul tesisat için ekspertiz (uzman incelemesi) yapması güç bir durum oluştuyordu. Bu nedenle alacaklıların da işletme rehnine yanaşmaması sonucu ortaya çıkıyordu⁸⁸. Bu zorluklardan dolayı pek tercih edilmeyen ticari işletme rehni 45 yıl boyunca yalnızca 4927 kez kurulmuştur⁸⁹.

⁸³ RG. 22/05/2018, Sayı: 30428.

⁸⁴ Bakanlığın adı 703 sayılı KHK ile “Ticaret Bakanlığı” olarak değiştirilmiştir. (RG. 08/07/2018, Sayı: 30473)

⁸⁵ İlgili protokole erişim için bkz. (çevrimiçi) www.tares.org.tr , (Erişim tarihi: 11.08.2018).

⁸⁶ İlgili yazı için bkz. (çevrimiçi) <http://cdn01.tnb.org.tr/uygulama/tares/genelyazi195.pdf> , (Erişim Tarihi: 11.08.2018).

⁸⁷ Mülga TİRK’te, ticari işletme yalnızca bir bütün olarak rehnedilebilirdi. İhtira beratları, markalar, modeller, resimler ve lisanslar, sınai haklar gibi malvarlığı değerlerinin dışında herhangi bir unsur bu rehnin kapsamı dışında tutulamamaktaydı. Bu nedenle taşınır eşyaların ticari işletmeden ayrı olarak rehnedilebilmesi mümkün değildi (TİRK m.3). Bununla birlikte TİRK m.2’ye göre: “Ancak kredili satış yapan müesseselerin rehin hakkı münhasıran vadeli satış yapmış olduğu 3. maddenin (b) fıkrasında zikredilen hususat üzerinde tesis edilir.” Bu hükme göre kredili satış yapan müesseseler lehine kurulacak olan ticari işletme rehinlerinin yalnızca vadeli satışa konu olan taşınır işletme tesisatını içerecektir.

⁸⁸ İlhan Helvacı, “Sanayi İşletmelerinde Ticari İşletme Rehni Üzerine (Ticari İşletme Rehni Kanunu Ek Madde 2)”, **İÜHFİM**, C. LXV, S. 1, s.273.

⁸⁹ Komisyon Raporu, s.9.

TRK m.1/1'e göre güvence olarak teslimsiz taşınır rehninin kullanımının yaygınlaştırılması, rehne konu olacak taşınırların kapsamının genişletilmesi, bu kanunda ortaya konan taşınır rehinde aleniyet ilkesinin sağlanması ve son olarak da finansman erişiminin kolaylaştırılması amacıyla rehnin paraya çevrilmesinde alternatif yolların ortaya konulması bu kanunun başlıca amaçlarıdır.

Maddede yer alan amaçların ilki teslimsiz taşınır rehninin kullanımının yaygınlaştırılmasıdır. Bu amacı yerine getirmek için ticari işlemlerde taşınır rehin sözleşmesi kurabilecek kişilerin mülga TİRK'e nazaran kapsamının genişletilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda teslimsiz rehne konu olabilecek taşınırların kapsamının da genişletilmesi bu amacın yerine getirilmesi açısından önem arz etmektedir.

Mülga TİRK'te esnaf ve sanatkarların geniş kredi imkanına kavuşabilmesi ve teslimsiz rehin özelliği sayesinde işletmelerinin ekonomik devamlılığını sürdürmeleri amaçlanmışken⁹⁰, TRK'nın Komisyon Raporu'nda yer alan genel gerekçesinde⁹¹ ulusal ve uluslararası ekonominin temel taşlarından olan KOBİ'lerin⁹² ülkemizin ekonomisinin büyümesine yaptığı katkı göz önüne alınarak bunların rekabet güçlerinin artırılması ve finansmana erişimlerinin kolaylaştırılması amaçlanmıştır⁹³. Rapora göre KOBİ'ler, ülkedeki toplam girişimin yüzde 99,8'ini, istihdamın yüzde 74,2'sini, maaş ve ücretlerin yüzde 54,7'sini, toplam cironun ise yüzde 63,8'ini karşılamaktadır. Ne var ki toplam kredi hacmi içerisinde KOBİ'lerin kullandığı kredi oranı yalnızca yüzde 26'da kalmaktadır⁹⁴. KOBİ'lerin ülke ekonomisine fayda

⁹⁰ Bu konu ile ilgili daha geniş bilgi için bkz. İbrahim Murat Haznedar, **Ticari İşletme Rehni ve Paraya Çevrilmesi**, İstanbul, Legal Kitabevi, 2008, s.13; Sıtkı Akyazan, "Menkul Rehinde Teslim Koşulu ve Ayrıcalıkları", **BATİDER**, C. 9, S. 2, Aralık 1977, s.334.

⁹¹ Daha geniş bilgi için bkz. Genel Gerekçe, Komisyon Raporu, s.4.

⁹² Küçük Ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri Ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik'in 4/b maddesine göre, küçük ve orta büyüklükteki işletmeler; "İki yüz elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu yirmi beş milyon Yeni Türk Lirasını aşmayan ve bu Yönetmelikte mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ve kısaca "KOBİ" olarak adlandırılan ekonomik birimleri" ifade etmektedir. Bkz. RG. 19/10/2015, Sayı: 2005/9617.

⁹³ KOBİ'lere yapılan özel vurgunun sebebinin; bunların, büyük şirketlere nazaran daha fazla finansmana erişim sıkıntısı çekmeleri olduğuna dair daha geniş bilgi için bkz. Celal Göle/Gökhan Aydoğan, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", **BATİDER**, C. 33, S. 1, 2017, s.11.

⁹⁴ 2015 yılında krediler içerisinde 388 milyar TL'lik tutarıyla KOBİ'lerin payının yüzde 26 olduğuna dair daha geniş bilgi için bkz. Komisyon Raporu, s.8.

sağlaması için öz kaynaklarının yanında ek finansmana da ihtiyaçları vardır⁹⁵. Dolayısıyla KOBİ'lerin bu kredi hacminde daha önemli bir pay sahibi olması hedeflenmiştir. Ancak bu düzenlemelerin rehin taraflarının kapsamının genişletilmesi sebebiyle KOBİ'lerin sömürülmesine ve rehin alacaklılarının korunmasının zorlaşmasına neden olabileceği de doktrinde yapılan eleştirilerden bir tanesidir⁹⁶.

Bu amaçların gerçekleşmesine yönelik olarak kanunda bu doğrultuda hükümler konulmuştur. Öncelikle mülga TİRK m.2'de yer alan taraflardan daha geniş bir kitlenin rehin sözleşmesinin tarafı olabileceği TRK m.3'te hüküm altına alınmıştır. Bu madde ile artık rehin sözleşmesinin taraflarına tacir ve esnafın yanı sıra⁹⁷ üretici örgütleri, serbest meslek erbapları ve çiftçiler de eklenmiştir.

Bunların yanı sıra rehne konu olabilecek malvarlığı değerleri bakımından TRK m.5'te kabul edilenler TİRK m.3'te yer alan değerlerden çok daha kapsamlıdır. Ayrıca TRK ile birlikte artık taşınır eşyalar ticari işletmeden ayrı olarak rehnedilebilecektir. Bu durum TRK m.1/1'de ortaya konan amacın gerçekleşmesi açısından önemli bir gelişmedir.

Kanunda yer alan bir diğer yenilik ise rehin tipindeki çeşitliliktir. TMK'da taşınır rehni ile ilgili olarak yalnızca ilerleme sistemi kabul edilmiştir (TMK m.948). Buna göre alacaklıların birden fazla olması durumunda sıra olarak önde olan alacaklı öncelikli olarak tatmin edilecektir. Bu sıra da rehnin kurulma anındaki tarihe göre belirlenecektir. TİRK'te de aynı prensip kabul edilmiş ve ilerleme sistemi rehnin paraya çevrilmesi sırasında kabul edilen yegâne sistem olarak öngörülmüştü. Ancak TRK ile taşınmazlara yönelik olarak benimsenen derece sistemi de kabul edilmiş (TRK m.10) ve tarafların sözleşme ile istedikleri sistemi seçebilecekleri hüküm altına

⁹⁵ KOBİ'lerin finansmana erişimlerinin kolaylaştırılması rekabet güçleri açısından son derece önemlidir. Bu doğrultuda ülke ekonomisine katkıları artabilecektir. Detaylı bilgi için bkz. Damla N. Özkılınç, "Türk Kobi'leri İçin Alternatif Finans Bulma Yöntemleri Ve Sermaye Piyasası", **Journal of Yasar University**, 2014 9(34), s.5833 vd.

⁹⁶ Şit İmamoğlu'ya göre, KOBİ'lerin finansmana erişiminin kolaylaştırılması rehnin kolaylaştırılması ile değil tam tersine rehnin katı koşullara bağlanarak, bu sayede hem alacaklının teminatının sağlanması hem de rehin verenin sömürülmesinin engellenmesi yoluyla sağlanabilir. Daha geniş bilgi için bkz. Başak Şit İmamoğlu, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme**, Ankara, BTHAE, 2017, s.4.

⁹⁷ Mülga TİRK'te, rehin sözleşmesinin tarafı olmak için tacir ve esnaf olmak yetmiyordu. Ticari işletme ya da esnaf işletmesinin maliki ancak sözleşmenin tarafı olabiliyordu (TİRK m.2).

alınmıştır⁹⁸. Tarafların bu konuda herhangi bir belirleme yapmaması durumunda kanun ve yönetmelik hükümlerine göre ilerleme sisteminin kabul edileceği belirtilmiştir (TRK m.11/1, Uygulama Yönetmeliği m.24/2).

TRK’da yer alan yeniliklerden bir tanesi de ticari işlemlerde taşınır rehninde aleniyetin daha kapsamlı sağlanmış olmasıdır. Taşınmazlarda tapu kütüğü (TMK m.856), teslim şartlı taşınır rehninde zilyetlikle sağlanan aleniyet ilkesi (TMK m.939), TRK’da sicile tescille sağlanacaktır. Zaten rehin kurulması yöntemlerini genişletmeyi amaçlayan kanunun aleniyet ile ilgili düzenleme yapması da kaçınılmaz bir gereklilik olarak görülmektedir⁹⁹. Mülga TİRK’te (TİRK m.5/1) Ticaret Sicili veya Esnaf ve Sanatkârlar Sicili üzerinde yapılan tescil işlemleri, TRK ile birlikte yeni kurulan “Rehinli Taşınır Sicili” (RTS) üzerinden yapılacaktır (TRK m.8).

Sicile tescille sağlanan bu aleniyetin yanı sıra rehin verene sağlanan terkin kolaylığı da bu kanunla gelen ve rehlin daha güvenle kurulmasına katkı sağlayan yeniliklerden bir tanesidir. Taşınmaz rehninde, rehlin terkininin alacaklı tarafından yapılmadığı hallerde¹⁰⁰ rehin veren fekk davası açmakta ve bu işlemler kendisine külfet olmaktadır. TRK’da ise rehin alacaklısının haksız yere terkin işlemlerini yapmaması durumunda rehin alacaklısı aleyhine idari para cezası öngörülmüş ve

⁹⁸ TRK, ticari işlemlerde taşınır rehninde hem sabit dereceler sistemini hem ilerleme sistemini kabul etmiş olmasına rağmen UNCITRAL’de böyle bir düzenleme yoktur. TRK’nın çıkış kaynağı olan UNCITRAL’de yalnızca ilerleme sistemi kabul edilmiştir. Dolayısıyla iki sistemin birden mevcut olması hukukumuzda özgü bir durum olarak göze çarpmaktadır. Detaylı bilgi için bkz. Çiğdem Kırca, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehnine Sıra”, **Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, 2018, s.166.

⁹⁹ Gökhan Antalya/Faruk Acar, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni (6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Çerçevesinde İlk Tespitler**, İstanbul, Aristo Yayınevi, 2017, s.4.

¹⁰⁰ Taşınmaz rehninde, rehlin alacağa bağlı olmasına rağmen, alacağın ödenmesi durumunda yine de rehlin terkin edilmemesinin sonuçları doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre, TMK m.883’te yer alan, rehin verenin, alacaklının izniyle rehni terkin edebileceğine dair hüküm dolayısıyla rehin hakkı devam edecektir. Çünkü rehin, alacağa bağlı olarak sicil dışında sona eriyor olsaydı kanunda böyle bir hüküm yer almayacaktı. Bkz. Kemal Tahir Gürsoy, **Birden Ziyade Gayrimenkulün Asıl Borç İçin İpotek Edilmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar**, Ankara, Türkiye Bankalar Birliği, 1978, s.1042; Erden Kuntalp, **Ana Para Ve Üst Sınır (Maksimal) İpotek Ayrımı**, Ankara, Türkiye Bankalar Birliği, 1989, s.15. Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre, ipotek alacağa bağlı fer’i bir hak olduğu için alacağın sona ermesiyle birlikte varlığını yalnızca (terkin edilene kadar) şekli olarak sürdürecektir. Dolayısıyla TMK m.883’teki muvafakat sağlanmasa dahi, TMK m.1025’teki yolsuz tescilin düzeltilmesine yönelik açılan dava ile düzeltilebilecektir. Bkz. Seza Reisoğlu, **Medenî Kanun Açısından İpotek İşlemleri ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar**, Türkiye Bankalar Birliği, 1978, s.7; Tekinay, **a.g.e.**, s.107.

borcunu ifa eden borçlunun bunu belgelemesi durumunda rehin hakkının terkinini talep edebilme hakkı tanınmıştır (TRK m.15/1).

TRK ile gelen diğer bir yenilik ise kanunun ilk maddesinde yer alan amacına paralel olarak, rehnin paraya çevrilmesinde sunulan alternatif yollardır. Uygulamada rehin konusunun icra takibiyle paraya çevrilmesi durumunda malın değerinin altında alıcı bulmasından dolayı hem rehin alan hem rehin veren zarar etmektedir¹⁰¹. Dolayısıyla TRK'nın kullanım amacının genişletilmesi isteniyorsa, bu yollara alternatif çözümler eklenmelidir. İşte bu amaçla rehnin paraya çevrilmesinde TRK ile mülkiyetin devrini talep, alacağın varlık yönetim şirketlerine devri ile kiralama ve lisans hakkını kullanma yolları öngörülmüştür.

C- TRK'nın Kapsamı

1- Ticari İşlem Kavramı

Doktrinde, TRK'nın konu ve kapsamının anlaşılabilmesi için kanunun isminde geçen "ticari işlem" kavramı açıklanmaya çalışılmıştır¹⁰². Kanun, isminde geçen bu ifade ile ilgili herhangi bir açıklama içermemektedir. Yine yönetmeliklerde de bu konuda herhangi bir tanım yahut açıklama bulunmamaktadır.

Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki tarafların tacir olup olmadığının araştırmasının yapılması bu noktada mantıklı olmayacaktır¹⁰³. Çünkü rehin sözleşmesinin taraflarının genişletildiği ve tacir olmayanların da sözleşmeye taraf olabileceği ortadadır. Nitekim çiftçi, çiftçi örgütü, serbest meslek erbabı ve üretici örgütleri de bu sözleşmenin tarafı olabilmektedir.

¹⁰¹ Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.5, dp.4.

¹⁰² Bu görüşler için bkz. Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.9-10; Zühtü Aytaç, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kapsamında Taraflar", **Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, 2018, s.91 vd.; Şit İmamoğlu, **a.g.e.**, s.8; Rıza Ayhan/Hayrettin Çağlar, **Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar**, Ankara, Yetkin Yayınevi, 10. Bası, 2017, s.171 vd.; Sabih Arkan, **Ticari İşletme Hukuku**, Ankara, BTHAE, 2017, s.50; Mehmet Ali Aksoy, "Yeni Bir Kurum Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni'nin Ticari İşletme Rehni ile Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi", **ABD**, 2018/1, s.57; Göle/Aydoğan, **a.g.e.**, s.11-12; Ali Bozer/Celal Göle, **Ticari İşletme Hukuku**, 4. Bası, Ankara, BTHAE, 2017, s.31; Damla Gürpınar, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri", **DEÜHFD**, C. 19, S.1, s. 124-125.

¹⁰³ Aytaç, **a.g.e.**, s.92.

“Ticari işlem” mefhumu fonetik açıdan “ticari iş” kavramını andırmaktadır. Dolayısıyla ticari işlemin ticari iş anlamına gelip gelmediği öncelikle irdelenmelidir. Bir işin ticari nitelik taşıyıp taşımadığına ilişkin değerlendirme TTK m.3 ve m.19’a göre yapılmaktadır. Bunlara göre TTK’da düzenlenen tüm işler (m.3), bir ticari işletmeyi ilgilendiren işler¹⁰⁴ (m.3), taraflardan en az birisi için ticari iş niteliğini haiz sözleşmeler (m.19) ve TTK m.19 gereği ticari iş karinesine¹⁰⁵ dahil olan işler ticari işlerdir¹⁰⁶. Ancak kanunun temel mantığına ve yapılış amacına bakılacak olursa “ticari işlem” kavramının “ticari iş” şeklinde kabul edilip rehin sözleşmesinin akdedilebileceği alanı daraltması düşünülemez. Nitekim TRK’da kabul edilen rehin taraflarının, söz gelimi, bir serbest meslek erbabı ya da esnafın, her zaman bir ticari iş için rehin kurabileceklerinden bahsedilemez¹⁰⁷. Dolayısıyla ticari işlem kavramının ticari iş ile birebir örtüştüğü söylenemez.

“Ticari işlem” mefhumunun hukuki işlemi çağrıştırması da muhtemel durumlardan bir tanesidir. Hukuki işlem bir hukuki sonucun oluşmasına yönelik olarak yapılan bir hukuki fiil türüdür¹⁰⁸. Hukuki fiiller, hukuka uygun ve hukuka aykırı fiiller olarak ikiye ayrılır. Hukuka aykırı fiiller, haksız fiil ve sözleşmeye aykırılık nosyonlarını kapsarken; hukuka uygun fiiller ise bilgi, duygu ve irade açıklaması hallerini kapsar. İrade açıklaması ise hukuki işlemin üst başlıdır. Dolayısıyla hukuki işlemler, irade açıklaması niteliğinde olan hukuki fiillerin bir

¹⁰⁴ Ticari işletme ile ilgili işlerin yorumlanmasında “ilgi” nosyonunun çok dar yorumlanmaması, ticari işletmeyi doğrudan ilgilendirmese bile dolaylı yoldan ilgilendiren işlerin ticari iş olarak kabul edilmesi gerektiği konusunda daha geniş bilgi için bkz. Oğuz İmregün, **Kara Ticareti Hukuku Dersleri**, İstanbul, Filiz Kitapevi, 2001, s.18; Mehmet Bahtiyar, **Ticari İşletme Hukuku**, 16. Bası, İstanbul, Beta Basım Yayın, 2015, s.53.

¹⁰⁵ Tacirlerin yaptıkları her iş kural olarak ticari iş sayılır. Ancak gerçek kişi tacirin işlemi yaptığı anda karşı tarafa işin ticari olmadığını açıkça bildirmesi yahut halin icabının o işin ticari mahiyette olmadığını göstermesi durumunda, yapılan iş ticari olmayacaktır. Ancak tüzel kişi tacirlerle ilgili bu konuda herhangi bir istisna yoktur. Yaptıkları her iş ticari iş olarak kabul görecektir.

¹⁰⁶ Ancak unutulmamalıdır ki ister ticari iş ister adi işin bir tarafı tüketici ise ve TKHK’da konu ile ilgili özel bir hüküm varsa olaya buradaki özel hüküm uygulanacaktır. Detaylı bilgi için bkz. Mehmet Bahtiyar/Levent Biçer, “Adi İş / Ticari İş / Tüketici İşlemi Ayrımı Ve Bu Ayrımın Önemi”, **MÜHFHAD**, C. 22, S. 3, 2016, s.396.

Ticari iş kavramı ile alakalı geniş bilgi için bkz. Hüseyin Ülgen/Mehmet Helvacı/Abuzer Kendigelen/Arsan Kaya/N. Fusun Nomer Ertan, **Ticari İşletme Hukuku**, 4. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2015, s.63 vd.

¹⁰⁷ Aynı yönde yorumlar için bkz. Aytaç, **a.g.e.**, s.92; Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.9; Ayhan/Çağlar, **a.g.e.**, s.171-172; Göle/Aydoğan, **a.g.e.**, s.11-12.

¹⁰⁸ Hukuki işlem kavramıyla alakalı daha detaylı bilgi için bkz. Abdurrahman Savaş, “İnternet Ortamında Yapılan Tek Taraflı Hukuki İşlemler ve Özellikle Elektronik Vasiyetname”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 15, S. 2, Y. 2007, s.53 vd.

türüdür. Bu açıklamalardan hareketle “ticari işlem” kavramının bazı durumlarda bir hukuki işlem olduğu kabul edilmelidir. Ancak bu kavramın “hukuki işlem” kavramı ile tamamen örtüştüğünü ve TRK’nın yalnızca hukuki işlemleri kapsadığını iddia etmek mümkün değildir¹⁰⁹.

Öğretide ticari işlem kavramının ne anlama geldiği ile ilgili çeşitli görüşler mevcuttur. TRK’nın “Tanımlar” başlıklı 2. maddesinde yer alan rehin hakkının tanımından hareketle ticari işlemi *“Taşınır varlığın türünden, rehin verenin veya rehinli alacaklının durumundan, rehinle güvence altına alınan borcun niteliğinden veya tarafların onu rehin hakkı olarak adlandırmasından bağımsız olarak bir borcun ödenmesini veya ifa edilmesini güvence altına almak amacıyla alacağın devrinde devralanın alacak hakkı da dâhil olmak üzere, taşınır varlık üzerinde zilyetliğin devrine gerek olmaksızın tesis edilen sınırlı ayni hakkı tesis etmek maksadıyla yapılan işler”* olarak tanımlayan bir görüş bulunmaktadır¹¹⁰. Diğer bir görüşe¹¹¹ göre ise ticari işlem *“işletme ve mesleki faaliyet kapsamında ya da ilgili olarak kazanç elde etmek üzere girişilen her türlü iştir.”* Üçüncü bir görüşe göre ise ticari iş kavramı teknik anlamda kullanıldığı gibi bazen gündelik anlamda da kullanılmaktadır ve TRK’da bu gündelik anlamı ile kullanılmıştır¹¹². Dördüncü bir görüş ise “ticari” ve “işlem” kelimelerinin TDK’daki anlamları doğrultusunda bu kavramı yorumlamıştır¹¹³.

Doktrinde “ticari işlem” kavramına bir anlam yüklenmeye çalışılması o anlam üzerinden kanunun konu ve kapsamını belirlemek amacı gütmektedir¹¹⁴. Dolayısıyla bu ismin neden verildiğinin irdelenmesi icap eder. Kanaatimizce ticari işlem kavramı

¹⁰⁹ Aynı yönde yorumlar için bkz. Ayhan/Çağlar, **a.g.e.**, s.172; Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.8.

¹¹⁰ Ayhan/Çağlar, **a.g.e.**, s.171.

¹¹¹ Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.10; Aynı görüşte olmakla birlikte, üçüncü bir kişinin borcu için de bu kanun kapsamında rehin verilebileceğinin de gözden kaçırılmaması gerektiğine dair daha geniş bilgi için bkz. Gürpınar, **Ayrılan Yönler**, s.124-125.

¹¹² Kanunun isminin günlük anlamda kullanılan ticari iş kavramı düşünülerek verildiğine dair diğer görüş için bkz. Aksoy, **a.g.e.**, s.57.

Gündelik anlamda ticari iş kavramı ile ilgili geniş bilgi için bkz. Kürşat Göktürk, “Ticari İş Kavramı, Sınırlandırılması Ve Faiz Meselesi”, **GÜHFD**, C. XIX, S.2, 2015, s.6.

¹¹³ “Ticari işlem” kavramının kelimelerin TDK’daki tanımlarından hareketle ortaya konması hakkında bkz. Ayhan/Çağlar, **a.g.e.**, s. 70.

¹¹⁴ Ticari işlemin tanımından hareketle, kanunun kapsamının kazanç elde etmek üzere girişilen işleri kapsadığı, dolayısıyla tüketici işlemi ya da adi borçların güvencesi olarak bu kanun kapsamında rehin sözleşmesi yapılamayacağına ilişkin görüş için bkz. Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.10.

hakkındaki görüşler açısından “işletme ve mesleki faaliyet kapsamında ya da ilgili olarak kazanç elde etmek üzere girilen her türlü iş” fikrine katılmak gerekir. Zira kanunda yer alan rehin sözleşmesi taraflarına bakıldığında bahsi geçen “ticari işlem” kavramının işletme ve mesleki faaliyetleri kapsadığı görülmektedir. Yargıtay da muhtelif kararlarında ticari işlem kavramını bu şekilde anlamlandırmıştır¹¹⁵. Ancak bu tutum eleştirilmesi gereken bir tutumdur. Kanaatimizce mevcut ismin “Teslimsiz Sicilli Taşınır Rehni” olarak değiştirilmesi bu tartışmalara son verecektir.

2- TRK’nın Zaman İtibariyle Kapsamı

Ticari İşletme Rehni Kanunu’nun yürürlük tarihi kanunun 20. maddesinde 1 Ocak 2017 olarak kabul edilmiştir. Ancak kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kurulan ve ilgili tarihten sonra devam eden rehinler açısından uygulama alanı bakımından bir çakışma olduğu söylenebilir¹¹⁶. TRK m.5’te rehnedilebilecek taşınır mallar sayılmıştır. TİRK’te bu kapsam oldukça dardır. Ancak ticari işletme ve esnaf işletmesi iki kanun bakımından da rehnedilebilecektir. Dolayısıyla çakışma yalnızca bir ticari işletmenin yahut esnaf işletmesinin rehnedildiği durumlarda gerçekleşecektir.

Bu durumda TRK ve TİRK hükümlerinin zaman itibariyle uygulanmasının hükümleri intikal hukuku hükümleriyle çözülecektir¹¹⁷. TRK Geçici Madde 1’e göre: “(1) Bu Kanun, yürürlüğe girdiği tarihte görülmekte olan dava ve takiplere uygulanmaz. (2) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce ticari işletme veya esnaf işletmeleri üzerinde tesis edilen rehin haklarına ilişkin ilgili mevzuat hükümleri

¹¹⁵ Yargıtay’ın “ticari işlem” kavramını iktisadi faaliyet anlamında kullandığı görülmektedir. “Davalı vekili, para transferi de dahil olmak üzere tüketici nezdinde hiçbir ticari işlem icra etmediğini, bu hususun para gönderimi sırasında tüketici tarafından doldurulması zorunlu olan “Para Gönderme Formu” üzerinde açıkça belirtildiğini, müvekkiline husumet yöneltilemeyeceğini savunarak davanın reddini istemiştir.” 11. HD. T. 02/10/2018, E. 2016/14659, K. 2018/5924 (Yargıtay Bilgi Bankası). “...davalı yönetim kurulunun bilgisi dışında davacı tarafca çeklerin verildiği ve bu çeklerin hiçbir ticari işleme dayanmadığı, bu çeklerden birinin 464.000,00 TL. bedelli olduğunu, bu çeklerden dolayı menfi tespit davası açtıklarını, davalının bu şekilde zarara uğratıldığını...” 9. HD., T. 03/10/2018, E. 2017/8770, K. 2018/17348 (Yargıtay Bilgi Bankası). “...davalı şirketin bu akit doğrultusunda ve ilgili mevzuat çerçevesinde toplamış olduğu fonları müşterilerinin ticari işlerinin ve yatırımlarının finansmanında kullandığını, henüz bu ticari işlemlerin ve yatırımların sonuçlanmadığını ve kâr zararın belli olmadığını, davacının muaccel ve talep edilebilir bir alacağının söz konusu olmadığını savunmuştur...” 11. HD., T. 08/11/2018, E. 2016/13784, K. 2018/6910 (Yargıtay Bilgi Bankası).

¹¹⁶ Antalya/Acar, a.g.e., s.5.

¹¹⁷ Antalya/Acar, a.g.e., s.5.

uygulanmaya devam eder.” Yani 1 Ocak 2017 öncesi mülga TİRK hükümlerine göre kurulan rehinlere TRK yürürlüğe girdikten sonra dahi rehin ilişkisi bitene değin TİRK hükümleri uygulanmaya devam edecektir. Ayrıca 1 Ocak 2017 tarihi itibarıyla görülen dava ve takiplere de TİRK hükümleri uygulanmaya devam edecektir.

Uygulama Yönetmeliği Geçici Madde 1’e göre: “(1) Kanun ve bu Yönetmelik, mülga 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanununa göre kurulan ticari işletme ve esnaf işletmesi rehinlerine uygulanmaz. (2) Kanun ve bu Yönetmelik hükümleri, 10 uncu, 11 inci ve 12 nci maddelerde belirtilen varlıklar üzerinde Kanun ve bu Yönetmeliğin yürürlüğünden önce kurulmuş bulunan rehinlere uygulanmaz. (3) Kanun ve bu Yönetmelik hükümleri görülmekte olan dava ve takiplere uygulanmaz.” Bu hüküm gereğince yukarıda söylenenlere ek olarak TRK m.5 kapsamında yer alan taşınır varlıklar üzerinde kanunun yürürlük tarihinden önce kurulan rehinler üzerinde TRK hükümleri uygulanmayacaktır.

3- TRK’nın Konu İtibarıyla Kapsamı

TRK m.1/2’ye göre: “Bu Kanun; taşınır varlıkları konu edinen işlemlerde rehin hakkının tesisine, rehin hakkının üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmesine, Rehinli Taşınır Siciline, rehinli alacaklılar arasında öncelik hakkının belirlenmesine, tarafların ve üçüncü kişilerin hak ve yükümlülüklerine, rehin hakkının kullanımı ile rehinli işlemlere ilişkin diğer usul ve esasları kapsar.” İlgili madde, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun konu itibarıyla kapsamını bu şekilde başlıklar halinde belirtmiştir.

TRK’nın kapsamını belirleyen “taşınır varlık” kavramının tanımı ise “Bu Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen varlıkları” şeklinde yapılmıştır. Ancak m.5’te medeni hukuk anlamında taşınır eşya sayılmayan şeylerin söz gelimi taşınmaz eklentisi niteliğinde olan ağaçların da taşınır varlık kavramına dahil edildiği görülmektedir¹¹⁸. TRK m.5’in kapsamına bakıldığında yalnızca taşınmaz eklentisi niteliğinde olan eşyaların değil aynı zamanda taşınır niteliğinde

¹¹⁸ Saibe Oktay Özdemir, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununa Göre Üzerinde Rehin Hakkı Kurulabilecek Ticari İşletmeler Dışındaki Taşınır Varlıklar”, **Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, 2018, s.56-57.

olmayan hakların da rehnin konusu edildiği fark edilecektir¹¹⁹. Aynı maddenin (p) bendinde yer alan¹²⁰ “*Benzeri her türlü taşınır varlık ve hak*” ifadesi ile TMK’da yer alan taşınır rehni hükümlerinin kapsamı iyice daraltılmıştır¹²¹. Dolayısıyla doktrinde, kanunun taşınır varlık ve hakları belirtmek için bu kadar açıklama yapmak yerine taşınmazların dışında kalan her varlığı kapsadığını belirtmesinin daha makul olacağı belirtilmiştir¹²².

Uygulama Yönetmeliği’nin son değişiklikten önceki halinde yer alan “*Ticari işletme ve esnaf işletmesinin tamamı üzerinde rehin kurulması hâlinde, rehnin kuruluşu anında işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan taşınır ve taşınmaz varlıklar rehnedilmiş sayılır.*” ifadesinde yer alan “*taşınmaz varlıklar*” ifadesi çokça eleştirilmiştir¹²³. Gerçekten de taşınmazların bu kanun kapsamında rehnedilebilmesi temel hukuk mantığı ile tamamen çelişmektedir. Böyle bir hükmün mevzuatta yer almaması gerekir¹²⁴.

Bunların yanı sıra değinilmesi gereken bir diğer konu ise TRK kapsamında kurulacak rehnin borcun kaynağı açısından bir sınırlamaya tabi tutulup tutulmadığıdır. TRK m.1/3’e göre: “*Bu Kanun, bir borca güvence teşkil etmek üzere kurulan ve konusu bu Kanunda sayılan taşınır varlıklar olan rehinli işlemlere uygulanır.*” Öncelikle belirtmek gerekir ki “*bir borca*” ifadesi burada hatalı kullanılmış olup bu kısmın “*bir alacağa*” şeklinde algılanması gerekmektedir¹²⁵. Bu durumda, borcun kaynağı yalnızca sözleşmeler mi olacaktır? TBK’da yer alan borcun kaynakları tasnifinde haksız fiil ve sebepsiz zenginleşme de

¹¹⁹ Buna örnek olarak “fikri ve sınai mülkiyete konu haklar” ile “kiracılık hakkı” gösterilebilir.

¹²⁰ Bu bent Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması Ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik’e 22/05/2018 tarihinde yapılan değişiklikle eklenmiştir.

¹²¹ Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.58; Şit İmamoğlu, **a.g.e.**, s.10.

¹²² Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.58. Nitekim kanunun, taşınmazlar dışındaki her taşınır varlık ve hakkın finansman amacıyla rehin konusu edilmesine izin vermeye çalıştığı görülmektedir.

¹²³ Kanunda diğer sicillere tescili zorunlu olan eşyaların Rehinli Taşınır Sicili’ne tesciline izin verilmemiştir. Dolayısıyla kanuna aykırı olan bu yönetmelik hükmü geçersizdir. Bkz. Şit, İmamoğlu, **a.g.e.**, s.34; Taşınmazlar üzerinde aynı hakların tesisinin yalnızca tapu kütüğünde olabileceğinden hareketle, bu yönetmelik hükmünün geçersiz olduğuna dair bkz. Damla Gürpınar, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Kurulmuş Olan Rehinli Taşınır Sicilinin Tapu Sicili İle Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”, **DEÜHFD**, C. 19, S. 2, 2017, s.71; Göle/Aydoğan, **a.g.e.**, s.33; Arkan, **a.g.e.**, 61.

¹²⁴ Şit İmamoğlu, **a.g.e.**, s.34.

¹²⁵ Şit İmamoğlu, **a.g.e.**, s.8.

bulunmaktadır¹²⁶. Bunlardan doğan alacaklar için de TRK kapsamında rehin hakkı kurulabilecek midir? Doktrinde konuyla ilgili çeşitli görüşler bulunmaktadır¹²⁷. Bir görüşe göre kanunun bu konuda bir sınırlamasının olmadığı, TRK'nın amacının rehin sözleşmesi kurulabilecek durumları genişletme olduğu dolayısıyla TMK'da kabul edilen düzeni daraltmasının mantıklı olmadığı, bu sebeplerle sebepsiz zenginleşme ve haksız fiilden kaynaklanan borçlar için de TRK kapsamında rehin kurulabilecektir¹²⁸. Bu görüşe göre tarafların adi borçları ve tüketici işlemleri niteliğinde olan borçlarına yönelik olarak TRK kapsamında rehin kurulamayacaktır.

Karşıt görüşe göre¹²⁹ ise kanunun amacı işletmesel ve mesleki faaliyetlerin sıhhati için finansmana erişim sağlanmasını kolaylaştırmaktır. Haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmeden doğan bir alacağın bu amaçlarla ilgisi yoktur. Dolayısıyla yalnızca hukuki işlemlerden doğan alacakların teminatı olarak TRK kapsamında rehin kurulabilmelidir.

Kanaatimizce ikinci görüşte belirtilen gerekçe isabetsizdir. Öncelikle, işletmesel ve mesleki faaliyetlerin devamı açısından kurulan rehin hakkı ile yalnızca hukuki işlemlerden doğan alacakların ilintisini kabul etmek doğru değildir. Nitekim bir örnekle anlatılacak olursa, tacirlerin, ticari işletmelerinin sebep olduğu haksız fiillerden dolayı borçlanmasının mümkün olduğu ve işletmenin faaliyetlerinin devamını sağlaması amacıyla TRK kapsamında rehin kurması gerekebilmektedir¹³⁰.

¹²⁶ Hemen belirtelim ki, TBK'nın genel tasnifinde borcun kaynakları bu üç başlıktan oluşsa da bu tasnifin dışında kalan borçlar da vardır. Bunlara örnek olarak, vekaletsiz iş görmeden doğan alacaklar ile nafaka alacakları gösterilebilir.

¹²⁷ Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.8-10; Ayhan/Çağlar, **a.g.e.**, s.170-173; Burcu Karakuş, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni ve Rehin Alacaklısının Korunması**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018, s.37.

¹²⁸ TMK kapsamında her türlü borç nedeniyle taşınır rehni kurulmasına imkân tanınmıştır. Bkz. Erden Kuntalp, "Teminat Kavramı, Teminat Türleri ve Bunlardan Doğan Sorumluluk", **Prof. Dr. Reha Poroy'a Armağan**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 1995, s. 267. TRK'da da bu yönde bir kısıtlama olmadığına göre sözleşme, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan borçlar nedeniyle de TRK kapsamında rehin kurulabilmelidir. Detaylı bilgi için bkz. Antalya/Acar, **a.g.e.**, 8; Ayhan/Çağlar, **a.g.e.**, s.171.

¹²⁹ Karakuş, **a.g.e.**, 37.

¹³⁰ Söz gelimi, bir ticari işletmenin bacasından çıkan zehirli gaz nedeniyle, bir çiftçinin yetiştirdiği meyvelerin bozulması durumunda haksız fiil sebebiyle tacirin borçlanacağı söylenebilir. Bkz. Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.9.

Bu nedenle, yukarıda değinildiği üzere ticari işlem kavramı hukuki işlem kavramı ile örtüşmez¹³¹. Zira haksız fiiller hukuki işlem değildirler¹³².

İlk görüşte yer alan adi ve tüketici işlem yapısındaki borçların kapsam dışı kalmasını kabul etmek gerekmektedir. Ancak bu sınırlama yorum yoluyla yapılmaktadır. Kanaatimizce kanun kapsamında yalnızca işletmesel ve mesleki gereklilikler için rehin kurulabilmesi amaca uygun olacaktır. Ancak bu muğlaklığın uygulamada birçok probleme sebep olacağı bellidir. Bu nedenle kanunda ne tür alacaklara teminaten rehin kurulacağına izin verileceği açıkça gösterilmelidir.

D- TRK'nın Kapsamına Girmeyen Haller

1- Genel Olarak

TRK'nın kapsamına dahil olmayan haller TRK m.1/4, m.1/5, m.8/3 ve Uygulama Yönetmeliği m.2/2'de sayılmıştır. TRK m.1/4 ve m.1/5'e göre sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu edinen rehin sözleşmeleri ve mevduat rehni ile tapu kütüğüne herhangi bir nedenle tescil edilen taşınırлар TRK kapsamında rehnedilemeyecektir. TRK m.8/3'e göre ise diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınırлар bu kanun kapsamında rehnedilemeyecektir.

Uygulama Yönetmeliği m.2/2'de ise kanun kapsamına dahil olmayan haller şu şekilde sayılmıştır:

- a) Birinci fıkra kapsamında olmayan rehin¹³³ (Uygulama Yönetmeliği m.2/1),
- b) Sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu edinen rehin sözleşmeleri ile mevduat rehni,
- c) Türk Medeni Kanunu'na göre kurulmuş teslim bağli taşınır rehni,
- ç) Karayolları Trafik Kanunu'na göre kurulmuş araç rehni,

¹³¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. 2.Blın., I, C, 1.

¹³² Ayrıntılı bilgi için bkz. 2.Blın., I, C, 1.

¹³³ İlgili hükmün birinci fıkrasında genel olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamına giren tüm rehinlerden bahsedilmiştir. Dolayısıyla ikinci fıkranın ilk bendinde TRK kapsamına girmeyen rehinden bahsedilmiştir.

- d) Türk Sivil Havacılık Kanununa göre kurulan hava aracı ipoteği,
- e) Türk Ticaret Kanunu'na göre kurulan gemi ipoteği,
- f) Maden Kanunu'na göre kurulan maden hakları ve cevher rehni.

Görüldüğü üzere TRK ve yönetmelik hükümleri arasında bir ahenk sorunu bulunmaktadır. Öncelikle belirtmek gerekir ki kanunda kapsama dahil olmayan haller arasında sayılan tapu kütüğüne kaydı bulunan taşınırın, yönetmelik hükmünde sayılmaması bilinçli bir tercih olarak görünmemektedir. Kaldı ki bilinçli bir tercih dahi olsa herhangi bir anlam ifade etmeyecek ve normlar hiyerarşisi gereği TRK hükmü geçerli olacaktır.

2- Sermaye Piyasası Araçları ile Türev Araçlara İlişkin Finansal Sözleşmeleri Konu Edinen Rehin Sözleşmeleri

TRK m.1/5'e göre sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu edinen rehin sözleşmeleri bu kanun kapsamına girmeyecektir. Bu rehin sözleşmeleri SerPK m.47'de "*Sermaye piyasası araçlarını konu alan teminat sözleşmeleri*" başlığı altında düzenlenmiştir. Dolayısıyla bu konudaki rehinler SerPK ve SPK tarafından çıkarılan ilgili tebliğ¹³⁴ hükümlerine tabi olacaktır. Bu rehinler Merkezi Kayıt Kuruluşu tarafından takip edilecek olup TRK kapsamına girmeyecektir¹³⁵.

Bu kavramların tanımları SerPK m.3'te yapılmıştır¹³⁶. Buna göre Sermaye piyasası araçları "*Menkul kıymetler ve türev araçlar ile yatırım sözleşmeleri de dâhil*

¹³⁴ Seri IV, No 28 sayılı Tebliğ m.19 hükmünün bu rehinlere uygulanacağına dair daha geniş bilgi için bkz. Makaracı Başak, **a.g.e.**, s.364.

¹³⁵ 30.12.2012 tarihinde yürürlüğe giren SerPK ile, önceden TMK hükümlerine göre Rehnedilen sermaye piyasası araçlarının rehni artık SerPK m.47'e göre yapılacaktır. Bu durumun gerekçeleri ile alakalı daha geniş bilgi için bkz. Erman Benli, "Sermaye Piyasası Araçlarını Konu Alan Teminat Sözleşmelerinde Yeni Düzenlemenin Gerekçeleri", **Banka ve Finans Hukuku Dergisi**, C.6, S.21, 2017, s.236 vd.; Derin Altan/Nil Acar, "Sermaye Piyasası Araçlarını Konu Alan Teminat Sözleşmelerine İlişkin Yeni Düzen ve Uygulamada Yaşanan Çeşitli Sorunlar", **Banka ve Finans Hukuku Dergisi**, C.3, S.12, 2014, s.38 vd.

¹³⁶ 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda, sermaye piyasası araçları menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları olarak ikiye ayrılıyordu. Kanun gerekçesinde (Madde Gerekçeleri, m.2) yer alan ifadelerle göre, kanun sistematığı ve AB mevzuatına uyum ile piyasa gerekleri doğrultusunda bu araçlar genişletilmiştir. Ayrıca AB mevzuatına uygunluk adına "Sermaye Piyasası Araçları" yerine "*finansal araçlar*" teriminin kullanılmasının daha uygun olacağına dair bkz. Ali Paslı, "Türk Hukukunda Menkul Kıymet Kavramı", **Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan**, Cilt II, İstanbul, Vedat

olmak üzere Kurulca bu kapsamda olduğu belirlenen diğer sermaye piyasası araçlarını” ifade etmektedir. Belli bir tutarı temsil eden bu araçlar yatırım aracı olarak kullanılmaktadırlar¹³⁷. Pay senetleri, tahviller, hazine bonoları, taşınmaz sertifikaları gibi araçlar sermaye piyasası araçlarının başlıcalarıdır. Türev araçlarının tanımı da yine aynı maddenin (u) bendinde yapılmıştır¹³⁸. Finansal sözleşme tanımı ise TRK m.2/1 (ç)’de¹³⁹ yapılmıştır. Sermaye piyasası araçlarının türev araçları kapsamına almasına rağmen kanunun türev araçları özellikle vurgulamasının sebebi doktrinde halka kapalı anonim ortaklık payı gibi araçlarının sermaye piyasası aracı olamayacağı ve SPK denetiminde olmayacağı ile açıklanmıştır¹⁴⁰.

Sermaye piyasası araçlarının TRK kapsamına alınmamasının gerekçelerinin irdelenmesi gerekmektedir. Bilindiği üzere TRK hükümleriyle ve esas olarak teslimsiz rehin kurumuyla işlem güvenliği azalmaktadır¹⁴¹. Sermaye piyasasında ise güven en önemli ilke ve olmazsa olmaz bir gerekliliktir¹⁴². Dolayısıyla sermaye piyasası araçları bakımından Merkezi Kayıt Kuruluşu nezdinde ve tek bir merkezden takip işlem güvenliğini artıracaktır. Hem TRK hükümleri hem de SerPK hükümleriyle rehin kurulabilmesi işlem güvenliğini azaltacak sermaye piyasasını tehlikeye düşürecektir. Dolayısıyla bu başlığın TRK kapsamına alınmaması son derece isabetli bir hüküm olmuştur.

Kitapçılık, 2007, s.1568. Bu çalışmaların AB mevzuatına uygunluğu ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Burak Adıgüzel, “6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nda Sermaye Piyasası Aracı Kavramı”, **Ticari ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, 2017 3(1), s.2 vd.

¹³⁷ Antalya/Acar, **a.g.e.**, 11.

¹³⁸ Buna göre türev araçlar, aynı bentte sayılan veya SPK tarafından bu kapsamda olduğu belirlenen diğer türev araçları kapsamaktadır.

¹³⁹ Buna göre finansal sözleşmeler: “Faiz oranı, emtia, döviz, hisse senedi, tahvil, endeks veya benzeri finansal araçların dayanak varlık olarak kullanıldığı spot, future, forward, opsiyon veya swap işlemiyle, repo, ters repo işlemi ve bu işlemlere benzer nitelikte olan ve finansal piyasalarda kullanılan diğer işlemlerle ve bu işlemlerin herhangi bir kombinasyonunu içeren sözleşmeleri” ifade etmektedir.

¹⁴⁰ Karakuş, **a.g.e.**, 42 vd.

¹⁴¹ Bir taşının alacaklının himayesinde bulunması sağlam bir teminattır. Menkul borçlunun yahut üçüncü bir kişinin elinde bulunması ise teminatı azalmasına hatta tamamen ortadan kalkmasına sebep olabilir. Detaylı açıklama için bkz. Reisoğlu, **Menkul İpoteği**, s.10.

¹⁴² Nusret Çetin, “Sermaye Piyasası Hukukunda Yatırımcının Korunması İlkesinin Teorik Analizi”, **GÜHFD**, C. XV, S.1, 2011, s. 3-4; Güven ilkesinin önemi açısından doktrinde “Ne kadar güven o kadar sermaye” sözü kullanılmaktadır. Bkz. Ahmet Fevzi Kibar, “Sermaye Piyasası Hukuku Açısından Asimetrik Bilgi Sorunsalı Ve Çözüm Yolları”, **Ticari ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, 2018 4(2), s.188.

Bu konuda değinilmesi gereken bir diğer husus ise sermaye piyasası aracı olmayan söz gelimi halka kapalı anonim ortaklığın paylarının TRK hükümlerince rehnedilip rehnedilemeyeceği sorusudur. Bir görüşe göre ise¹⁴³ sermaye piyasası aracı olma niteliği taşımayan bu payların genişletici bir yorum ile TRK m.5/1 (ö)¹⁴⁴ çerçevesinde rehnedilmesi mümkündür. Kanaatimizce TRK hükmüyle rehnedilebilecek taşınır varlıkların kapsamı oldukça geniş tutulmaya çalışılmıştır. Bu çekinceler ise genel olarak farklı sicili olan varlıklar ile bilhassa işlem güvenliğinin hayati önem arz ettiği sermaye piyasalarına müdahaledir. Sermaye piyasası aracı olma özelliği taşımayan payların m.5/1 (p)¹⁴⁵ bendi hükmüyle TRK'ya dahil olması mümkün görünmektedir.

3- Mevduat Rehni

Bankacılık sektöründe giderek önemli bir rol alan mevduat işlemleri, bankaların tasarruf sahiplerine paralarını güvenle saklama, kolaylıkla yönetme ve bu paralardan faiz geliri sağlamalarına yönelik işlemlerdir¹⁴⁶. Mevduat kavramı BankK m.3'te yer alan *“Tanımlar ve kısaltmalar”* başlığı altında tanımlanmıştır. Buna göre mevduat: *“Yazılı ya da sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle ivazsız veya bir ivaz karşılığında, istendiğinde ya da belli bir vadede geri ödenmek üzere kabul edilen parayı”* ifade etmektedir.

Mevduat işlemi, banka ile tasarruf sahibi kişi arasında yapılan bir sözleşmedir¹⁴⁷. Bu sözleşmede tasarruf sahipleri belli miktarda bir parayı bankanın tasarrufuna bırakırlar, banka da bu tasarrufları tasarruf sahipleri istediği anda iade ile mükelleftir¹⁴⁸. Bankanın iade mükellefiyeti, tasarruf sahibinin bir alacak hakkı

¹⁴³ Bu yorumun 7099 sayılı Kanun ile TRK'nın bazı hükümlerinin değiştirilmesinden önce yapıldığını belirtmek gerekir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.12.

¹⁴⁴ TRK m.5/1 (ö): *“Bu fıkra da sayılanlardan üçüncü kişiler zilyetliğindeki taşınır varlık, hak ve paylı mülkiyet hakları”*.

¹⁴⁵ TRK m.5/1 (p): *“Benzeri her türlü taşınır varlık ve hak”*.

¹⁴⁶ İbrahim Kaplan, **Banka Sözleşmeleri Hukuku**, Ankara, Dayınlarlı Yayınları, C. 1, 1996, s.197; Nurhan Aydın, **Bankacılık Uygulamaları**, Eskişehir, TC. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1711: Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 893, 2006, s.101.

¹⁴⁷ BankK m.60'a göre, mevduat kabulü yalnızca bankalar ve özel kanunlara göre yetkili olanlara özgülenmiş bir işlemdir. Bunun dışındaki kimselerin mevduat kabulü yasaklanmıştır.

¹⁴⁸ Mustafa Çeker, **Hukuki Yönüyle Banka Mevduatı**, Adana, Karahan Kitabevi, 2004, s.20.

olduğuna iřarettir¹⁴⁹. Uygulamada mevduat rehni bu alacağın rehni yoluyla gerekleřmektedir¹⁵⁰.

TRK kapsamına dahil olmayan mevduat rehni yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda TMK’nın alacak rehni hükümlerine tabi olacaktır. Ancak bu durum çok tutarlı grnmemektedir¹⁵¹. Zira TMK hükümlerine göre alacağın rehni zaten yazılı bir sözleşme ile yapılabilecektir, o halde alacak rehni kanun kapsamında yer alırken mevduat rehni neden bu kapsamın dışında tutulmuştur? Muhtemeldir ki kanun koyucu burada bankanın zaten borçlunun mevduatı üzerinde rehin hakkının bulunmasından dolayı mevduat rehnini kapsam dışında bırakmıřtır¹⁵².

4- Tapu Kütüğüne Herhangi Bir Nedenle Tescil Edilen Taşınrlar

Tapu kütüğü, taşınmazlar üzerindeki hakları gösteren tapu sicilinin bir unsurudur. Dolayısıyla tapu kütüğüne bir taşının kaydedilmesinin tek yolu, o taşının bir taşınmazın eklentisi olması ve aynı zamanda taşınmaz malikinin ilgili eklenti/eklentileri tapu kütüğünün beyanlar hanesine kaydettirmesidir¹⁵³. TRK m.1/5 uyarınca söz konusu taşınrların TRK hükümlerince rehnedilmeleri mümkün değildir. Bilindiği üzere taşınmaz rehni, aksi kararlaştırılmadıa, taşınmazın eklentilerini de kapsamaktadır (TMK m.682/1, m.862/1). Dolayısıyla bir taşınmaz rehni’nin varlığı halinde eklenti niteliğinde olan taşınrlar da rehni’nin kapsamına dahil olacak ve aynı taşının TRK kapsamında rehnedilmesi durumunda bir ikililik oluşacaktır.

Mülga TÜRK döneminde bu probleme yönelik farklı çözüm çabaları bulunmakta idi. Buna göre bu ikililiğin oluştuğu durumlarda rehin haklarının kurulma sırasına göre bir değerlendirme yapılıyor, eğer ticari işletme rehni daha önce kurulduysa bu rehin tapu kütüğüne bildiriliyordu (TÜRK m.7). Bu bildirimin yapılmaması

¹⁴⁹ Selçuk zer, **Mevduat Rehni**, İstanbül, Der Yayınları, 2016, s.3.

¹⁵⁰ Fahri Can Doğan, “Bankacılık Uygulamasında Mevduat Rehni”, **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbül, 2018, s.5.

¹⁵¹ şit İmamoğlu, **a.g.e.**, s.10.

¹⁵² şit İmamoğlu, **a.g.e.**, s.10.

¹⁵³ Kanunun “*Tapu kütüğüne herhangi bir nedenle tescil edilen taşınrlar*” ifadesinin, taşınmazın eklentisi olan ve aynı zamanda malik tarafından beyanlar hanesine kaydettirilen eklentileri kastettiğine dair daha geniş bilgi için bkz. Oktay zdemir, **a.g.e.**, s.60; Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.95; şit İmamoğlu, **a.g.e.**, s.26; Murat Can Atakan, “Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun Getirdiği Yenilikler ve Değişiklikler”, **LHD**, C. XV, S. 171, 2017, s. 1105.

durumunda ise ticari işletmenin sicil bölgesi dışındaki münferit unsurları üzerinde iyi niyetli üçüncü kişilerin kazanımları korunuyordu¹⁵⁴ (TİRK m.9/2).

Ancak bu düzenlemenin bahsi geçen ikililiği önlediğinden bahsetmek oldukça güçtür. Çünkü tapuda beyanlar hanesine kaydettirilmeyen ancak yine de taşınmazın eklentisi niteliğinde olan taşınırıların durumu hala tartışmalıdır¹⁵⁵. Kanunun lafzından hareket edilecek olursa, yalnızca tapu kütüğüne kaydedilmiş olan taşınırlardan bahsedilmektedir dolayısıyla taşınmazın eklentisi niteliğinde olup da tapu kütüğünde kaydı olmayan taşınırıların TRK kapsamında rehnedilip edilemeyeceği doktrinde tartışmalı bir husustur. Bir görüşe göre¹⁵⁶ taşınmaz rehninin kapsamına dahil olan eklentilerin TRK kapsamına girmesinin engellenmesi amaçlanmıştır. Dolayısıyla tapu kütüğünde yer almasa bile rehnedilen bir taşınmazın eklentisi TRK kapsamında rehnedilememelidir. Karşıt görüşe göre¹⁵⁷ ise eklenti niteliğinde olup tapu kütüğüne kaydedilmeyen taşınırıların TRK uyarınca rehnedilememesi kanunun amacına aykırı olacaktır. Kanun tapu kütüğüne kaydı olan taşınırıların rehnini yasakladığından, bunun dışındaki taşınırıların -taşınmaz eklentisi vasfını haiz olması durumunda bile- TRK uyarınca rehni mümkün görünmektedir.

Kanaatimizce ikinci görüş daha isabetlidir. Kanunun yasakladığı husus açıkça belli olup tapu kütüğüne kaydı olan taşınırlardır. Bir taşınmazın eklentisi olup tapu kütüğünde kaydı olmayan bir taşınırın TRK hükümlerince rehnedilemeyeceğini savunmak mümkün görünmemektedir.

Bunların yanı sıra değinilmesi gereken bir diğer husus ise gerçekte eklenti olmayan ancak yine de tapu kütüğünün beyanlar hanesine kaydedilmiş taşınırıların durumudur. TMK m.862/2'ye göre: “*Rehnin kuruluşu sırasında makine, otel döşeme*

¹⁵⁴ Ticari işletmenin sicil çevresi içindeki unsurları üzerinde bu hüküm uygulanamıyordu. Bu konu ile ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz. Yeşim Güleklî, **İpoteğin Taşınmaz Ve Alacak Açısından Kapsamı**, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 1992, s.29 vd.; Mustafa Yasan/Alper Özboyacı, “Yargıtay Kararları Işığında Gayrimenkul Üzerinde Banka Lehine Tesis Edilen İpotek İle Ticarî İşletme Rehninin Kapsamlarının Çatışması Meselesi”, **EÜHFD**, C.IV, S.1, 2009, s.135 vd.

¹⁵⁵ Kanunda yapılan ayırımın isabetli olmadığı ve taşınmaz rehninin tapu kütüğünde yer almayan eklentileri de kapsadığı, dolayısıyla TMK m.862/3'te yer alan üçüncü kişilerin eklenti üzerindeki hakların mutlak olup olmadığı, bunun TMK m.988'e istisna teşkil edip etmediği gibi çatışmaların çözüme kavuşturulmadığına dair daha geniş bilgi için bkz. Şit İmamoğlu, **a.g.e.**, s.26-27.

¹⁵⁶ Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.61.

¹⁵⁷ Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.95-96.

eşyası gibi açıkça eklenti olarak gösterilen ve tapu kütüğünde beyanlar sütununa yazılan şeyler, kanuna göre bu nitelikte olamayacakları ispat edilmedikçe eklenti sayılır.” Yani taşınırın tapu kütüğünün beyanlar hanesine kaydedilmiş olması onun muhakkak eklenti olduğunu göstermemektedir. Bu durum yalnızca ispat yükü açısından önem arz edecektir. Bir taşınırın eklenti olup olmadığı, eklenti tanımının yapıldığı TMK m.686/2’ye¹⁵⁸ göre belirlenecektir. Bir görüşe göre kanunun amacının taşınmazın eklentisi niteliğinde olup beyanlar hanesine kaydedilen taşınırın TRK kapsamı dışında bırakılması olduğundan hareketle, gerçekte eklenti vasfını haiz olmayan taşınırın, tapu kütüğüne kaydettirilmelerine rağmen TRK kapsamında rehnedilebileceği kabul edilmektedir¹⁵⁹. Aksi görüşe göre ise kanunun genel ifadesinden dolayı beyanlar hanesine kaydedilmiş bir taşınır ipotek sözleşmesinin dışında olsa bile TRK kapsamında rehnedilemeyecektir¹⁶⁰.

TRK m.1/5’e göre: “*Tapu kütüğüne herhangi bir nedenle tescil edilen taşınır bu Kanun kapsamında değildir.*” Kanaatimizce kanunda yer alan “*tapu kütüğüne kaydedilmiş taşınır*” ifadesi dolayısıyla bu kaydedilen taşınır gerçekte bir eklenti olsun ya da olmasın TRK kapsamında rehnedilemeyecektir. Kanun koyucunun bu konudaki iradesini daha açık ifade etmesi gerekirdi. Söz gelimi, “*tapu kütüğünün beyanlar hanesine kaydedilmiş, eklenti niteliğini haiz taşınır*” ifadesinin kullanılması bu tartışmaları büyük oranda sonlandırmaya yetecektir.

5- TMK’ya Göre Kurulmuş Teslime Bağlı Taşınır Rehni

Uygulama Yönetmeliği m.2/2 (c)’ye göre TMK kapsamında kurulmuş teslime bağlı taşınır rehinleri TRK kapsamına dahil olamayacaktır. Bunun en temel sebebi TMK uyarınca kurulan taşınır rehinlerinin teslime bağlı olmasıdır. Ancak unutulmamalıdır ki bu hüküm TMK kapsamında yer alan söz gelimi alacakların ya da hayvanların TRK kapsamında rehnini yasaklamaz. Burada bir seçim hakkı mevcuttur, taraflar ister TMK hükümlerince ister TRK hükümlerince bu taşınır üzerinde rehin hakkı ihdas edebilirler. Ancak TMK kapsamında teslime bağlı bir

¹⁵⁸ TMK m.682/2’ye göre: “*Eklenti, asıl şey malikinin anlaşılabilen arzusuna veya yerel âdetlere göre, işletilmesi, korunması veya yarar sağlaması için asıl şeye sürekli olarak özgülünen ve kullanılmasında birleştirme, takma veya başka bir biçimde asıl şeye bağlı kılınan taşınır maldır.*”

¹⁵⁹ Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.95

¹⁶⁰ Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.61.

taşınır rehni kurulmuşsa o hak sona ermeden TRK kapsamında rehin kurulamayacaktır.

6- Özel Bir Sicile Tescili Zorunlu Taşınır Rehinleri

Özel bir sicile tescili zorunlu olan taşınır rehinlerinin TRK kapsamına giremeyeceği kabul edilmiştir (TRK m.8/3). Ancak TRK kapsamında rehnedilemeyecek olan bu taşınırın kapsamının belirlenmesi konusunda bazı tartışmalar bulunmaktadır. Bu tartışmaların nedeni kanunun birbiri ile uyumsuz ifadeleridir. TRK m.2/1 (k) hükmünde, kanunda yer alan “Sicil” ifadesinin tanımı yapılırken “*Bakanlık tarafından kurulan ya da kurdurulan ve mevzuatı uyarınca kendi özel siciline tescili zorunlu olanlar dışındaki taşınır varlıklar üzerinde, bu Kanun kapsamında tesis edilecek rehinlere ilişkin tescil, terkin, değişiklik gibi tüm iş ve işlemlerin elektronik ortamda gerçekleştirildiği ve sunulduğu merkezi ve aleni Rehinli Taşınır Sicilini...*” ifadesi kullanılmıştır. Bu hükümde yer alan “*kendi özel siciline tescili zorunlu olanlar dışındaki taşınır varlıklar*” ifadesi, TRK kapsamına girmeyen hallerden birisinin anlatıldığı TRK m.8/3’te¹⁶¹ yer alan “*Diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır rehinlerine*” ifadesi ile uyumsuzdur.

Bu durumda kanunun anlaşılması noktasında ortaya iki ihtimal çıkmaktadır¹⁶². Bunlardan ilki, başka kanunlar gereğince farklı bir sicile kaydı zorunlu olan taşınır varlıkların TRK kapsamında rehnedilmesinin mümkün olmamasıdır¹⁶³. İkincisi, üzerinde kurulan rehin hakkının kendi siciline tescili zorunlu olan (tescil dışında söz gelimi zilyetliğin devri yahut yazılı bir sözleşme ile rehnedilemeyen) taşınır varlıkların TRK kapsamında rehnedilemiyor oluşudur.

Kanunun kastının ne olduğunu anlayabilmek için Uygulama Yönetmeliğinde anılan ve TRK kapsamına girmeyen rehinlerin ortak özelliklerinin tespiti gerekmektedir. TRK m. 8/3’te “*Diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu*

¹⁶¹ İlgili hükme göre: “*Diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır rehinlerine ilişkin hükümler saklıdır. Bu taşınır varlıklar üzerinde bu Kanun kapsamında Sicile tescil edilmek suretiyle rehin tesis edilmez.*”

¹⁶² Bu durumda ortaya üç ihtimal çıktığını savunan görüş için bkz. Elif Cemre Hazıroğlu, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nda Sicilli Taşınır Varlıkların Durumu Ve Ticari İşletme Rehininin Bunlar Üzerindeki Etkileri”, **BATİDER**, C. XXXIII S. 2, 2017, s. 182.

¹⁶³ Bu çıkarım TMK m.940 paralelindedir. Geniş bilgi için bkz. Hazıroğlu, **a.g.e.**, s.182.

olan taşınır rehinlerine ilişkin hükümler saklıdır. Bu taşınır varlıklar üzerinde bu Kanun kapsamında Sicile tescil edilmek suretiyle rehin tesis edilmez.” ifadesi ile genel bir kabul oluşturulmuştur. Ancak uygulama yönetmeliği m. 2/2’de sırasıyla, “ç) 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre kurulmuş araç rehni” , “d) 14/10/1983 tarihli ve 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanununa göre kurulan hava aracı ipoteği”, “e) 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre kurulan gemi ipoteği” ve “f) 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanununa göre kurulan maden hakları ve cevher rehni, sözleşmeleri” sırasıyla sayılmıştır. Buna göre araç rehni, hava aracı ipoteği, gemi ipoteği ve maden hakları ile cevher rehni sözleşmeleri TRK kapsamına dâhil edilemeyecektir.

Kanunun kast ettiği ihtimalin hangisi olduğuna dair doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre¹⁶⁴ TRK kapsamında rehni yasaklanan taşınırlar, kendi özel siciline kaydı zorunlu olan taşınırlardır. Dolayısıyla bu görüşün sahipleri kanunun TRK m.5/1’de saymış olduğu söz gelimi fikri ve sınai hakların rehninin mümkün olmadığını, bu hükmün TRK m.8/3 ile çeliştiğini savunmaktadırlar¹⁶⁵. Bir başka görüşe¹⁶⁶ göre ise kendi siciline tescil dışında üzerinde rehin hakkı kurulamayan, yani rehninin, kendi siciline tescili zorunlu olan taşınırlar TRK kapsamında rehnedilemeyecektir.

Bu ihtimallere ek olarak, rehin hakkının sicile tescilinin o hak bakımından kurucu etkiye sahip olduğu taşınır varlıkların TRK dışında rehnedilmesinin yasak olduğu

¹⁶⁴ Şit İmamoğlu, **a.g.e.**, s.25; Göle/Aydoğan, **a.g.e.**, s.26; Levent Biçer, “Finansmana Erişim Kolaylığı Açısından Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu”, **KOSBED**, 2018 – 35, s.82,83; Belin Köroğlu Ölmez, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Ankara, S. 129, 2017, s. 281.

¹⁶⁵ Göle/Aydoğan’a göre, “Kanun koyucu bir taraftan kendi özel siciline tescili zorunlu olan taşınır rehinlerine ilişkin hükümleri saklı tutarak söz konusu taşınır varlıklar üzerinde bu Kanun kapsamında Rehlinli Taşınır Sicili’ne tescil edilmek suretiyle rehin tesis edilemeyeceğini öngörmüş (TITRK m. 8/3); diğer taraftan, üzerinde rehin hakkı kurulabilecek varlıklar arasında bu türden varlıklara, örneğin fikri ve sınai mülkiyete konu haklara yer vermiştir. Bu yaklaşım, kuşkusuz çelişkili görünmektedir. Şu halde, 5. maddede zikredilen ve bu Kanun kapsamında münferiden rehne konu edilebilecek varlıkların başka bir sicile kaydı öngörülmemiş olanlarla sınırlı yorumlanması uygun düşebilir.” Geniş bilgi için bkz. Göle/Aydoğan, **a.g.e.**, s.26.

¹⁶⁶ Hazıroğlu, **a.g.e.**, s.196; Antalya/Acar, **a.g.e.**, s. 63; Eda Nur Tavukçuoğlu, “6750 Sayılı Kanun Uyarınca Ticari İşlemlerde Taşınır Rehnine Konu Olabilecek Varlıklar”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 92, S. 3, s.129.

ihtimalini savunan görüşler de bulunmaktadır¹⁶⁷. Bu görüşlere göre ise sicile tescil edilecek rehin hakkının kurucu niteliği haiz olduğu taşınır TRK kapsamında rehnedilemeyecek (gemi, motorlu taşıt, hava aracı vs.), kendi siciline yapılacak rehin hakkına ilişkin tescilin kurucu niteliğe sahip olmadığı (marka, patent, tasarım hakları vb.) taşınır TRK kapsamında rehnedilebilecektir. Sicile tescil edilecek rehin hakkının kurucu¹⁶⁸ niteliği haiz olduğu taşınırın TRK kapsamında rehnedilemeyeceğini savunan bu görüş kanaatimizce yerinde değildir. Her ne kadar Uygulama Yönetmeliğinde anılan TRK kapsamında rehnedilemeyecek taşınırın ortak özelliklerinden bir tanesi, bu taşınırın rehninin kendi siciline yapılan kurucu bir tescille sağlanması olsa da TRK m.5/1’de sayılan rehnedilebilecek taşınır arasında yer alan hayvanların rehninin de kendi sicillerine tescili kurucu bir etkiye sahiptir¹⁶⁹. Dolayısıyla bu görüşün savunulması durumunda hayvan rehninin TRK kapsamında yapılabilmesi mümkün olmayacaktır. Bu kabul, TRK’nın kapsamının genişletilmesi iradesine de aykırı bir durum teşkil edecektir.

Yukarıda anılan yönetmelik hükmünde yer alan taşınır arasında yalnızca motorlu taşıtların kendi özel siciline kaydı zorunludur. Bu nedenle kanunun kastı kendi özel siciline kaydı zorunlu olan taşınır olamaz. Örneğin, TRK m.5/1’de yer alan rehnedilebilecek taşınır arasında söz gelimi fikri ve sınai mülkiyete¹⁷⁰ konu olan haklar yer almaktadır. Kanaatimizce bu uyumsuzluk bilinçli olarak

¹⁶⁷ Reha Poroy/Hamdi Yasaman, **Ticari İşletme Hukuku**, İstanbul, 16. Bası, Vedat Kitapçılık, 2017, s.53-54; Arkan, **a.g.e.**, s.58-59; Ecrin Baydak, **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s.96.

¹⁶⁸ Sicile tescilin kurucu nitelik arz ettiği durumlarda, tescilden önce hak doğmadığı için tescil ile tasarruf işlemleri birbiriyle örtüşür (Mehmet Fatih Arıcı, **Ticari İşletmenin Aktif ve Pasifi ile Devri**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2008, s.215).

¹⁶⁹ Hazıroğlu, **a.g.e.**, s.196.

¹⁷⁰ Fikri mülkiyet hakları 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda düzenlenirken, sınai mülkiyet hakları 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu, 5042 sayılı Entegre Devre Topoğrafyalarının Korunması Hakkında Kanun, İnternet Alan Adı Yönetmeliği ve 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait İslahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun’da düzenlenmiştir. Fikri mülkiyet hakları eser üzerindeki maddi ve manevi haklardan meydana gelmektedir (Ahmet M. Kılıçoğlu, **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, 2. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2013, s.261. Fikri mülkiyet hukukunun kapsamı ile alakalı daha geniş bilgi için bkz. Ünal Tekinalp, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, İstanbul, 5. Baskı, Vedat Kitapçılık, 2012, s.3.). Bu haklardan mali olanları, FSEK m.62 uyarınca rehne konu olabilecektir. FSEK m.62/2’ye göre, yazılı bir sözleşme ile rehin hakkı kurulur. Sınai mülkiyet hakları ise SMK m.148/1 hükmüne göre rehne konu olabilecek ve m.148/4 uyarınca tescile gerek kalmadan üzerinde rehin hakkı kurulabilecektir. Ayrıca bu hakların TMK uyarınca alacak rehni hükümlerince rehnedilebileceğine ilişkin detaylı bilgi için bkz. Şafak N. Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, Ankara, 3. Bası, Yetkin Yayınevi, 2009, s.323.

yapılmamıştır. Bu sorun, TRK m.2/1 (k)'da yer alan ifadenin düzeltilmesiyle aşılabilecektir¹⁷¹.

Kanaatimizce yönetmelikte sayılan istisnaların, “rehinlerinin kendi siciline tescilinin zorunlu olduğu taşınır olmaları” ortak noktasından hareketle en doğru sonuca ulaşılabilir. Nitekim bu durumda TRK m.5/1’de sayılan unsurlar bakımından da bir çatışma yaşanmayacaktır. Ancak bu çıkarım dahi problemi tam olarak çözmeye yeterli değildir. Bu sorunun ortadan kalkması için kanundaki uyumsuzluğun ortadan kaldırılması ve mevzuat hükümlerinde yeknesaklığın sağlanması gerekir. Ayrıca yönetmelikte sayılan istisnaların kanunda yer almaması kanun yapma tekniği açısından problemli bir yaklaşımdır. Bahsi geçen sorunların düzeltilmesi tartışmaları ortadan kaldıracaktır¹⁷².

II- TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİNDE REHİN ALACAKLILARI

A- Genel Olarak

TRK m.2/1 (i)’ye göre rehin sözleşmesi “*Rehin hakkını tesis etmek amacıyla rehin veren ile alacaklı arasında imzalanan sözleşmeyi*” ifade etmektedir. Bu rehin sözleşmesinin kimler arasında yapılabileceğini gösteren m.3’e göre ise rehin sözleşmesi “*a) Kredi kuruluşları ile tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişiler arasında, b) Tacir ve/veya esnaf arasında, yapılır.*” Bu taraflar aynı zamanda Uygulama Yönetmeliği’nin m.10’da¹⁷³ da düzenlenmiştir.

¹⁷¹ “...kendi özel siciline tescili zorunlu olanlar dışındaki taşınır varlıklar üzerinde...” ifadesi yerine “...üzerinde kurulacak rehinin kendi özel siciline tescili zorunlu olanlar dışındaki taşınır varlıklar üzerinde...” ifadesinin kullanılması gerekmektedir.

¹⁷² Hazıroğlu, **a.g.e.**, s.196.

¹⁷³ Uygulama Yönetmeliği m.10’a göre: “(1) Kanuna ve bu Yönetmeliğe göre geçerli bir rehin hakkının kurulabilmesi için rehin alacaklısı şu kişiler olabilir:

a) Kredi kuruluşları.

b) Tacir.

c) Esnaf.

(2) Kanuna ve bu Yönetmeliğe göre geçerli bir rehin hakkının kurulabilmesi için rehin veren şu kişiler olabilir:

a) Tacir.

b) Esnaf.

c) Çiftçi.

ç) Üretici Örgütü.

d) Serbest Meslek Erbabı.

Ancak bu iki hüküm arasında bir ahenk sorunu bulunmaktadır. Kanunda rehin sözleşmesinin tarafları gösterilmiş ve kimin rehin alan kimin rehin veren sıfatında olabileceği net olarak ayrılmamıştır. Yönetmelikte ise kanunda olmayan ayırım –daha doğru ifade ile “sınırlama”- yapılmıştır¹⁷⁴. Örneğin, kanun rehin sözleşmesinin kredi kuruluşları ile tacirler arasında akdedebileceğini belirtmiş ancak kimin rehin alan kimin rehin veren olabileceği konusunda bir sınırlandırma yapmamıştır. Ancak yönetmelik, rehin alan ve rehin veren taraflarını tek tek belirtmiş ve söz gelimi kredi kuruluşlarının rehin veren sıfatında olamayacağı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Kanaatimizce bu sınırlamanın kanun tarafından yapılması kanun yapma sistematigi açısından zaruridir. Kanun hükmü ile yönetmelik hükmü arasında yeknesaklığın sağlanması gerekmektedir.

Bu tartışmadan bağımsız olarak rehin sözleşmesinin taraflarının kimler olabileceğini açıklamak gerekir. Öncelikle belirtelim ki kanunda rehin sözleşmesi tarafları açısından ikili bir yapı oluşturulmuştur¹⁷⁵. Bu ikili yapı, rehin alan ve veren tarafların kimler olabileceğinin sözleşmenin karşı tarafına göre değiştiğini ifade eder. Buna göre rehin alan taraf eğer bir kredi kuruluşu ise rehin veren tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü veya serbest meslek erbabından herhangi biri olabilecektir. Rehın alan tarafın tacir olması durumunda ise rehin veren esnaf ya da tacir olabilir. Rehın alan tarafın esnaf olması durumunda ise rehin veren yine bir esnaf ya da tacir olabilecektir.

Bu açıklamalar doğrultusunda TRK kapsamında rehin sözleşmesi akdedebilecek kişilerin kapsamının genişlediği görülmektedir. Nitekim TİRK m.2’de rehin sözleşmesinin tarafları tereddüte yer bırakmayacak şekilde sayılmış ve sözleşme

(3) *Rehin hakkı ancak şu kişiler arasında kurulabilir;*

a) *Rehin alacaklısı bir kredi kuruluşu ile rehin veren tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü veya serbest meslek erbabından herhangi biri,*

b) *Rehin alacaklısı tacir ile rehin veren tacir,*

c) *Rehin alacaklısı tacir ile rehin veren esnaf,*

ç) *Rehin alacaklısı esnaf ile rehin veren tacir,*

d) *Rehin alacaklısı esnaf ile rehin veren esnaf.*

(4) *Rehin hakkı kurabilecek üçüncü fıkra da sayılan kişiler dışında Kanun uyarınca bir rehin hakkı kurulamaz.*

(5) *Herhangi bir kimse, ikinci fıkra da sayılan kişiler lehine 11 inci maddede sayılan taşınırlarından birini veya birkaçını rehin olarak gösterebilir.”*

¹⁷⁴ Göle/Aydoğan, **a.g.e.**, s.13; Aytaç, **a.g.e.**, s.90.

¹⁷⁵ Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.23.

taraflarının kapsamı TRK'ya nazaran oldukça dar tutulmuştur¹⁷⁶. TİRK m.2/1'e göre: *"Ticari işletme rehni sözleşmesi, tüzel kişiliği haiz ve sermaye şirketi olarak kurulmuş kredi müesseseleri kredili satış yapan gerçek ve tüzel kişiliği haiz müesseseler ve kooperatifler ile ticari işletmenin maliki bulunan gerçek ve tüzel kişiler arasında yapılır."* TRK'nın kapsamının bu denli geniş tutulması, sözleşme taraflarının finansman sağlama açısından faydasına olsa da¹⁷⁷ güvenilir teminat bulunması açısından borçlu için ve teslimsiz bir rehin türü olduğu için alacaklının korunması açısından bazı riskler barındırmaktadır¹⁷⁸. TİRK'te tarafların kapsamının dar tutulması amacının teslimsiz rehlin istisnai olma özelliğini kaybetmemesi ve rehin verenin güvenilir kuruluşlarla muhatap olmasının sağlanması olduğu göz önüne alınırsa¹⁷⁹ TRK'nın tacir ve esnafın güvenliğini ikinci plana attığı söylenebilir. Bunun yanı sıra rehin alacaklısı olabileceklerin kapsamının genişletilmesi tefecilik¹⁸⁰ riskini de ortaya çıkarmıştır¹⁸¹. Bunu öngören kanun koyucu *"İlgili kanun hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bir taşınırı rehin almak suretiyle ödünç para verme işini devamlı yapan kişi, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 241 inci maddesine göre cezalandırılır."* hükmü ile (TRK m.16/2) bu konuda bir koruma sağlamaya çalışmıştır.

¹⁷⁶ Yargıtay da tarafların kapsamının genişletilmesine engel olan kararlar vermiştir. *"Aracı sermaye şirketlerinin, ihracatı teşvik amacıyla, ürünlerini pazarladıkları kuruluşlara döviz kredi açmalarına olanak tanınması, bunların kredi müessesesi olarak kabulünü gerektirmeyeceği açıktır. 1447 sayılı Kanunun 2. maddesinde sınırlı olarak belirtilen ticari işletme rehni karşılığı kredi verecek kuruluşların kapsamının, kararname veya tebliğ ile genişletilmesine veya değiştirilmesine imkan tanıyan yetki de verilmemiştir."* Yarg. 11. HD., T. 29.11.1985, E. 1985/5322, K. 1985/6571. (Yargıtay Bilgi Bankası).

¹⁷⁷ Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.23.

¹⁷⁸ Şit İmamoğlu, **a.g.e.**, s.7; Arkan, **a.g.e.**, s.53; Aytaç, **a.g.e.**, s.88. Tarafların kapsamının genişletilmesinin olası riskleri için bkz. Göle/Aydoğan, **a.g.e.**, s.16-17. Bu genişletmenin, teslimsiz rehlin istisnai bir rehin türü olduğu göz ardı edilerek yapılmış olduğuna dair daha detaylı bilgi için bkz. Aytaç, **a.g.e.**, s.88.

¹⁷⁹ Seza Reisoğlu, **Ticari İşletme Rehni ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar**, Ankara, Türkiye Bankalar Birliği, 1977, s.13.

¹⁸⁰ TCK m.241'e göre: *"Kazanç elde etmek amacıyla başkasına ödünç para veren kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır."* En basit tanımı ile tefecilik faizi karşılığında para ödünç verme işi yapmaktır (Necati Meran, **Tefecilik Ekonomi Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar**, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2012, s.13.). Ekonomik yaşamın güvenirliliği bu suça karşı korunmak istenen hukuki değerdir (Veli Özer Özbek, "Tefecilik Suçu", **Ceza Hukuku Dergisi**, Y. 5, S. 14, Aralık 2010, s.31). Tefecilikle ilgili daha geniş tanımlar için bkz. Ali Parlar, **Türk Ceza Hukukunda Tefecilik ve İhale Sürecinde İşlenen Suçlar**, Ankara, Bilge Yay., 2011, s.20.

¹⁸¹ Aytaç, **a.g.e.**, s.89; Göle/Aydoğan, **a.g.e.**, s.16-17.

Mülga TİRK’te tüzel kişiliği haiz ve sermaye şirketi olarak kurulmuş kredi müesseseleri, kredili satış yapan gerçek ve tüzel kişiliği haiz müesseseler¹⁸² ve kooperatifler rehin alacaklısı olabiliyordu. Oldukça ucu açık ve başarısız yapılan bu tanım, rehin alacaklıların kapsamının tespiti konusunda öğretide birçok tartışmaya neden oluyordu¹⁸³. Yargıtay¹⁸⁴ ve öğreti tarafından kabul edilen genel kıstas rehin alacaklısı olabilecek tarafın kredi niteliğinde işlem yapmasıydı¹⁸⁵.

TRK ile taraflar net olarak belirlenmiş, TİRK’te olmayan tanımlar bölümünde tarafların tanımı duraksamaya yer vermeyecek şekilde tanımlanmıştır. TRK m.3’e göre kredi kuruluşları, tacir ve esnaflar rehin alacaklısı olabilecektir. Ancak yukarıda değinildiği üzere bahsi geçenler her halükârda değil rehin veren tarafın statüsüne göre mevzuatta izin verilen hallerde rehin alacaklısı olabileceklerdir.

Sonuç olarak, kanun koyucu tarafların kapsamını genişleterek özellikle tacir ve esnafların finansmana erişimini genişletmiştir. Ancak bu genişletme ile tacir ve esnafların güvenilir olmayan kişilerle rehin ilişkisi kurma riski artırmıştır. Kanun koyucunun bu sıkıntıları gidermek adına rehin alan tarafında olabilecek kişilere yönelik bir sınırlandırma getirmesi daha isabetli olurdu.

B- Kredi Kuruluşları

1- Genel Olarak

Mülga TİRK döneminde rehin alacaklısının kim olduğunun tespiti yorum yoluyla yapılmakta, Yargıtay kararları ışığında bu yorumlar rehin alan tarafın bir kredi müessesesi olması gerektiği noktasında birleşmekteydi. TRK’da ise adı geçen kredi kuruluşları “*Tanımlar*” başlığı altında detaylandırılmıştır. Buna göre kredi kuruluşları; 5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren bankalar ve

¹⁸² Ancak kredili satış yapan gerçek ve tüzel kişiler ancak münhasıran vadeli satış yapmış olduğu taşınırılar üzerinde rehin hakkı sahibi olabiliyordu. (TİRK m.2/2).

¹⁸³ Aytaç, **a.g.e.**, s.100.

¹⁸⁴ “*Rehin alan C... A.Ş. sermaye şirketi olarak kurulmuş bir şirket olmakla beraber, bir kredi müessesesi değildir. Aracı sermaye şirketlerinin, ihracatı teşvik amacıyla, ürünlerini pazarladıkları kuruluşlara döviz kredi açmalarına olanak tanınması, bunların kredi müessesesi olarak kabulünü gerektirmeyeceği açıktır.*” Yarg. 11. HD., T. 29.11.1985, E. 1985/5322, K. 1985/6571. (**Yargıtay Bilgi Bankası**).

¹⁸⁵ İbrahim Murat Haznedar, **Ticari İşletme Rehni ve Paraya Çevrilmesi**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2008, s.41; M. Ali Erten, **Bankacılık Uygulamasında Ticari İşletme Rehni**, Ankara, BTHAE, 2001, s.21.

finansal kuruluşlar, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu uyarınca faaliyet gösteren finansal kuruluşlar ile kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurum ve kuruluşları ifade etmektedir.

Ancak BankK m.3'te yer alan tanımlarda kredi kuruluşu, mevduat ve katılım bankalarını ifade etmektedir. Görüldüğü üzere TRK'da yer alan kredi kuruluşu ile BankK'da yer alan kredi kuruluşu ifadesi birbirinden farklı anlamları temsil etmektedir. Uygulamadaki yerleşik anlamından farklı kullanılan¹⁸⁶ bu ifadenin farklı bir şekilde kullanılıp kafa karışıklığına sebebiyet vermeyecek şekilde düzenlenmesi gerekirdi.

2- Bankalar

Bankacılık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren bankalar; mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarıdır¹⁸⁷. BankK m.3'e göre mevduat bankası, *"Bu Kanuna göre kendi nam ve hesabına mevduat kabul etmek ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini"* ifade etmekte iken¹⁸⁸, katılım bankası, *"Bu Kanuna göre özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini"* ifade eder¹⁸⁹. Kalkınma ve yatırım bankası ise *"Bu Kanuna göre mevduat veya katılım fonu kabul etme dışında; kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren ve/veya özel kanunlarla kendilerine verilen görevleri yerine getiren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini"* ifade eder¹⁹⁰.

¹⁸⁶ Kredi kuruluşlarının TRK'da uygulamadaki yerleşik anlamından farklı bir anlamda kullanıldığına dair daha geniş bilgi için bkz. Aytaç, **a.g.e.**, s.99.

¹⁸⁷ Merkez Bankasının da bir bakıma bu kanun kapsamındaki bankalardan olduğu ancak merkez bankası ve kalkınma ve yatırım bankalarının TRK kapsamında rehin sözleşmesinin tarafı olmalarının çok karşılanacak bir durum olamayacağı ile ilgili daha geniş bilgi için bkz. Şit İmamoğlu, **a.g.e.**, s12.

¹⁸⁸ Daha detaylı tanım için bkz. Mustafa Yurttadur/Hayati Demirbaş, "Türkiye'de Bulunan Katılım Bankaları ve Özel Sermayeli Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının Karşılaştırılması", **İGÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, 2017, s.91 vd.

¹⁸⁹ Katılım bankacılığının tanımı ve tarihsel gelişimi hakkında daha geniş bilgi için bkz. Merve Tuncay, "Katılım Bankaları İle Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının Karşılaştırılması", **Injosos Al-Farabi International Journal On Social Sciences**, 2018- S. 2/1, s.161 vd.

¹⁹⁰ Konu ile ilgili daha detaylı bilgi için bkz. Aykut Ekinci, "Projede Ekonomik Değerlendirme Süreci:

3- Finansal Kuruluşlar

Rehin alacaklısı olabilecek finansal kuruluşlar, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren finansal kuruluşlar ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu uyarınca faaliyet gösteren finansal kuruluşlardır¹⁹¹.

Bankacılık Kanunu'na göre finansal kuruluş; kredi kuruluşları dışında kalan ve sigortacılık, bireysel emeklilik veya sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunmak veya BankK'da (m.4) yer alan faaliyet konularından en az birini yürütmek üzere kurulan kuruluşlar ile kalkınma ve yatırım bankaları ve finansal holding şirketlerini ifade etmektedir.

FKFFŞK'de ise finansal kuruluşların bir tanımı almazken, 1. maddesinde finansal kuruluşların finansal kiralama¹⁹², faktöring¹⁹³ ve finansman şirketleri olarak kabul edildiği hükme bağlanmıştır.

Mülga TİRK döneminde rehin alacaklısı olabilecek kredi müesseselerinin tanımının yapılmamış olması bu konuda tereddütler oluşturmaktaydı. Yukarıda bahsi geçen finansal kuruluşların rehin alacaklısı olup olamayacağı doktrinde tartışmalı bir husustu. Ancak TRK ile bu tanımlar net olarak yapılmış ve bu kuruluşların rehin alacaklısı olabilecekleri hükme bağlanmıştır.

4- Kredi ve Kefalet Sağlayan Kamu veya Özel Kurum ve Kuruluşlar

Rehin alacaklısı olabilecek kredi kuruluşları arasında yer alan “kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurum ve kuruluşlar” ile alakalı kanunda bir tanım yer

Kalkınma Bankacılığı Perspektifinden Bir Değerlendirme”, **Türkiye Kalkınma Bankası Yayını**, S. 68, Nisan – Haziran 2013, s.3 vd.

¹⁹¹ 6361 sayılı FKFFŞ'de sayılan finansal kuruluşlardan biri olan faktoring şirketlerinin rehin alacaklısı olabilmesinin uygulamada ortaya çıkarabileceği sorunlar için bkz. Şit İmamoğlu, **a.g.e.**, s.13.

¹⁹² Finansal kiralama kavramı ile ilgili daha geniş bilgi için bkz. Köksal Kocaağa, **Türk Özel Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 1999, s.59; Seza Reisoğlu, “Finansal Kiralama Sözleşmeleri ve Uygulama Sorunları”, **Bankacılar Dergisi**, S. 48, 2004, s.47.

¹⁹³ Faktöring şirketleri ile alakalı daha geniş bilgi için bkz. M. Vefa Toroslu, **Hukuksal ve Finansal Açından Faktöring**, İstanbul, Vedat Kitapçılık. 2011, s. 1.

almamaktadır. Ancak Uygulama Yönetmeliği m.4 (h)'ye göre kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurum ve kuruluşlar, özel kanunları uyarınca kredi ve kefalet sağlayan kamu kurum veya kuruluşları ile özel hukuk kişileri ifade etmektedir. Dolayısıyla bu şekilde rehin alacaklısı olacak kurum ya da kuruluşun kendi özel mevzuatının incelenmesi gerekmektedir.

Kendi özel mevzuatları gereğince kredi ve kefalet sağlayan bu kurum ve kuruluşlara örnek olarak; TESKOMB, KGF, TİGEM, KOSGEB ve TÜBİTAK verilebilir¹⁹⁴. Ticaret ve Sanayi Odaları ve TOBB ise mevzuatları gereği kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurum ve kuruluşlar olarak rehin alacaklısı tarafında bulunamazlar¹⁹⁵.

Bu başlık altında kooperatifler için de bir parantez açmak gerekir. Kooperatifler mülga TİRK döneminde rehin alacaklısı olabiliyorlardı. Ancak TRK'da kooperatiflerle alakalı olarak bir hüküm bulunmamaktadır. Kooperatifin tacir sıfatıyla -rehin verenin tacir ya da esnaf olması durumunda- rehin alacaklısı olabilmesi pekâlâ mümkündür¹⁹⁶. Ancak rehin vereninin serbest meslek erbabı, üretici örgütü yahut çiftçi olması durumunda her kooperatif rehin alan sıfatını haiz olamayacaktır. Bu durumda kooperatifin rehin alacaklısı olabilmesi için kredi ve kefalet sağlayan bir kooperatif olması gerekmektedir.

C- Tacir

Tacirler TRK'da rehin alacaklısı tarafında olabilecektir ancak bunlar her hâlükârda rehin alacaklısı sıfatını kazanamaz. Tacirlerin rehin alacaklısı olabilmesi için rehin veren tarafında esnaf ya da tacirin bulunması gerekir. Dolayısıyla karşı tarafın serbest meslek erbabı, çiftçi, üretici örgütü yahut kredi kuruluşu olduğu durumlarda tacirler rehin alan sıfatına sahip olamayacaktır.

¹⁹⁴ Aytaç, **a.g.e.**, s.101 vd.

¹⁹⁵ Aytaç, **a.g.e.**, s.103.

¹⁹⁶ Yargıtaya göre kooperatifin tacir sıfatı ise her durumda mevcut değildir. Bir Yargıtay kararına göre: "...Yargıtay'ın istikrar kazanan uygulamasında yapı kooperatifleri tacir olarak kabul edilmemiştir... ...Dairemizin 11.02.2014 tarih 2014/483 esas, 2014/844 karar sayılı kararında da yapı kooperatiflerinin tacir olmadığı çoğunluk tarafından kabul edilmiştir." Yarg. 15. HD., 15.09.2014, 2014/2787 E., 2014/5195 K. (**Yargıtay Bilgi Bankası**). Ancak sonraki tarihli Yargıtay HGK kararı ile kooperatiflerin de tacir sıfatını haiz olduğuna hükmedilmiştir. Bkz. Yarg. HGK 29.11.2017 T., 2017/1658 E., 2017/1464 K. (**Yargıtay Bilgi Bankası**).

Tacirin tanımı TRK m.2/1 (ğ) ve Uygulama Yönetmeliği m.4/1 (ö)'de yapılmıştır. Bu hükümlere göre tacir, TTK uyarınca tacir kabul edilen kişileri ifade etmektedir. Bu noktada TTK'da kimlerin tacir sıfatına sahip olup rehin alacaklısı olabileceğini irdelemek gerekmektedir.

TTK m.12'de gerçek kişi tacirin tanımı yapılmıştır. Buna göre bir ticari işletmeyi kısmen de olsa kendi adına işleten kişi tacirdir (TTK m.12/1). Bu tanımdan yola çıkacak olursak tacir sıfatı kazanabilmek için bir işletmenin varlığı ve fiilen onun kısmen bile olsa işletilmesi şartlarını sağlamak gerekmektedir¹⁹⁷. TTK m.12/2'ye göre bir ticari işletmeyi kurup açtığını halka duyurmuş veya işletmesini ticaret siciline tescil ettirerek durumu ilan etmiş olan kimse, fiilen işletmeye başlamamış olsa bile tacir sayılır¹⁹⁸. Bu tanımdan anlaşılabileceği üzere ilgili hükümde yer alan kişiler de tacir sayılacak ve TRK uyarınca rehin alacaklısı sıfatını kazanabilecektir¹⁹⁹. TTK m.12/3'te ise tacir gibi sorumlu olanların tanımı yapılmıştır. Bu fıkarda anlatılan kişiler tacirliğin nimetlerinden faydalanamazken külfetlerinden sorumlu olurlar²⁰⁰. Dolayısıyla tacir gibi sorumlu olanlar TRK uyarınca yapılacak rehin sözleşmesinin tarafı olamazlar²⁰¹.

TTK m.13'te küçük ve kısıtlılardan m.14'te ise ticaret yapmaktan men edilenlerden bahsedilmiştir. Buna göre küçük ve kısıtlılara ait ticari işletmeyi bunların adına işleten yasal temsilci tacir sayılmazken tacir sıfatı, temsil edilene aittir. Ancak ceza hükümlerinin uygulanması bakımından yasal temsilci tacir gibi sorumlu olacaktır (TTK m.13). Görüldüğü üzere tacir sıfatı küçük ve kısıtlıya ait olduğu için bunlar da TRK kapsamında kurulan rehin sözleşmesinin tarafı

¹⁹⁷ Ülgen/Helvaci/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, **a.g.e.**, s.258 vd.; Ahmet Tamer, "Tacirler Bakımından Cezai Şart (Ceza Koşulu)", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Y. 4, S. 14, 2013, s. 731 vd.; Tamer İnal, **Ticari İşletme Hukuku**, İstanbul, Kazancı Kitap, 2004, s.115; Arkan, **a.g.e.**, s.121 vd.

¹⁹⁸ Tacir sayılanlar, tacirlerle aynı hükümlere tabidirler. Detaylı bilgi için bkz. Poroy/Yasaman, **a.g.e.**, s.123.

¹⁹⁹ Ancak sicile kaydolmamış olanların MERSİS numarası olamayacağı için rehin sözleşmesine taraf olamazlar. Benzer görüş için bkz. Emin Çamurcu, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesinin Tarafları", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** C. XXI, Y. 2017, S. 3, s.212.

²⁰⁰ Oruç Hami Şener, **Ticari İşletme Hukuku Ders Kitabı**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s.187.

²⁰¹ Köroğlu Ölmez, **a.g.e.**, s.266.

olabileceklerdir²⁰². TTK m.14'e göre ise ticaretten men edilen kişilerin de TRK hükümlerince rehin sözleşmesi tarafı olması mümkündür²⁰³.

Mülga TİRK'te tacirler değil ticari işletme malikleri rehin sözleşmesi yapabiliyorlardı²⁰⁴. Ayrıca ticari işletmenin sicile kayıtlı olması zorunluydu²⁰⁵. TRK'da ise tacir olmak dışında herhangi bir şart aranmamıştır. TRK'da ticari işletme yahut esnaf işletmesi maliki değil tacir ve esnafın rehin sözleşmesi kurabiliyor olması irdelenmesi gereken bir husustur. Malik olmayan bir kişinin eşya ya da hak üzerinde rehin hakkı tesis edebilmesi mümkün değildir. Ancak bu düzenleme ile tacir ya da esnafın işletme maliki olmamasına rağmen kendi mülkiyetinde olan hammadde ve stok gibi taşınırıları rehnetmesi mümkündür²⁰⁶.

Bunun yanı sıra TRK m.4/6 (a).1²⁰⁷, Uygulama Yönetmeliği m.9/1 (a).1 ve m.9/1 (b).1'e göre taraflardan birisinin tacir olması durumunda rehin sözleşmesinde tacirin MERSİS numarasının bulunması zorunludur. Ancak bilindiği üzere MERSİS numarası tacire değil, ticari işletmeler, ticaret şirketleri ve bunların şubelerine verilmektedir²⁰⁸. Kanundaki bu yanlışlık bilinçli bir hata olarak görünmemektedir ve bu nedenle ticari işletmenin MERSİS numarasının istendiği kabul edilmelidir. Ayrıca TRK m.5/2'ye göre esnaf işletmesi ve ticari işletmenin tamamının rehni durumunda bu durumun ilgili sicillere bildirilmesi gerekmektedir. O halde açıkça belirtilmiş olmasa da rehne konu olacak ticari işletmenin dolaylı olarak sicile kayıtlı olması

²⁰² Ancak küçük ve kısıtlılar, kendilerini borç altına sokan işlemleri yasal temsilcileri aracılığıyla yapabilirler (Detaylı bilgi için bkz. Mustafa Dural/Tufan Ögüz, **Türk Özel Hukuku, C. II, Kişiler Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2017, s. 85 vd.) Dolayısıyla küçük ve kısıtlıların rehin sözleşmeleri yapabilmeleri için yasal temsilcilerinin onayı gerekmektedir (Şaban Kayıhan, **Ticari İşletme Rehni**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 1996, s.26). Küçük ve kısıtlıların hiçbir şartta rehin sözleşmesi kuramayacağına dair aksi görüş için bkz. Şeref Ertaş, "Ticari İşletme Rehni", **DEÜHFD**, C. 7, Özel Sayı, Y. 2005, s.44.

²⁰³ Aynı yönde bkz. Çamurcu, **a.g.e.**, s.215; Baydak, **a.g.e.**, s.64.

²⁰⁴ TİRK kapsamında rehin verenin işletme maliki olması gerektiği hususunda bkz. TİRK m.2.

²⁰⁵ Ticari işletme üzerinde rehin kurulabilmesi için sicile kayıtlı olmasının zorunlu olduğu TİRK m.1 hükmünde gösterilmiştir. Buna göre: "*Ticaret veya esnaf ve sanatkâr sicilinde kayıtlı bir ticari işletme üzerinden rehin hakkı bu kanunda yazılı hükümler dairesinde tesis edilir.*"

²⁰⁶ Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.24-25.

²⁰⁷ Bu hükümde rehin sözleşmesinin tarafı olarak ticari işletme gösterilmektedir. Ancak ticari işletmenin tüzel kişiliği olmadığından sözleşmenin tarafı olması mümkün değildir. Dolayısıyla bu hükümdeki ticari işletme ifadesinin tacir olarak algılanması en doğru yorum olacaktır. Benzer görüşler için bkz. Esra Hamamcıoğlu/Argun Karamanlıoğlu, "6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İlişkin Bazı Tespitler", **YÜHFD**, C. XIII, S. 2, 2016, s.119; Göle/Aydoğan, **a.g.e.**, s.22.

²⁰⁸ Ticaret Sicili Yönetmeliği m.13/2.

gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır²⁰⁹. Ancak böyle bir düzenlemenin kanunda açıkça yapılması gerekirdi. Tacir ve esnafın bu kadar korumasız bırakıldığı bu düzenlemede, bunların güvenli kişilerle muhatap olabilmesi adına en azından sicile kayıt zorunluluğunun daha açık olarak belirtilmesi elzemdir²¹⁰.

TTK m.16'da ise tüzel kişi tacirin tanımı yapılmıştır. Buna göre ticaret şirketleri ve amacına varmak için ticari bir işletme işleten vakıflar, dernekler ve kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar da tacir sayılmaktadır (m.16/1). Dolayısıyla bunlar da TRK kapsamında rehin kurabileceklerdir. Ancak unutulmamalıdır ki devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri ile kamu yararına çalışan dernekler ve gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflar, bir ticari işletmeyi ister doğrudan doğruya ister kamu hukuku hükümlerine göre yönetilen ve işletilen bir tüzel kişi eliyle işletsinler, kendileri tacir sayılmayacaktır (TMK m.16/2). Bu durumda tacir sıfatı kanunda belirtilen kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlara ait olacaktır²¹¹. Bu kurumlara örnek olarak²¹² İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı olan İSKİ ve İETT genel müdürlükleri gösterilebilir²¹³.

D- Esnaf

TRK uyarınca rehin sözleşmesi tarafı olabilecek bir diğer grup esnaflardır. Esnaflar, rehin alacaklısının kredi kuruluşu, tacir ya da esnaf olması durumunda

²⁰⁹ Aytaç, **a.g.e.**, s.97; Bozer/Göle, **a.g.e.**, s.35; Şit İmamoğlu, **a.g.e.**, s.9.

²¹⁰ Çünkü teslimsiz rehin istisnai bir rehin türüdür. Bunun en temel sebebi işletmelerin güvenilir kişilerle muhatap olmasının sağlanmasıdır (Seza Reisoğlu, "Ticari İşletme Rehni ve Son Yasal Düzenleme", **Bankacılar Dergisi**, S. 47, 2003, s.107).

²¹¹ Arkan, **a.g.e.**, s.126. Bu işletmelerin tüzel kişi olması durumunda TRK hükümlerince rehin sözleşmesinin tarafı olmaları mümkündür. Ancak tüzel kişilikleri olmaması durumunda taraf ehliyetleri olmayacağı için rehin sözleşmesine katılamayacaklardır (Aynı yönde bkz. Çamurcu, **a.g.e.**, s.217-218.)

²¹² Çamurcu, **a.g.e.**, s.218.

²¹³ Yargıtay 2011 yılında verdiği bir kararında İSKİ ve İETT'yi tacir saymıştır. Buna göre: "İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı, müstakil bütçeli, kamu tüzel kişiliğini haiz kuruluş olarak kanunla kurulmuş olan davalı İSKİ ve İETT Genel Müdürlüklerinin, özel hukuk hükümlerine göre idare edilen bir kamu kuruluşları oldukları, tacir sayıldıkları ve faaliyetlerini özel hukuk hükümlerine göre yürüttükleri, bu nedenle anılan davalılar aleyhine açılacak davaların adli yargı yerinde görülmesi gerektiği kuşkusuzdur." Yarg. 7. HD., T. 21.06.2011, E. 2011/4217, K. 2011/4217 (**Yargıtay Bilgi Bankası**).

rehin verebilirler. Rehin verenin esnaf ya da tacir olması durumunda ise rehin alacaklısı olabilirler. TRK'nın “*Tanımlar*” başlığı altında yapılan tanıma göre esnaf, 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanununa göre faaliyet gösteren esnaf ve sanatkarı ifade etmektedir. ESMKK m.3/1 (a)'ya göre: “*Esnaf ve Sanatkâr, ister gezici ister sabit bir mekânda bulunsun, Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulunca belirlenen esnaf ve sanatkâr meslek kollarına dâhil olup ekonomik faaliyetini sermayesi ile birlikte bedenî çalışmasına dayandıran ve kazancı tacir veya sanayici niteliğini kazandırmayacak miktarda olan, basit usulde vergilendirilenler ve işletme hesabı esasına göre deftere tabi olanlar ile vergiden muaf bulunan meslek ve sanat sahibi kimseleri*” ifade eder.

Ancak bilindiği üzere TTK m.15'te de esnaf tanımı yapılmıştır. Buna göre: “*İster gezici olsun ister bir dükkânda veya bir sokağın belirli yerlerinde sabit bulunsun, ekonomik faaliyeti sermayesinden fazla bedenî çalışmasına dayanan ve geliri 11inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca çıkarılacak kararnamede gösterilen sınırı aşmayan ve sanat veya ticaretle uğraşan kişi esnaftır.*” Görüldüğü üzere 5362 sayılı Kanun'daki tanımla TTK'daki tanım arasında bazı farklar mevcuttur. TTK'da olmayan bazı şartlar 5362 sayılı Kanun'da yer almıştır. Bunun yanında TTK'da esnaf tanımı için, ekonomik faaliyetin sermayeden ziyade bedeni çalışmaya dayanması şart koşulurken 5362 sayılı Kanun'da sermaye ile birlikte bedeni çalışma arasında bir kıyas yapılmamıştır²¹⁴. Hal böyle iken, TRK açıkça 5362 sayılı Kanun'a atıf yaptığı için esnafın belirlenmesi kriteri TTK'ya göre değil bu kanuna göre yapılacaktır.

Burada üzerinde durulması gereken bir diğer husus, esnafın rehin sözleşmesinin tarafı olabilmesi için Esnaf ve Sanatkârlar Sicili'ne kayıt zorunluluklarının olup olmadığı meselesidir. TRK m.5/2'de esnaf işletmesinin tamamı üzerinde rehin kurulması durumundan bahsedilirken “*Ticari işletme ve esnaf işletmesi rehinleri ticaret veya esnaf siciline bildirilir.*” hükmüne yer verilmiştir. Ancak kanun ya da yönetmelikte rehin sözleşmesinin kurulması için sicile kayıt şartı

²¹⁴ Yargıtay'ın bu iki kanunun farklılıkları nedeniyle oluşan bir durumda verdiği bir karar şu şekildedir: “*Ekonomik faaliyetini daha çok bedenî çalışmasına dayandıran düşük gelirli taksi ve minibüs işletmesi sahiplerinin esnaf olarak değerlendirilmesinin daha doğru olacağını belirtmek gerekir. Dairemizin 2008 yılında vermiş olduğu kararlar bu doğrultudadır.*” Yarg. 7. HD., T. 2/5/2016, E. 2016/14645, K. 2016/9724 (Yargıtay Bilgi Bankası).

öngörülmemiş ya da sözleşmenin zorunlu içeriği olarak sicil numarası istenmemiştir. Dolayısıyla her ne kadar 5362 sayılı Kanun m.68/1 ve m.68/3'e göre sicile kaydı yapılmayan esnaf ve sanatkârların faaliyetlerine izin verilmeyeceği belirtilmiş olsa da bu durumun rehin sözleşmesinin kurulmasına engel olamayacağını savunan görüşler bulunmaktadır²¹⁵. Kanaatimizce tacirler için böyle bir şartın dolaylı olsa da aranmasına rağmen esnaf için aranmamış olması tutarlı değildir. Ayrıca esnafın özellikle rehin alacaklısı olduğu durumlarda rehin borçlusunun güvenilir olmayan kişilerle muhatap olması tehlikesine karşın esnaf için en azından sicile kayıt zorunluluğunun aranması elzemdir. Dolayısıyla sicile kaydı bulunmayan esnaf ve sanatkarın rehin sözleşmesi tarafı olabilmesi mümkün değildir.

E- Rehin Alacaklısının Sonradan Değişmesi Durumu

TBK m.189/1'e göre devredenin kişiliğine özgü olanlar dışındaki öncelik hakları ve bağlı haklar alacağın devri ile devralana geçer. Dolayısıyla alacağa bağlı bir hak olan rehin hakkı da alacağın devriyle birlikte devralana intikal edecektir²¹⁶.

Genel kural bu olmakla beraber ticari işletme rehni açısından rehin alacaklısının sonradan değişmesi konusunda doktrinde birçok farklı görüş yer almıştır. Bilindiği üzere TİRK m.2'de rehin sözleşmesi kurabilecek taraflar sınırlı olarak belirlenmiştir. Ancak öğretilde bu sınırlamanın yalnızca kuruluş aşamasında mı geçerli olduğu yoksa rehlin başlangıcından sonuna kadar aranması gereken bir şart mı olduğu konusunda görüş birliği sağlanamamıştır.

Doktrindeki hâkim görüşe göre²¹⁷ TİRK'teki bu sınırlama yalnızca kuruluş aşamasında geçerli olup alacağın TİRK m.2'de sayılanlardan olmayan birine devri rehin hakkının varlığını zedelemeyecektir. Reisoğlu, alacağın devrinin

²¹⁵ Benzer görüşler için bkz. Bozer/Göle, **a.g.e.**, s.35; Ayhan/Çağlar, **a.g.e.**, 177-180. Ancak TRK m.5/2'de geçen sicile bildirim, esnafın sicili kayıtlı olmasının zorunlu olduğu sonucunu doğurduğu ve tacir için böyle bir şart aranırken esnaf için aranmamış olmasının anlamlı olmayacağına dair bkz. Aytaç, **a.g.e.**, s.98.

²¹⁶ M. Kemal Oğuzman/Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 16. Bası, C. II, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018, s.577 vd.; Ahmet M. Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 21. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2017, s.1009 vd.; Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 22. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2017, s.1268.

²¹⁷ Reisoğlu, **Ticari İşletme Rehni**, s.14; Kayıhan, **a.g.e.**, s.30; Haznedar, **a.g.e.**, s.44; Ekrem Türker, **Ticari İşletme Rehni**, Eskişehir, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler, 1981, s.82.

kısıtlanmasının çok az fayda karşılığında ticaretteki özgürlüğü ortadan kaldırmaya neden olacağını belirterek bu görüşe karşı çıkmıştır²¹⁸.

Karşıt görüşe²¹⁹ göre ise TİRK m.2'deki sınırlama yalnızca kuruluş anı için değil rehin hakkının devamı için de geçerlidir. Bu görüşteki yazarlara göre TİRK m.2'de yer alan kısıtlama hak ehliyetine ilişkin olup bu kısıtlamanın gevşetilmesi ticaret hayatındaki güven ortamını zedeleyecektir.

Ancak sonuç olarak Yargıtay, bir kararında hâkim görüş doğrultusunda bir tavır benimsemiştir. Buna göre: “...Ticarî işletme rehni asıl alacağa bağlı fer’i nitelikte bir hak olduğuna göre rehnin de alacağı temlik alana devrinde yasal bir engel bulunmamaktadır. 1447 sayılı TİRK 2/1 maddesi... ..hükümünü haiz olup, bu durum münhasıran rehnin kuruluş aşamasına ilişkin bir sınırlama ve belirleme getirmektedir...”²²⁰.

TRK’da da alacağın rehin sözleşmesi tarafı olabileceklerin dışındaki kişilere devri durumunda rehin sözleşmesinin zedelenip zedelenmeyeceğine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak öğretilerdeki hâkim görüşe göre TİRK döneminde savunulan hâkim görüşün TRK bakımından da benimsenmesi gerekmektedir²²¹. Nitekim TRK, rehin sözleşmesinin kapsamının genişletilmesi iradesini ortaya koymuştur. Bu nedenle TİRK’e nazaran daha dar çerçevede yorumlanması amaca uygun olmayacaktır. Bu nedenle TRK’da yer alan taraf kısıtlaması münhasıran sözleşmenin kuruluşu sırasında geçerli olacaktır²²².

TRK m.12/6’ya göre rehinli taşınır varlığın devri ile alacağın devrini, rehin veren sicile tescil etmekle yükümlüdür²²³. Ayrıca TRK m.16/1 (ç)’ye göre de bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi durumunda idari para cezası uygulanacağına

²¹⁸ Reisoğlu, **Ticari İşletme Rehni**, s.14.

²¹⁹ Ergüne, **a.g.e.**, s. 65; H. Ali Dural, “Ticarî İşletme Rehni İle Teminat Altına Alınan Alacağın TİRK m. 2’de Sayılan Kişiler Dışındaki Kişilere Temlikinin Ticarî İşletme Rehnine Etkisi”, GÜHFD, **Prof. Dr. Erden Kuntalp’e Armağan**, C. I, 2004/1, s. 323 vd.; Antmen, **Ticari İşletme Rehni**, s.75 vd.

²²⁰ Yargıtay 11. HD., T. 20.10.2014, E. 2014/6984, K. 2014/16049 (**Yargıtay Bilgi Bankası**).

²²¹ Aytaç, **a.g.e.**, s.110-111; Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.34; Göle/Aydoğan, **a.g.e.**, s.15.

²²² Burada bahsi geçen sözleşmenin kuruluş aşaması tescili de kapsayan bir aşamadır. Tescilden önce alacağın devri durumunda tescil talebi reddedilecektir. Geniş bilgi için bkz. Aytaç, **a.g.e.**, s.110.

²²³ Sicile tescili kanunen zorunlu olan konular, sicile tescili yapılmadıkça üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecektir (TRS m.16/3).

hükmedilmiştir. Ancak bu hüküm Sicil Yönetmeliği m.22/3 ile çelişmektedir. Sicil Yönetmeliği m.22/3'e göre rehin veren sıfatına sahip kişiler ile rehinli taşınır varlığı devralan üçüncü kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri rehinli taşınır varlığın devrinin tescili talebinde birlikte bulunacaktır. Görüldüğü üzere kanun ve yönetmelik hükümleri arasında önemli bir farklılık bulunmaktadır. Bu durumda kanun hükmünün uygulanacağı belirtilmelidir²²⁴. Ancak bu kanun hükmünün yerindeliği de tartışmalıdır. Bilindiği üzere TBK m.184'e göre alacağın devrinin tek şartı devrin yazılı şekilde yapılmış olmasıdır. Dolayısıyla alacağı devralan ya da alacağın devrini yapan alacaklı, borçluya haber vermek zorunda değildir²²⁵. Bu durumda alacağın devrinin tescilini borçludan talep etmek ve tescil yapmaması durumunda kendisine idari para cezası uygulamak hakkaniyetli bir uygulama olarak görünmemektedir²²⁶.

²²⁴ Yönetmelikler, kanunların ve tüzüklerin uygulanması amacıyla veya bunların boş bıraktığı noktaları doldurmak üzere çıkarılır. Bu itibarla, yönetmelikler kanunlarda zikredilen konuların açığa kavuşturulması ve uygulanması amacıyla yapılabilecek, yönetmelik ile kanunda olmayan veya öngörülmeleyen noktalar veya kanun hükümleri daraltılamayacak yahut kanunun çizdiği sınırlar aşarak düzenleme yapılamayacaktır. Detaylı bilgi için bkz. Şeref Gözübüyük/Turgut Tan, **İdare Hukuku**, 10. Baskı, Ankara, Turhan Yayınevi, 2014, s.116; Bahtiyar Akyılmaz, **İdare Hukuku**, Ankara, Seçkin Kitapevi, 2009, s.65. Danıştay'ın bu konuda verdiği bir karar şu şekildedir: “Normlar hiyerarşisinin en üstünde evrensel hukuk ilkeleri ve Anayasa bulunmakta ve daha sonra gelen kanunlar yürürlüklerini Anayasa'dan, tüzükler kanunlardan, yönetmelikler ise kanun ve tüzüklerden almaktadır. Dolayısıyla; bir normun, kendisinden daha üst konumda bulunan ve dayanağını oluşturan bir norma aykırı veya bunu değiştirici nitelikte bir hüküm getirmesi mümkün bulunmamaktadır. Belirtilen hiyerarşinin, Yönetmelikler bakımından bir ifadesi niteliğini taşıyan Anayasanın 124. maddesinde; , bakanlıklar ve kamu tüzel kişilerinin, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak ve bunlara aykırı olmamak şartıyla yönetmelikler çıkarabilecekleri kuralına yer verilmiştir.” Danıştay 2. Daire Başkanlığı, T. 21.03.2018, E. 2016/9697 K. 2018/1891 (**UYAP-Bilgi Bankası**). Diğer bir kararda ise şöyle denmiştir: “Normlar hiyerarşisi ilkesine göre, hukuk düzeni, Anayasa, kanun, tüzük, yönetmelik ve diğer düzenleyici işlemlerden oluşan birçok normu içermekte ve her norm geçerliliğini bir üst normdan almaktadır. Bu nedenle; bu normların, dayandıkları üst hukuk kurallarına aykırı hükümler içermeleri mümkün değildir.” Danıştay 14. Daire Başkanlığı, T. 03.02.2017, E. 2014/7807, K. 2017/501 (**UYAP-Bilgi Bankası**).

²²⁵ Oğuzman/Öz, **a.g.e.**, s.583. Alacağının devrinin borçluya haber verilmemesi durumunda borçlunun iyiniyet ile önceki alacaklıya ifada bulunması yahut alacağın devrinin defaten yapılması durumunda borcun ifasının son devralana değil önceki devralanlardan birisine yapılması durumunda, borçlu borçtan kurtulacaktır (TBK m.186).

²²⁶ Aynı görüşte bkz. Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.30 vd.; Şit İmamoğlu, **a.g.e.**, s.20.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

REHİN ALACAKLISININ TRK KAPSAMINDA KORUNMASI

I- GENEL OLARAK ALACAKLININ KORUNMASI KAVRAMI

Ticari hayatın güvenliğinin sağlanması adına işlem taraflarının mevzuat hükümlerince korunması hayati bir önem arz eder. Bu koruma taşınmaz rehninde tapu kütüğü aracılığı ile sağlanırken taşınır rehinlerinde teslim şartı ile sağlanmaktadır. Bu teslim şartı özellikle alacaklının ve üçüncü kişinin menfaatlerini korumak açısından çok önemlidir²²⁷.

Ancak teslim şartının ticaret hayatında neden olduğu olumsuzluklardan dolayı teslimsiz rehin yaygınlaştırılmış ve bu nedenle TRK uyarınca alacaklının korunması teslim şartlı taşınır rehnine nazaran zayıflamıştır. TRK uyarınca kurulan rehinlerde teslim şartı olmadığından alacaklının etkin bir biçimde korunması, rehinli eşyayı elinde bulunduran kişinin suiistimaline karşı önleyici tedbirlerin alınması gerekmektedir²²⁸.

Alacaklının hakları TRK mevzuatında yer alan özel koruma hükümleriyle korunacaktır. Ancak bu mevzuatta hüküm bulunmayan hallerde de genel hükümler yoluyla alacaklının korunması sağlanacaktır. Bunun nedeni TRK’da diğer kanunlara atıf yapılan hükümlerdir. Söz gelimi, TRK m.18 hükmü kanunda hüküm bulunmayan hallerde TMK’da yer alan taşınmaz rehni hükümlerinin uygulanacağını hükme bağlamıştır²²⁹. Sonuç olarak alacaklının korunması, kendisine TRK ve genel hükümler uyarınca verilen yetkilerle sağlanmaktadır²³⁰.

²²⁷ Hasan Karakılıç, “İşletmelerin Finansman Sağlama Aracı Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir Değerlendirme”, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 16. UİK Özel Sayısı, 2017, s.38.

²²⁸ Bu konunun TİRK dönemindeki değerlendirmesi için bkz. Metin Topçuoğlu/Ömer Çon, “Ticari İşletme Rehninde Rehin Alacaklısının Korunması”, *TBB Dergisi*, Y. 23, S. 93, s.193.

²²⁹ Örneğin, TRK m.14’te de temerrüt sonrası kullanılacak haklar noktasında İİK’ya atıf yapılmıştır.

²³⁰ TİRK döneminde alacaklının korunmasının TİRK ve genel hükümler uyarınca alacaklıya verilen yetkilerle sağlanacağına dair bkz. Topçuoğlu/Çon, *a.g.e.*, s.196.

Bu çalışma, alacaklının TRK kapsamında korunmasını konu edindiği için genel hükümler yoluyla kendisine verilen yetkiler aracılığıyla sağlanan korumalardan bahsedilmeyecektir. Alacaklının korunması, “Rehin Hakkının Sağlamış Olduğu Güvenceye Yönelik Korumalar” ve “Rehne Konu Olan Alacağın İfa Edilmemesine İlişkin Korumalar” olarak iki başlık altında incelenecektir.

II- REHİN HAKKININ SAĞLAMİŞ OLDUĞU GÜVENCEYE YÖNELİK KORUMA

A- Genel Olarak

Rehin hukukunun temel gayesi, bir alacağın teminatını oluşturan rehinli eşyanın, borcun ifa edilmemesi durumunda rehnedilen eşyanın paraya çevrilmesi ve ilgili alacağın karşılanmasıdır. Bu durum, rehnin teminat olma işlevini ortaya koyan en önemli özelliğidir.

Ancak bu noktada rehinle güvence altına alınan alacağın ve bu alacak sahibinin korunması gerekmektedir. Bu nedenle öncelikle rehin hakkının sağladığı güvencenin konu bakımından tespit edilmesi gerekmektedir. Ardından rehin hakkının sağladığı güvence bakımından alacağın kapsamı ortaya konmalıdır.

Bu tespitler yapıldıktan sonra alacaklının rehinli eşyanın değer tespitini yapılmasını isteme yetkisini ve bu değerın korunması açısından elinde olan diğer yetkileri açıklamak gerekmektedir.

B- Rehin Hakkının Sağladığı Güvencenin Konu Bakımından Kapsamı

1- Genel Olarak

TRK’nın ilk halinde rehin hakkının kapsamı ile ilgili olarak kapsamlı bir hüküm bulunmamaktaydı²³¹. Yalnızca, halen yürürlükte olan 6. maddede bütönlöyıcı parça

²³¹ Kanunun ilk halinde taşınır ve taşınmaz rehni hükümlerine yapılan atıf dolayısıyla, kanunda hüküm bulunmayan hallerde ilgili TMK hükümleri kıyasen uygulanacaktı (TRK m.18). TMK’da yer alan taşınır rehni hükümlerine göre rehnin kapsamına rehnedilen taşınır eşya, bütönlöyıcı parçaları ve eklentileri dahil olacaktır (TMK m.947). Taşınmaz rehni hükümlerine göre ise taşınmaz (m.862/1),

ve eklentilerin durumundan bahsedilmişti. Ancak 15/02/2018 tarihinde yapılan değişiklik²³² ile “*Birleşme ve karışma*” başlığını taşıyan 7. madde tamamen ilga edilmiş yerine “*Rehnin kapsamı*” başlıklı madde eklenerek rehin hakkının konu bakımından kapsamı büyük oranda açıklığa kavuşturulmuştur²³³.

Ancak Uygulama Yönetmeliği m.15’te düzenlenen ilgili başlık 22/05/2018 tarihinde değiştirilmiştir²³⁴. Uygulama Yönetmeliği’nde birleşme ve karışma ile ilgili maddenin kanun hükmünün değişmesinden sonra bir süre daha yürürlükte kalması, kanunla eş zamanlı olarak değişime uğramaması eleştirilmesi gereken bir husustur²³⁵.

TRK m.5/1’de sayılan taşınır varlıklar üzerinde TRK uyarınca rehin kurulabilecektir. TRK m.6/1’e göre üzerinde rehin kurulan bu taşınır varlıkların bütünüleyici parçaları da rehne dahil olacaktır. Mevcut ve sonradan eklenen eklentiler ise kendiliğinden rehne dahil olmayacak, ancak sözleşmede belirtilirse rehnin kapsamına girebilecektir²³⁶.

Mevzuatta yapılan değişikliklerden sonra rehnin kapsamı daha geniş olarak belirlenmiştir. TRK m.7/1 ve Uygulama Yönetmeliği m.15/1’e göre rehnin kapsamına, taşınır varlığın gelecekteki her türlü faiz, sigorta gibi hukuki getirileri ve doğal ürün ile bunların ikamesi mallar da dahil olacaktır. Yine TRK m.7/2 ve Uygulama Yönetmeliği m.15/3’e göre bir üretim sürecinin, kullanıldığı taşınır

taşınmazın bütünüleyici parçaları ile eklentileri (m.947/1), sigorta tazminatı (m.879) ve kira bedelleri (m.863) taşınmaz rehni kapsamında yer alacaktır.

²³² 15/2/2018 tarihli ve 7099 sayılı Kanunun 29. maddesiyle değiştirilmiştir.

²³³ İlga edilen “*Birleşme ve karışma*” başlıklı hükümden sonra TRK’da bu hususta bir düzenleme yapılmamıştır. Dolayısıyla TRK m.18’de yapılan atıf gereği bu konuda TMK hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Ancak bu uygulama, mahiyeti gereği yalnızca maddi varlıklara uygulanabilecek olup söz gelimi fikri ve sınai haklar gibi gayri maddi haklara uygulanamayacaktır. TMK’da yer alan birleşme ve karışma ile alakalı hükümler ise mülkiyetle alakalı olup rehin hakkı ile alakalı olarak kanunda bir hüküm yer almamaktadır. Dolayısıyla bu durumda TMK’daki mülkiyetle alakalı bu birleşme ve karışma durumu TRK’da yer alan taşınır rehnine kıyasen uygulanacaktır (Detaylı bilgi için bkz. Turgut Öz, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununa Göre Rehninli Malın Birleşmesi ve Karışması (Kanundaki Önemli Değişikliklerle Birlikte)”, **Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, 2018, s.128.). Rehin hakkının birleşme ve karışma sonucunda meydana gelen yeni taşınırdaki devam etmesi, “birleşmenin aynı haklara zarar vermezliği” ilkesinin bir gereğidir (Faruk Acar, **Rehin Hukukunda Taşınmaz Kavramı ve Özellikle Belirlilik İlkesi**, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016, s.265.).

²³⁴ 22/2/2018 tarihli ve 30428 sayılı Yönetmeliğin 5. maddesi uyarınca değiştirilmiştir.

²³⁵ Öz, **Taşınır Rehni Sempozyumu**, s.132.

²³⁶ TMK uyarınca kurulacak taşınır ve taşınmaz rehinlerinde eklenti kendiliğinden rehnin kapsamına dahildir. Eklentinin rehin kapsamından çıkarılması için bunun taraflarca kararlaştırılmış olması gerekir.

varlıklarla birlikte rehnedilmesi halinde rehin, üretim sürecinde ve sonucunda gerçekleşecek olan alacak üzerinde aynı oranda ve sırada kendiliğinden tesis edilmiş sayılacaktır²³⁷.

Sonuç olarak rehnin kapsamına; taşınır varlık, bütünleyici parçaları, kararlaştırıldığı halde eklentileri, her türlü faiz, sigorta gibi hukuki getirileri ve doğal ürünleri ile bunların ikamesi olan mallar girecektir.

2- Taşınır Varlıklar

Taşınır varlıklar m.1/3 uyarınca TRK kapsamında rehnedilebilecektir. Ancak belirtmek gerekir ki, TRK'nın taşınır varlık tanımı ile eşya hukuku kapsamında yer alan "taşınır eşya" mefhumu aynı kavramlar değildir²³⁸. TRK m.2/1 (h) uyarınca taşınır varlık, TRK m.5/1'de yer alan varlıkları ifade etmektedir. Ancak bu anlatımın hatalı olduğu söylemek gerekir. "Taşınır" ifadesinin kullanılması isabetli bir tercih olmamıştır. Bunun yerine "taşınır eşya ve haklar" ifadesinin kullanılması eşya hukuku ile de uyumsuzluk içermemesi adına daha tutarlı olacaktır.

TRK m.5/1'de yer alan taşınır varlıklar ise şöyledir: Alacaklar, çok yıllık ürün veren ağaçlar, fikri ve sınai mülkiyete konu haklar, hayvan, hammadde, her türlü kazanç ve iratlar, başka bir sicile kaydı öngörülmemeyen ve idari izin belgesi niteliğinde olmayan her türlü lisans ve ruhsatlar, kira gelirleri, kiracılık hakkı, makine ve teçhizat, araç, ekipman, iş makinaları, alet, elektronik haberleşme cihazları dâhil her türlü elektronik cihaz gibi menkul işletme tesisatı, sarf malzemesi, tarımsal ürün, stoklar, ticaret unvanı ve/veya işletme adı, ticari işletme veya esnaf işletmesi, ticari plaka ve ticari hat, vagon, ticari proje, ilgili fıkra da sayılanlardan üçüncü kişiler

²³⁷ Ancak bu durum rehin hukukunun en önemli ilkelerinden olan belirlilik ilkesine aykırıdır (Bu ilke ile alakalı detaylı bilgi için bkz. 1. Blm., II, C). Burada rehnin kendiliğinden tesis edilecek olduğu varlık üretim sürecinden sonra ortaya çıkan varlık mı, yoksa bu varlığın değerlendirilmesi sonucunda elde edilecek alacak mı olacaktır? Bunun yanı sıra TRK m.4/6 (c) gereğince rehnedilen varlığın ayırt edici özelliklerinin sözleşmede gösterilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla belirsiz nesnenin kendiliğinden rehinli sayılması isabetli değildir.

TRK'nın ilk halinde bu hükmün yerinde yer alan "*Birleşme ve karışma*" başlıklı maddede, birleşme ve karışma durumunda rehnin ortaya çıkan yeni ürün üzerinde devam edeceği belirtilmişti. Doktrinde bu doğrultuda yorum yapılmış ve rehnin yeni ürün üzerinde devam edeceği belirtilmiştir (Detaylı bilgi için bkz. Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.82.).

²³⁸ Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.56 vd.

zilyetliğindeki taşınır varlık, hak ve paylı mülkiyet hakları ile benzeri her türlü taşınır varlık ve haklar²³⁹.

Eşya hukukunda taşınırlar, nitelikleri itibarıyla taşınabilen maddî şeyler ile edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçlerdir (TMK m.762). Ancak görüldüğü üzere TRK’da kiracılık hakkı, fikri ve sınai mülkiyete konu haklar gibi gayri maddi varlıklar da taşınır varlık olarak sayılmıştır. Dolayısıyla bunlar taşınır-taşınmaz eşya ayrımına tabi tutulamayacaktır. Eşya hukukunda malvarlığı unsurlarının ikiye bölünmesi yoluyla yapılan düzenlemeye göre²⁴⁰ bahsi geçen varlıklar maddi malvarlığı unsuru olmayıp gayri maddi malvarlığı unsurları arasında yer alacaktır.

Bunların yanı sıra, taşınmaz mülkiyetine dahil olan ağaçlar dahi taşınır varlıklar arasında sayılmış ve TRK uyarınca rehnine izin verilmiştir (m.5/1-b). TMK 718/2’ye göre: “*Bu mülkiyetin kapsamına, yasal sınırlamalar saklı kalmak üzere yapılar, bitkiler ve kaynaklar da girer.*” TRK’da yer alan ağaçların rehnedilebileceğine dair hüküm ise burada bir yasal sınırlama olarak görülmemektedir²⁴¹. O halde bu hükmün TMK’ya aykırı olduğu söylenmelidir.

3- Bütünleyici Parçalar

TRK m.6/1 ve Uygulama Yönetmeliği m.14/1 uyarınca taşınır varlıkların bütünleyici parçaları kendiliğinden rehne dâhil olacaktır. Bu bütünleyici parçaların ayırt edici özelliklerinin bulunması halinde bunlar rehin sözleşmesinde belirtilmelidir (Uygulama Yön. m.14/1).

Bütünleyici parça ile ilgili olarak TRK yahut ilgili yönetmeliklerde özel bir tanım yer almamıştır. Dolayısıyla bu terimin açıklanmasında TMK hükümleri

²³⁹ TRK uyarınca “*taşınır varlık*” ifadesinin hakları da içerdiği görülmektedir. Buna rağmen m.5/1 (p)’de yer alan “*benzeri her türlü taşınır varlık ve hak*” ifadesinin anlam karmaşası yarattığı aşıkardır. Bu durumunun kanunun birçok yerinde mevcut olan özensizliğin tekrarı olduğuna dair bkz. Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.56.

²⁴⁰ Kanunda taşınır ve taşınmaz mülkiyeti ile alakalı durumlar düzenlendikten sonra “alacaklar ve diğer haklar üzerinde rehin” konusunun düzenlenmiş olması malvarlığı unsurlarının maddi ve gayri maddi olarak ikiye ayrıldığını göstermektedir. Bkz. Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.57.

²⁴¹ TRK kapsamında yer alan ağaçların rehnedilebileceği hükmü, TMK’da yer alan “*Yasal Sınırlamalar*” ifadesini karşılamaz. Bu hükmün, ancak kapsama ilişkin bir sınırlama ile uygulanamayacağına dair bkz. Oktay Özdemir, **a.g.e.**, s.57.

kullanılacaktır. TMK m.684/2'ye göre bütünleyici parça, yerel âdetlere göre asıl şeyin temel unsuru olan ve o şey yok edilmedikçe, zarara uğratılmadıkça veya yapısı değiştirilmedikçe ondan ayrılmasına olanak bulunmayan parça olarak tanımlanmıştır²⁴². Bu doğrultuda, asıl şey ile bağlantılı olma ve yerel adetlere göre asıl şeyin esaslı unsuru sayılma bütünleyici parça tanımının iki temel unsurunu oluşturur²⁴³. Kanundaki tanıma bakılacak olursa; yok edilmedikçe, zarara uğratılmadıkça veya yapısı değiştirilmedikçe ayrılamayan parça bütünleyici parçadır. Bu durumda burada yok edilen, zarara uğrayan yahut yapısı değişen asıl parça olursa mı bu şart sağlanmış olacaktır, yoksa ona eklenen parça olursa mı bu şart sağlanacaktır? Doktrindeki hâkim olan görüşe göre²⁴⁴ ayrılık halinde yalnız asıl şeyin değil, ona eklenen parçanın da zarar göreceği olması durumunda ilgili şart sağlanmış olmaktadır²⁴⁵.

TMK m.718/2'de ise taşınmaz mülkiyeti açısından bütünleyici parça kuralı ele alınmıştır²⁴⁶. Burada açıkça bütünleyici parça denmese de öğretilde arazi üzerindeki bitki ve kaynakların bütünleyici parça olduğu görüşü kabul görmüştür²⁴⁷. Ayrıca doğal ürünler (TMK 685/3), arazi üzerindeki yapılar, bitkiler ve kaynaklar (TMK m.718/2) yukarıda yapılan bütünleyici parça tanımına uyup uymadıklarına bakılmaksızın kanun gereği bütünleyici parça olarak kabul edilirler.

TMK m. 684/1'e göre: “*Bir şeye malik olan kimse, o şeyin bütünleyici parçalarına da malik olur.*” Dolayısıyla bütünleyici parçalar, asıl şeyin hukuki

²⁴² Doktrinde, birden fazla şeyin bir araya gelerek oluşturduğu yeni şey “asıl şey”, asıl şeyi meydana getiren her bir şey ise “bütünleyici parça” olarak tanımlanmaktadır (Şakir Berki, **Aynî Haklar, Mülkiyet-Mülkiyetden Gayri Aynî Haklar-Rehin-Zilyedlik-Tapu Sicili**, Ankara, Yargıçoğlu Matbaası, 1965, s. 4; Saymen/Elbir, **a.g.e.**, s.216; Fikret Eren, **Mülkiyet Hukuku**, 3. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2014, s.55).

²⁴³ Eren, **Mülkiyet Hukuku**, s.57 vd.; Akipek/Akıntürk, **a.g.e.**, s.51; Turhan Esener/Güven Kudret, **Eşya Hukuku**, Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2012, s.227 vd.

²⁴⁴ Eren, **Mülkiyet Hukuku**, s.60; Acemoğlu, **a.g.e.**, s.72; Saymen/Elbir, **a.g.e.**, s.218.

²⁴⁵ Yargıtay da bir kararında bu doğrultuda bir görüş benimsemiştir. Buna göre: “...Taşınmaz üzerindeki ambar; telef, tahrip ve taşıyıcı olunmadan arzdan ayrılmayacağından ve bu nedenle kulübe, baraka gibi hafif binalardan bulunmadığından arz'ın bütünleyici parçası (mütemmim cüz'ü) kabul edilerek arzla beraber satılarak ortaklığın giderilmesi gerekir.” Yarg. 6. HD., T. 20.03.1980, E. 1979/11085, K. 1980/2668 (**Yargıtay Bilgi Bankası**)

²⁴⁶ TMK m.718/2'ye göre: “Bu mülkiyetin kapsamına, yasal sınırlamalar saklı kalmak üzere yapılar, bitkiler ve kaynaklar da girer.”

²⁴⁷ Eren, **Mülkiyet Hukuku**, s.64; M. Cahit Günel, **Taşınmaz Rehninin Kapsamı Çerçevesinde Eklentinin Hukuki Durumu**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2013, s.25; Akipek/Akıntürk, **a.g.e.**, s.57 vd.; Ayiter, **a.g.e.**, s.84.

kaderine tabidir ve asıl şeyden ayrı olarak herhangi bir aynî hakka konu olamazlar²⁴⁸. Yani asıl şeyin maliki bütünleyici parçaların da maliki olmaktadır ve bu durum bir kimseye ait herhangi bir şeyin, başkasına ait bir şeyle onun bütünleyici parçası olacak şekilde birleşmesi ya da karışması sonucunda asıl şeyin malikinin bütünleyici parçaya da malik olması sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Bu durumda, TRK kapsamında rehnedilmiş bir taşınır varlığa rehin kurulduktan sonra bütünleyici bir parça eklenmesi durumunda bu bütünleyici parça da yukarıda anlatılanlar doğrultusunda asıl şey ile aynı hukuki kadere tabi olacak, dolayısıyla rehin kapsamına kendiliğinden dahil olacaktır.

4- Eklentiler

TRK m.6/2'ye göre mevcut yahut sonradan ilave edilen eklentilerin rehin kapsamına girebilmesi için bunun taraflarca kararlaştırılmış olması gerekmektedir. Uygulama Yönetmeliği m.14/2'ye göre ise kural olarak rehin sözleşmesi akdedilirken taşınır varlıkta bulunan eklentiler ile sözleşmenin akdedilmesinden sonra ilave edilen eklentiler rehin kapsamında değildirler²⁴⁹. Ancak taraflar mevcut yahut sonradan ilave edilen bu eklentilerin rehin kapsamına girmesini kararlaştırabilirler. Görüldüğü üzere TRK'da, TMK'nın m.947/1 hükmünde yer alan kabulün tam tersi benimsenmiştir. Bu kabule göre rehin, taşınırı eklentileriyle kapsayacaktır. Ayrıca TMK m.686/1'e göre de bir şeye ilişkin olarak yapılan tasarruflar aksi belirtilmedikçe eklentilerini de kapsayacaktır.

Eklentinin tanımı TRK'da ya da ilgili yönetmeliklerde yapılmamış olduğundan, m.18 hükmünde yer alan atıf gereği bu tanım TMK kapsamında yapılmalıdır²⁵⁰.

²⁴⁸ Kevork Acemoğlu, **Eşya Hukuku Meseleleri**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1970, s.70; Akipek/Akıntürk, **a.g.e.**, s.47.

²⁴⁹ Her ne kadar TMK uyarınca taşınır rehni kurulurken eklentilerin kendiliğinden rehin kapsamında olacağı belirtilmiş ise de taşınıra sonradan ilave edilen eklentilerin rehmin kapsamında olup olmadığı hususunda açık bir hüküm bulunmamaktadır. Kanaatimizce eklentilerin aksi kararlaştırılmadıkça rehin kapsamında olacağı düşünülürse, sonradan ilave edilen eklentilerin de kendiliğinden rehin kapsamında olması gerekmektedir. Benzer görüş için bkz. Faruk Acar, **Rehin Hukuku Dersleri**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015, s.121.

²⁵⁰ 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu'nda, eklentinin “*bir bağımsız bölümün dışında olup, doğrudan doğruya o bölüme tahsis edilmiş olan yerlere...*” dendiği belirtilmiştir. Görüldüğü üzere buradaki eklenti kelimesi bir bütünleyici parçayı ifade etmektedir ve TMK'da kullanılan eklenti ile alakalı değildir. Doktrinde, Medeni Kanun'un eski halinde “tefferruat” olarak belirtilen kavramın 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda “eklenti” olarak ifade edilmesi, bu karışıklığa yol açtığı için eleştirilmiştir.

TMK m.686/2'ye göre: “Eklenti, asıl şey malikinin anlaşılabilen arzusuna veya yerel âdetlere göre işletilmesi, korunması veya yarar sağlaması için asıl şeye sürekli olarak özgülenen ve kullanılmasında birleştirme, takma veya başka bir biçimde asıl şeye bağlı kılınan taşınır maldır.” Ancak eklenti tanımının unsurlarını daha iyi anlayabilmek için m.687’de yer alan “Eklenti sayılmayanlar” başlığı altında yer alan hükmü de anlamak gerekmektedir. Buna göre: “Asıl şeye zilyet olan kimsenin sadece geçici olarak kullanması veya tüketmesi için özgülenen ya da asıl şeyin özel niteliği ile herhangi bir ilişkisi bulunmadan sadece korunmak, satılmak veya kiraya verilmek üzere onunla birleştirilen şeyler eklenti sayılmaz.”

Bu iki hüküm doğrultusunda eklenti tanımının unsurları daha net bir şekilde ifade edilebilecektir. Öncelikle eklentinin taşınır bir mal olması gerekmektedir. Bu taşınır mal, asıl şeyin özel niteliği ile ilişkili de bulunmalıdır ve asıl şeye özgülenmelidir²⁵¹. Söz konusu bu özgülenme, ilgili taşınır mal ile asıl şey arasında dışarıdan gözlemlenebilen bir bağlantı şeklinde olmalıdır. Ayrıca bu bağlantının ekonomik bir amaç gütmesi gerektiği de gözden kaçmamalıdır. Bu ekonomik amaç, asıl şeyin işletilmesinin sağlanması olabileceği gibi işletilmesinin kolaylaşmasının sağlanması da olabilir yahut asıl şeyin korunması veya ondan yarar sağlanması şeklinde de ortaya çıkabilir. Burada önemli olan diğer nokta ise bu özgülenmenin asıl şey malikinin kararıyla gerçekleşmesi ya da yerel âdetlerin bir gereği olarak kabul edilebilmesi gerektiğidir. Bu ekonomik amaçla yapılan özgülenmenin süreklilik arz etmesi de eklenti tanımının diğer bir unsurudur.

Son olarak belirtmek gerekir ki eklentilerin ancak kararlaştırıldıkları zaman rehlin kapsamına gireceğini belirten madde (m.6/2) ile ticari işletme ve esnaf işletmesinin tamamı üzerinde rehin kurulması hâlinde, rehlin kuruluşu anında işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan her türlü varlığın rehnedilmiş sayılacağına ilişkin hükmün (m.5/2) farklılık arz ettiği görülmektedir. O halde ticari işletme yahut esnaf işletmesinin tamamının rehni durumunda bu hükümlerden hangisinin

(Abdülkadir Arpacı, “Eşya Hukukumuzda Yeni Medeni Kanunla Yapılan Değişikliklerden Bazılarına Kısa Bir Bakış”, **Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2004, s. 93).

²⁵¹ Bu ekonomik bağlantı, bütünleyici parçada olduğu kadar kuvvetli bir bağımlılık ilişkisi değildir. Eklenti, bağımsız eşya vasfına sahiptir ve bu sıfatı ile asıl şey ile arasında bir ekonomik bağlantı vardır. Detaylı bilgi için bkz. İlhan Helvacı, **Türk Medeni Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan İpotek Hakkı**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2008, s.179 vd.

uygulanacağı sorununu çözmek gerekmektedir. Görüldüğü üzere m.6/2’de rehnin kapsamı sözleşme ile tayin edilmekte iken, m.5/2’de rehnin kapsamı kanuni olarak tayin edilmektedir²⁵². O halde burada bir çelişki bulunmamakta olup ticari işletme yahut esnaf işletmesinin tamamının rehni durumunda m.5/2 hükmü uygulanacak, diğer durumlarda m.6/2 hükmü uygulama alanı bulacaktır²⁵³.

5- Hukuki Getiriler

TRK’da rehnin kapsamını belirten hükme göre taşınır varlıkların her türlü faiz ve sigorta gibi hukuki getirileri de rehin kapsamında yer alacaktır. Kanunda faiz ve sigorta, hukuki getiri olarak sayılmış ancak herhangi bir sınırlandırma yapılmamıştır. Dolayısıyla taşınır varlıkların her türlü hukuki getirisi rehin kapsamına dahil olabilecektir.

Hukuki getirinin kanun ya da yönetmelikte herhangi bir tanımı yapılmamıştır. Dolayısıyla öncelikle hukuki getirinin ne olduğunun tespiti gerekmektedir. Hukuki getirinin TMK’da da bir tanımı yoktur. Ancak bu kavram hukuki ürün kavramını çağrıştırdığından öncelikle hukuki ürünün tanımı yapılmalı ardından kanunun verdiği ipuçları doğrultusunda hukuki getirinin içeriği tespit edilmelidir.

Hukuki ürünün tanımı TMK’da yer almamaktadır. Ancak TMK m.685/2’de ürün tanımı yapılmış içerisinde “hukuki ürün” kavramına yer verilmiştir. Buna göre: *“Ürünler, dönemsel olarak elde edilen doğal veya hukukî ürünler ile bir şeyin özgülendiği amaca göre âdetler gereği ondan elde edilmesi uygun görülen diğer verimlerdir.”* Doktrinde hukuki ürün, hukuki işlemler yoluyla eşya üzerinde yararlanma hakkı tanınması karşılığında elde edilen karşılık edimler olarak tanımlanmıştır²⁵⁴. Ancak yalnızca eşyanın değil, alacağın ve söz gelimi fikri ve sınai haklar gibi bazı hakların da bu tanıma eklenmesi isabetli olacaktır²⁵⁵. Bunun yanı sıra TMK’da yer alan ürün tanımından hareketle bu hukuki ürünlerin dönemsel olması gerektiği de unutulmamalıdır.

²⁵² Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.93.

²⁵³ Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.93.

²⁵⁴ İlker Öztaş, “Paylı Mülkiyette Paydaşın Kullanma Ve Yararlanma Hakkı”, **Doktora Tezi**, İstanbul, 2008, s.68.

²⁵⁵ Ayrıca tanım doğrultusunda hukuki ürünlerin alacak hakkı niteliğinde olduğu söylenebilir. Bkz. Öztaş, **a.g.e.**, s.68.

Hukuki ürünün ilgili varlıklardan dönemsel olarak elde edilen edimler olduğu düşünüldüğünde, bu varlıklardan hukuki işlemle elde edilen her türlü edimin hukuki ürün olarak görülmesi doğru değildir. Bu edimlerin hukuki ürün olarak görülebilmesi için ilgili varlıkların, maliklerinin mülkiyetinde kalmaya devam etmeleri gerekmektedir²⁵⁶. Sözgelimi, bir taşınırdan elde edilen kira geliri hukuki ürün iken taşınırın satılması sonucu elde edilen gelir hukuki ürün değildir.

Yukarıda anlatılanlar ışığında, kanun hükmünde yer alan hukuki getiri örneklerine bakılırsa bu kavramın, hukuki ürün kavramı ile farklı mefhumlar olduğu söylenebilir. Örneğin, sigorta tazminatı²⁵⁷ bir hukuki ürün olmayıp taşınır varlığın yerine geçen ikame bir değerdir. Dolayısıyla hukuki getiri kavramı, hukuki ürünü içine alan ve taşınır yerine geçen kaim değerleri de kapsayan bir üst kavramdır.

Sonuç olarak, hukuki getiriler; her türlü faiz²⁵⁸, sigorta tazminatı, kira bedelleri²⁵⁹, taşınır varlık için ödenen diğer tazminat bedellerini, kaim değerleri ve bu paraleldeki tüm getirileri kapsamaktadır.

6- Doğal Ürün ve Bunun İkamesi Mallar

Yukarıda değinildiği üzere “ürün” tanımı TMK’da yer almış, “doğal ürün” tanımını da bünyesinde barındırmıştır. Buna göre: “*Ürünler, dönemsel olarak elde edilen doğal veya hukukî ürünler ile bir şeyin özgülendiği amaca göre âdetler gereği*

²⁵⁶ Öztaş, **a.g.e.**, s.44.

²⁵⁷ Bu kavram, kanunda “sigorta” olarak ifade edilmiştir. Ancak burada kastedilen şeyin sigorta tazminatı olduğu açıktır. Bu durum kanunun genel itibarıyla kullandığı özensiz dilin yansımalarından bir tanesidir.

²⁵⁸ Bilindiği üzere bir varlıktan faiz geliri elde edilmesi için o varlığın bir para değeri olması gerekmektedir (Faiz kavramı ile ilgili daha detaylı bilgi için bkz. Nami Barlas, **Para Borçlarının İflasında Borçlunun Temerrüdü Ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar**, İstanbul, Kazancı Kitap, 1992, s.151 vd.; Mehmet Helvacı, **Borçlar ve Ticaret Kanunu Bakımından Para Borçlarında Faiz Kavramı**, İstanbul, Beta Basım Yayın, 2000, s.43.). Dolayısıyla TRK’da sayılan taşınırlar arasından yalnızca alacak haklarından faiz geliri elde edilebilecektir.

²⁵⁹ Kira bedelleri, TMK m.863 hükmü ile ipotek kapsamında sayılmıştır. Ancak kira bedellerinin bu kapsama dâhil olması bazı şartlara bağlanmıştır. Buna göre alacaklıların kira bedelleri üzerinde kendi haklarını kiracıya karşı ileri sürmeleri belli bir süreye bağlıdır. Bu süre, rehini paraya çevirmek için yapılan takip, borçlunun iflası etmiş olması durumunda ise iflasın ilan edildiği tarih itibarıyla başlar ve taşınmazın paraya çevrilmesi ile son bulur. Ayrıca hükmün son fıkrasına göre, rehinli taşınmaz malikinin muaccel olmamış kira bedelleri üzerinde yaptığı hukukî işlemler ve diğer alacaklılar tarafından bu kira bedellerine koydurulan hacizler, bu kira alacaklarının muaccel olmasından önce rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe başlamış olan rehinli alacaklılara karşı geçerli olmayacaktır (Detaylı bilgi için bkz. Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s.270). Bu hüküm, TRK m.18’de yapılan atıf dolayısıyla, uygun düştüğü ölçüde TRK kapsamında kurulan rehinlere uygulanacaktır.

ondan elde edilmesi uygun görülen diğer verimlerdir.” (TMK m.685/2). Maddenin son fıkrasında ise bu ürünlerin ilgili eşyanın bütünleyici parçası olduğu ve eşya ile aynı kadere tabi olduğu belirtilmiştir.

Rehin verilen misli eşyanın, başka bir eşya ile birleşmesi yahut karışması durumunda ilgili eşyanın eklentisi olmayıp paylı mülkiyete tabi olması durumunda, bu payın üzerinde rehin hakkı devam edecektir. Doktrinde bu durum “ikame ilkesi” olarak tanımlanmaktadır²⁶⁰.

Dolayısıyla bir eşyanın doğal ürünleri ve bu doğal ürünlerin ikamesi olan mallar asıl eşyanın bütünleyici parçasıdır ve onunla aynı kaderi paylaşacaktır²⁶¹. TRK m.6/1 ve Uygulama Yönetmeliği m.14/1’e göre bütünleyici parçalar kendiliğinden rehnin kapsamına dahil olacaktır. O halde doğal ürünler ve ikamesi olan mallar kendiliğinden rehne dahil olacaktır.

Yukarıda anlatılanlar sonucunda, doğal ürün ve ikamesi olan malların rehin dışında tutulmasının mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Bu mallar ancak asıl şeyden ayrılmaları durumunda rehin hakkına bağımsız olarak konu edilebileceklerdir²⁶².

C- Rehin Hakkı Çerçevesinde Alacağın Kapsamı

1- Genel Olarak

TRK’da rehin alacağının kapsamı ile ilgili bir hüküm yer almamaktadır. Ancak Uygulama Yönetmeliği m.39’a göre rehin alacaklısının taşınır varlığın korunması için yaptığı zorunlu masraflar ile bilhassa malikin borçlu olduğu sigorta primlerini ödemiş olması durumunda bu masraflar tescile gerek kalmaksızın rehinli alacağın kapsamına dâhil olacaktır.

TRK m.18 gereğince TRK’da yer almayan hususlar bakımından TMK’da yer alan taşınmaz rehni hükümleri kıyasen uygulanacaktır. O halde TMK’da bulunan

²⁶⁰ Haluk Nami Nomer/Serkan Ergüne, **Eşya Hukuku**, 3. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016, s.244.

²⁶¹ Doğal ürünler ile alakalı daha geniş bilgi için bkz. Akipek/Akıntürk, **a.g.e.**, s.740 vd.

²⁶² Ergüne, **a.g.e.**, 181.

taşınmaz rehni alacağının kapsamı ile Uygulama Yönetmeliği m.39'da sayılan kalemler rehin alacağının kapsamını oluşturacaktır²⁶³.

TMK m.875'te taşınmaz rehni ile güvence altına alınmış alacağın kapsamı düzenlenmiştir. Buna göre anapara, takip giderleri ve gecikme faizi, iflâsın açıldığı veya rehnin paraya çevrilmesinin istendiği tarihe kadar muaccel olmuş üç yıllık faiz ile son vadeden başlayarak işleyen faiz, alacağın kapsamını oluşturur²⁶⁴. Ayrıca bu kalemlerin tescil edilmesi de gerekmemektedir.

Sonuç olarak TRK nezdinde kurulmuş bir rehin hakkının temin ettiği alacak; anaparayı, takip giderleri ve gecikme faizini, iflâsın açıldığı veya rehnin paraya çevrilmesinin istendiği tarihe kadar muaccel olmuş üç yıllık faiz ile son vadeden başlayarak işleyen faizi, rehinli alacaklının taşınır varlığın korunması için yaptığı zorunlu masraflar ile bilhassa malikin borçlu olduğu sigorta primlerini ödemiş olması durumunda bu masrafları kapsayacaktır.

2- Anapara

Rehin hukukunda yer alan belirlilik ilkesi gereğince rehin konusu, alacak miktarı belirli bir sermaye borcunu temin eder²⁶⁵. Bu ilke hem TMK'da yer alan taşınmaz rehninde (TMK m.854) hem de TRK uyarınca²⁶⁶ kurulan (TRK m.4/6 (b)) taşınır rehinlerinde geçerlidir.

TRK'da rehin sözleşmesinin borç miktarını içermesini zorunlu tutmuşsa da metnin devamında miktarın belli olmadığı hallerde rehnin temin ettiği miktarın üst

²⁶³ Bu sayılan kalemler anapara rehninde anaparayı aşmış olsa bile alacağın kapsamına dâhil olur. Ancak üst sınır rehninde belirlenen miktarı aşan kalemler rehinli alacağın kapsamına dahil olamayacaktır (Bkz. Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s.288; Kuntalp, **Teminat Kavramı**, 34 vd.; Akipek/Akıntürk, **a.g.e.**, s.760). Yargıtay'ın bir kararına göre: "...Başlangıçta belirli olmayan bir borç altına giren ve taşınmazında alacaklı lehine ipotek tesis ettirilen borçlu veya borçlu lehine ipotek tesis ettirecek üçüncü kişiler yönünden önemli olan bu husus, üst sınır ipoteğinin en belirgin özelliğidir. Üst sınır ipoteğinde sorumluluk, ipotek sözleşmesinde belirtilen miktarla sınırlı olduğundan, buraya faiz ve diğer fer'iler de dahildir. Üst sınırı aşacak ve tespit edilen miktara ek olarak faiz vs. diğer giderlerden dolayı da sorumluluğu gerektiren koşullar ise geçersizdir." 14. HD, T. 9.5.2005, E. 2004/8125, K. 2005/4761 (**Yargıtay Bilgi Bankası**).

²⁶⁴ Hükme göre ayrıca daha önce belirlenmiş olan faiz oranı, sonradan gelen alacaklıların zararına olarak artırılmayacaktır.

²⁶⁵ Kuntalp, **Teminat Kavramı**, s.25; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s.284; Gülekli, **a.g.e.**, s.80 vd.

²⁶⁶ İlgili hükme göre rehin sözleşmesi şu unsurları içermek zorundadır: "Borcun konusu, borcun miktarı, borcun miktarı belirli değilse rehnin ne miktar için güvence teşkil ettiği, ödenecek para cinsi ve rehnin azami miktarı."

sınırının sözleşmede yer almasına hükmetmiştir. Dolayısıyla rehnin üst sınır rehini olarak da kurulabileceği sonucu ortaya çıkmaktadır²⁶⁷.

TRK m.4/6 (b)'de gösterilen zorunlu unsurlar arasında ayrıca rehin sözleşmesinde güvence altına alınan paranın cinsinin de belirtilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla taraflar cinsini belirtmek kaydı ile yabancı para birimleri üzerinden de rehin sözleşmesi kurabileceklerdir. Ancak yabancı para üzerinden rehin kurulabilmesi için TRK m.18'de yer alan atıf gereği TMK'da yer alan taşınmaz rehni hükümleri irdelenmelidir. TMK m.851/2'ye göre döviz cinsinden rehin kurulabilmesi için rehnin, kredi kuruluşlarınca yabancı para üzerinden yahut yabancı para ölçüsü ile verilen kredileri temin etmesi gerekmektedir. Yine TRK'da (m.18) yer alan kıyas kuralı gereği TRK kapsamında kurulan taşınır rehninin TRK m.10'da düzenlenen derece sistemine göre kurulmuş olması durumunda aynı derece üzerinde aynı anda yalnızca bir para cinsi üzerinden rehin kurulabilecektir.

Döviz cinsinden kurulan rehinde yer alan borç bir yabancı para borcu olup TBK m.99 düzenlemesine göre ifa edilir. Bu hükme göre aynen ödeme kaydı bulunmayan döviz cinsinden borçların ifasında borçlu, borcun ödeme günündeki ülke parası karşılığı ile de ödeme yapabilecektir. Ancak aynen ödeme kaydının bulunmadığı bu durumda dahi borçlu, borcunu ödemede gecikir ise alacaklı, alacağını aynen yahut fiili yahut vade günündeki ülke parası karşılığıyla ödenmesini talep edebilecektir.

Ancak unutulmamalıdır ki alacak miktarı, zamanla sözleşmede belirtilmiş miktarın altına düşebilecek yahut sona erebilecektir. Ancak rehin hakkı alacağın varlığına ve miktarına bir karine oluşturmadığından, alacaklı bu alacağın varlığını ve miktarını ispat etmelidir²⁶⁸. Asıl alacağın sözleşmede gösterilen miktardan fazla olması durumunda ise teminat kapsamına anapara alacağının sadece o kısmı

²⁶⁷ M. Ali Erten, "Ticari İşlemlerdeki Taşınır Rehinde Teminatın Taşınır Varlık Yönünden Kapsamı", **Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, 2018, s.183.

²⁶⁸ Suat Sarı, "Taşınmaz Rehinde Belirlilik (Muayyenlik) İlkesi", **Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan**, 1. Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayın, 2000, s.968; Reşat Kaynar, **Türk Medeni Kanunu'na Göre Rehin Hukuku Dersleri**, İstanbul, Sulhi Garan Matbaası Varisleri Koll. Şti., 1967, s.33.

girecektir. Kalan miktar teminattan yararlanamayacaktır ve yalnızca genel hükümler yolu ile takip edilebilecektir²⁶⁹.

3- Faiz

TMK m.875 gereği takip giderlerinin kapsamına gecikme faizi (m.875/1 (2)) ile anapara faizi²⁷⁰ (m.875/1 (3)) girecektir. Faiz ile ilişkili döneme göre yapılan ayrıma göre faiz çeşitleri, anapara faizi ve gecikme faizi olarak ikiye ayrılır²⁷¹. Anapara faizi, borçlunun temerrüde düşmesine kadar olan zamanda anaparaya işletilen faizi ifade ederken gecikme faizi ise para borcunun vaktinde ödenmemesi üzerine bu geç kalma süresi nedeniyle ödenecek olan faizi ifade eder²⁷².

Gecikme faizi kapsamına TBK m.120 uyarınca işletilecek olan gecikme faizi ile anapara faizinin ödenmesinde temerrüde düşülmesi halinde icra takibinin başlatıldığı yahut davanın açıldığı tarihten itibaren talep edilebilecek olan gecikme faizi de dâhildir²⁷³ (TBK m.121). Gecikme faizinin kanunun belirlediği oranda teminat kapsamına dâhil olması sözleşmede yer almasına bağlı değildir, rehnin kapsamına doğal olarak dâhil olacaklardır²⁷⁴. Tarafların sözleşme ile kanunda belirlenmiş bulunan orandan daha yüksek bir faiz oranı kararlaştırmaları durumunda ise aşan oranın teminat kapsamına girebilmesi için belirlilik ilkesi gereğince rehin sözleşmesine eklenmiş olması gerekmektedir²⁷⁵.

²⁶⁹ Gülekli, **a.g.e.**, s.81.

²⁷⁰ TMK m.875/1- (2)'de yer alan hükümde "iflâsın açıldığı veya rehnin paraya çevrilmesinin istendiği tarihe kadar muaccel olmuş üç yıllık faiz ile son vadeden başlayarak işleyen faiz" ifadesi sözleşme ile belirlenmiş anapara faizini ifade eder (Altay/Eskiocak, **a.g.e.**, s.92). Karşı görüşe göre ise hükümde sözleşmesel bir faizden bahsedildiği için kanunda yer alan orandan daha yüksek olarak kararlaştırılan temerrüt faizleri de bu kapsama girecektir (Sarı, **Muayyenlik**, s.975).

²⁷¹ Ünlütepe, **a.g.e.**, s.185.

²⁷² Gecikme faizinin ödenmesi için kusur yahut zarar şartı aranmayacağına dair bkz. Barlas, **a.g.e.**, s.127 vd.; Sarı, **Muayyenlik**, s.971.

²⁷³ Gürsoy/Eren/Cansel, **a.g.e.**, s.1026; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s.284.

²⁷⁴ Akipek/Akıntürk, **a.g.e.**, s.758; Gülekli, **a.g.e.**, s.82 vd.; Kuntalp, **Teminat Kavramı**, s.32.

Bir Yargıtay kararına göre: "...Birinci dereceli ipotek alacaklısına yapılan tebligat üzerine alacaklı, MY. nın 875. maddesine istinaden borcun muacceliyet kesbettiği tarihten itibaren faiz talebinde bulunmuştur. İpotek MY. nın 851. maddesine göre düzenlendiğinden, bu ipotek, temerrüt faizini de temin etmiş sayılır. BY. nın 101. maddesi 2. fıkrası gereğince vadeden itibaren muacceliyet kesbedeceğinden, temerrüt bu tarihten itibaren tahakkuk etmiş sayılır." 12. HD., T. 13. 3. 1980, E. 1980/59, K. 1980/2343 (Yargıtay Bilgi Bankası).

²⁷⁵ Gülekli, **a.g.e.**, s.83; Akipek/Akıntürk, **a.g.e.**, s.758.

TMK m.875/1 (2)'de bahsi geçen anapara faizi için belirtilen üç yıllık sürenin de açığa kavuşturulması gerekmektedir. Hükmün ifadesinde geçen muaccel olmuş üç yıllık faiz, iflasın açıldığı veya ipoteğin paraya çevrilmesinin talep edilmiş olduğu tarihe en yakın olan faize ait vade zamanından itibaren geriye doğru üç yıl içerisinde muaccel olan faizi ifade etmektedir. Yargıtay da aynı yönde tutum sergilemiş ve vermiş olduğu bir kararda²⁷⁶, iflasın açıldığı yahut paraya çevirme talep edilen tarih itibariyle geriye doğru üç yıl olarak talep hakkının bulunduğunu kararlaştırmıştır.

Ayrıca TMK m.875/2'ye göre önceden belirlenmiş olan faiz oranı sonradan gelen alacaklıların zararına olarak artırılmayacaktır. Bu nedenle sözleşmesel faizin artırılabilmesi için derece sisteminin uygulandığı rehinde aynı ve aşağıdaki derecelerde bulunan alacaklıların, ilerleme sisteminin uygulandığı rehinler için ise sonraki sırada yer alan alacaklıların muvafakatının alınması zorunludur²⁷⁷.

Söz konusu bu düzenlemeler TRK m.18'de yer alan atıf gereğince ticari işlemlerde taşınır rehninde de kıyasen uygulanacaktır.

4- Taşınır Varlığın Korunması İçin Yapılan Zorunlu Masraflar ve Ödenen Sigorta Primleri

Ticari işlemlerde taşınır rehnini düzenleyen mevzuatta yer alıp rehlin kapsamına giren tek kalem Uygulama Yönetmeliği m.39'da düzenlenmiş olup taşınır varlığın korunması için yapılan zorunlu masraflar ve bilhassa ödenen sigorta primleridir.

Aynı husus taşınmaz rehninde alacağın kapsamını düzenleyen TMK m.876'da da yer almaktadır. Buna göre: *“Alacaklı, rehinli taşınmazın korunması için zorunlu masraf yapmışsa ve özellikle malikin borçlu olduğu sigorta primlerini ödemişse, bundan doğan alacakları tescile gerek olmaksızın aynen rehinli alacağı gibi güvenceden yararlanır.”*

²⁷⁶ “...Dava, konusu talep kalemleri içerisinde yer alan (sözleşme faizi)nin hesaplanmasında bu madde hükmü gözönünde tutularak davacı ipotek alacaklısının taşınmazı üzerindeki rehlin paraya çevrilmesi istemi tarihinden itibaren geriye doğru üç yıllık talep hakkı bulunduğuna göre bu kalemden dolayı fazlaya ilişkin talebin reddi gerekir.” 11. HD., T. 27.12.1979, E. 1979/5471, K. 1979/5968 (Yargıtay Bilgi Bankası).

²⁷⁷ Bu hükmün yalnızca anapara rehninde geçerli olup, üst sınır rehninde geçerli olmayacağına dair görüş için bkz. Helvacı, **İpotek**, s.155.

İki hüküm arasında yalnızca “taşınmaz” ifadesi ile “taşınır varlık” ifadelerinin yer değiştirilerek kullanılması yönünden bir fark mevcuttur. Bu fark dışında hüküm aynen tekrar edilmiştir. TRK’nın genel olarak rehinli alacağın kapsamını belirten bir hüküm barındırmayıp yalnızca bahsi geçen konuyu hüküm altına alması kasıtlı bir seçim olarak görünmemektedir. Kanaatimizce kanunun ilk halinde TMK’daki taşınır ve taşınmaz rehni hükümlerine yapılan atıf nedeniyle bu konunun hükme bağlanması bir anlam ifade etmekteydi. Ancak bu hükmün değiştirilerek atfın yalnızca taşınmaz rehni hükümlerine yapılması bu hükmü artık anlamsız bir hale getirmiştir. Bu itibarla, TRK m.18’de yapılan atıf gereği bu hükmün olmaması durumunda zaten TMK’daki taşınmaz hükümleri uygulanacaktır. Mevzuatın rehinli alacağın kapsamını tam olarak belirtmesi yahut aynı hükmü tekrar etmek yerine²⁷⁸ bu konuda bir hüküm ihdas etmeyip TMK’ya kıyasen belirleme yapılmasını sağlaması daha isabetli olacak ve kanundaki ahenk sorunu nedeniyle doğması muhtemel uyumsuzlukları en baştan engelleyecektir.

Bunların yanı sıra taşınır varlığın korunması için yapılan zorunlu masraflar ve ödenen sigorta primlerinin rehnin kapsamına dâhil olması için rehin sözleşmesinde yer alması yahut sicile kaydı gerekmemektedir. Doktrinde rehinli alacaklının vekâletsiz iş gören gibi davrandığı kabul edilmiştir²⁷⁹. Ayrıca hükümden²⁸⁰ anlaşılacağı üzere rehnin kapsamına yalnızca zorunlu masraflar girecek olup faydalı ve lüks masraflar teminat kapsamında yer almayacaktır²⁸¹.

5- Takip Giderleri

Rehinle temin edilen alacağına kavuşamayan alacaklı, gerekli şartların oluşması halinde rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurabilir ve bu başvuru durumunda takip

²⁷⁸ Zaten normlar hiyerarşisi gereği yönetmelikler kanuna aykırı olarak düzenlenemeyeceğinden, bu yönetmeliğin de TMK’ya aykırı bir şekilde düzenlenmesi beklenemez. TMK’da yer alan hükümlerden farklı bir hükmün sevk edilmesi arzulanıyorsa bu durum kanun hükümleriyle sağlanmalıdır. Bu durumda özel hüküm statüsüne sahip olacak TRK hüküm/hükümleri, ticari işlemlerde taşınır rehinlerinde uygulama alanı bulabilecektir. Özel hüküm-genel hüküm arasındaki hiyerarşi hakkında geniş bilgi için bkz. Erdoğan Teziç, **Anayasa Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınları, 2008, s.129; Ender Ethem Atay, **İdare Hukuku**, Ankara, Turhan Kitapevi, 2006, s.40.

²⁷⁹ Altay/Eskiocak, **a.g.e.**, s.31; Gürsoy/Eren/Cansel, **a.g.e.**, s.1028.

²⁸⁰ Bu hüküm, TMK m.865 ve m.867 hükümleri arasında düzenlenmiş olan, taşınmazın değerinin düşmesinin önlenmesi amacıyla yapılan masraflar ile farklı anlamlar ifade ediyor olup birbirleriyle karıştırılmamalıdır. Detaylı bilgi için bkz. Ünlütepe, **a.g.e.**, s.200-201.

²⁸¹ Doğrusöz/Altın, **a.g.e.**, s.154; Gülekli, **a.g.e.**, s.93; Kuntalp, **Teminat Kavramı**, s.33.

giderlerine katlanmak zorunda kalır. Bu takip giderleri TMK m.875 gereğince alacağın kapsamına dâhil olacak ve ayrıca rehin sözleşmesine eklenme zorunluluğuna tabi olmayacaktır²⁸².

Bu giderler, takibin gereği gibi sonuçlandırılması²⁸³ amacıyla yapılan her türlü harcama²⁸⁴, harç ve masrafları²⁸⁵ ifade etmektedir²⁸⁶. Dolayısıyla takip giderlerinin kapsamına TMK uyarınca; tebligat, posta, ihtar, yolluk, satış ve ilan masrafları, icra vekâlet ücreti ve kıymet takdiri yapılması amacıyla ödenen bilirkişi ücreti²⁸⁷ ve bunun yanında ipoteğin rehnin çevrilmesi yolu ile takip için alacaklı tarafından ödenen harçlar girecektir²⁸⁸.

Yapılan takiple alakalı uyuşmazlıkların oluşması durumunda açılacak davanın masraflarının takip gideri sayılıp sayılmayacağı ise açık değildir. Doktrinde bu konuda farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre dava giderleri, hükümdeki takip giderlerinin geniş yorumlanması yoluyla takip giderleri kapsamında yer alır²⁸⁹. Diğer bir görüşe göre ise dava giderleri, takip giderleri arasında yer alamayacaktır²⁹⁰. Bizim de katıldığımız üçüncü görüşe²⁹¹ göre ise takip ile ilgili şikâyet ve icranın geri bırakılmasına ilişkin davaların masrafları teminat kapsamına dahil iken menfi tespit ve istirdat davalarının masrafları teminat kapsamına girmeyecektir.

TRK m.18 gereğince bu hükümler uygun düştüğü ölçüde TRK uyarınca kurulan rehinlere uygulanacaktır. Buna göre TRK uyarınca kurulmuş taşınır rehninde

²⁸² Ali Haydar Karahacıoğlu/M.Edip Doğrusöz/Mehmet Altın, **Türk Hukukunda Rehin**, Ankara, Üçbilek Matbaası, 1996, s.145; Kuntalp, **Teminat Kavramı**, s.25; Gülekli, **a.g.e.**, s.82.

²⁸³ Takip giderlerinin rehin kapsamına girebilmesi için talep edilebilir niteliği haiz olması şarttır. Nitekim, kanunun alacaklıya yüklediği giderler, talep edilebilir nitelikte olmadığı için teminat kapsamına dahil edilemez (Mustafa Ünlütepe, “İpoteğin Alacak Bakımından Kapsamı”, **TBB Dergisi**, 2012/102, s.182). Bunun yanı sıra, takip masraflarının talebi takibin sonuçlanmasına bağlıdır. Geri alınan ya da yarıda bırakılan takibin giderleri talep edilemeyecektir (Kuntalp, **Teminat Kavramı**, s.26 vd.).

²⁸⁴ Saim Üstündağ, **İcra Hukukunun Esasları**, İstanbul, Filiz Kitapevi, 2000, s.67.

²⁸⁵ İcra takibinin tam ve doğru bir şekilde yürütülebilmesi için harcanan tüm paralar “masraf” sayılır (Üstündağ, **a.g.e.**, s.71).

²⁸⁶ İlhan E. Postacıoğlu/Sümer Altay, **İcra Hukuku Esasları**, 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010, s.710.

²⁸⁷ Üstündağ, **a.g.e.**, s.71.

²⁸⁸ Kuntalp, **Teminat Kavramı**, 26.

²⁸⁹ Sarı, **Muayyenlik**, s.971.

²⁹⁰ Karahacıoğlu/Doğrusöz/Altın, **a.g.e.**, 153; Gülekli, **a.g.e.**, s.82.

²⁹¹ Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.711.

alacaklının temerrüt sonrası haklarını kullanmak için başlattığı takip ile ilgili olarak yapılan şikâyet ve icranın geri bırakılması ile ilgili davalarda, alacaklının katlanmış olduğu dava masrafları takip giderlerine dahildir. Ancak borçlunun açmış olduğu menfi tespit ve istirdat davalarına karşılık olarak alacaklının yapmış olduğu dava masraflarının, takip giderleri arasında sayılması isabetli olmayacaktır.

D- Rehinli Taşınırın Değer Tespiti ve Değerin Korunması İçin Alınabilecek Tedbirler

1- Değer Tespiti

Rehnedilen taşınır varlığın değer tespiti taraflar açısından büyük önem arz etmektedir. Özellikle alacaklının menfaatinin korunması açısından hatırı sayılır bir öneme sahip olan değer tespiti TRK m.13'te düzenlenmiştir. Ayrıca taşınır varlıkların değerlerinin tespiti, ekspertiz hizmeti sunan kişilerin belirlenmesi, bu kişilerin görevlendirilmesi ile değerlendirme hizmeti²⁹² ücretlerinin belirlenmesi amacıyla düzenlenen usul ve esaslar, Ticari İşlemlerde Taşınır Varlıkların Değer Tespiti Hakkında Yönetmelik'te (Değer Tespiti Yönetmeliği) yer almıştır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki TRK m.13/1'de sözleşmenin kurulmasından önce yaptırılması zorunlu olmayan değer tespitinin yine de yaptırılmak istenmesi durumunda TRK m.13/2 hükmünde belirtilen usulle yapılması gerektiğini belirtmiştir. Bu düzenlemeye göre değer tespiti talebi halinde, mahkeme üç gün içinde ekspertiz hizmeti sunan kişi ya da kişilere değer tespiti yaptırır. Değer Tespiti Yönetmeliği m.9/1 ve m.7/1'e göre rehin sözleşmesinin tarafları sözleşmeden kurulmadan evvel rehne konu olacak taşınır varlığın değerini herhangi bir değerlendirme hizmeti almaksızın serbest bir şekilde kararlaştırabilirler²⁹³. Ancak TRK m.13/2'de yer alan usulde herhangi bir serbestçe kararlaştırılma durumu yoktur. Bu nedenle anılan yönetmelik hükümleri geçersizdir.

²⁹² Değer Tespiti Yönetmeliği'nde yer alan “Tanımlar” başlıklı m.4/1 (b)'ye göre, TRK kapsamında rehne konu edilen taşınır varlıkların belli bir tarihteki muhtemel değerinin tarafsız ve bağımsız şekilde tespit edilmesi faaliyetleri “değerleme hizmeti” kavramını ifade etmektedir.

²⁹³ Bu serbestçe yapılan kararlaştırmanın sakıncaları ile ilgili bkz. Atakan, **a.g.m.**, s.1118 vd.

TRK m.13/1 hükmü ifadesinde geçen “*yaptırılabilir*” ifadesi ile değer tespiti iradi olduğunu göstermiş, bu konuda bir zorunluluk yüklememiştir. Ancak m.13/2’de bu serbestinin sınırları çizilmiştir²⁹⁴. Buna göre rehinli taşınır varlığın birleşmesi veya karışması durumunda ya da temerrüt sonrası hakların kullanımında değer tespiti yapılması zorunludur. Kanun hükmünde geçen “*yaptırılır*” ifadesi bu zorunluluğu işaret etmektedir²⁹⁵. Ancak şunu belirtmek gerekir ki, TRK’da yer alan birleşme ve karışma hükümlerinin ilga edilmesinden sonra bu konu ile ilgili Değer Tespit Yönetmeliği’nde de gerekli düzenlemeler yapılmış²⁹⁶ ancak TRK m.13/2’de herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Bu durum bilinçli bir tercih olarak görünmemektedir. Bu nedenle birleşme ve karışma ile alakalı kısmın çıkarılarak hükmün revize edilmesi gerekmektedir.

Değer tespiti talebinde bulunabilecek kişiler ise değer tespiti yapılması zamanlamasına göre farklılıklar göstermektedir. TRK m.13/1’e göre rehin hakkının kurulmasından önce taraflar değer tespiti talebinde bulunmak için yetkilidir. Tarafların değerlendirme hizmeti almadan değer tespitini aralarında kararlaştırabileceğini düzenleyen Değer Tespiti Yönetmeliği m.9/1’e göre²⁹⁷ bu konuda anlaşılabilmesi durumunda yetkili mahkemeye değer tespit talebinde bulunulur. Hükümde anlatılan rehin hakkının kurulmasından önce yapılacak değer tespiti talebinde bulunabilecek kişiler, Değer Tespiti Yönetmeliği m.5/1’de sayılmıştır. Buna göre rehin veren,

²⁹⁴ Değer Tespiti Yönetmeliği m.7/3’e göre, borçlunun temerrüdünden sonra yapılacak olan değer tespiti zorunludur.

²⁹⁵ Aynı yönde Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.117. Karşı yönde bkz. Göle/Aydoğan, **a.g.e.**, s.36.

²⁹⁶ Bu yönetmeliğin 5. maddesinin 2. fıkrasında yer alan “*Rehinli varlığın işlenmesi, başka bir varlık ile birleşmesi veya karışması halinde veya*” kısmı, birleşme ve karışma ile alakalı değer tespit zamanını içeren 7. maddesinin 2. fıkrasının tamamı ve 9. maddesinin 2. fıkrasında yer alan “*Rehinli varlığın işlenmesi, başka bir varlık ile birleşmesi veya karışması halinde veya*” kısmı son değişiklik ile (RG. 31/12/2016, Sayı: 20035 (3. Mükerrer)) yönetmelikten çıkarılmıştır.

²⁹⁷ TRK m.13/1’de tarafların değer tespitini yalnızca aynı maddenin ikinci fıkrasına göre yapabilecekleri belirtilmişken, yönetmelikte kendi aralarında kararlaştırarak, değerlendirme hizmeti almadan, yapabileceklerini belirten hüküm hiç şüphesiz çelişmektedir. TRK m.13/2’de yer alan usul şu şekildedir: “*...alacaklının başvurusu üzerine rehin verenin yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesince taşınırın değeri ekspertiz hizmeti sunan gerçek veya tüzel kişilere üç gün içerisinde tespit ettirilir. Bu değer tespitine itiraz edilmesi hâlinde, mahkemece üç gün içerisinde yeni bir değer tespiti yaptırılır. İtiraz üzerine ekspertiz hizmeti sunan gerçek veya tüzel kişiler üç gün içerisinde değer tespiti yapar. İtiraz üzerine yapılan değer tespiti kesindir...*”

Bu çelişki devam ettiği sürece, normlar hiyerarşisi gereği kanun hükmünde yer alan usulle değer tespiti yaptırılması gerektiği açıktır.

lehine rehin verilen²⁹⁸ (borçlu) veya rehin alacaklısı ile bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri bu yetkiye sahip kişilerdir. Ancak TRK m.13/2 ve Değer Tespiti Yönetmeliği m.5/2, m.7/3 ve m.9/2 hükümlerine göre borçlunun temerrüdü durumunda değer tespitini talep etme yetkisini yalnızca rehin alacaklısı kullanabilecektir.

Temerrüt sonrası yapılan değer tespiti talebi için mahkeme üç gün içinde ekspertiz hizmeti sunan kişi ya da kişilere değer tespiti yaptırır. Bu tespiti itiraz halinde mahkeme takdir hakkı olmaksızın²⁹⁹ üç gün içerisinde yeni bir değer tespiti yaptıracaktır. Ekspertizin üç gün içinde yapacağı bu tespit kesindir ve bu tespitin üzerinden iki yıl geçmeden yeni bir değer tespiti istenemeyecektir.

Taşınır varlığın değer tespiti ile alakalı taleplerde bulunulacak yetkili ve görevli mahkeme, kanun ve yönetmelikte gösterilmiştir. TRK m.13/2 ve Değer Tespit Yönetmeliği m.6 uyarınca rehin verenin yerleşim yeri sulh hukuk mahkemesi değer tespit talebi için yetkili mahkemedir.

2- Değerin Korunması İçin Alınabilecek Tedbirler

a. Genel Olarak

Taşınır varlığın üzerinde rehin hakkı kurulduğu andaki değerini muhafaza etmesi şüphesiz ki alacaklı için oldukça önemlidir. Zira alacaklı bu rehin hakkı sayesinde tatmin edilecek, taşınır varlığın değerinin düşmesi alacaklının alacağına kavuşmasını riske edecektir. Bu nedenle kanun koyucu, rehinli taşınır varlığın zilyedine nitelikli bir bakım ve koruma borcu yüklemektedir³⁰⁰. Bu koruma ve bakım borçları ile alacaklının korunması hükümlerinin kaynağı TRK m.12/2’de geçen “*Zilyed, rehinli taşınırın değerini koruyacak gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.*” ifadesidir. Bu

²⁹⁸ Kanunda kendisine yetki tanınmayan kişilerin yönetmelikle yetki kazanması da yine normlar hiyerarşisine aykırı bir durum olarak göze çarpmaktadır.

²⁹⁹ Mahkemenin takdir hakkı olmadığına dair bkz. Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.119.

³⁰⁰ Taşınmaz rehninde, rehinli eşyanın değerinin korunmasının önemi bakımından paralel görüşler için bkz. Özge Yenice Ceylan, “Türk Medeni Kanunu’na Göre Tescile Tâbi Olmayan Kanunî İpotekler”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 26, S. 3, 2018, s.243; Akipek/Akıntürk, **a.g.e.**, s.746.

maddeye göre rehinli varlığın zilyedi, bu varlığın değerinin azalmaması için gerekli tedbirleri almak zorundadır³⁰¹

Bu koruma hükümleri TRK m.12/2 ile Uygulama Yönetmeliği m.27’de yer almaktadır. Her ne kadar TRK hükmü ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş olmasa da Uygulama Yönetmeliği’nde bu koruma hükümleri detaylandırılmıştır. Bu detaylandırma ile yönetmelik hükmü, TMK kapsamında taşınmaz rehni için konulan koruma önlemleri (m.865-m.868) ile tamamen paralel bir şekilde düzenlenmiştir. Ayrıca unutulmamalıdır ki TRK m.12/4’te rehin alacaklısına tanınan rehinli taşınırı denetleme hakkı da bu koruma hükümleri arasında yer alır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki TRK 12/1 hükmü gereğince, taraflar aralarında birbirlerinin hak ve yükümlülüklerini kanuna aykırı olmamak koşulu ile serbestçe kararlaştırabilirler. Alacaklının belirtilen haklarını kullanabilmesi için ise öncelikle rehinli taşınırda meydana gelen değer azalmasının alacaklının tatmin oranını azaltmış olması gerekir³⁰².

Rehinli taşınır varlığın değerinin azalması zilyedin kusuruyla yahut zilyedin kusuru olmadan söz gelimi üçüncü kişilerin veya doğa olaylarının etkisiyle meydana gelmiş olabilir. TRK m.12/2’de yalnızca zilyedin kusuru ile meydana gelen değer azalmalarına karşı alınabilecek önlemlere yer verilirken³⁰³, Uygulama Yönetmeliği m.27/1 ve 27/2’de zilyedin kusuru ile meydana gelen, m.27/3’te ise zilyedin kusuru

³⁰¹ Burada rehinli varlığın zilyedi iki yönden sorumludur. Sorumluluğun ilk boyutu, borçlar hukuku anlamında bir sorumluluktur. Buna göre zilyet, taşınırın değerinin düşmemesi için gerekli tedbirleri almalıdır. İkinci boyutu ise eşya hukuku anlamında bir sorumluluktur. Buna göre, zilyet rehin hakkının ayniliğine riayet etmek zorunda olup ona zarar veremeyecektir (Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.134-135).

Dolayısıyla bu hükümler teminatı korumak maksadıyla konulmuştur (Mine Kaçmaz, “Tescile Tâbi Olmayan Kanunî İpotek Hakları”, **AÜHFD**, C. 65, S. 4, 2016, s.2906).

TİRK döneminde de bu tedbir yükümlülüklerinin yerine getirilmemesi aynı zamanda borçlar hukuku anlamında sözleşmenin ihlali niteliği taşımaktaydı. Bkz. Kayıhan, **a.g.e.**, s.49.

³⁰² Helvacı, **İpotek**, s.237.

³⁰³ TRK m.12/2 hükmü Uygulama Yönetmeliği’nin aksine yalnızca zilyedin kusuru ile meydana gelen değer azalmaları ile ilgilenecek olup TMK m.865-m.868 hükümlerine paralel bir düzenleme halinde değildir. Bu koruma tedbirlerinin yönetmelik yerine kanunda düzenlenmesi yahut hiç düzenlenmeyip m.18 atfı gereği TMK’daki taşınmaz hükümlerinin bu konuya kıyasen uygulanması daha isabetli olurdu. TRK m.12/2 hükmü şu şekildedir: “*Zilyed, rehinli taşınırın değerini düşüren davranışlarda bulunursa; alacaklı, hâkimden bu gibi davranışları yasaklamasını isteyebilir. Alacaklıya, gerekli önlemleri almak üzere hâkim tarafından yetki verilebileceği gibi; gecikmesinde tehlike bulunan hâllerde alacaklı, böyle bir yetki verilmeden de gerekli önlemleri kendiliğinden alabilir.*”

olmadan meydana gelen değer azalmaları ve tedbir hükümleri düzenlenmiştir. TRK m.12/4'te yer alan denetleme hakkı da bu kapsama alınacak ve çalışmanın devamında değer korunması için alınabilecek tedbirler bu üç başlık altında incelenecektir.

b. Zilyedin Kusuru ile Meydana Gelen Değer Azalmalarına Karşı Kullanılabilecek Yetkiler

(1) Genel Olarak

Zilyedin kusuru ile meydana gelen değer azalmalarına karşı alınabilecek tedbirler TRK m.12/2 ile Uygulama Yönetmeliği m.27/1 ve 27/2'de düzenlenmiştir. Ayrıca TRK'da rehin verenin, rehin alacaklısının aleyhine olarak rehinli taşınırın değerini azaltan bir tasarrufta bulunması durumunda bundan doğan zararları tazmin edeceği düzenlenmiştir (m.12/5).

TMK'da da paralel hükümler bulunmaktadır. Önlem alma yetkisinin düzenlendiği m.865 ve m.856'da malikin kusuru³⁰⁴ ile taşınmazın değerinin düşmesi sonucunda meydana gelecek sonuçlar düzenlenmiştir.

Bu hükümlere göre zilyedin kusuruyla taşınır varlığın değerinin düşmesi durumunda rehin alacaklısı bazı önlemler alabilecektir. TRK'ya göre (m.12/2) zilyedin rehinli taşınırın değerini düşüren eylemlerde bulunmasına karşılık³⁰⁵, alacaklının hâkimden bu gibi davranışları yasaklamasını isteme yetkisi vardır. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise bu yetki olmadan da alacaklının müdahale edebileceği hükme bağlanmıştır.

Yönetmelik hükümlerinde ise alacaklıya TRK kapsamında bahsedilmeyen ancak TMK m.865 ve m.856 paralelinde olan ilave haklar tanınmıştır. Bu düzenlemeye göre şartların oluşması durumunda alacaklı alacağı için başka güvence gösterilmesini

³⁰⁴ Rehın hakkı aynı bir haktır. Dolayısıyla alacaklıya tanınan bu yetkiler yalnızca malike karşı değil zarar veren herkese karşı kullanılabilecektir. Bkz. Akipek/Akıntürk, **a.g.e.**, s.747; Helvacı, **İpotek**, s.238.

³⁰⁵ Bu eylemler, rehinli varlığa fiilen verilecek zararlar olabilir. Söz gelimi, rehinli bir makinenin içerisine onun çalışma ritmini kalıcı olarak bozacak bir kimyasalın eklenmesi bu duruma örnektir. Ancak yalnızca fiilen verilen zararlar değil bakımların ihmal edilmesi gibi “yapmama” şeklinde tezahür eden fiiller de bu kapsamda yer almaktadır (Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s.276).

ya da rehnedilen taşınırın eski hale getirilmesini talep edebilecektir. Hâkimin gösterdiği süre içerisinde yeterli güvencenin gösterilmemesi durumunda ise alacaklı kendisine kısmi ödeme yapılmasını isteyebilecektir³⁰⁶.

(2) Değer Azalmasına Sebep Olan Eylemlerin Yasaklanması Talebi

Zilyedin kusurlu olarak rehinli taşınır varlığın değerini düşüren eylemlerde³⁰⁷ bulunması durumunda, alacaklı TRK m.12/2 ve Uygulama Yönetmeliği m.27/1 uyarınca hâkimden zilyedin bu eylemlerin yasaklanmasını talep edebilecektir³⁰⁸.

Bu yasaklanma talebinin hukuki niteliği önleme davasıdır³⁰⁹. Bu davanın açılması için zararın hâlihazırda verilmiş olması şart değildir. Nitekim zarar verilme tehlikesi olan durumlarda da rehinli varlığın değerinin düşme ihtimali doğmuştur. Bu nedenle önleme davası³¹⁰ rehinli varlığın değerinin düşmesi sonucunda yahut düşme tehlikesine maruz kaldığı anda açılabilir³¹¹.

³⁰⁶ Mülga TİRK'te ise bu korumalar m.11, m.12 ve m.13'te düzenlenmişti. 11. maddede ticari işletme malikinin ticari işletmenin değerinin muhafazası için gerekli önlemleri alması gerektiği belirtilirken bu önlemleri almaması durumunda ek güvence göstermesi, rehinli işletmeyi eski hale getirmesi yahut kısmi ödemede bulunması hüküm altına alınmıştı.

Mülga TİRK'in 12. maddesinde ise TRK mevzuatında düzenlenmeyen bir husus bulunmaktaydı. Bu hükme göre kanunda yer alan zorunluluklara uyulmaması ve bu yüzden alacaklının zarara uğraması durumunda ticari işletme malikinin hapis yahut adli para cezası ile cezalandırılması yahut tazminata mahkûm edilmesi düzenlenmişti. Ayrıca m.13 uyarınca üçüncü şahısların rehlin sağladığı teminatı tehlikeye düşürecek müdahalelerinin engellenmesi için rehin alacaklısına dava açma hakkı tanınmıştı.

³⁰⁷ Burada anılan değer düşüren davranışlardan kasıt taşınırın maddi değerinin düşmesi ile alakalıdır. Taşınırın kiralanması yahut üzerinde bir ayni hakkın kurulması değer düşüren bir davranış sayılmaz (Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.148, dp.228).

³⁰⁸ Bu hükümler TMK m.865/1 paralelinde düzenlenmiştir. Buna göre: “*Malik, rehinli taşınmazın değerini düşüren davranışlarda bulunursa; alacaklı, hâkimden bu gibi davranışları yasaklamasını isteyebilir.*”

³⁰⁹ Yenice Ceylan, **a.g.e.**, s.248. Dava isimleri kanun tarafından belirlenebileceği gibi doktrin ve uygulamada da ortaya çıkabilecektir. Bu isimlendirme bir tasnif amacı güder. TRK m.12/2’de yer alan talebin pratikteki niteliği önleme davası iken Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na göre bu dava bir eda davasıdır. Zira eda davaları bir şeyin yapılması yahut yapılmaması için açılabilir. Detaylı bilgi için bkz. Hakan Pekcanitez, **Pekcanitez Usul: Medeni Usul Hukuku**, 15. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s.960 vd.; Baki Kuru, **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, s.136 vd.

³¹⁰ Bu yetkiyi kullanabilmek için rehin sözleşmesinde bu yönde bir hükmün varlığı gerekmez. Bu yetki doğrudan alacaklının korunması amacıyla konulmuş TRK m.12/2 hükmü ile alacaklıya verilmiştir (Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.148).

³¹¹ Kaçmaz, **a.g.e.**, s.2898; Akipek/Akıntürk, **a.g.e.**, s.747.

Önleme davası rehinli varlığa zarar verildiği durumlarda bir önleme vazifesi göreceken, zararın henüz başlamadığı ancak zarar tehlikesinin bulunduğu durumlarda ise durdurma vazifesine sahip olacaktır³¹².

Uygulama Yönetmeliği m.27/1’de bu dava için yetkili olan yer mahkemesi de belirtilmiştir. Buna göre rehnedilen taşınır varlığın bulunduğu yer mahkemesi bu davada yetkili mahkemedir.

(3) Gerekli Önlemleri Almaya Yönelik Talep

TRK m.12/2, Uygulama Yönetmeliği m.27/1 ve TMK m.965/2 uyarınca, alacaklıya³¹³ gerekli önlemleri almak üzere hâkim tarafından yetki verilebileceği gibi, gecikmesinde tehlike bulunan hâllerde alacaklı böyle bir yetki olmaksızın gerekli önlemleri kendiliğinden de alabilecektir.

Unutulmamalıdır ki bu yetki, rehinli varlığın zilyedinin o varlığın değerinin korunması açısından yükümlü olduğu tedbirlerin ihmal edilmesi sonucu ortaya çıkacaktır. Dolayısıyla TMK kapsamında kurulan taşınmaz rehninde olduğu gibi alacaklının öncelikle mahkemeye başvurarak zilyedin gerekli önlemleri alması için mahkemece kendisine süre verilmesini talep etmesi gerekmektedir³¹⁴.

Mahkemenin vereceği bu yetki, alacaklının direkt olarak taşınır varlık üzerinde fiziki bir müdahale hakkını ve taşınır varlığın zilyedinin de bu müdahaleye katlanma zorunluluğunu içerir³¹⁵. Ancak burada verilen yetki rehinli varlığın değerinin azalmasını engellemek amaçlı olduğundan faydalı ve lüks masrafları içermeyecek yalnızca zorunlu masrafları içerecektir³¹⁶.

Ancak yukarıda belirtildiği üzere gecikmesinde sakınca bulunan hallerde alacaklı, mahkemenin verdiği yetkiye ihtiyaç duymaksızın önlemleri alma yetkisine sahip olacaktır.

³¹² Kaçmaz, **a.g.e.**, s.2898 vd.

³¹³ TRK ve TMK’da yetkinin verildiği kişiden “*alacaklı*” olarak bahsedilmişken Uygulama Yönetmeliği’nde bunlardan “*ilgililer*” olarak bahsedilmiştir. Burada mevzuatın özensiz dilinin bir izdüşümünü görmek mümkündür. Bu konuda Uygulama Yönetmeliği’nde de “alacaklı” ifadesinin kullanılarak yeknesaklığın sağlanması isabetli olacaktır.

³¹⁴ Helvacı, **İpotek**, s.239; Gürsoy/Eren/Cansel, **a.g.e.**, s.1017.

³¹⁵ TMK’dan kıyasen bkz. Gürsoy/Eren/Cansel, **a.g.e.**, s.1017.

³¹⁶ Akipek/Akıntürk, **a.g.e.**, s.747.

Bu önlemlerin alınması durumunda rehin alacaklısı lehine bir hak daha tanınmıştır. Uygulama Yönetmeliği m.22/1'in son cümlesine göre ilgililer önlem için yapmış olduğu giderleri malikten isteyebilecek ve bu giderlerine has olmak üzere taşınır varlık üzerinde tescile gerek olmaksızın ve tescil edilmiş olan diğer yüklerden önce gelen bir rehin hakkına sahip olacaklardır. Bu hüküm TMK m.865/3 paralelinde düzenlenmiştir³¹⁷.

Yönetmeliğin ilgili hükmüne göre rehin alacaklısının taşınır varlığın değerinin düşmemesi için yaptığı bu masraflar dolayısıyla doğacak tazminat alacağı tescile tabi olmayan³¹⁸ kanuni bir rehin hakkıdır³¹⁹. Dolayısıyla bu rehin hakkı diğer bütün aynı haklardan ve kişisel haklardan önce gelmektedir³²⁰. Ancak Anayasa'nın 35. maddesine göre mülkiyet hakkının sınırlandırılması ancak bir kanun hükmü ile mümkündür. Dolayısıyla bu yönetmelik hükmünün geçersiz olduğunu belirtmek gerekir.

(4) Eski Hale Getirme, Ek Güvence ve Kısmi Ödeme Talepleri

Eski hale getirme, ek güvence ve kısmi ödeme talepleri TRK'da yer almayıp TTK m.866 ve Uygulama Yönetmeliği m.27/2'de düzenlenmiştir. Buna göre zilyedin kusurlu fiilleri sonucunda, değer azalması meydana geldiyse yahut değer azalma tehlikesi oluşmuşsa rehinli alacaklı alacağı için başka güvence göstermesini veya rehinli taşınır varlığın eski hâle getirilmesini borçludan isteyebilir. Bu talepler

³¹⁷ İlgili hükmün Uygulama Yönetmeliği ve TMK taşınmaz rehni hükümlerinde yer alıp TRK'da işlenmemiş olması bilinçli bir ihmal olarak görünmemektedir. Ancak ne var ki, TMK ve Uygulama Yönetmeliği arasında ahenk olması doğması muhtemel sorunları engellemiştir. Çünkü böyle bir durumda normlar hiyerarşisi gereğince yönetmelik hükmü değil TMK hükmü amir olacaktı.

³¹⁸ Aleniyet ilkesi gereğince, üzerinde kurulacak rehin hakkının siciline tescili zorunlu olan varlıkların ilgili sicillerinde rehin hakkının tescil edilmemesi durumunda iyi niyetli üçüncü kişilerin bu kayıtlara olan güvenleri korunacaktır (Ayrıntılı bilgi için bkz. I.Bl.m., II, B). Dolayısıyla bu durum taşınmaz rehinde de sorun oluşturmaktadır. İsviçre Medeni Kanunu'na 2009 yılında eklenen bir hükümle bu sorun kontrol altına alınmıştır. Bu hükme göre, rehin yükünün 1000 İsviçre Frangını aşması yahut rehin hakkı önlemleri alınmasının sonlanmasından itibaren dört ay içinde tapu siciline tescil edilmemiş olması durumunda, tapu kütüğüne güvenen iyi niyetle üçüncü kişilere karşı bu rehin hakkı ileri sürülemeyecektir (Ayrıntılı bilgi için bkz. Yenice Ceylan, **a.g.e.**, s.252).

Taşınır varlıkların sahip olduğu mali değerın taşınmazlara oranlara çoğunlukla daha düşük olduğu göz önüne alınacak olursa, kanaatimizce İsviçre Medeni Kanunu'na ekleyen hükme benzer bir hükmün TRK'ya eklenmesi isabetli olacaktır. Zira, taşınır varlıklar üzerinde yer alan bu görünmez rehin, taşınırın devri durumunda yeni malik için önceden öngörülemeyen zararlara neden olabilir.

³¹⁹ Akipek/Akıntürk, **a.g.e.**, s.748.

³²⁰ Kaçmaz, **a.g.e.**, s.2899.

seçimli haktır ve alacaklı dilediğini seebilecektir³²¹. Ancak eski hale getirmenin kısa süre³²² içerisinde yapılması mümkün değilse alacaklı yalnızca yeterli güvence gösterilmesi talebinde bulunabilecektir. Ayrıca bu ek güvencenin³²³ rehinli taşınır varlıkta meydana gelen değer azalmasını karşılaması gerekmektedir³²⁴.

Unutulmamalıdır ki rehin veren verdiği rehin kadar sorumlu iken borçlu tüm borçtan sorumludur³²⁵. Bu nedenle kanun ve yönetmelik lafzından da anlaşılacağı üzere bu talepler, farklı kişi olmaları durumunda, zilyede yahut malike karşı değil borçluya karşı yöneltilebilecektir. Buna göre rehinli alacaklı, hangi hakkı kullanmak istediğini hâkim aracılığıyla borçluya bildirmelidir (Uygulama Yönetmeliği m.27/2, TMK m.866/3). Hâkim bu durumda borçluya süre tanır. Ancak hâkimin verdiği süre içinde borçlu ek güvence göstermez veya taşınır varlığı eski hâline getirmezse bunlar borçluya zorla yaptırılamaz³²⁶.

Borçlu, hâkimin tanıdığı süre içerisinde istenen ek güvenceyi göstermez ve rehinli taşınmazı eski hâline getirmezse alacaklı Uygulama Yönetmeliği m.27/2'nin son cümlesi ve TMK m.866'nın son fıkrası gereğince bir hakka daha sahiptir. Buna göre yeterli güvence hâkim tarafından belirlenen süre içinde verilmemesi durumunda rehin alacaklısı güvence eksikliğini karşılayacak miktardaki alacak kısmının ödenmesini talep edebilir. Bu bir kısmi ödeme talebidir. Bu talep de yine yalnızca borçtan şahsen sorumlu olan kişiye yöneltilebilir³²⁷ olup rehinli taşınır varlığın zilyedine yahut malikine karşı ileri sürülemeyecektir. Ancak borçlunun kendisine tanınan süre içerisinde kısmi ödemede bulunmaması durumunda alacağın tamamının rehinli taşınır varlık tarafından güvence altına alınmış olması sebebiyle alacaklının

³²¹ Akipek/Akıntürk, **a.g.e.**, s.748.

³²² Eski hale getirme talebi için bunun kısa süre içerisinde yapılabilir oluşu gerekmektedir. Bkz. Akipek/Akıntürk, **a.g.e.**, s.748.

³²³ Bu ek güvencenin türü, her türlü rehin ve kefalet olabilir. Bkz. Gürsoy/Eren/Cansel, **a.g.e.**, s.1016.

³²⁴ Taşınmaz rehni için bkz. Akipek/Akıntürk, **a.g.e.**, s.748.

³²⁵ Akipek/Akıntürk, **a.g.e.**, s.748.

³²⁶ Akipek/Akıntürk, **a.g.e.**, s.748.

³²⁷ TMK uyarınca yöneltilemeyen kısmi ödeme talebinin yalnızca borçtan şahsen sorumlu olanlara yöneltilebileceğine dair bkz. Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s.278; Gürsoy/Eren/Cansel, **a.g.e.**, s.1016.

rehni paraya çevirme talebine³²⁸, taşınır varlığın maliki ve zilyedi katlanmak zorundadır³²⁹.

Bunların yanı sıra bu değer azalması zilyedin kusurlu davranışlarından meydana geldiği için burada zilyedin TBK uyarınca haksız fiil³³⁰ ve TBK m.112 gereğince borcunu ifa etmemesi dolayısıyla sorumluluğu gündeme gelecektir.

Mülga TİRK m.11'de de ticari işletme sahibinin rehinli işletmenin değerini koruması için gerekli tedbirleri alması ve kanunen öngörülen hallerde alacaklının rızasını alması zorunluydu. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmemesi durumunda ise hâkimin verdiği süre içerisinde ticari işletme malikinin ek güvence göstermesi yahut ticari işletmeyi eski hale getirmesi gerekmektedir. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmemesi durumunda ise teminatta meydana gelen değer düşmesi miktarında alacaklıya kısmi ödeme yapması zorunlu tutulmuştu.

c. Zilyedin Kusuru Olmaksızın Meydana Gelen Değer Azalmalarına Karşı Kullanılabilecek Yetkiler

(1) Genel Olarak

Taşınır varlıkta meydana gelen değer azalmaları, zilyedin kusuru ile gerçekleşebileceği gibi zilyedin kusuru olmaksızın da meydana gelebilir. Zilyedin kusuru olmaksızın meydana gelecek değer azalması hükümleri Uygulama Yönetmeliği m.27/3'te düzenlenirken taşınmaz rehninde TMK m.867'de düzenlenmiştir³³¹. Uygulama Yönetmeliği hükmü TMK hükmüne paralel olarak kaleme alınmıştır.

³²⁸ Taşınmaz rehninde kısmi ödemede bulunulmaması halinde alacaklının taşınmazı paraya çevirmesini isteme hakkı vardır. Bkz. Kaçmaz, **a.g.e.**, s.2900.

³²⁹ Taşınmaz rehninde malikin bu paraya çevirmeye katlanmak zorunda olduğuna dair bkz. Yenice Ceylan, **a.g.e.**, s.254.

³³⁰ Taşınmaz rehninde malikin kusurlu hareketlerinden dolayı teminatın değerinin düşmesi ve bu düşme sonucunda alacaklının alacağına tam olarak kavuşamaması durumunda TBK m.49 gereğince malikin haksız fiilden kaynaklanan tazminat borcu doğacaktır. Bkz. Kaçmaz, **a.g.e.**, s.2900.

³³¹ Her ne kadar TRK m.12/3 hükmünde hakları zarar görenlerin önlem için yapmış olduğu giderleri zarara sebep olanlardan isteyebilecekleri düzenlenmiş olsa da bu hüküm zilyedin kusuru olmaksızın meydana gelen değer azalmalarını ve ilgili yetkileri karşılamaya yetecek ölçüde kapsamlı değildir.

İlgili hükümlerde bu değer azalmasının ne şekilde meydana gelebileceği ile alakalı bir bilgiye yer verilmemiştir. Bu değer azalmaları, doğal bir sebepten³³² yahut ekonomik bir durumdan³³³ gerçekleşebileceği gibi üçüncü kişilerin fiili müdahalelerinden de meydana gelebilecektir³³⁴.

TMK m.967 paralelinde düzenlenen Uygulama Yönetmeliği m.27/3'e göre: *"Değer düşmesi zilyedin kusuru olmadan meydana gelmişse rehin alacaklısı, ancak zilyedin zarardan ötürü aldığı tazminat miktarını aşmayacak ölçüde borçludan güvence vermesini veya kısmî ödeme yapmasını isteyebilir. Bununla birlikte rehin alacaklısı, değer düşmesinin önlenmesi veya giderilmesi için gerekli önlemleri kendiliğinden alabilir. Rehin alacaklısı, bu amaçla yaptığı harcama tutarı kadar rehinli taşınır varlık üzerinde tescile gerek olmaksızın ve tescil edilmiş olan diğer yüklerden önce gelen bir rehin hakkına sahip olur. Malik, bu masraflardan kişisel olarak sorumlu değildir."*

Buna göre zilyedin kusuru olmaksızın meydana gelen değer azalmalarında rehinli alacaklıya iki temel yetki tanınmıştır. Bunların ilki, zilyedin zarardan ötürü aldığı tazminatı aşmayacak şekilde borçludan güvence vermesini yahut ek ödeme yapmasını talep yetkisidir. Diğer bir yetkisi ise değer düşmesinin önlenmesi ya da giderilmesi için gerekli önlemleri alabilmesidir.

³³² Yangın, sel, fırtına, deprem gibi doğal sebeplerle taşınır varlığın değeri düşebilir.

³³³ Ekonomik kriz, döviz kurlarında meydana gelen değişim gibi sebepler ekonomik durumdan kaynaklanan sebepler olarak gösterilebilir. Ancak taraflardan birisinin tacir olması durumunda ekonomik durumlardan meydana gelen değer kaybının TTK m.18/2 (basiretli davranma yükümlülüğü) uyarınca bu hüküm kapsamına giremeyeceği söylenebilir.

Ekonomik koşulların değişmesinin tacirin öngörmesi yahut tedbir alması gereken durumlar olduğuna dair Yargıtay kararları da bulunmaktadır. Bir karara göre: *"...Basiretli bir iş adamı gibi davranma yükümü aslında objektif bir özen ölçüsü getirmekte ve tacirin ticari işletmesiyle ilgili faaliyetlerinde, kendi yetenek ve imkanlarına göre ondan beklenebilecek özeni değil aynı ticaret dalında faaliyet gösteren tedbirli, öngörülü bir tacirden beklenen özeni göstermesinin gerekli olduğu kabul edilmektedir. Gerekli tedbirleri almadan sözleşme yapan ve borç altına giren tacirin alabileceği tedbirlerle önleyebileceği bir imkansızlığa dayanması kabul edilebilecek bir durum değildir. Ülkemizde 1958 yılından beri devalüasyonlar ilan edilmekte sık sık para ayarlamaları yapılmakta, Türk parasının değeri dolar ve diğer yabancı paralar karşısında düşürülmektedir. Ülkemizdeki istikrarsız ekonomik durum tacir olan davacı tarafından tahmin olunabilecek bir keyfiyettir. Somut olayda uyarıların koşullarından olan öngörülmezlik unsuru oluşmamıştır."* HGK. T. 07.05.2003, E. 2003/332, K. 2003/340 (Yargıtay Bilgi Bankası).

³³⁴ Akipek/Akıntürk, a.g.e., s.749.

Mülga TİRK m.13'te malikin kusuru olmaksızın meydana gelen değer azalmalarından yalnızca üçüncü kişilerin fiili müdahaleleri işlenmiştir. Ekonomik, doğal yahut diğer sebeplerden meydana gelen değer azalmaları hüküm altına alınmamıştır. Buna göre alacaklı, üçüncü kişilerin rehnin sağladığı teminatı tehlikeye düşürecek biçimde müdahalelerinin önlenmesi için dava açabilecektir.

Bunların yanı sıra rehin alacaklısı genel hükümler yolu ile de korunmaya devam etmektedir. Üçüncü kişinin rehinli taşınır varlığın değerini düşürmesi bir haksız fiil teşkil edecektir. Dolayısıyla rehin alacaklısı TBK m.49 uyarınca üçüncü kişiden tazminat talep edebilecektir³³⁵.

(2) Ek Güvence veya Kısmi Ödeme Talebi

Uygulama Yönetmeliği m.27/3 ile TMK m.867 hükümleri, önceki başlıkta anlatılan zilyedin kusuru ile meydana gelen değer azalmalarına yönelik tanınan yetkilerle büyük benzerlikler içermektedir. Ancak bu hükümler açısından temel bir yaklaşım farkı bulunmaktadır. İlk başlıkta anlatılan değer azalmaları zilyedin (TMK'da malikin) kusuru ile meydana gelmiş olduğundan, zilyet tazminat alsın ya da almasın rehinli alacaklının talep hakkına hanel gelmeyecektir. Ayrıca rehin alacaklısı, zilyetten rehinli taşınır varlığı eski hale getirmesini talep edecektir.

İkinci başlıkta ise değer azalmalarında zilyedin kusuru bulunmadığından, zilyede Uygulama Yönetmeliği m.27/1 ve m.27/2'deki yükümlülükler aynen yüklenemeyecektir. Burada meydana gelen değer azalmasına alacaklı ve zilyet beraberce katlanmak zorunda kalacaklardır³³⁶.

İlgili hükme göre taşınır varlığın değer azalmalarında zilyedin kusuru yoksa ve aynı zamanda zilyet bu değer kaybından dolayı bir tazminat³³⁷ almışsa, rehin

³³⁵ Taşınmaz rehni ile alakalı aynı yönde görüşler için bkz. Kaçmaz, **a.g.e.**, s.2902.

³³⁶ TMK m.867 hükmü için aynı yönde bkz. Akipek/Akıntürk, **a.g.e.**, s.749.

³³⁷ Sigorta tazminatının TRK kapsamında kurulan rehne dahil olup olmadığı ile alakalı TRK'da hüküm bulunmamasına rağmen TMK taşınmaz hükümlerine yapılan atıf nedeniyle, bu hükümler (TMK m.879) uygulanacaktır. İlgili hükme göre sigorta tazminatı zaten rehin kapsamına dahildir. Ayrıca bütün rehinli alacaklıların rızası olmadan malike ödenemeyecektir. Bu yorumlar doğrultusunda, hükümde geçen tazminat ifadesinin sigorta tazminatını kapsamadığını belirtmek gerekmektedir. Benzer yönde bkz. Akipek/Akıntürk, **a.g.e.**, s.750.

alacaklısı bu tazminatı aşmayacak oranda ek güvence gösterilmesini ya da kısmi ödeme yapılmasını talep edebilecektir.

(3) Gerekli Önlemleri Alma Yetkisi

Uygulama Yönetmeliği m.27/3 ve taşınmaz rehninde ilgili konuyu düzenleyen TMK m.967/2'ye göre rehin alacaklısının, zilyedin kusuru olmaksızın meydana gelen değer azalmalarında, değer azalmalarını engellemek yahut gidermek için bizzat önlem alma yetkisi bulunmaktadır.

Bu hükmün zilyedin kusuru ile meydana gelen değer düşüşlerine karşı alacağı tedbirler açısından farkı ise alacaklının tedbirleri alırken hâkimden izin alıp almayacağı ile alakalıdır. Uygulama Yönetmeliği m.27/1 ve TMK m.965/2'ye göre alacaklı gerekli önlemleri almak için hâkimden izin almak zorundadır. Yalnızca gecikmesinde sakınca bulunan hallerde hâkim iznine gerek yoktur. Ancak zilyedin kusuru olmaksızın meydana gelen değer azalmalarında, rehin alacaklısının gerekli önlemleri almak için hâkimden izin almasına gerek yoktur.

Söz gelimi, TRK kapsamında rehnedilen hayvanların barındığı ahırın çatısının fırtınada uçması durumunda hayvanların soğuktan donmaması için alınacak tedbirler bu kapsama girecektir. Bu kapsamda alınacak yetkiler için hâkim iznine ihtiyaç yoktur. Verilen örnekte aynı zamanda gecikmesinde sakınca bulunan bir hal de bulunmaktadır. Ancak böyle bir durum olmasa bile alacaklı tedbir almak için hâkim iznine ihtiyaç duymayacaktır.

Yine adı geçen hükümlere göre rehin alacaklısı, zilyedin kusuru olmaksızın meydana gelen değer azalmalarında bu değer azalmalarını engellemek için tedbir alırsa, bu amaçla yaptığı harcama tutarı kadar rehlinli taşınır varlık üzerinde tescile gerek olmaksızın ve tescil edilmiş olan diğer yüklerden önce gelen bir rehin hakkına sahip olacaktır³³⁸.

³³⁸ Doğrudan kanundan kaynaklanan tescilsiz rehin ile kanundan kaynaklanan rehin hakları söz gelimi TMK m.893 hükmünde yer alan rehin hakları karıştırılmamalıdır. Buna yönelik bir Yargıtay kararına göre: "...Ancak kanun bazı alacak türleri için alacaklıya, tescilsiz hüküm ve sonuç meydana getiren rehin hakkı tanımıştır (TMK. m.865-867). Bazen de kanun bazı alacaklar için alacaklıya, tescille kurulabilen rehin hakkı tanımıştır. Bunlar kanundan doğrudan kaynaklanan tescilsiz rehinden farklı olarak, alacaklının talep etmesi halinde tescille hüküm ve sonuç meydana

Ayrıca hükme göre rehinli taşınır varlığın zilyedi bu tedbirler için yapılan harcamalardan şahsen sorumlu tutulamayacaktır³³⁹. Zira kusuru bulunmamaktadır. Bu harcamalar taşınır varlığın değerini korumaya yönelik olduğu için taşınır varlık üzerinde devam edecek ve ilgili hükümler uyarınca (Uygulama Yönetmeliği m.27/3, TMK m.967/3) üzerinde aynı hakkı olan herkes buna katlanmak zorunda kalacaktır.

ç. Rehlinli Taşınır Denetleme Yetkisi

Teslime bağlı taşınır rehninin aksine, ticari işlemlerde taşınır rehninde taşınır varlık rehin alacaklısına teslim edilmez. Taşınır varlığı elinde bulunduran rehin veren ondan faydalanmaya devam eder. Bu durumda taşınır varlığın değerinin düşmesi durumunda alacaklı zarar görebilecektir.

TMK uyarınca kurulan taşınır rehinlerinde teslimle elde edilen güvence ticari işlemlerde taşınır rehninde bulunmamaktadır. Bu nedenle rehin alacaklısına rehinli taşınır varlığı denetleme yetkisi verilmiştir. Zira rehinli taşınır varlığın durumundan haberdar olmayan alacaklı, onda meydana gelebilecek değer azalmalarına karşı da önlem alamayacaktır³⁴⁰.

Rehinli taşınır denetleme hakkı TRK m.12/4'te düzenlenmiştir. Buna göre rehin alacaklısı, rehin veren veya üçüncü bir kişinin zilyetliğinde bulunan rehne konu taşınır varlığı denetleme hakkını haizdir. Bu denetleme hakkının şekli³⁴¹, vakti ve diğer tüm koşulları TMK m.2, TBK ve sözleşmede buna yönelik bir hüküm varsa bunlara göre belirlenecektir³⁴².

getiren rehinlerdir. Bunlara da kanundan kaynaklanan rehin hakları denir..." Yarg. 13. HD., T. 18.06.2015, E. 2014/26951, K. 2015/20861 (**Yargıtay Bilgi Bankası**).

³³⁹ Zilyedin bu tedbirler için yapılacak masraflardan şahsen sorumlu tutulamayacağına dair Uygulama Yönetmeliği'nde hüküm bulunmaktadır (m.27/3). Ancak TMK'da bu paralelde bir hüküm bulunmamaktadır. Yine de doktrinde malikin sorumlu tutulamayacağına dair yorumlar yapılmıştır. Malikin bu masraflar dolayısıyla sorumlu olmayacağı, kendisinden bir güvence istenemeyeceğine dair bkz. Akipek/Akintürk, **a.g.e.**, s.749.

³⁴⁰ Aynı yönde bkz. Arif Duran, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesi Taraflarının Hak ve Yükümlülükleri", **SÜHFD**, C.4, S.2, 2016, s.112.

³⁴¹ Bu hakkın kullanılması rehinli taşınır varlığın niteliğine göre değişiklik gösterecektir. Bu usul; bakma, yoklama, kontrol etme, bilgi alma şekillerinde olabilecektir (Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.155).

³⁴² Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.155.

III- REHİN KONUSU ALACAĞIN İFA EDİLMEMESİ DURUMUNDA SAĞLANAN KORUMA

A- Genel Olarak

Rehin hukukunun en temel işlevi, rehin alacaklısının alacağına kavuşamaması durumunda onun alacağının rehinli varlıkla tatmin edilmesinin sağlanması ve böylelikle rehin alacaklısının mağdur olmasının engellenmesidir. TRK'nın amacının belirtildiği ilk maddesine göre TRK'nın gayeleri, teslimsiz taşınır rehin hakkının güvence olarak kullanımının yaygınlaştırılması, bu rehne konu taşınırın kapsamının genişletilmesi, taşınır rehninde aleniyetin sağlanması ile rehlin paraya çevrilmesinde alternatif yolların sunulması suretiyle finansmana erişimi kolaylaştırmaktır.

Gerçekten, mülga TİRK m.14/2'de borçlunun temerrüdü³⁴³ halinde³⁴⁴ alacaklıya yalnızca rehlin paraya çevrilmesi yolu ile takip imkânı tanınmışken TRK'da rehlin paraya çevrilmesinde birçok alternatif yol sunulmuştur. TRK'da borcun süresinde ifa edilmemesi durumunda rehin alacaklısı rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep hakkı, alacağını varlık yönetim şirketlerine devretme hakkı, kiralama ve lisans hakkı ile genel hükümler çerçevesinde takip hakkına sahiptir.

Hükmün son maddesine göre bu maddeye yönelik usul ve esaslar Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikte belirtilecektir. Buna binaen Uygulama Yönetmeliği m.29-41 arasında “*Temerrüt Sonrası Hakların Kullanımı*” başlığı altında bu konudaki usul ve esaslar düzenlenmiştir.

³⁴³ Borçlunun temerrüdü TBK m.117 ile m.126 arasında düzenlenmiştir. TBK m.117'e göre: “*Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer.*” Doktrinde yapılan tanıma göre borçlunun temerrüdü, halen ifası mümkün olan ve muaccel bir borcun, alacaklının ihtarının gerektiği durumlarda yapılan bu ihtarla rağmen ifasında yaşanan gecikmedir (Haluk Tandoğan, **Türk Mesuliyet Hukuku: Akit Dışı ve Akdi Mesuliyet**, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010, s.469; Rona Serozan, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm III: İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme**, 4. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2006, s.215).

³⁴⁴ Hükmün başlığı olan “*Temerrüt sonrası haklar*” ifadesinin hatalı kullanıldığı, alacaklının bu haklarını kullanabilmesi için borçlunun temerrüdünün şart olmayıp alacağın muaccel olmasının yeterli olduğuna dair bkz. Mustafa Alper Gümüş, “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Bakımından Temerrüt Sonrası Haklar”, **Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, 2018, s.201-202.

Kanun'un ilk halinde genel hükümler yolu ile takip, alternatif paraya çevirme yolları arasında yer almamaktaydı³⁴⁵. Kanun hükmüne göre genel hükümler yolu ile takibe başlanması ancak diğer alternatif paraya çevirme yollarından en az birisinin kullanılmasından sonra mümkün olmaktadır. Ancak Kanun'un ilk halindeki açık sayılmayacak dili nedeniyle, genel hükümler çerçevesinde takibe girmek için öncelikle alternatif yolların kullanılmasının bir zorunluluk olup olmadığı konusunda tartışmalar bulunmaktaydı³⁴⁶. Yapılan değişikliğin ardından bu tartışma tamamen ortadan kalkmış, alacaklının genel hükümler çerçevesinde takibe girişi yahut diğer alternatif yollardan birisini kullanması kendi inisiyatifine bırakılmıştır³⁴⁷.

Sonuç olarak alacaklı zamanında ifa edilmeyen alacağı için rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep hakkı, alacağını varlık yönetim şirketlerine devretme hakkı, kiralama ve lisans hakkı ile genel hükümler çerçevesinde takip hakkına sahiptir.

B- Mülkiyetin Devrini Talep Yetkisi

1- Genel Olarak

TRK kapsamında kurulan rehin hakkı ile temin edilen alacak zamanında ifa edilmezse, alacaklının alacağına kavuşabilmesi için kanun tarafından kendisine sunulan imkanlardan bir tanesi rehinli taşınır varlığın mülkiyetinin devrini talep

³⁴⁵ Bu konuda doktrinde farklı görüşler bulunmaktaydı. Bir görüşe göre, alternatif paraya çevrilme yolları belirtilirken “aşağıdaki yollara başvurulabilir” ifadesi ile rehin alacaklısına bir seçim hakkı tanındığı savunulmaktaydı. Dolayısıyla rehin alacaklısı dilerse bu alternatif yollara başvuracak, dilerse genel hükümler çerçevesinde takibe girecekti (Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.143). Bizim de katıldığımız diğer bir görüş ise “Alacağın yukarıda belirtilen yollarla tahsil edilememesi hâlinde takip, genel hükümler çerçevesinde yapılır” hükmünün emrediciliğine odaklanmış ve öncelikle bahsi geçen alternatif yolların kullanılmasının gerektiğini savunmuştur (Gümüş, **a.g.e.**, s.203; Hakan Hasırcı, “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun İcra ve İflâs Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi”, **BATİDER**, C. 33, S. 2, Haziran 2017, s.222-223) Ancak bu alternatif yolların tamamının değil, yalnızca içlerinden birisinin kullanılması genel hükümler yolu ile takibe başlanması için yeterli olacaktı (Hasırcı, **a.g.e.**, s.223). Ancak kanunun ilk haline göre takip şartı sayılan bu alternatif yollara başvurma zorunluluğu, alacaklı açısından hiç de adil olmayan sonuçlar doğurmaktaydı. Örneğin; alıcının mülkiyeti devralma talebinde bulunması alacaklı için ilgili taşınıra bakma ve muhafaza zorunluluğu doğuracak, alacaklının alacağını varlık şirketlerine devretmesi komisyon ödemesine neden olacak ve alacaklıyı zarara uğratacaktı (Hasırcı, **a.g.e.**, s.220).

³⁴⁶ İlga edilen ilgili hüküm aynen şöyleydi: “Alacağın yukarıda belirtilen yollarla tahsil edilememesi hâlinde takip, genel hükümler çerçevesinde yapılır.”

³⁴⁷ 7099 Sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un (RG. 15/02/2018, Sayı: 30356) 31. maddesi uyarınca değişiklik gerçekleştirilmiştir.

hakkıdır. Alacaklının bu hakka sahip olabilmesi için tarafların bunu sözleşmede kararlaştırmaları gerekmez³⁴⁸. Bu hak kanunen rehinli alacaklıya tanınmıştır.

Her ne kadar Uygulama Yönetmeliği m.9/1 (ı)'da mülkiyetin devri hakkının kullanılabilmesi için bu kaydın rehin sözleşmesinde yer alması gerektiği belirtilmişse de TRK m.4/6'da rehin sözleşmesinde yer alması gereken zorunlu unsurlar arasında böyle bir kayıt yer almamaktadır. Dolayısıyla normlar hiyerarşisi gereği burada yönetmelik hükmü geçersizdir.

Rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep hakkı TRK m.14/1 (a) ve Uygulama Yönetmeliği m.29 ve devamında düzenlenmiştir. Buna göre alacaklı, şayet birinci derece alacaklı ise icra dairesinden İcra ve İflas Kanununun “*Taşınırın Teslimi*”ni düzenleyen m.24 uyarınca³⁴⁹ rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep edebilecektir. Böyle bir durumda icra dairesi ilgili devri rehinli taşınır siciline bildirecektir. Ayrıca rehinli taşınırın TRK m.13/2 uyarınca belirlenen değerinin³⁵⁰, birinci derece alacaklının toplam alacağından fazla olması durumunda, birinci derece alacaklı ile rehin veren, diğer derecelerdeki alacaklılara karşı aradaki fark miktarından müteselsilen sorumlu olacaktır.

Çalışmanın devamında; mülkiyetin devrinin şartları ve usulü (takip talebi, sıra cetveli, ödeme ve icra emirleri), mülkiyetin devri sonrası yükümlülükler ile mülkiyetin devrinin bir icra ve iflas hukuku ilkesi olan “*önce rehne başvurma kuralı*” düsturu ile eşya hukuku ilkelerinden olan “*lex commissoria yasağı*” kurallarına aykırılık teşkil edip etmediği incelenecektir.

2- Devrin Şartları

Rehinli taşınır varlığın mülkiyetinin devri için ilk şart devri isteyen alacaklının birinci derece alacaklı olmasıdır (TRK m.14/1 (a)). Ancak bu noktada ortaya bir karışıklık çıkmaktadır. Her ne kadar TRK m.10'da “*Rehnin sağladığı güvence*,

³⁴⁸ Aynı yönde bkz. Şit İmamoğlu, **a.g.e.**, s.40.

³⁴⁹ TRK'da direkt olarak İİK m.24'e atıf yapılmasına rağmen (m.14/1-a), yönetmelikte hem İİK m.24'e (m.29/2), hem de İİK m.24/3'e direkt atıflar yapılmıştır (m.29/1). Burada bir uyumsuzluk yoktur. Yönetmelik, kanunda yer alan hükmün nasıl uygulanacağını düzenlemiştir.

³⁵⁰ Değer tespiti ile ilgili detaylı açıklama için bkz. 3. Blm., II, D, 1.

tescilde belirtilen rehin tutarı ve derecesi ile sınırlıdır. Rehin, sırada kendisinden önce gelecek olanın miktarının tescilde belirtilmesi kaydıyla ikinci veya daha sonraki derecede de kurulabilir.” denilerek derece sistemi düzenlenmişse de TRK m.11’de *“Aynı taşınır varlık üzerinde derece sırası belirtilmeksizin birden fazla rehin hakkı tesis edilmesi hâlinde alacaklıların öncelik hakkı, rehnin kurulma anına göre belirlenir.”* denilerek ilerleme sistemi de kabul edilmiştir.

Mülkiyetin devrini talep yetkisini düzenleyen TRK m.14/1 (a) hükmü, derece sistemine göre kurulan rehinlerde ilk sıradaki alacaklıyı hak sahibi gördüğünü belirtmiş ancak ilerleme sistemi ile kurulan rehinlerdeki alacaklının durumundan bahsetmemiştir. Burada dar bir yorum ile TRK’nın ilerleme sistemi ile kurulan rehinlerde yer alan alacaklıları bu alternatif yoldan mahrum etmesinin geçerli bir sebebe dayandığı söylenemez³⁵¹. Zaten Uygulama Yönetmeliği m.31/1 (a)’da *“Rehin sözleşmesinde ilerleme sisteminin belirlenmiş olması halinde tescil anına göre belirlenen ilk rehin alacaklısı veya temsil ve ilzama yetkili temsilcisi.”* ifadesinin kullanılması bu uyumsuzluğun bilinçli yapılmadığını göstermektedir. Netice olarak bu konunun kanun ile yönetmelik arasında bir uyum sağlanarak yeniden kaleme alınmaları gerektiği görünmektedir. Hükmün yeniden kaleme alınmasına kadar, ilerleme sistemi ile kurulan rehinlerde de TRK m.14/1 (a)’da yer alan mülkiyetin devrini talep yetkisinin kullanılabileceğini söylemek gerekmektedir³⁵².

Rehinli taşınırın mülkiyetinin devri talebi için bir diğer şart ise rehinli taşınırın zilyetliğe elverişli olmasıdır. Bu şart kanunda açıkça yer almamasına rağmen TRK m.14/1 (c)’de yer alan kiralama ve lisans hakkının devri ile alakalı hükmün zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklar için geçerli olduğunun belirtilmesiyle anlaşılmaktadır³⁵³. Buna göre: *“Zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklarda kiralama ve lisans hakkını kullanabilir.”*

³⁵¹ Bu ayrımın anlaşılmasının güç olmasına rağmen akla gelen en anlamlı gerekçenin, sabit dereceler sisteminde rehinli taşınırın farazi değerlere bölünerek objektif değer tespiti için daha düzgün yapılabilmesi ve bu vesile ile üçüncü kişilerin işlem güvenliğinin sağlanması olabileceği ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.144.

³⁵² Bu çelişkiye rağmen, yönetmelik hükmü sayesinde, ilerleme sistemi benimsenen rehinlerin alacaklılarının da bu kapsama gireceğine dair bkz. Hasırcı, **a.g.e.**, s.230.

³⁵³ Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.146.

Ancak burada belirsizliğe sebep olan bir durum vardır. Bilindiği üzere TRK m.2/1 (h)'de taşınır varlığın tanımı yapılmış ve m.5/1'de yer alan varlıkların, taşınır varlık olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla taşınır varlığın, eşya hukukundaki taşınır eşyadan farklı bir anlama geldiğini söylemiştik³⁵⁴. Ancak TRK m.14/1 (a)'da kullanılan “mülkiyet” kavramı bu hükmün yalnızca eşya hukuku anlamında taşınır eşya olarak kabul edilen eşyalar üzerinde mi kullanılabileceği sorusunu gündeme getirmektedir. Şayet böyle bir kabul durumunda alacaklar için mülkiyetin devrini talep edebilme imkânı kullanılamayacaktır³⁵⁵. Doktrinde bu hükmün geniş yorumlanarak “*taşınır varlıklar üzerindeki hak sahipliğinin geçirilmesi*” şeklinde anlaşılması gerektiği belirtilmiştir³⁵⁶. Kanaatimizce bu yorum daha isabetli olacaktır. Bu nedenle kanunun bu hükmünün düzeltilerek yeniden kaleme alınmasında yarar vardır.

3- Devrin Usulü

a. Genel Olarak

Mülkiyetin devrinin usulü ile alakalı kanun ve yönetmelikte birbirinden farklı hükümler yer almaktadır. TRK m.14/1 (a)'ya göre alacaklı, İİK m.24 uyarınca rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep edebilecek iken Uygulama Yönetmeliği m.29'a göre rehin sözleşmesinin ilam niteliğinde bir belgeye dayanması halinde İİK m.24 uyarınca, diğer hallerde İİK m.24/3 uyarınca mülkiyetin devri talep edilebilecektir. Görüldüğü üzere kanun metninde ilam ile alakalı bir açıklama olmamasına rağmen Uygulama Yönetmeliği'nde rehin sözleşmesinin ilam niteliğinde bir belgeye dayanıp dayanmamasına göre ikili bir ayırım yapılmıştır.

³⁵⁴ Bkz. 3. Blm., II, B, 2.

³⁵⁵ Yalnızca taşınır eşyaların bu hükmün konusu olabileceği kabul edilirse, alacaklardan yalnızca kıymetli evraka bağlı olanlarının devri talep edilecektir. Bu talep de alacağın bağlı olduğu kıymetli evrakin taşınır eşya niteliğini haiz olmasından kaynaklanabilecektir (Gümüş, **a.g.e.**, s.206).

³⁵⁶ Gümüş, **a.g.e.**, s.206. Ayrıca Öz, rehinli taşınır varlığın mülkiyetini devir talebinden bahsederken şu ifadeleri kullanması da bu hükmü genişletici bir yorum ile okuduğunu gösterir: “*Bu hükmün tanıdığı talep hakkını kullanan rehinli alacaklının rehin konusu taşınır varlığı rehin verenin rızasıyla veya icra marifetiyle devraldığı anda bu taşınır değeri (mülkiyete konu bir taşınır eşya ise mülkiyetini) iktisap etmiş olacağından...*” (Turgut Öz, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, S. 2, Temmuz 2017, s.177.

Bilindiği üzere İcra ve İflas Kanunu'nda icra takibi, bir ilama yahut ilam niteliğinde bir belgeye dayanması ile böyle bir belgeye dayanmaması durumuna göre ilamlı (İİK m.24-m.41) ve ilamsız takip (İİK m.42-m.73) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır³⁵⁷. Bunların yanı sıra İİK'da rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip de düzenlenmiştir (m.145-153/a). Bu kısım, taşınır rehninin paraya çevrilmesi ve ipoteğin paraya çevrilmesi olarak ikiye ayrılmıştır. Bunlardan her biri için kendi içerisinde ilamlı ve ilamsız takip hükümleri düzenlenerek ikili bir ayrıma daha tabi tutulmuştur³⁵⁸.

TRK rehinli taşınırın mülkiyetinin devri talebinin İİK m.24 uyarınca yapılacağını belirtmiştir. İİK m.24 "*Taşınırların teslimi*" konusunu düzenlemektedir. Burada bahsedilen taşınırların teslimi ile TRK anlamında yapılacak takip sonucunda taşınırın mülkiyetinin talebi arasında yapısal bir farklılık bulunmaktadır³⁵⁹. Çünkü İİK hükmünün mantığı TRK'dan farklıdır. Bu hüküm, şu şekilde uygulanabilir³⁶⁰: Bay A, Bayan B'nin elinde bulunan taşınırın kendisine ait olduğu iddiasıyla B'ye karşı bir dava açmıştır. Mahkeme bu iddiayı haklı görmüş ve taşınırın A'ya verilmesi konusunda karar vermiştir. Bu karar bir ilamdır ve Bay A bu ilam ile icra dairesine gidip B'ye icra emri gönderterek taşınırı teslim etmesini isteyecektir (İİK m.24/1). B'nin teslimi direnmesi durumunda ise icra dairesi eşyayı B'nin elinden zorla alacaktır (m.24/3). Görüldüğü üzere örnekte kişinin kendi mülkiyetinde olan bir taşınır eşya başkasının zilyetliğindedir ve kişi bu eşyanın kendisine teslimini istemektedir. TRK'da ise zaten başkasının mülkiyetinde olan bir taşınır varlığın

³⁵⁷ Bunların da alt kümeleri için bkz. Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz/Sema Taşpınar Ayvaz, **İcra ve İflas Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2017, s.122vd.

³⁵⁸ Bu ayrımın sebebi, borçluya başlatılacak takipte icra emri yahut ödeme emri seçeneklerinden hangisinin seçileceği ile alakalıdır. Elinde ilam yahut ilam niteliğini haiz bir belge bulunan alacaklı, borçluya icra emri gönderilmesini icra dairesinden isteyebilecektir. Diğer durumlarda borçluya ancak ödeme emri gönderilebilir. Bu iki emir arasında çok temel bir fark bulunmaktadır. Buna göre, ödeme emrine borçlunun itiraz edebilme olanağı varken, icra emrine itiraz söz konusu değildir. İcra emrine karşı yalnızca İİK m.33-m.33a'da yer alan durumların mevcudiyeti halinde icranın geri bırakılması talebi öne sürülebilir (Yılmaz, **a.g.e.**, s.236). Bunların yanı sıra, icra emrine karşı genel mahkemede sahtelik davası açılması mümkün olsa da bu dava da takibi durduramayacaktır (Güray Erdönmez, "Adi ve Resmi Senette Sahtelik İddiasının Hukuk Davalarına ve İcra Takiplerine Etkisi", **TBB Dergisi**, S. 123, 2016, s.170).

³⁵⁹ Hasırcı, **a.g.e.**, s.229-230.

³⁶⁰ Örnek için bkz. Yılmaz, **a.g.e.**, s.236-237.

mülkiyetinin devri istenmektedir. Bu durum pratikte bir sorun doğurmayacak olsa da İİK'ya yabancı bir durum olduğunu söylemek gerekir³⁶¹.

Ancak Uygulama Yönetmeliği ilamlı icradan farklı olarak yönetmelikte yer alan usulün tamamlanması üzerine İİK m.24/3 hükmünün³⁶², ilamlı icralarda m.24 hükmünün kıyasen uygulanabileceğine hükmetmiştir. TRK'nın bir ayırım yapmadan doğrudan m.24 hükmünü kıyasen uygulanacağını belirtmesine karşın yönetmeliğin bu konuda ikili bir ayırım yapması esasında kanun ile yönetmeliğin bu konuda çatıştığı anlamına gelebilir. Burada bir çatışma olduğu kabul edilirse yönetmelik hükümlerinin uygulanması kanunda belirtilenden başka sonuçlar doğurabilecektir. Çünkü böyle bir kabul durumunda TRK hükmü esas alınırsa bu takip için İİK m.24 gereği ilam yahut ilam niteliğinde³⁶³ bir belge olmalıdır. Yönetmelikte ise ilam niteliğinde bir belge olmadan yönetmelikteki usulün tamamlanmasıyla İİK m.24/3 uyarınca takip yapılacağı kabul edilmiştir. TRK'nın İİK m.24'e olan atfının maddedeki ilam yahut ilam niteliğinde belgeye dayanma şartını ilga ettiği kabul edilirse yönetmelik hükmü ile kanun hükmü arasında bir çatışmadan bahsedilemeyecektir.

Kanımızca, yönetmelikte ilamlı ve ilamsız icra yapılabilme imkanları düzenlendiğinden³⁶⁴, kanunda yapılan İİK m.24 atfı, ilam niteliğini haiz belgeye

³⁶¹ Bu takip şeklinin İcra ve İflas Kanunu'na yabancı olan yeni bir takip usulü oluşturduğuna dair bkz. Hasırcı, **a.g.e.**, s.229-230.

³⁶² Hüküm aynen şöyledir: “*Borçlu, bu emri hiç tutmaz veya eksik bırakır ve hükmolunan taşınır veya misli yedinde bulunursa elinden zorla alınıp alacaklıya verilir.*”

³⁶³ İlam niteliğindeki belgeler İİK m.38 ve diğer özel kanunlarda yer almaktadır. Kanun hükmü olmaksızın bir belgeye ilam niteliğinde belge sıfatı verilemez. Ancak unutulmamalıdır ki, bir belgenin ilam niteliğinde olması ilam ile tamamen aynı anlama geldiğini göstermez (Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Muhammet Özekes/Meral Sungurtekin Özkan, **İcra ve İflas Hukuku: Ders Kitabı**, 3. Baskı, Ankara, Vedat Kitapçılık, 2016, s.326; Süha Tanrıver, **İlamlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 1996, s.83). Dolayısıyla bunlar ilam gibi icra edilse de esas itibarıyla ilam olmadıkları için maddi anlamda kesin hüküm etkisini haiz değildirler (Erhan Fırat, **Özel Kanunlarda Düzenlenen İlam Niteliğinde Belgeler**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s.29). Anayasa mahkemesi de bu yönde kanaat belirtmiştir. Bir AYM kararına göre: “...*Bu nedenle, kuralda, yönetim kurullarının yıllık aidat ile ilgili kararlarının ilâm hükmünde olduğunun belirtilmesi, bu kararların maddi anlamda kesin hüküm niteliği taşıdığı sonucunu doğurmaz. Kuralla getirilen düzenlemenin ilâmlı icra yoluyla alacağın tahsilini kolaylaştırmak dışında bir özellik içermediği açıktır.*” AYM T. 18/06/2013, E. 2013/53, K. 2013/81 (RG. 22/11/2013, Sayı: 28829).

³⁶⁴ Yönetmelikte bu ayırımın yapılmasının sebebi ilamsız icralarda, yönetmelikte usulün sağlanarak icra emri gönderilebilmesi için zemin hazırlama olarak görüldüğüne dair bkz. Yılmaz, **a.g.e.**, s.237.

dayanma şartını ilga etmektedir³⁶⁵. Dolayısıyla ilam niteliğinde belgeye dayanma şartını yönetmelik değil kanun hükmü ilga etmektedir. Bu nedenle Uygulama Yönetmeliği m.29/2'ye göre alacaklının elinde bir ilam olması durumunda İİK m.24 kıyasen uygulanacaktır. Yani İİK m.24/1 gereğince alacaklı öncelikle ilam yahut bu niteliği haiz belgeyi icra dairesine verecek, icra dairesi de rehin veren icra emri gönderip yedi gün içinde taşınır varlığın teslimini isteyecektir. Rehlin verenin bu karar direnmesi durumunda İİK m.24/3 gereğince o taşınır elinden zorla alınacaktır.

Burada değinilmesi gereken diğer bir husus da rehin sözleşmesinin ilam niteliğinde bir belge sayılıp sayılamayacağı ile alakalıdır. Rehlin hakkının kurulmasını düzenleyen TRK m.4'e göre rehin sözleşmesi yazılı yahut elektronik ortamda düzenlenebilecektir. Elektronik ortamda düzenlenen sözleşmelerin güvenli elektronik imza³⁶⁶ ile imzalanması gerekirken, yazılı şekilde düzenlenen sözleşmenin sicile tescil edilebilmesi için tarafların imzalarının noterce onaylanması yahut rehin sözleşmesinin sicil yetkilisinin huzurunda yapılmış olması gerekmektedir. İİK m.38 gereğince bunlardan hiçbirisi ilam niteliğini haiz değildir. Bu niteliği haiz olabilmesi için kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içermesi ve düzenleme şeklindeki noter senedi

³⁶⁵ Aynı yönde bkz. Yılmaz, **a.g.e.**, s.237.

³⁶⁶ Güvenli elektronik imza; münhasıran imza sahibine bağlı olan, sadece imza sahibinin tasarrufunda yer alan güvenli elektronik imza oluşturma aracı ile meydana getirilen, nitelikli elektronik sertifikaya dayanarak imza sahibinin kimliğinin tespitinin yapılmasını sağlayan ve imzalanmış elektronik veride daha sonradan herhangi bir değişiklik yapıp yapılmadığının tespitini sağlayan bir elektronik imzadır (Elektronik İmza Kanunu m.4). Elektronik imza ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. İnci Biçkin, "Elektronik İmza ve Elektronik İmza ile İlgili Yasal Düzenlemeler", **TBB Dergisi**, S. 63, 2006, s.110 vd.

EİK m.5/1'e göre elektronik imza elle atılan bir imza ile aynı sonucu doğurmaktadır. Ancak TRK kapsamında kurulacak rehin sözleşmeleri açısından güvenli elektronik imza ile kurulan sözleşmeler lehine bir avantaj sağlanmıştır. İki imza arasında hukuken bir fark olmamasına rağmen birisinin noterlikçe onaylanması gerekirken diğerinin onaya ihtiyaç duymaması usul açısından bir çelişki ifade etmektedir (Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.42-43).

Burada tartışılması gereken bir diğer husus ise EİK m.5/2 hükmü ile TRK m.4 hükmü arasında bir çelişki olup olmadığıdır. TRK m.4'e göre rehin sözleşmesi elektronik imza ile kurulabilir. Ancak EİK m.5/2 hükmüne göre banka teminat mektupları dışındaki teminat sözleşmeleri, güvenli elektronik imza ile kurulamazlar. Ancak TRK'nın daha özel bir kanun olması hasebiyle rehin sözleşmesinin elektronik imza ile kurulması EİK'ya aykırılık teşkil etmeyecektir. Aynı yönde bkz. Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.42; Bediha Güleş/Hakkı Mert Doğu, "6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Kurulan Taşınır Rehni Sözleşmesinin Şekli", **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, S. 147, 2016, s.66.

özelliğini taşıması gerekmektedir. Bu rehin sözleşmesi, noterde düzenlenmek suretiyle yapılmadığı için bu niteliğe sahip değildir³⁶⁷.

Alacaklının elinde ilam niteliğini haiz bir evrak bulunmaması durumunda da alacaklının öncelikle Uygulama Yönetmeliği'nde yer alan usulü tamamlaması gerekir. Buna göre önce takip talebi yapılacak (m.31), ardından sıra cetveli hazırlanıp bunla ilgili varsa itirazlar değerlendirilecek (m.32-m.34), ödeme emri düzenlenip (m.35) varsa buna karşı itirazlar değerlendirilecek (m.36) ve tüm bu işlemler sonucunda icra emri (m.37) düzenlenecektir. Bu adımların tamamlanması ile birlikte rehin verene İİK m.24/1'de yer alan 7 günlük süre tanınmayacak doğrudan İİK m.24/3 hükmü uygulanarak taşınırın teslimi zorla yaptırılacaktır.

b. Takip Talebi

Mülkiyetin devri talebinde izlenecek süreç ile ilgili olarak düzenlemeler Uygulama Yönetmeliği'nde yer almaktadır. Buna göre borçlunun temerrüde düşmesi halinde rehin alacaklısının alacağına kavuşabilmesi için takip talebinde bulunması gerekmektedir (m.30/1). Bu hükümde, her ne kadar takip talebi yapacak olan kişinin alacaklı olduğu belirtilmekte ise de m.31/1'de farklı kişilerin de yetkili olduğu belirtilmiştir. Buna göre rehin sözleşmesinde ilerleme sistemi benimsenmişse tescil anına göre belirlenen ilk rehin alacaklısı veya temsil ve ilzama yetkili temsilcisi bu talebi yapabilecektir (m.30/1 (a)). Şayet rehin sözleşmesinde derece sistemi benimsenmişse bu defa derece ve sıra olarak en önde bulunan rehin alacaklısı veya temsil ve ilzama yetkili temsilcisi bu talebi yapmaya yetkili olacaktır³⁶⁸.

³⁶⁷ Evveliyet ilkesi gereğince, rehin sözleşmesinin noterde düzenleme şeklinde yapılabileceğini de kabul etmek gerekmektedir. Zira kanunda yer alan şekil zorunluluğu asgari bir gerekliliği göstermektedir (Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.43).

³⁶⁸ Hükümde rehin sözleşmesinde bir sistemin belirlenmesinden bahsedilmiştir. Ancak unutulmamalıdır ki, rehin sözleşmesinde herhangi bir sistemin belirlenmemiş olma ihtimali de bulunmaktadır. Zira rehin sözleşmesinin zorunlu içeriği arasında hangi sistemin yer alması gerektiği bulunmamaktadır (TRK m.4/6, Uygulama Yönetmeliği m.9). Yalnızca Uygulama Yönetmeliği m.9/1 (ğ) hükmünde rehin kuruluşunda derece sisteminin kabul edilmiş olması halinde derecenin itibari değeri ve rehin alacaklısının derece ve sırasının sözleşmede olması gerektiği belirtilmiştir. İşte sözleşmede bir sistemin belirlenmediği durumlarda, rehlin ilerleme sistemine göre kurulduğu kabul edilecektir (TRK m.11/1, Uygulama Yönetmeliği 24/2).

Takip talebi yapmaya yetkili bu kişilerin, takip talebini borçlunun temerrüdünden itibaren 7 gün içerisinde yapmaları gerekmektedir³⁶⁹ (m.30/2). 7 gün içerisinde takip talebinin yapılmaması durumunda takip talebini sonraki sıradaki alacaklı yapabilecektir (m.40). Hükümde yer alan “*yapılır*” ifadesinden anlaşılaçağı üzere burada bir emredicilik bulunmaktadır. Bu emredici hükmün geçerliliğı tartışmalıdır. Nitekim, kanunda yer almayan bir kısıtlama yönetmelik hükmü ile yapılmıştır³⁷⁰. Ayrıca maddi hukukta taraflara tanınan tasarruf hak ve yetkilerin icra hukukundaki karşılığı olan tasarruf ilkesi³⁷¹ de bu hükümle çiğnenmektedir³⁷².

Takip talebi; yazılı, sözlü yahut elektronik ortamda yapılabilecektir (m.31/3). Yönetmeliğe göre rehinli taşınır varlığın mülkiyetinin devri taşınır varlığın bulunduğu yer veya rehin alacaklısının yerleşim yeri icra müdürlüğünden talep edilebilecektir (m.31/2). Ancak ilamlı icrada İİK m.34 gereğı, takip talebi her icra dairesinden istenebilecektir³⁷³.

Uygulama Yönetmeliğı m.31/4’te takip talebinde bulunması gereken hususlara yer verilmiştir. Buna göre rehin alacaklısının 9/1 (a)’da belirtilen bilgileri ile borçlunun 9/1 (b)’de belirtilen bilgileri ve rehnin güvence oluşturduğu borç bilgilerinin takip talebinde yer alması gerekmektedir. Ancak bu hükümde borçlu ile rehinli taşınırın malikinin aynı kişiler olması gerektiğı intibai uyanmaktadır. Bilindiğı üzere rehinli taşınır varlığın malikinin üçüncü bir kişi olması durumu da mümkündür. Böyle bir durumda borçlu ile rehin veren malik icra hukuku ilkelerine göre mecburi takip arkadaşları³⁷⁴ olacaktır³⁷⁵. Bu nedenle rehin veren ile borçlunun

³⁶⁹ Yönetmeliğın 40. maddesinde öncelik hakkına sahip kişilerin bu talebi “*bir hafta*” içerisinde yapmaları gerektiğı belirtilmiştir. Bir maddede “*7 gün*”, diğeri bir maddede “*bir hafta*” ifadesinin kullanılması yine özensiz kullanılan dilin bir başka yansımasıdır. Aynı yönde bkz. Hasırcı, **a.g.e.**, 232.

³⁷⁰ Burada normlar hiyerarşisi gereğı yönetmelik hükmünün ihmal edilmesi gerekmektedir. Aynı yönde bkz. Hasırcı, **a.g.e.**, 231.

³⁷¹ Tasarruf ilkesi ile alakalı olarak bkz. Muhammet Özkes, **İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2009, s.71 vd.; Evren Kılıçoğlu, **İcra Sözleşmeleri**, İstanbul, Arıkan Yayınevi, 2005, s.43.

³⁷² Bu hükmün tasarruf ilkesine aykırı olduğuna dair bkz. Hasırcı, **a.g.e.**, 231-232.

³⁷³ Hikmet Bilgin, “6750 Sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na İcra İflâs Hukuku Açısından Genel Bir Bakış”, **TAAD**, Y. 8, S. 31, 2017, s.630 vd.

³⁷⁴ İcra hukukunda, rehinli eşyanın paraya çevrilmesi durumunda malik ve borçlunun mecburi takip arkadaşları olduğuna kabul edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Buse Dişel, **İcra Hukukunda Takip Arkadaşlığı**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2014, s.101 vd.; Ali Cem Budak, **İpoteğın Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2009, s.104; Nilüfer Boran Güneysu, “İcra Takip İşlemleri”, **TBB Dergisi**, S.101, 2012, s.46.

aynı kişi olmaması durumunda malikin de bilgilerinin rehin sözleşmesinde yer alması gerekmektedir.

Bunların yanı sıra, m.31/5'e göre takip talebinin ekinde Değer Tespit Yönetmeliği uyarınca düzenlenen ekspertiz/değerleme raporuna yer verilmelidir. Değer tespitinin temerrüt öncesi yapılmasının ihtiyari olduğunu belirtmiřtik³⁷⁶. Ancak temerrüt sonrası hakların kullanılabilmesi için değer tespiti yaptırılması zorunludur.

Bunların yanı sıra, rehin sözleşmesinin aslı veya borçlu sayısından bir fazla olacak şekilde rehin alacaklısı veya temsil ve ilzama yetkili temsilcisi tarafından onaylanmış örneği takip talebi ile beraber icra müdürlüğüne verilecektir (m.31/6). Ayrıca rehin verenin, rehinli taşınır varlığın zilyedinin, sonraki sırada yer alan rehin alacaklılarına ve rehinli taşınır varlığa ait bilgileri gösteren ve sicilden alınan belge icra müdürlüğüne teslim edilmelidir (m.31/7).

c. Sıra Cetveli

Sıra cetveli; alacaklıların tespit edilmesi, bunların sıra ve derecelerinin belirlenmesi anlamına gelen bir kavramdır³⁷⁷. Bu sayede hem alacaklılar hem de borçlu açısından hak kayıplarının yaşanması engellenmeye çalışılır. Unutulmamalıdır ki sıra cetveli alacaklıların birden fazla olduğu durumlarda oluşturulacaktır³⁷⁸. Alacaklının yalnızca bir kişi olması durumunda bir sıra cetvelinden bahsedilemeyeceği için bunun yalnızca tek alacaklının bulunduğu bir belge olduğu söylenebilir³⁷⁹.

İcra hukukunda kural olarak sıra cetveli takibin sonunda ve paraların paylaştırılması amacıyla düzenlenirken, TRK uyarınca kurulan rehinlerde sıra cetveli takip talebinden sonra düzenlenmekte ve sıra cetvelinin kesinleşmesinin ardından

³⁷⁵ Hasırcı, **a.g.e.**, 233.

³⁷⁶ Bkz. 3. Blm., II, D, 1.

³⁷⁷ Postacıoğlu/Altay, **a.g.e.**, s.628

³⁷⁸ Yılmaz, **a.g.e.**, s.242.

³⁷⁹ Yılmaz, **a.g.e.**, s.244.

muhabatına ödeme emri gönderilmektedir³⁸⁰. Dolayısıyla bu sıra cetvelinin İİK m.140 ile m.206’da yer alan sıra cetveli ile karıştırılmaması gerekmektedir³⁸¹.

Sıra cetveli, takip talebinin alınması ile birlikte İcra Müdürlüğü tarafından hazırlanır. Bu sıra cetvelinde, ekspertiz/değerleme raporunda belirlenen rehinli taşınır varlığın değerini esas almak üzere m.33’e göre rehin alacaklılarının öncelik sırası ve alacak miktarları gösterilir (m.32/1).

Sıra cetvelini düzenleyen İcra Müdürlüğü, bu cetvelin bir örneğini ilgililere tebliğ edecektir (m.32/2). Bu tebliğ üzerine her rehin alacaklısı sıra cetveli örneğinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde bu cetvele itiraz edebilecektir. Bu konudaki görevli ve yetkili mahkeme yönetmelikte gösterilmiştir. Buna göre rehinli taşınır varlığın bulunduğu yer veya rehin alacaklısının yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesi yetkili ve görevli mahkemedir. Dava basit yargılama usulü ile görülecektir.

Ancak TRK’da bu konu ile alakalı olarak görevli ve yetkili bir mahkeme belirlenmemiştir. Burada bir Anayasa’ya aykırılık durumu göze çarpmaktadır. AY m.142 hükmüne göre mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ile yargılama usulleri ancak kanunla düzenlenebilir. Sıra cetveline itiraz için yönetmelik hükmü ile görevli ve yetkili mahkeme belirlenmesi görüldüğü üzere Anayasa’ya aykırılık teşkil etmektedir³⁸². Dolayısıyla bu hüküm ihmal edilecek yetkili ve görevli mahkeme tayini için genel hükümlere gidilecektir³⁸³. Buna göre tarafların arasındaki uyuşmazlığın ticari dava sayıldığı durumlarda Asliye Ticaret Mahkemesi, diğer durumlarda Asliye Hukuk mahkemesi görevli mahkeme olacaktır.

Bunların yanı sıra Uygulama Yönetmeliği’nde sıra cetveline itiraz durumunda 7 günlük süre tanınmış ancak şikâyet durumunda herhangi bir süre sınırı belirtilmemiştir. Bilindiği üzere Uygulama Yönetmeliği m.42’ye göre kanun ve

³⁸⁰ Hasırcı, **a.g.e.**, s.243.

³⁸¹ Buradaki sıra cetvelinin özel bir sıra cetveli olduğuna dair bkz. Yılmaz, **a.g.e.**, s.242.

³⁸² Mahkemelerin kuruluş, görev ve yetkileri ile işleyiş ve yargılama usullerinin ancak kanunla düzenlenmesi gerektiği ve idarenin bu konuda herhangi bir düzenleme yapamayacağına dair bkz. Süha Tanrıver, “Tabiî Hâkim İlkesi ve Medenî Yargı”, **TBB Dergisi**, S. 104, 2013, s.13.

³⁸³ Hasırcı, **a.g.e.**, s.242.

Uygulama Yönetmeliği'nde hüküm bulunmayan hallerde TMK'nın taşınmaz rehnine ilişkin hükümleri ile İİK'nın ipoteğin paraya çevrilmesi hakkındaki hükümleri kıyasen uygulanacaktır³⁸⁴. Bu atıf dolayısıyla şikâyetin süresinin belirlenmesinde İİK m.16 hükmü kıyasen uygulanacaktır. Buna göre kanunun çözümünü mahkemeye bıraktığı hususlar müstesna olmak üzere İcra ve İflas dairelerinin yaptığı işlemler hakkında kanuna aykırı olmasından veya hadiseye uygun bulunmamasından dolayı icra mahkemesine bu işlemlerin öğrenildiği günden itibaren yedi gün içerisinde şikâyet edilebilir³⁸⁵.

d. Ödeme Emri ve Emre İtiraz

İcra hukukunda kural olarak sıra cetveli takibin sonunda ve paraların paylaştırılması amacıyla düzenlenirken, TRK uyarınca kurulan rehinlerde sıra cetveli takip talebinden sonra düzenlenmekte ve sıra cetvelinin kesinleşmesinin ardından muhatabına ödeme emri gönderilmektedir³⁸⁶.

Sıra cetveline itiraz edilmemesi ya da itiraz veya şikâyetin reddedilmesi üzerine, icra müdürlüğü durumu rehinli taşınır varlık üzerindeki sonra gelen rehin hakkı sahiplerine bir ihbarname ile bildirir ve borçlu ile rehin verenin üçüncü kişi olması halinde taşınır varlığın maliki olan üçüncü kişiye birer ödeme emri gönderir (Uygulama Yönetmeliği m.35). Bu ödeme emrinde borçluya, yedi gün içinde itiraz etmemesi ve birinci on beş gün³⁸⁷ içinde borç ödemesini yapmaması durumunda taşınır varlığın mülkiyetinin alacaklıya devredileceği bildirilir (m.35/2).

³⁸⁴ Ayrıca Uygulama Yönetmeliği m.41/4'e göre de temerrüt sonrası hakların kullanımında hakkında hüküm bulunmayan hallerde İİK'nın ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takip hükümleri kıyasen uygulanacaktır.

³⁸⁵ İİK m.18'e göre, şikâyet ivedi işlerden sayılır ve bu konuda basit yargılama usulü ile yargılama yapılır. Ayrıca icra mahkemesi, aksine hüküm bulunmayan durumlarda şikâyet konusu işlemi yapan icra dairesinin açıklama yapması ile duruşma yapılmasına gerek olup olmadığına karar verir. Mahkeme, duruşma yapılmasını uygun görürse ilgilileri en kısa zamanda duruşmaya çağırır. İlgililerin duruşmaya gelmemesi durumunda gereken kararı verir. Duruşma yapılmayan işlerde icra mahkemesi, işin kendisine geldiği tarihten itibaren en geç on gün içinde kararını verecektir ve aynı zamanda bu duruşmalar, yalnızca zorunluluk hâlinde olmak üzere otuz günü geçmemek üzere ertelenebilir.

³⁸⁶ Hasırcı, **a.g.e.**, s.243.

³⁸⁷ Hükümde geçen "birinci on beş gün" ifadesi ile ne anlatılmaya çalışıldığı anlaşılmamaktadır. Zira, ikinci bir on beş gün ile alakalı bir bilgi bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu ifade yönetmeliğin özensiz dilinin başka bir yansıması olarak görünmektedir.

Uygulama Yönetmeliği m.35/3'te ise dikkat çeken bir düzenleme bulunmaktadır. Buna göre: “2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 150/ı maddesi hükümleri saklıdır.” İİK m.150/ı hükmü; borçlu cari hesap veya kısa, orta, uzun vadeli kredi şeklinde işleyen nakdi kredileri ve gayri nakdi kredileri teminen alınan ipotekleri düzenlemektedir. İlgili hükme göre taşınmaz üzerine konulan ipoteğin bir kredi ilişkisi nedeniyle doğduğu durumlarda, kredi kuruluşu herhangi bir ilama sahip olmasa yahut ipotek sözleşmesi kayıtsız şartsız bir borç vaadini içermese bile bu kredi kuruluşu ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takip yapabilecektir.

Görüldüğü üzere bu hüküm ipoteğin paraya çevrilmesi ile alakalı bir hükümdür. Söz konusu hükmün Uygulama Yönetmeliği m.35/3 hükmünce saklı tutulması mantıklı görünmemekle birlikte bu hükmün amacı anlaşılabilmektedir³⁸⁸. Buna göre rehin verenin bir kredi kuruluşu olması durumunda ödeme emri talep etmesine gerek kalmaksızın icra emri gönderebilmesi imkânı sağlanmıştır³⁸⁹.

Uygulama Yönetmeliği m.36'da ise “ödeme emrine itiraz” düzenlenmiştir. Bu hükme göre: “Ödeme emrine itiraz hakkında İcra ve İflas Kanununun 148 ile 150/d maddesi hükümleri kıyasen uygulanır.” İİK m.148 ile 150/d maddeleri arasında ipoteğin paraya çevrilmesi hükümleri düzenlenmiştir. Dolayısıyla ödeme emrine yapılan itirazlar için ipoteğin paraya çevrilmesi hükümleri kıyasen uygulanacaktır.

Ancak yapılan bu atıf “Ödeme emrine itiraz” başlıklı 36. maddenin ikinci fıkrasıyla birlikte okunduğunda kafa karışıklığı yaratmaktadır. Uygulama Yönetmeliği m.36/2'ye göre: “Sırf rehin hakkına itiraz edilmesi halinde itiraz sonuçlanıncaya kadar mülkiyet alacaklıya devredilmez. Bu aşamada rehin hakkına itiraz edilmediyse bundan sonra yapılacak itirazlar dinlenmez.” Görüldüğü üzere bu hükümde sırf rehin hakkına itiraz durumu düzenlenmiştir. Ancak ilk fıkrada atıf yapılan İİK m.150 hükmü bu hüküm ile çelişmektedir. Zira İİK m.150'ye göre³⁹⁰

³⁸⁸ Hasırcı, **a.g.e.**, s.244.

³⁸⁹ Hasırcı, **a.g.e.**, s.244.

³⁹⁰ İİK m.150 hükmüne göre: “Borçlu veya üçüncü şahıs ödeme emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde itirazda bulunabilirler. Ancak rehin hakkı itiraz konusu yapılamaz. İpoteğin iptali hakkında dava açılması halinde 72 nci madde hükümleri kıyasen uygulanır.”

rehin hakkı itiraz konusu yapılamayacaktır³⁹¹. İpoteğin iptali hakkında dava açılması durumunda “*Menfi tesbit ve istirdat davaları*” başlıklı İİK m.72 kıyasen uygulanacaktır.

e. İcra Emri

İcra emri Uygulama Yönetmeliği m.37’de düzenlenmektedir. Buna göre ödeme emrine itiraz edilmezse yahut itirazın kaldırıldığına dair icra mahkemesinden veya itirazın iptal edildiğine dair asliye hukuk mahkemesinden alınmış ilam icra müdürlüğüne verilirse icra memuru bir göndererek borçluya veya taşınır varlığı zilyetliğinde bulunduran kişiye 7 gün içinde o varlığın teslimini emreder.

Öncelikle belirtmek gerekir ki hükümde geçen “*itirazın iptal edildiğine dair asliye hukuk mahkemesinden alınmış ilam*” ifadesi ile itirazın iptali davasında görevli mahkeme tayin edilmiştir. Yukarıda yapılmış olan açıklamalar doğrultusunda³⁹² bu durumun Anayasa’ya aykırılık teşkil ettiği ve görevli mahkeme için genel hükümler yolu ile tespit yapılması gerektiği söylenmelidir³⁹³.

Ayrıca icra emri ile alakalı olarak anlatılan prosedür icra hukukuna oldukça yabancı görünmektedir³⁹⁴. Zira ödeme emrine itiraz etmeyen yahut itirazı iptal edilen borçluya icra emri gönderilmesi icra hukukunda yer alan bir usul değildir. Zaten hükümde adı geçen icra emrinin icra hukuku anlamında icra emri olmadığı, taşınırın alacaklıya teslimi için icra müdürlüğünce gönderilen bir muhtıra olduğuna dair fikirler mevcuttur³⁹⁵. Kanaatimizce de sözü geçen “icra emri” kavramı icra hukuku anlamında ilamların icrası için düzenlenen icra emri değildir ancak bu hükmün acilen düzeltilip anlaşılır kılınması zaruridir.

Burada kafa karışıklığına neden olan bir hususa daha değinilmelidir. Uygulama Yönetmeliği m.29’a göre rehin sözleşmesinin ilam niteliğinde bir belgeye dayanmış

³⁹¹ İpotek hakkı zaten resmi bir belgeye dayandığından, bu hakka itiraz edilemez. Ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Kamil Yıldırım/Nevhis Deren Yıldırım, **İcra Hukuku**, 5. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2012, s.287; Baki Kuru, **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2016, s.438.

³⁹² Bkz. 3.Bl.m., III, B, 3, b.

³⁹³ Aynı yönde bkz. Hasırcı, **a.g.e.**, s.247; Yılmaz, **a.g.e.**, s.244.

³⁹⁴ Hasırcı, **a.g.e.**, s.247-248.

³⁹⁵ Bilgin, **a.g.e.**, s.641.

olması durumunda İİK m.24 hükmü kıyasen uygulanacaktır. Ancak böyle bir belgeye dayanmaması durumunda m.29/1 hükmü gereği yönetmelikte belirtilen usulün tamamlanması üzerine İİK m.24/3 hükmü kıyasen uygulanacaktır. Yani ilam niteliğinde bir belgeye dayanmayan takiplerde öncelikle borçluya ödeme emri gönderilecektir. Borçlunun ödeme yapması durumunda taşınırının mülkiyetini devretme zorunluluğu olmayacaktır. Ancak ilam niteliğinde bir belgeye dayanan takiplerde doğrudan İİK m.24 hükmü uygulanacaktır. İİK m.24 hükmü taşınırın teslimi ile alakalı olduğundan borçluya borcunu ödeme şansı tanınmayacak, doğrudan taşınırının mülkiyetinin devri zorunluluğu yüklenecektir³⁹⁶.

Özellikle Uygulama Yönetmeliği m.35/3 gereğince, rehin alacaklısının kredi kuruluşu olması durumunda kıyasen uygulanacak İİK m.150/1 hükmü dolayısıyla borçlunun aleyhine oldukça ağır bir durum kararlaştırılmış olacaktır³⁹⁷. Bu hükümlerin dikkatle incelenerek en yüksek fayda alınacak şekilde ve bu adil olmayan, anlamsız farklılığı ortadan kaldıracak şekilde yeniden kaleme alınması gerekmektedir.

Uygulama Yönetmeliği m.37/2'ye göre icra emrinde rehin alacaklısının, borçlunun ve şayet rehinli taşınır varlık üçüncü kişinin zilyetliğinde ise bu kişinin m.9'da belirtilen hususları ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcilerinin adları ve soyadları, adresi ve teslime konu varlığın ne olduğu ve taşınır varlığın teslim alınacağı yer olacaktır.

Uygulama Yönetmeliği m.37/3'te ise ilginç bir karışıklığın yaşandığı görülmektedir. Bu hükme göre: *“Borçlu veya rehinli taşınır varlığı zilyetliğinde bulunduran üçüncü kişi ödeme emrinin gereğini yapmaz ise veya eksik yapar ve rehinli taşınır varlığı zilyetliğinde bulundurmaya devam ederse rehinli taşınır varlık elinden zorla alınıp rehin alacaklısına verilir ve bu husus Sicile bildirilir.”* “İcra emri” başlıklı hükmün ilk fıkrasında ödeme emrine itiraz edilmemesi veya edilen itirazın kaldırılması durumunda borçluya yahut zilyede icra emri gönderileceği belirtilmiş, ikinci fıkrasında icra emrinin içeriğinden bahsedilmiş ve üçüncü fıkra da

³⁹⁶ Aynı yönde eleştiriler için bkz. Hasırcı, **a.g.e.**, s.248-249.

³⁹⁷ Hasırcı, **a.g.e.**, s.248-249.

icra emrinin yerine getirilmemesi durumunun düzenlenmesi istenirken kanaatimizce “*ödeme emri*” ifadesi sehven kullanılmıştır. Çünkü ödeme emrinin yerine getirilmemesi durumunda icra emri düzenleneceği ilk fıkrada belirtilmiştir. Hatalı olduğunu düşündüğümüz hükümde icra emrinin de yerine getirilmemesi durumunun düzenlenmiş olması çok daha mantıklı görünmektedir. Ayrıca ödeme emrinin gereğini yerine getirecek olan kişi borçludur. Borçlu farklı bir kişi ise mecburi takip arkadaşı konumunda olan borçlu ve rehin verene ödeme emri yöneltilecektir³⁹⁸ (m.35/1). Tartışmalı olan m.37/3’te ise yükümlülük borçlu veya rehinli taşınır varlığı zilyetliğinde bulunduran üçüncü kişiye yüklenmiştir. Bu yükümlülüğün bir teslim yükümlülüğü olduğu, yükümlü tutulan kişilerden de anlaşılmaktadır. Dolayısıyla hükümde geçen “*Borçlu veya rehinli taşınır varlığı zilyetliğinde bulunduran üçüncü kişi ödeme emrinin gereğini yapmaz...*” ifadesinin “*Borçlu veya rehinli taşınır varlığı zilyetliğinde bulunduran üçüncü kişi icra emrinin gereğini yapmaz...*” şeklinde okunması gerekmektedir.

4- Mülkiyetin Devri Sonrası Yükümlülükler

Uygulama Yönetmeliği’nde belirtilen usulün gerçekleştirilmesi sonucunda İİK m.24/3’e göre rehin sözleşmesinin ilam niteliğinde bir belgeye dayanması halinde İİK m.24 uyarınca mülkiyetin devri alacaklıya yapılır.

Ne var ki rehinli taşınır malın her zaman alacak miktarı ile eşit değerde olmasını beklemek gerçekçi değildir. Dolayısıyla ekseriyetle mülkiyetin devri sonucunda ya alacaklı yeterince tatmin edilemeyecek ya da borçlu borcundan fazla bir bedel ödemiş olacaktır. Bu mağduriyetlerin oluşmaması amacıyla yönetmelikte birtakım düzenlemeler mevcuttur (m.38).

Uygulama Yönetmeliği m.38/1’e göre: “*Rehinli taşınır varlığın mülkiyetini devralmaya hakkı olan rehin alacaklısı, eksper raporunda belirtilen tutardan fazla bir alacağa sahipse raporda belirtilen tutarın onda dokuzunu alacağına mahsup ederek varlığın mülkiyetinin devrini talep edebilir. Alacaklının fark tutarı ile diğer*

³⁹⁸ Mecburi takip arkadaşlığı hakkında bkz. 3.Blm., III, B, 3, a.

alacaklıların öncelik hakkı ve alacak tutarına ilişkin rehin açığı belgesi düzenlenerek rehin alacaklılarına verilir.”

Bilindiği üzere TRK m.13 uyarınca rehin hakkının kurulmasından önce değer tespiti yaptırabilirler. Burada bahsedilen değer tespitinin yapılması her ne kadar ihtiyari ise de temerrüt sonrası hakların kullanımı için alacaklının talebiyle yaptırılacak değer tespiti zorunludur³⁹⁹. Yapılan bu değer tespitinde yer alan değer şayet alacaklının alacağını karşılamaya yetmiyorsa alacaklı mülkiyeti devralacaktır. Ancak taşınırın belirlenen değerinin onda dokuzu ödenmiş sayılacak geri kalan onda birlik kısım için alacaklıya rehin açığı belgesi verilecektir. Söz gelimi, alacak miktarının 1000 Lira, rehinli taşınırın değerinin 400 Lira olduğu bir durumda rehinli taşınırın mülkiyeti alacaklıya devredilecek ve 400 Lira'nın onda dokuzuna tekabül eden 360 Liralık alacağına mahsup edilecektir. Geri kalan 640 Liralık (1000-360) alacak için alacaklı lehine rehin açığı belgesi düzenlenecektir.

Burada belirlenen onda dokuzluk oranın neye göre belirlendiği belli değildir. Ayrıca mantıklı da görünmemektedir⁴⁰⁰. Zaten değer tespiti hukuki yollarla yapılmış, iki tarafa da itiraz hakları tanınmış bir süreçte meydana gelmiştir. Buna rağmen raporda yer alan değer altında bir değerle mülkiyetin devri açık bir şekilde Anayasa⁴⁰¹ ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne⁴⁰² aykırıdır⁴⁰³.

Ayrıca rehinli taşınır mal değeri ile alacak miktarının eşit olması durumunda ortaya bir çelişki çıkacaktır. Böyle bir durum için mülkiyetin devri sonrası herhangi bir yükümlülük düzenlenmemiştir. O halde bu devirde borç son bulacaktır. Buna

³⁹⁹ Detaylı bilgi için bkz. 3.Blm., II, D, 1.

⁴⁰⁰ Aynı yönde bkz. Hasırcı, **a.g.e.**, s.250.

⁴⁰¹ Anayasa'nın mülkiyet hakkını düzenleyen 35. maddesine göre: “Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

⁴⁰² Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 1 No'lu Ek Protokolün 1. maddesine göre: “Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.” AİHS uyarınca mülkiyet hakkı korumaları ile alakalı daha detaylı bilgi için bkz. Aida Grgić/Zvonimir Mataga/Matija Longar/Ana Vlfan, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Mülkiyet Hakkı: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Ek Protokollerinin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz Kitap**, Çev. Özgür Heval Çınar/Abdulcelil Kaya, Belçika, Avrupa Konseyi İnsan Hakları El Kitapları, Numara 10, 2007, s.6 vd.

⁴⁰³ Aynı yönde bkz. Hasırcı, **a.g.e.**, s.250 vd.

rağmen alacak miktarı ile taşınır varlığın değerlerinin eşit olması durumunda niçin rehinli taşınırın değerinin onda dokuzu değil de tamamı alacağa mahsup edilmektedir? Ya da m.38/2’de düzenlenen, rehinli taşınırın değerinin alacak miktarından fazla olması durumunda, niçin alacaklı bu ikisi arasındaki farkı ödeyecektir de kendi alacak miktarı ile rehinli taşınır değerinin onda dokuzu arasındaki farkı ödemeyecektir? Görüldüğü üzere ortada çelişki bir durum bulunmaktadır.

Örneğin, 1000 Lira alacağa karşılık rehnedilen 1000 Lira değerindeki taşınırın mülkiyetinin devri alacağı sonlandıracaktır. Ancak 1001 Lira alacağa karşılık rehnedilen 1000 Lira değerindeki taşınırın mülkiyetinin devri sonucunda taşınırın onda dokuzuna denk gelen 900 Liralık miktar alacağa mahsup edilecek, geri kalan 101 Lira için alacaklıya rehin açığı belgesi verilecektir. Görüldüğü üzere bu sonuç adil değildir. Yönetmelik hükmünde yer alan onda dokuz ibaresi acilen kaldırılmalı, taşınır malın değeri tamamen alacağa mahsup edilmelidir. Dolayısıyla mülkiyet hakkını sınırlandıran bu yönetmelik hükmünün geçersiz olduğunu belirtmek gerekir⁴⁰⁴.

Bunların yanı sıra, öncelik sırası olarak geride olan başka rehin alacaklıların varlığı durumunda, bunlara da taşınır varlığın alacakları karşılamaya yetmemesi nedeniyle ödeme yapılamayacağından rehin açığı belgesi verilecektir.

Uygulama Yönetmeliği m.38/2’de de taşınır varlığın değerinin alacak miktarından fazla olması durumundan bahsedilmiştir. Buna göre: “*Rehinli taşınır varlığın mülkiyetini devralmaya hakkı olan rehin alacaklısı, eksper raporunda belirtilen değerden az bir alacağa sahipse fazla olan tutarı icra müdürlüğü hesabına yatırarak mülkiyeti devralabilir. Bu fark tutarın icra müdürlüğü hesabına kaydedilmemesi halinde bu tutar kadar borçlu ile müteselsilen sorumludur. Fark tutar diğer rehin alacaklılarına öncelik sırasına ve hisselerine göre paylaştırılır. Aynı sırada olan rehin alacaklıları arasında o sıraya düşen tutar rehin alacaklılarının alacakları oranında dağıtılır. Alacağının bir kısmını veya tamamını alamayan diğer rehin alacaklılarına rehin açığı belgesi düzenlenerek verilir.*”

⁴⁰⁴ Aynı yönde bkz. Baydak, **a.g.e.**, s.235.

Hüküm rehinli taşınırın değerinin alacak miktarından fazla olması durumunu düzenlemiştir. Buna göre rehinli taşınırın bedeli, rehinle teminat altına alınmış alacak miktarından fazla ise alacaklı bu farkı icra müdürlüğüne yatıracaktır. Ayrıca borçlu ve alacaklı aradaki fark kadar diğer alacaklılara karşı müteselsilen sorumlu olacaklardır. Her ne kadar hükümde “*fazla olan tutarı icra müdürlüğü hesabına yatırarak mülkiyeti devralabilir...*” ifadesi kullanılsa da devrin bu farkı yatırmaya bağlı olduğu söylenemez. Zaten hükmün devamında “*Bu fark tutarın icra müdürlüğü hesabına kaydedilmemesi halinde bu tutar kadar borçlu ile müteselsilen sorumludur.*” ifadesi kullanılarak bu farkı yatırmanın mülkiyetin devri için bir şart olmadığı anlaşılmaktadır⁴⁰⁵. Söz konusu problem yönetmeliğin özensiz dilinden kaynaklanmaktadır⁴⁰⁶.

Alacak miktarı ile mülkiyeti devredilen taşınır varlığın değeri arasındaki fark, birden fazla rehin alacaklısı olması durumunda bu kişilere, öncelik sıraları ve payları oranında ödenecektir. Alacaklıların aynı sırada olması durumunda ise o sıraya düşen miktar alacaklıların alacakları oranında paylaştırılacaktır. Bu paylaştırmaya rağmen alacağının tamamı yahut bir kısmına kavuşamayan alacaklılara kavuşamadıkları miktar kadar rehin açığı belgesi düzenlenecektir. Hükümün son fıkrasına göre düzenlenen rehin açığı belgesi İİK uyarınca düzenlenen rehin açığı belgesi ile aynı hukuki sonuçları doğuracaktır⁴⁰⁷.

⁴⁰⁵ Aynı yönde bkz. Hasırcı, **a.g.e.**, s.253.

⁴⁰⁶ Zaten TRK 14/1-a hükmünde de bu ücretin yatırılması bir şart olarak öngörülmemiştir. Kanun’da olmayan bir hususun yönetmelik hükmü ile ağırlaştırılması düşünülemez. Dolayısıyla ilgili çelişkiyi dilin yanlış kullanılmış olmasına yormak gerekmektedir.

⁴⁰⁷ İcra hukukunda rehin açığı belgesi, rehinin paraya çevrilmesi yolu ile yapılan takip sonucunda alacaklının yine de kavuşamadığı alacak miktarı için yeniden takip yapmaya gerek duymaksızın borçlunun haczedilebilir diğer malları için haciz isteyebilmesini sağlar (Samet Can Olgaç, “Rehin Açığı Belgesi ve Hükümleri”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 11, S. 113, Ocak 2016, s.115. Rehın açığı belgesi niteliği için bkz. “İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla başlatılan ilamlı takip sonucunda alınan rehin açığı belgesiyle ilamlı takip yapılabilir. Bu nitelikteki takip nedeniyle verilen rehin açığı belgesi takip hukuku açısından ilam niteliğinde olup içerisinde yazılı alacağın varlığı ve miktarı icra mahkemesince tartışılmaz.” Yarg.8. HD., T. 19.01.2017, E. 2016/14250, K. 2017/441 (**Yargıtay Bilgi Bankası**)).

5- Önce Rehne Başvurma Kuralına Aykırılık Oluşturup Oluşturmadığı

İİK m.45/1'e göre bir alacağın rehinle temin edilmiş olması durumunda bu alacağın tahsili için öncelikle bu rehnin paraya çevrilmesi istenmelidir. Bu talep yapılmadan iflas ya da haciz yoluyla takip yapılamaz.

Bu kaideye icra iflas hukukunda “önce rehne başvurma kuralı” (Beneficium Excussionis Realis)⁴⁰⁸ denmektedir⁴⁰⁹. Yargıtay da bazı kararlarında bu kaideyi “önce rehne başvurma kuralı” olarak nitelendirmiştir. Bir karara göre⁴¹⁰: *“İhtiyati hacze itiraz eden vekili, alacağın ipotekle teminat altına alındığını, alacaklının önce rehne başvurma kuralına aykırı davrandığını, ipotekli olmayan taşınmazların haczedildiğini belirterek ihtiyati haczin kaldırılmasını talep etmiştir.”*

Bu kural emredici bir kuraldır⁴¹¹. Bu kuralın amacı önce rehinli eşyanın paraya çevrilmesinin sağlanarak borçlunun kalan mal varlığına yönelik tehdidi engellemektir⁴¹². Görüldüğü üzere kanunda yer alan istisnalar haricinde önce rehnin paraya çevrilmesi talebi yapılmadan borçlunun haciz yahut iflas yolu ile takibi mümkün değildir. Ancak TRK uyarınca yapılacak mülkiyetin devri talebi icra hukukuna yabancı bir kavramdır. Burada taşınırın satışı söz konusu değildir. Dolayısıyla bu kuralın TRK'nın kendine has durumuna göre yorumlanması gerekmektedir.

Kanaatimizce, önce rehne başvurma kuralı yalnızca rehinli varlığın paraya çevrilmesi anlamına gelmez. Zira İİK'da bu şekilde bir mülkiyetin devri hususu öngörülmemiştir. Eğer böyle bir devir öngörülseydi, bu da esasında önce rehne başvurunun kapsamında kalacaktı. Burada önemli olan sorumluluk açısından önce

⁴⁰⁸ Bu kuralın geçmişi Roma hukukuna dayanmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Budak, **a.g.e.**, s.6.

⁴⁰⁹ Baki Kuru/Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz, **İcra ve İflas Hukuku: Ders Kitabı**, B. 27, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013, s.420.

⁴¹⁰ Yarg. 19. HD., T. 09/12/2014, E. 2014/12977, K. 2014/17663 (**Yargıtay Bilgi Bankası**).

⁴¹¹ Ancak bu kuralın kanunda yer alan bazı istisnaları da bulunmaktadır. Buna göre rehinli malın satış bedelinin alacağı karşılamaması, alacağın aynı zamanda kambiyo senedine bağlanması, ipotekle temin edilmiş faiz ve senelik taksit alacakları, gemi alacakları ve konut finansmanından kaynaklanan rehinli alacakların mevcudiyeti halinde önce rehne başvurma kuralı askıya alınabilecektir.

⁴¹² Müjgan Tunç Yücel, **Banka Alacaklarının İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takibi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010, s.121.

rehne gitmekdir⁴¹³. TRK kapsamında rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep etmek borçluyu öncelikle rehinli taşınır varlıktan sorumlu tutmak anlamına gelecektir. Dolayısıyla TRK ve yönetmelikte öngörülen bu usul İİK m.45/1'e aykırılık teşkil etmemektedir.

6- Lex Commissoria Yasağına Aykırılık Oluşturup Oluşturmadığı

Lex Commissoria yasağı TMK'da çeşitli hükümlerde düzenlenmiştir. Taşınmaz rehnini düzenleyen m.873/2'ye göre: *“Borcun ödenmemesi hâlinde rehinli taşınmazın mülkiyetinin alacaklıya geçeceğine ilişkin sözleşme hükmü geçersizdir.”* Taşınır rehnini düzenleyen m.949'a göre de borcun ödenmemesi hâlinde rehinli taşınırın mülkiyetinin alacaklıya geçmesini öngören sözleşme hükmü geçersiz olacaktır. Alacaklar ve diğer haklar üzerinde rehni düzenleyen m.954'e göre de aksine bir hüküm bulunmadıkça bunların rehni hakkında da teslim bağli rehin hükümleri uygulanacak ve dolayısıyla lex commissoria yasağı bunlar üzerinde de uygulanacaktır.

Bu tanımlardan anlaşılacağı üzere bu kavramın üç unsuru bulunmaktadır⁴¹⁴. Buna göre bir sözleşmenin lex commissoria yasağı kapsamına girmesi için taraflar arasında rehinle teminat altına alınan borcun ifasının yapılmaması durumunda rehinli varlığın mülkiyetinin alacaklıya geçeceğine dair ilişkin bir anlaşma olması, bu anlaşmanın borcun ifasına hizmet etmesi ve bu anlaşmanın rehinle temin edilen alacağın muacceliyetinden önce yapılmış olması gerekmektedir.

Temeli Roma hukukuna dayanan⁴¹⁵ Lex Commissoria yasağının temel nedeni böyle bir anlaşmanın rehlin özüne olan aykırılığıdır⁴¹⁶. Bu yasakla rehin verenin

⁴¹³ Bu kural, borçlunun sorumluluk şeklini göstermektedir (Burhan Gürdoğan, **Türk - İsviçre İcra ve İflas Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi**, Ankara, Ajans-Türk Matbaası, 1967, s.10).

⁴¹⁴ İlhan Helvacı, **Türk Medeni Kanununa Göre Lex Commissoria (Mürtehinin Merhununu Temellük) Yasağı**, İstanbul, ALFA, 1997, s.81 vd.; Onur Kerem Günel, **Lex Commissoria Yasağı**, Ankara, Karşı Yayınları, 1998, s.18 vd.

⁴¹⁵ Başak Karaman, **Roma Hukukunda Rehin Akti**, İstanbul, Galatasaray Üniversitesi, 2008, s.39 vd.

⁴¹⁶ Makaracı Başak, **a.g.e.**, s.273.

aşırı yararlanmaya karşı korunması amaçlanmıştır⁴¹⁷. Nitekim rehin alacaklısı sözleşmede yer alan mülkiyet devri ile alakalı bir hüküm sayesinde alacağından daha yüksek değerli olan bir varlığı elde ederek haksız kazanç sağlayabilecektir⁴¹⁸.

Ancak burada yasak olan borcun ifasına yönelik olarak yapılan anlaşmadır. Yoksa borcun muacceliyetinden önce alacaklının borçludan rehinli varlığı gerçek değerinden alması yahut rehinli malın değerinin alacak ile takas edilmesi bu yasak kapsamına girmeyecektir⁴¹⁹. Hatta öğretide, rehin konusunun bedeli belirtilerek borcun ödenmemesi durumunda belirtilen bedelden mülkiyetinin alacaklıya geçeceğine ilişkin yapılan sözleşmelerin dahi geçerli olabileceği belirtilmiştir⁴²⁰. Ancak rehinli varlığın bedelinin taraflarca kararlaştırılması borçlunun üzerindeki baskı dolayısıyla istismar edilmesine engel olamayacaktır. Böyle bir kabul ancak değer tespitinin objektif olarak yapılabildiği durumlarda mümkün olabilir. Bu nedenle borçlunun bu baskıyı hissetmediği, söz gelimi bedeli borsaya kote edilmiş yahut piyasada cari değeri olması durumunda bu sözleşme mümkün görünebilir⁴²¹.

TRK uyarınca alacaklıya tanınan, temerrüt halinde mülkiyetin devrinin sağlanmasını sağlayan hak ile alakalı olarak bu yasağı delip delmediği ile ilgili tartışmalar mevcuttur. Bu konuda öğretide birbirinden farklı görüşler benimsenmiştir⁴²².

Lex commissoria yasağının ihlal edilip edilmediği ile alakalı olarak iki farklı tartışma yapılmalıdır. İlk tartışma konusu bu yasağın normlar hiyerarşisindeki yerinin belirlenerek TRK'nın bu hususta bir ihlal yapıp yapmadığıdır. Lex commissoria yasağı TMK ile düzenlenmiştir. TRK bu alanda daha özel bir kanun

⁴¹⁷ Bu aşırı yararlanmanın TBK'daki anlamıyla değil sömürme anlamı ile kullanıldığına dair bkz. Makaracı Başak, **a.g.e.**, s.274.

⁴¹⁸ Akipek/Akıntürk, **a.g.e.**, s.753; Köprülü/Kaneti, **a.g.e.**, s.281.

⁴¹⁹ Akipek/Akıntürk, **a.g.e.**, s.753.

⁴²⁰ Erden Kuntalp, "Lex Commissoria Yasağı Kavramı, Koşulları ve Uygulama Alanı", **İnan Kırac'a Armağan**, İstanbul, GSÜ Yayınları:1, 1995, s.156 vd.

⁴²¹ Makaracı Başak, **a.g.e.**, s.278-279.

⁴²² Bu hükmün lex commissoria yasağını ihlal ettiğine dair bkz. Şit İmamoğlu, **a.g.e.**, s.43; Göle/Aydoğan, **a.g.e.**, s.45. Karşıt yönde bkz. Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.144; Gümüş, **a.g.e.**, s.205; Baydak, **a.g.e.**, s.208.

olması dolayısıyla özel kanun ile oluşturulan bir istisna olarak kabul edilebilir. Bu açıdan bir aykırılık durumu yoktur⁴²³.

İkinci tartışma konusu ise bu yasağın TRK’da uygulanmamasının adil ve isabetli olup olmadığıdır. Lex commissoria yasağının getiriliş amacına bakılacak olursa temel niyetin baskı altındaki borçlunun sömürülmesini engellemek, alacaklının haksız kazanç elde etmesinin önüne geçmek olduğu görülmektedir. Burada objektif olarak bir değer tespiti yapılamadığından anlaşma hükümlerince yapılacak değer tespitinde alacaklının borçluyu sömürmesi pek olasıdır. Ancak TRK uyarınca tanınan mülkiyetin devrinde, mülkiyetin devrinden önce muhakkak objektif bir değer tespiti mahkemece yaptırılacaktır. Tarafların bu değer tespitine itiraz olanakları da bulunmaktadır. Ayrıca devir sonrası yükümlülükler gereğince alacaklının elde ettiği fazla tutar icra müdürlüğüne iade edilecektir. Ancak bu durumda yine de borçlunun korunduğundan emin olmak güçtür. Zira mahkemece bilirkişiye yaptırılacak değer tespitinin objektifliği mutlak değildir. Zaten TRK ile rehnedilecek eşya ve hakların büyük ölçüde genişletildiği düşünülecek olursa, bu kadar eşya ve hak için değerlendirme yapabilecek düzeyde nitelikli bilirkişi bulmak mümkün değildir. Ayrıca, değerlendirme raporuna yapılan itirazdan sonra iki yıl boyunca yeni bir itirazın mümkün olmaması, rehnedilen şeyin değerinin artması ya da azalması durumunda taraflar için dezavantaj teşkil edecektir. Dolayısıyla TRK ile bu yasağın ihlal edildiğini ve borçluya sağlanan korumanın yetersiz olduğunu belirtmek gerekir.

Bunların yanı sıra, rehinli varlığın değeri ile rehinle teminat altına alınan alacak arasında ne kadar fark olursa olsun bu varlığın mülkiyeti alacaklıya geçirilecektir. Hem de aradaki farkın tahsili devir şartı olarak öngörülmemiştir. Burada birtakım risklerden bahsetmek mümkündür. Böyle bir durumda alacaklıdan aradaki farkı tahsil edemeyen borçlunun mağdur olma riski yüksektir. Bu nedenle, en azından alacak tutarı ile rehinli taşınır varlığın değerleri arasındaki farkın makul bir kritere göre sınırlandırılması gerekmektedir.

⁴²³ Aynı yönde bkz. Gümüş, **a.g.e.**, s.205.

C- Alacağını Varlık Yönetim Şirketlerine Devretme Yetkisi

Temerrüt sonrası alacaklıya tanınan bir diğer hak, alacağını varlık yönetim şirketlerine devredilmesi imkanındır. TRK m.14/1 (b)’ye göre: *“Alacağını, 5411 sayılı Kanun uyarınca faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerine devredebilir. Bu halde, varlık yönetim şirketleri, alacaklının rehin sırasına sahip olur. Öncelik hakkı bu Kanunun 11 inci maddesine göre belirlenir.”*

5411 sayılı BankK, varlık yönetim şirketlerini m.143’te düzenlenmiştir. Bu hükmün ilk fıkrasına göre: *“Bankalar ve Fon dâhil diğer malî kurumların alacakları ile diğer varlıklarının satın alınması, tahsili, yeniden yapılandırılması ve satılması amacıyla, kuruluş ve faaliyet esasları Kurul tarafından belirlenen varlık yönetim şirketleri de kurulabilir. Varlık yönetim şirketleri alacaklarının tahsili ve alacakların ve/veya diğer varlıkların yeniden yapılandırılması kapsamında alacak tahsili amacıyla edindiği gayrimenkul veya sair mal, hak ve varlıkların işletilmesi, kiralanması ve bunlara yatırım yapılması ve yine alacaklarını tahsil etmek amacıyla borçlularına ilâve finansman sağlamak veya sermayelerine iştirak etmek dâhil olmak üzere her türlü faaliyeti gerçekleştirmeye yetkilidir.”*

Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik⁴²⁴ ile de bu şirketlerle alakalı bazı hükümler sevk edilmiştir. Bu yönetmeliğin 11. maddesinin ilk fıkrasında varlık yönetim şirketlerinin faaliyet alanları belirlenmiş, aynı hükmün ikinci fıkrasında ise bunlardan başka konularda faaliyette bulunamayacağına hükmedilmiştir.

Hükmün ilk fıkrasında varlık yönetim şirketlerinin bazı alacakları satın alabileceği belirtilmiştir. İşte satın alınan bu alacaklar hakkında herhangi bir özel hüküm bulunmaması nedeniyle alacağın temlik⁴²⁵ (TBK.m.183-m.194) hükümleri

⁴²⁴ RG. 01.11.2006, Sayı: 26333.

⁴²⁵ Alacağın temlik sözleşmesinin geçerli olabilmesi için adi yazılı şekilde yapılması şarttır. Ayrıca alacağın temlikinin geçerli olabilmesi için alacaklı ile borçlu arasında bir devir yasağının kararlaştırılmamış olması gerekmektedir (Aslı Elif Gürbüz, “Türk Hukuku Açısından Varlık Yönetim Şirketleri ve Dünya Uygulamaları”, **Prof. Dr. Erden Kuntalp’e Armağan**, C.1, İstanbul, GSÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, 2004, s.525 vd.

uygulanacaktır. Dolayısıyla mevcut alacakların yanı sıra müstakbel alacaklar da varlık yönetim şirketlerine devredilebilecektir⁴²⁶.

TRK’da alacağın yalnızca varlık yönetim şirketlerine devredilebileceği belirtilmesine rağmen, yönetmelikte bu devrin yapılabileceği kişilerin kapsamı genişletilmiştir. Buna göre alacak üçüncü kişilere de devredilebilecektir. Bu noktada tartışmalı bir durum oluşmaktadır. Kanunda bu hakkın yalnızca alacağın devrinin varlık yönetim şirketlerine devri ile kullanılabileceği belirtilmişken, yönetmeliğin bu kapsamı genişletmesi bir çatışmayı işaret etmektedir. Buna göre normlar hiyerarşisi⁴²⁷ gereği yönetmeliğin bu kısmı geçersiz olmalıdır⁴²⁸. Zira yönetmelik kanunda kendisine tanınan sınırı açıkça aşmıştır. Dolayısıyla üçüncü kişilere alacağın devredilebilmesinin kanunda düzenlenmesi gerekmektedir.

Rehin alacaklısının kullanabileceği bu hak ile alakalı olarak bir sorun daha bulunmaktadır. Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik’te varlık yönetim şirketlerine alacaklarını devredebilecekler sınırlı olarak sayılmıştır. Buna göre bu şirketler; banka, TMSF, diğer mali kurumlar⁴²⁹ ve kredi sigortası hizmeti veren sigorta şirketlerinin ilgili hizmetlerinden doğan alacakları ile diğer varlıklarını satın alabilir, satabilir, satın aldığı alacakları tahsil edebilir, varlıkları nakde çevirebilir yahut bunları yeniden yapılandırarak satabilmektedir.

Görüldüğü üzere tacir ve esnafın rehin alacaklısı olması durumunda ortaya bir problem çıkmaktadır. Nitekim varlık yönetim şirketlerinin kimlerin alacağını devralabileceği yönetmelikte sınırlı olarak sayılmıştır⁴³⁰. Yönetmelikte yer alan bu sınırlandırmanın kanuna dayanmaması durumunda TRK hükmü amir olacaktır. Ancak

⁴²⁶ Kemal Dayınlarlı, **Borçlar Kanunu’na Göre Alacağın Temliki**, 4. Baskı, Ankara, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, 2010, s.163 vd.

⁴²⁷ Normlar hiyerarşisi ile alakalı daha geniş bilgi için bkz. 3. Blm., I.

⁴²⁸ Aynı yönde bkz. Hasırcı, **a.g.e.**, s.259. Bu hükmün bir çelişki olmadığı ve alacağın üçüncü kişilere de devredilebileceğine dair bkz. Gümüş, **a.g.e.**, s.222-223. Alacağın yönetmelik hükmü gereği üçüncü kişilere devredilebileceğine dair aksi görüş için bkz. Baydak, **a.g.e.**, s.84, 210.

⁴²⁹ Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik m.3/1 (b)’ye göre diğer mali kurumlar, “Faaliyet konuları para ve sermaye piyasaları olan ve bu konulardaki özel kanunlara göre izin ve ruhsat ile faaliyet gösteren kurumlardan, finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri, finansman şirketleri ve varlık yönetim şirketleri gibi finansman sağlama veya ödünç para verme işleriyle iştigal eden tüzel kişileri....” ifade etmektedir.

⁴³⁰ Tacir ve esnafın alacaklarını bu şirketlere devredemeyeceğine dair aynı yönde bkz. Gümüş, **a.g.e.**, s.223.

BankK m.143'te "*Bankalar ve Fon dâhil diğer malî kurumların alacakları ile diğer varlıklarının satın alınması, tahsili, yeniden yapılandırılması ve satılması amacıyla, kuruluş ve faaliyet esasları Kurul tarafından belirlenen varlık yönetim şirketleri de kurulabilir.*" denilerek banka, fon ve diğer mali kurumların alacaklarının devredilebileceğini hükme bağlamıştır. Bu durumda, rehin alacaklısının tacir ya da esnaf olması durumunda kanundan kaynaklanan bu hakkın kullanılabilmesi mümkün değildir⁴³¹.

Alacağın varlık yönetim şirketlerine devredilmesi durumunda devralan taraf alacaklının rehin sırasına sahip olacak (TRK m.14/1 (b)), alacaklının halefi olacak (Uygulama Yönetmeliği m.41/1) ve halef, kanun ile Uygulama Yönetmeliği'nin alacaklıya verdiği tüm yetkilere sahip olacaktır. Dolayısıyla alacağı devralan şirket alacaklıya TRK m.14/1 uyarınca tanınan diğer hakları kullanabilecektir⁴³².

D- Kiralama ve Lisans Hakkı Kullanma Yetkisi

Borçlunun temerrüdü halinde alacaklı TRK m.14/1 (c) uyarınca zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklarda kiralama ve lisans hakkını kullanabilir. Aynı hak Uygulama Yönetmeliği'nde de düzenlenmiştir. Buna göre alacaklı TRK m.5'te sayılan varlıklardan mülkiyeti veya zilyetliği devredilemeyenlerin kiralama ve lisans hakkını doğrudan kullanabilir veya üçüncü kişilere kullandırabilir.

Bu hakkın kullanılabilmesi taşınır varlıklar TRK m.5/1'de sayılan ve zilyetliğe elverişli olmayan varlıklar olacaktır. Söz gelimi, fikri mülkiyete konu olan haklar⁴³³,

⁴³¹ Yönetmelikte yer alan üçüncü kişiye devir durumu zaten normlar hiyerarşisine aykırılık teşkil ettiğinden alacağın onlara devredilmesi de mümkün değildir. Bu nedenle, rehin alan esnaf ve tacirler alacaklarını varlık şirketlerine devretme hakkını kullanamayacaklardır.

⁴³² Aynı yönde bkz. Hasircı, **a.g.e.**, s.259.

⁴³³ Fikri ve sınai mülkiyete konu haklar bakımından lisans hakkının kullanılması noktasında netlik arz etmeyen bir konu bulunmaktadır. Söz konusu haklar için lisans hakkının kullanılması hakkında bu lisansın inhisari lisans mı yoksa inhisari olmayan lisans olup olmadığı ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. İnhisari lisansı, lisans sahibinden başka kimsenin kullanamayacağı göz önüne alındığında kanun ve yönetmelikte bahsedilen lisansın inhisari olmayan lisans olduğu anlaşılmaktadır (Bilgin, **a.g.e.**, 648 vd.). Zira FSEK m.56'da yer alan tam ruhsatın inhisari lisans, basit ruhsatın da inhisari olmayan lisans olduğuna dair bkz. "*Marka sahibinin mali haklarının kullanma yetkisini başkasına devri FESK'nunda "ruhsat" olarak adlandırmıştır. Bu terim ile kastedilen "Lisans"tır (ASEK mod 48), Ruhsat (Lisans) anılan Yasa'nın 56. maddesinde basit ve tam ruhsat olarak ikiye ayrılmıştır. Ruhsat, mali hak sahibinden, başkalarından aynı ruhsatı tanınmasına imkan veriyorsa inhisari olmayan "basit ruhsat" bu imkan tanınmıyorsa inhisari olan "tam ruhsat"*

ticaret unvanı⁴³⁴, ticari işletme adı, ticari plaka ve ticari hat, idari izin belgesi niteliğinde olmayan lisans ve ruhsatlar zilyetliğe elverişli olmayan haklar arasında sayılabilir⁴³⁵. Uygulama Yönetmeliği m.41/2'ye göre bu lisanslama ve kiralama geliri borca yetecek düzeye ulaştıktan sonra kiralama ve lisanslama hakkı kendiliğinden sona erecektir.

Bu hakkı kimlerin kullanabileceğine dair doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre⁴³⁶ bu hakkı yalnızca birinci dereceden alacaklı kullanabilecek iken diğer görüşe göre⁴³⁷ alacaklı bu hakkını üçüncü kişilere de kullandırabilir. Kanaatimizce, bu hakkı yalnızca birinci dereceden alacaklının kullanabileceği fikri isabetli görünmemektedir. Zira mülkiyetin devri talebi ile alakalı hükümde (TRK m.14/1 (a)) bu hakkın yalnızca birinci dereceden alacaklı tarafından kullanılabilmesi belirtilmişken bu hakkın kullanımı için böyle bir şart konmamıştır. Ayrıca alacaklı bu kiralama yahut lisans hakkını üçüncü bir kişiye kullandırarak buradan elde edeceği gelir ile alacağına kavuşabilmelidir.

Bu varlıkların kira yahut lisans hakları hali hazırda zaten üçüncü kişilerin kullanımında ise bu durumda ne olacaktır? Kanun ya da yönetmelik bu konuda herhangi bir düzenleme içermemektedir. Burada yönetmeliğin İcra ve İflas Kanunu'na yaptığı atıf dolayısıyla (Uygulama Yönetmeliği m.41/4, m.42) çözüm İİK'da aranmalıdır⁴³⁸.

İpoteğin paraya çevrilmesini düzenleyen hükümlerden “*Kiracılara haber verme*” başlıklı m.150/b hükmü bu konudaki sorunun çözümüne ışık olacaktır. Bu hükmeye göre: “*Rehin, kiraya verilmiş bir taşınmaz ise icra memuru, alacaklının talebi üzerine takibin kesinleşmesini beklemeden kiracıları da takipten haberdar eder ve*

niteliğindedir. Basit ruhsatlar hakkında hasılat kirasına tam ruhsatlar hakkında intifa hakkına dair hükümlerin uygulanacağı, FESK 56/3 maddesinde açıkça belirtilmiştir.” Yarg. 21 HD. 20/02/2007 T., 2006/4529 E., 2007/2357 K. (**Yargıtay Bilgi Bankası**). Ayrıca FSEK m.56/3'e göre inhisari olmayan lisanslar hakkında hasılat kirasına dair hükümler uygulanacaktır. Basit lisansın hukuki niteliği hakkında bkz. Arslan Kaya, “551 Sayılı "Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile Getirilen Zorunlu Lisans Sistemi”, **İÜHF**, C. 55, S.1-2, 1996, s.338.

⁴³⁴ Bu unvan, tacirin yaptığı ticarete kullandığı isme denir (Ülgen/Helvaci/Kendigelen/Kaya/Nomer Ertan, **a.g.e.**, s. 391).

⁴³⁵ Gümüş, **a.g.e.**, s.244.

⁴³⁶ Antalya/Acar, **a.g.e.**, s.147.

⁴³⁷ Bilgin, **a.g.e.**, s.644 vd.

⁴³⁸ Hasırcı, **a.g.e.**, s.260.

işleyecek kiralardan icra dairesine ödenmesini emreder.” TRK uyarınca alacaklının kiralama ve lisans hakkını kullanmak için takip talebinde bulunması durumunda icra memuru ilgili hakları kullanan üçüncü kişilere bu takibin başladığını haber verecektir. Bu haberin verilmesi için takibin kesinleşmesi ise ayrıca beklenmeyecektir. Bu haber verme tarihinden itibaren işleyecek kiralama ve lisans bedellerinin, bu hakları kullananlar tarafından icra dairesine gönderilmesi gerekmektedir⁴³⁹. Hükme göre bu ödemenin icra dairesine ödenmemesi durumunda ise bu kişiler hakkında İİK m.356 hükmü uygulanacaktır. Buna göre emrin gereğini yapmayanlar için mahkeme hükmüne gerek kalmadan göndermedikleri bedel miktarında maaş yahut sair mallarından alınacaktır. Yine aynı hükmün ikinci fıkrası gereğince üçüncü kişilerden alınan bu bedele kadar, üçüncü kişilerin borçluya rücu hakkı bulunmaktadır.

E- Genel Hükümler Yolu ile Takip Yetkisi

TRK’nın önceki halinde genel hükümler yolu ile takip yapılabilmesi için öncelikle m.14/1’de yer alan hakların kullanılması gerekmekteydi. Bu durum doktrinde sıkça eleştirilen bir husus olmuştu. Ancak TRK m.14/2’de yer alan bu hüküm kalktıktan sonra⁴⁴⁰ genel hükümler yolu ile takip de seçimlik haklardan birisi haline geldi. Böylelikle borçlunun temerrüdü durumunda alacaklı dilerse rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep edecek (m.14/1 (a)) dilerse alacağını varlık yönetim şirketlerine devredecek (m.14/1-b) dilerse zilyetliğin devrinin mümkün olmadığı durumlarda taşınır varlığın kiralama ve lisans hakkını kullanacak (m.14/1 (c)) ve dilerse de genel hükümler yolu ile takip başlatabilecektir (m.14/1 (ç)).

⁴³⁹ İİK m.150/b’de yer alan bu emir, Yargıtay’a göre İİK m.159 uyarınca düzenlenen muhafaza tedbirlerinden değildir. Dolayısıyla m.159 hükmü burada uygulanamayacaktır. “...*bu tedbirlerin neler olduğu kanunda sayılmış değildir. İpoteğin paraya çevrilmesi yolu ile icra takibinde, İİK’nun 150/b maddesine göre, ipotekli taşınmaz kiracılarına, işleyecek kiralardan icra dairesine ödenmesi için muhtıra gönderilmesi, İİK’nun 159/1. maddesi kapsamında muhafaza tedbiri olmayıp, ipotekli icra takibinin devamı niteliğinde ve bunun doğal sonucu olan bir işlemdir.*” 12. HD. 20/03/2017 T., 2016/12827 E., 2017/4194 K. (Yargıtay Bilgi Bankası).

⁴⁴⁰ TRK’nın ilk halinde m.14/2’de yer alan bu hüküm 15/2/2018 tarihinde 7099 sayılı Kanun’un 31. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bunun yerine m.14/1’e “ç” bendi eklenmiştir. Buna göre: “Genel hükümler çerçevesinde takip yapılabilir.”

Genel hükümler yolu ile yapılan takibin İİK’da düzenlenen takip şekillerinden hangisi ile yapılacağı kanun ve yönetmelikte yapılan atıftan anlaşılmaktadır. TRK m.18’e göre bu kanunda hüküm bulunmaması halinde TMK uyarınca kurulan taşınmaz rehni hükümleri kıyasen uygulanacaktır. Uygulama Yönetmeliği m.42’ye göre ise kanun ve yönetmelikte hüküm bulunmayan hallerde İİK’da yer alan ipoteğin paraya çevrilmesi hükümleri ile TMK uyarınca kurulan taşınmaz rehni hükümleri kıyasen uygulanacaktır⁴⁴¹. Dolayısıyla genel hükümler yolu ile takipten kasıt İİK uyarınca ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile takiptir⁴⁴².

Genel hükümler yolu ile yapılacak takibe ipoteğin paraya çevrilmesini düzenleyen İİK m.148 vd. hükümleri uygulanacaktır. Buna göre takibin ilamlı yahut ilamsız olmasına göre izlenecek prosedür belirlenecektir.

Takibin ilamsız olması durumunda İİK m.148 hükmü gereği m.58’e göre takip talebinde bulunulacaktır. Bunun üzerine, icra müdürlüğünce bir ödeme emri düzenlenecektir (m.149/b). Bu ödeme emrine itiraz⁴⁴³ süresi yedi gün iken borcun ödenmesi için borçluya otuz günlük bir mühlet verilir.

Takibin ilamlı olması durumunda ise yine İİK m.148 hükmü gereği m.58’e göre takip talebinde bulunulacaktır. Bunun üzerine icra müdürlüğünce muhataplara icra emri gönderilecektir (m.149). Bu icra emrinde borcun 30 gün içinde ödenmesi istenir. Ayrıca 30 gün içinde borç ödenmemesi ve icra mahkemesinden icranın geri bırakılmasına dair bir kararın getirilmemesi durumunda, alacaklının taşınmazın satışını talep edebileceği belirtilecektir⁴⁴⁴.

⁴⁴¹ Her ne kadar Uygulama Yönetmeliği m.41/4’te İİK’ye yapılan atıfta ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız takip hükümlerinin, kanun ve yönetmelikte hüküm bulunmayan hallerde temerrüt sonrası hakların kullanımında kıyasen uygulanacağı kabul edilmiş olsa da TRK m.18 hükmü ve Uygulama Yönetmeliği m.42 hükmü ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile takibe külli bir atıf yapmıştır. Dolayısıyla normlar hiyerarşisi gereği Uygulama Yönetmeliği m.41/4’te yer alan kısıtlayıcı hükmün değil, kanun ve yönetmelikte ipoteğin paraya çevrilmesine yapılan külli atfın uygulanması gerekmektedir.

⁴⁴² İİK m.45/1 hükmünde yer alan önce rehne başvurma kuralı dolayısıyla, haciz ve iflas yolları ile takip yapılabilmesi için önce rehinli taşınır varlığa başvurulması gerekmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. 3. Blm., III, B, 5.

⁴⁴³ Unutulmamalıdır ki ipotek hakkına itiraz edilemez. Yalnızca İİK m.72 hükmüne göre ipoteğin iptali davası açılabilir (m.150).

⁴⁴⁴ Satış talebinin süresi İİK m.150/e’de düzenlenmiştir. Bu hükme göre taşınırın, ödeme emri yahut icra emrinin tebliğinden itibaren 6 ay içinde satışı istenebilecek iken taşınmazlarda bu süre aynı tarihlerden itibaren bir yıldır.

Genel hükümler yolu ile alacağının tamamına yahut bir kısmına kavuşamayan alacaklı İİK m.152 uyarınca alacağı rehin açığı belgesi ile borçlunun sıfatına göre iflas ya da haciz yolu ile takibe girişebilecektir.

IV- GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni mevzuatında genel olarak görevli ve yetkili mahkeme belirlenmemiştir. Kanun ve yönetmeliklerde muhtelif düzenlemeler yapılarak bazı mahkemeler görevli ve yetkili kılınmıştır.

TRK’da yalnızca değer tespitini düzenleyen m.13 hükmünde görevli ve yetkili mahkeme belirlenmiştir. Buna göre rehin verenin yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesi değer tespiti işlemleri için görevli ve yetkili mahkeme sayılmaktadır. Uygulama Yönetmeliği m.27’de koruma tedbirleri düzenlenmiştir. Burada görevli mahkeme belirlenmemiş ancak yetkili mahkeme belirlenmiştir. Buna göre yetkili mahkeme rehinli taşınır varlığın bulunduğu yer mahkemesidir. Yine Uygulama Yönetmeliği m.34’te sıra cetveline itiraz durumunda hangi mahkemenin yetkili ve görevli olduğu belirtilmiştir. Buna göre sıra cetveline itiraz durumunda rehinli taşınır varlığın bulunduğu yer veya rehin alacaklısının yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesi görevli ve yetkilidir⁴⁴⁵. Ayrıca son olarak icra emrini düzenleyen Uygulama Yönetmeliği m.37 hükmünün lafzından anlaşıldığı üzere ödeme emrine yapılan itirazın iptali için görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesidir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki Anayasa m.142 hükmüne göre mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ile yargılama usulleri ancak kanunla düzenlenebilir. Dolayısıyla yönetmelikte düzenlenen bu hükümler geçersizdir⁴⁴⁶. Dolayısıyla görevli ve yetkili mahkeme tayininde TRK hükümleri uygulanmalıdır⁴⁴⁷. TRK’da yalnızca değer tespiti için görevli ve yetkili mahkeme belirtilmiştir. Bu nedenle diğer durumlarda yetkili ve görevli mahkemenin tayininin yapılması için

⁴⁴⁵ Sıraya ilişkin itirazlar ise şikâyet yolu ile icra mahkemesine yöneltilecektir (TRK m.34/2).

⁴⁴⁶ Bkz. 3. Blm., B, 3, b.

⁴⁴⁷ TRK uyarınca görevli ve yetkili mahkemenin belirlenmediği durumlarda, genel hükümlere gidilmesi gerektiğine dair bkz. Poroy/Yasaman, **a.g.e.**, s.250.

genel hükümlere gidilecektir. Bu genel hükümler ise TRK m.18 atfı gereği TMK uyarınca kurulan taşınmaz rehni hükümleridir.

Yönetmelikte tayin edilen görev ve yetkileri de incelemek gerekmektedir. Uygulama Yönetmeliği m.27’de koruma tedbirleri ile ilgili olarak taşınırın bulunduğu yer mahkemesi yetkili kılınmıştır. Taşınmaz rehni hükümlerinin kıyasen uygulanması durumunda bu konudaki yetkili mahkeme HMK m.12 uyarınca belirlenecektir. Buna göre taşınmazın aynından doğan davalarda taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi kesin yetkilidir. Bu nedenle yönetmelikte yapılan belirleme genel hükümlere uygundur.

Yönetmelikte sıra cetveline itiraz durumunda rehinli taşınır varlığın bulunduğu yer veya rehin alacaklısının yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesi görevli ve yetkili mahkeme olarak tayin edilmiştir (m.34). Öncelikle, yetki konusunda taşınmazların bulunduğu yer mahkemesi (HMK m.12) dolayısıyla TRK uyarınca kurulacak rehinlerde taşınır varlığın bulunduğu yer mahkemesi kesin olarak yetkilidir. Bu nedenle rehin alacaklısının yerleşim yeri mahkemesinin yetkisi olmayacaktır.

Görevli mahkeme tayini de HMK m.2 ve TTK m.4 hükümleri çerçevesinde yapılmalıdır. HMK m.2’ye göre görevli mahkeme asliye hukuk mahkemeleridir. Ancak uyuşmazlığın TTK m.4 hükmü uyarınca bir ticari dava sayılması durumunda görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesi olacaktır. Buna göre uyuşmazlığın tarafların ticari işletmesi ile ilgili olması durumunda ve TTK m.4/1 (f) hükmü uyarınca uyuşmazlığın bankalara, diğer kredi kuruluşlarına, finansal kurumlara ve ödünç para verme işlerine ilişkin düzenlemelerden kaynaklanması durumunda görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesi olacaktır.

Dolayısıyla Uygulama Yönetmeliği m.34’te düzenlenen sıra cetveline itiraz ile m.37’de düzenlenen ödeme emrine itiraz durumunda görevli mahkeme her halükârda asliye hukuk mahkemesi olamaz. Uyuşmazlığın TTK m.4 hükmüne dâhil olduğu durumlarda görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesi olacaktır.

SONUÇ

1- TMK uyarınca kurulacak taşınır rehni; bir borç ilişkisiyle ilintili olarak bu borç ilişkisinde borcun ifa edilmemesi ihtimaline karşı bir teminat sağlamak amacıyla alacaklının ya da emin bir üçüncü kişinin uhdesine zilyetliği devredilmiş ve borcun ifa edilmemesi durumunda İcra ve İflas Kanunu hükümlerince taşınırın paraya çevrilip borcun bu paradan öncelikli olarak karşılanmasını sağlayan fer'i ve sınırlı bir aynı hakktır.

2- TMK uyarınca kurulacak rehnin teslimine bağlı olması ticari hayatı olumsuz etkilediği için 1971 yılında Ticari İşletme Rehni Kanunu (TİRK) düzenlenmiştir. Bu düzenlemedeki temel amaç ticaret hayatındaki hızı artırıp rehnin teslimine bağlı olmasının ticari işletme ve esnaf işletmeleri üzerindeki olumsuz etkisini sonlandırmaktır. TİRK 46 yıl boyunca yürürlükte kalmasına rağmen bu kanun uyarınca 4927 adet rehin kurulmuştur. TİRK'in uygulamada pek çok probleme çözüm olamaması, kullanışlı olmaması, rehin kurmayı zorlaştırması bu durumun temel nedenleridir.

3- Bu problemlerin çözümü amacıyla Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu düzenlenmiştir. Bu kanun ile TİRK ilga edilmiştir. Kanunun yanı sıra ticari işlemlerde taşınır rehni hükümleri içeren yönetmelikler de düzenlenmiştir. Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik (Uygulama Yönetmeliği), Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği (Sicil Yönetmeliği) ve Ticari İşlemlerde Taşınır Varlıkların Değer Tespiti Hakkında Yönetmelik (Değer Tespiti Yönetmeliği) bu konuda düzenlenen yönetmeliklerdir.

4- Ticari işlemlerde taşınır rehni, TMK uyarınca teslimine bağlı olarak kurulacak taşınır rehninden oldukça farklı özelliklere sahiptir. Bu yönü ile TMK uyarınca kurulan taşınır rehnine göre istisnai nitelik arz etmektedir. Zira TMK uyarınca kurulan teslimine bağlı taşınır rehninin geçerli olması için teslim bir şarttır. Teslimle sağlanan bu zilyetlik devri aleniyeti sağlamaktadır. Bu aleniyet taşınmazlarda tapu kütüğü ile, TRK uyarınca kurulan rehinlerde ise rehinli taşınır sicili ile sağlanmaktadır.

TRK m.1/1'e göre güvence olarak teslimsiz taşınır rehni'nin kullanımının yaygınlaştırılması, rehne konu olacak taşınırın kapsamının genişletilmesi, bu kanunda ortaya konan taşınır rehni'nde aleniyet ilkesinin sağlanması ve finansman erişiminin kolaylaştırılması amacıyla rehni'nin paraya çevrilmesinde alternatif yolların ortaya konması, bu kanunun başlıca amaçları olarak belirtilmiştir. Bu amaçların gerçekleştirilmesi için rehin sözleşmesi yapabilecek kişilerin kapsamı genişletilmiş, rehne konu olabilecek taşınır varlıkların sayısı artırılmış, aleniyetin sağlanması için rehinli taşınır sicili kurulmuş ve alacağa kavuşmak için başvurulacak alternatif yollar artırılmıştır.

5- Kanunun adında geçen “Ticari İşlem” kavramı ile alakalı kanunda ya da herhangi bir hukuk mevzuatında bir açıklama bulunmamaktadır. Doktrinde bu kavramın anlamının tespit edilmesine uğraşmış, çıkan anlam üzerinden kanunun konusu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Ticari iş ile olan fonetik benzerlik yanıltıcı olmamalıdır. Zira rehin sözleşmesini kuracak taraflara göre bu sözleşmelerin ticari iş olmaması gayet tabidir. Söz gelimi, iki esnaf arsında rehin sözleşmesi akdedilmesi durumunda ortada bir ticari işten bahsedilemez. Ticari işlemin hukuki işlemi kastettiğini söylemek de mümkün değildir. Kanaatimizce burada kullanılmış olan “*ticari işlem*” kavramı “*işletme ve mesleki faaliyet kapsamında ya da ilgili olarak kazanç elde etmek üzere girişilen her türlü iş*”tir.”

Dolayısıyla kanun adının “Teslimsiz Sicilli Taşınır Rehni” olarak değiştirilmesi isabetli bir tercih olacaktır.

6- TRK kapsamına dahil olmayan rehin sözleşmeleri hem kanunda hem yönetmelikte sayılmıştır. TRK'ya göre sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu edinen rehin sözleşmeleri ve mevduat rehni ile tapu kütüğüne herhangi bir nedenle tescil edilen taşınır TRK kapsamında rehnedilemeyecektir. Ayrıca TMK m.8/3'e göre diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır da TRK kapsamında rehnedilemeyecektir. Ancak yönetmelikte sayılanlar arasında tapu kütüğüne herhangi bir nedenle tescil edilen taşınır da dahil edilmemiş ve “*diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan*

taşınır varlıklar” ifadesi yerine bazı muhtelif kanunlarda yer alan rehin hakları sayılmıştır.

TRK ve yönetmelik arasında yer alan bu ahenk problemlerinin karmaşa oluşturduğu aşikardır. Bu nedenle, yeknesaklık sağlanması açısından bu hükümlerin yeniden kaleme alınmasında fayda bulunmaktadır.

7- TRK’nın konu bakımından kapsamının anlaşılabilmesi açısından TRK m.2/1 (k)’da yer alan *“kendi özel siciline tescili zorunlu olanlar dışındaki taşınır varlıklar”* ifadesi beraberinde bazı problemler getirmektedir. TRK m.8/3 hükmünde ise *“Diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır rehinlerine”* ifadesi kullanılmıştır. Bu durumda kanunun anlaşılması noktasında ortaya iki ihtimal çıkmaktadır. Bunlardan ilki, başka kanunlar gereğince farklı sicile kaydı zorunlu olan taşınır varlıkların TRK kapsamında rehnedilmesinin mümkün olmamasıdır. İkincisi, üzerinde rehin hakkı kurulabilmesi açısından kendi siciline tescili zorunlu olan taşınır varlıkların TRK kapsamında rehnedilemiyor oluşudur. Kanunun kastının ne olduğunu anlayabilmek için Uygulama Yönetmeliğinde anılan, TRK kapsamına girmeyen rehinlerin ortak özelliklerinin tespiti gerekmektedir. Kanunun kast ettiği ihtimalin hangisi olduğuna dair doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır.

Kanaatimizce yönetmelikte sayılan istisnaların, rehinlerinin kendi siciline tescilinin zorunlu olduğu taşınırlar olması, ortak noktasından hareketle en doğru sonuca ulaşılabilir. Bunun bilinçli yapılan bir çelişki olmadığı ve TRK m.2/1 (k)’da yer alan ifadenin düzeltilmesiyle aşılabileceği kanaatindeyiz.

8- TRK ile rehin sözleşmesinin tarafı olabilecek kişilerin kapsamı genişletilmiştir. Rehin sözleşmesi tarafları açısından ikili bir yapı oluşturulmuştur. Bu ikili yapı, rehin alan ve veren tarafların kimler olabileceğinin, sözleşmenin karşı tarafına göre değiştiğini ifade eder. Buna göre rehin alan taraf eğer bir kredi kuruluşu ise rehin veren tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü veya serbest meslek erbabından herhangi biri olabilecektir. Rehin alan tarafın tacir olması durumunda rehin veren esnaf ya da tacir olabilir. Rehin alan tarafın esnaf olması durumunda ise rehin veren yine bir esnaf ya da tacir olabilecektir.

Ancak rehin sözleşmesi akdedebilecek kişileri gösteren TRK m.3 ile Uygulama Yönetmeliği m.10 arasında yine bir ahenk problemi bulunmaktadır. Kanunda rehin sözleşmesinin tarafları gösterilmiş ve kimin rehin alan kimin rehin veren sıfatında olabileceği net olarak ayrılmamıştır. Yönetmelikte ise kanunda olmayan ayırım yapılmıştır. Söz gelimi, kanun rehin sözleşmesinin kredi kuruluşları ile tacirler arasında akdedilebileceğini belirtmiş ancak kimin rehin alan kimin rehin veren olabileceği konusunda bir sınırlandırma yapmamıştır. Yönetmelik ise rehin alan ve rehin veren taraflarını tek tek içermiş ve söz gelimi kredi kuruluşlarının rehin veren sıfatında olamayacağı sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Kanaatimizce bu sınırlamanın kanun tarafından yapılması kanun yapma sistematigi açısından zaruridir. Kanun hükmü ile yönetmelik hükmü arasında yeknesaklığın sağlanması gerekmektedir.

9- TRK kapsamında yapılacak rehin sözleşmesinin taraflarının bu kadar geniş tutulması rehin veren tarafında olanlar için oldukça risklidir. Rehin alacaklısı olabilecek tarafın güvenli kuruluşlar olması ve bu sayede rehin verenin söz gelimi esnaf ve tacirin güvenilir olmayan kişiler tarafından sömürülmesinin önüne geçilmelidir. Finansman sağlanmasının kolaylaşması adına TRK'nın tacir ve esnafın güvenliğini ikinci plana attığı söylenebilir. Bunun yanı sıra rehin alacaklısı olabileceklerin kapsamının genişletilmesi tefecilik riskini de ortaya çıkarmıştır. Bunu öngören kanun koyucu TRK m.16/2 hükmü ile bu konuda bir koruma sağlamaya çalışmıştır.

10- Mülga TİRK'te ticari işletmesi sicile kayıtlı olan ticari işletme malikleri rehin sözleşmesi yapabiliyorlardı. Ancak TRK'da tacir olmak dışında herhangi bir şart aranmamıştır. Ancak TRK m.4/6 (a).1, Uygulama Yönetmeliği m.9/1 (a).1 ve m.9/1 (b).1'e göre taraflardan birisinin tacir olması durumunda rehin sözleşmesinde tacirin MERSİS numarasının bulunması zorunludur. Ancak bilindiği üzere MERSİS numarası tacire değil, ticari işletmeler, ticaret şirketleri ve bunların şubelerine verilmektedir. Kanundaki bu yanlışlık bilinçli bir yanlışlık olarak görünmemektedir ve bu ne nedenle ticari işletmenin MERSİS numarasının istendiği kabul edilmelidir. Ayrıca TRK m.5/2'ye göre esnaf işletmesi ve ticari işletmenin tamamının rehni

durumunda bu durumun ilgili sicillere bildirilmesi gerekmektedir. O halde açıkça belirtilmiş olmasa da rehne konu olacak ticari işletmenin dolaylı olarak sicile tescilli olması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak böyle bir düzenlemenin kanunda açıkça yapılması gerekirdi. Tacir ve esnafın bu kadar korumasız bırakıldığı bu düzenlemede, bunların güvenli kişilerle muhatap olabilmesi adına en azından sicile kayıt zorunluluğunun daha açık olarak belirtilmesi zaruridir.

11- Bilindiği üzere TİRK m.2’de rehin sözleşmesi kurabilecek taraflar sınırlı olarak belirlenmiştir. Ancak öğretilde bu sınırlamanın yalnızca kuruluş aşamasında mı geçerli olduğu yoksa rehlin başlangıcından sonuna kadar aranması gereken bir şart mı olduğu konusunda görüş birliği sağlanamamıştır. TRK’da da alacağın rehin sözleşmesi tarafı olabileceklerin dışındaki kişilere devri durumunda rehin sözleşmesinin zedelenip zedelenmeyeceğine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Ayrıca TRK rehin sözleşmesinin kapsamının genişletilmesi iddiasıyla ortaya çıkmıştır. Bu nedenle TİRK’e nazaran daha dar çerçevede yorumlanması mantıklı olmayacaktır. Bu nedenle TRK’da yer alan taraf kısıtlaması münhasıran sözleşmenin kuruluşu sırasında geçerli olacaktır.

12- TRK m.12/6’ya göre rehinli taşınır varlığın devri ile alacağın devrini rehin veren sicile tescil etmekle yükümlüdür. Ayrıca TRK m.16/1 (ç)’ye göre de bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi durumunda idari para cezası uygulanacağına hükmedilmiştir. Ancak bilindiği üzere alacağın devrinin şartları devrin yazılı şekilde yapılmış olması ve tarafların devri yasaklayan bir sözleşme yapmamış olmalarıdır. Dolayısıyla alacağın devrini yapan alacaklı borçluya haber vermek zorunda değildir. Bu durumda alacağın devrinin tescilini borçludan talep etmek ve tescil yapmaması durumunda kendisine idari para cezası uygulamak hakkaniyetli bir uygulama olarak görünmemektedir

13- TRK uyarınca kurulacak rehlin kapsamına taşınır varlık, bütünleyici parçaları, kararlaştırıldığı halde eklentileri, her türlü faiz, sigorta gibi hukuki getirileri ve doğal ürünleri ile bunların ikamesi olan mallar girecektir.

14- Taşınır varlıklar m.1/3 uyarınca TRK kapsamında rehnedilebilecektir. Ancak TRK’nın taşınır varlık tanımı ile Eşya hukuku kapsamında yer alan “taşınır eşya”

mefhumu aynı kavramlar değildir. TRK m.2/1 (h) uyarınca taşınır varlık TRK m.5/1’de yer alan varlıkları ifade etmektedir. Eşya hukukunda taşınır varlıklar ise nitelikleri itibarıyla taşınabilen maddî şeyler ile edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçleri ifade eder (TMK m.762).

15- TRK m.6/2’ye ve Uygulama Yönetmeliği m.14/2’ye göre mevcut yahut sonradan ilave edilen eklentilerin rehin kapsamına girebilmesi için bunun taraflarca kararlaştırılmış olması gerekmektedir. Görüldüğü üzere TRK’da TMK m.947/1 hükmünde yer alan kabulün tam tersi benimsenmiştir. Buna göre rehin, taşınır eklentileriyle kapsayacaktır.

16- Eklentilerin ancak kararlaştırıldıkları zaman rehnin kapsamına gireceğini belirten madde (m.6/2) ile ticari işletme ve esnaf işletmesinin tamamı üzerinde rehin kurulması hâlinde rehnin kuruluşu anında işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan her türlü varlığın rehnedilmiş sayılacağına ilişkin hüküm (m.5/2) birbiriyle çelişik görünmektedir. Ancak m.6/2’de rehnin kapsamı sözleşme ile tayin edilmekte iken m.5/2’de rehnin kapsamı kanuni olarak tayin edildiği için ticari işletme yahut esnaf işletmesinin tamamının rehni durumunda m.5/2 hükmü uygulanacaktır.

17- TRK nezdinde kurulmuş bir rehin hakkının temin ettiği alacak anaparası, takip giderlerini ve gecikme faizi, iflâsın açıldığı veya rehnin paraya çevrilmesinin istendiği tarihe kadar muaccel olmuş üç yıllık faiz ile son vadeden başlayarak işleyen faizi, rehinli alacaklının taşınır varlığın korunması için yaptığı zorunlu masraflar ile bilhassa rehinli taşınır malikinin borçlu olduğu sigorta primlerini ödemiş olması durumunda bu masrafları kapsayacaktır.

18- Değer Tespiti Yönetmeliği m.9/1 ve m.7/1’e göre rehin sözleşmesinin tarafları, sözleşmeden kurulmadan evvel rehne konu olacak taşınır varlığın değerini herhangi bir değerlendirme hizmeti almaksızın serbest bir şekilde kararlaştırabilirler. Ancak sözleşmenin kurulmasından önce tarafların değerlendirme hizmeti almadan değer tespitini serbestçe kararlaştırmaları konusunda bazı belirsizlikler vardır. TRK m.13’te sözleşmenin kurulmasından önce değer tespitinin yaptırılmak istenmesi durumunda TRK m.13/2 hükmünde belirtilen usulle yapılması gerektiğini belirtmiştir. Bu hükümde ise serbestçe kararlaştırılma durumu yoktur. Bu nedenle

anılan yönetmelik hükümleri normlar hiyerarşisi gereği geçersizdir. Temerrüt sonrası hakların kullanımında ise değer tespiti yapdırılması zorunludur.

19- Rehinli taşınır varlıkta zilyedin kusuru ile ya da zilyedin kusuru olmadan değer azalmaları yaşanabilir. Alacaklının taşınır varlıktaki değer azalmasına karşı korunması için kendisine bazı yetkiler tanınmıştır. TRK'ya göre zilyedin rehinli taşınırın değerini düşüren davranışlarda bulunmasına karşılık alacaklı hâkimden bu gibi davranışları yasaklamasını isteme yetkisine sahiptir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise bu yetki olmadan da alacaklı müdahale edebilecektir. Ayrıca şartların oluşması durumunda alacaklı alacağı için başka güvence gösterilmesini ya da rehnedilen taşınırın eski hale getirilmesini talep edebilecektir.

Zilyedin kusuru olmaksızın değer azalmasının meydana gelmesi yahut bu yönde bir tehdidin oluşması durumunda ise alacaklı zilyedin zarardan ötürü aldığı tazminatı aşmayacak şekilde borçludan güvence vermesini yahut ek ödeme yapmasını talep yetkisidir. Diğer bir yetkisi ise değer düşmesinin önlenmesi ya da giderilmesi için gerekli önlemleri alabilmesidir.

20- TRK'da borcun süresinde ifa edilmemesi durumunda rehin alacaklısı rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep hakkı, alacağını varlık yönetim şirketlerine devretme hakkı, kiralama ve lisans hakkı ile genel hükümler çerçevesinde takip hakkına sahiptir.

21- Kanun'un ilk halinde genel hükümler yolu ile takip alternatif paraya çevirme yolları arasında yer almamaktaydı. Kanun hükmüne göre genel hükümler yolu ile takibe başlanması ancak diğer alternatif paraya çevirme yollarından en az birisinin kullanılmasından sonra mümkün olmaktadır. Yapılan değişikliğin ardından alacaklının genel hükümler çerçevesinde takibe girişmesi yahut diğer alternatif yollardan birisini kullanması kendi inisiyatifine bırakılmıştır.

22- Mülkiyetin devri talebi ile alakalı yönetmelikte ilamlı ve ilamsız icra yapılabilme imkanları sunulduğundan kanunda yapılan İİK m.24 atfın ilam niteliğini haiz belgeye dayanma şartını ilga ettiği kabul edilmelidir. Bu nedenle Uygulama Yönetmeliği m.29/2'ye göre alacaklının elinde bir ilam olması durumunda İİK m.24

kıyasen uygulanacaktır. Yani İİK m.24/1 gereğince alacaklı öncelikle ilam yahut bu niteliği haiz belgeyi icra dairesine verecek, icra dairesi de rehin veren icra emri gönderip yedi gün içinde taşınır varlığın teslimini isteyecektir. Rehlin verenin bu karar direnmesi durumunda İİK m.24/3 gereğince o taşınır elinden zorla alınacaktır.

23- Mülkiyetin devri usulü öncelikle icra dairesine yapılacak takip talebi ile başlar. Takip talebini alan icra müdürlüğü bir sıra cetveli hazırlar. İcra hukukunda kural olarak sıra cetveli takibin sonunda ve paraların paylaşılması amacıyla düzenlenirken TRK uyarınca kurulan rehinlerde sıra cetveli takip talebinden sonra düzenlenmekte ve sıra cetvelinin kesinleşmesinin ardından muhatabına ödeme emri gönderilmektedir. Dolayısıyla bu sıra cetvelinin İİK m.140 ile m.206’da yer alan sıra cetveli ile karıştırılmaması gerekmektedir.

24- Mülkiyetin devri için gönderilen icra emri ile alakalı olarak anlatılan prosedür icra hukukuna oldukça yabancı görünmektedir. Zira ödeme emrine itiraz etmeyen yahut itirazı iptal edilen borçluya icra emri gönderilmesi icra hukukunda yer alan bir usul değildir. Kanaatimizce de sözü geçen “*icra emri*” kavramı icra hukuku anlamında ilamların icrası için düzenlenen icra emri değildir ancak bu hükmün acilen düzeltilip anlaşılır kılınması zaruridir.

Ayrıca Uygulama Yönetmeliği m.29’a göre ilam niteliğinde bir belgeye dayanmayan takiplerde öncelikle borçluya ödeme emri gönderilecektir. Borçlunun ödeme yapması durumunda taşınırının mülkiyetini devretme zorunluluğu olmayacaktır. Ancak ilam niteliğinde bir belgeye dayanan takiplerde doğrudan İİK m.24 hükmü uygulanacaktır. İİK m.24 hükmü taşınırın teslimi ile alakalı olduğundan borçluya borcunu ödeme şansı tanınmayacak, doğrudan taşınırının mülkiyetinin devri zorunluluğu yüklenecektir. Bu çelişkinin düzeltilmesi gerekmektedir.

25- Uygulama Yönetmeliği m.37/3’e göre: “*Borçlu veya rehinli taşınır varlığı zilyetliğinde bulunduran üçüncü kişi ödeme emrinin gereğini yapmaz ise veya eksik yapar ve rehinli taşınır varlığı zilyetliğinde bulundurmaya devam ederse rehinli taşınır varlık elinden zorla alınıp rehin alacaklısına verilir ve bu husus Sicile bildirilir.*”

“İcra emri” başlıklı hükmün ilk fıkrasında ödeme emrine itiraz edilmemesi veya edilen itirazın kaldırılması durumunda borçluya yahut zilyede icra emri gönderileceği belirtilmiş, ikinci fıkrasında icra emrinin içeriğinden bahsedilmiş ve üçüncü fıkra da icra emrinin yerine getirilmemesi durumunun düzenlenmesi istenirken “ödeme emri” ifadesi sehven kullanılmıştır. Zira ödeme emrinin yerine getirilmemesi durumunda icra emri düzenleneceği ilk fıkra da belirtilmiştir. Ayrıca ödeme emrinin gereğini yerine getirecek olan kişi borçludur. Borçlu farklı bir kişi ise mecburi takip arkadaşı konumunda olan borçlu ve rehin verene ödeme emri yöneltilecektir. Tartışmalı olan m.37/3’te ise yükümlülük borçlu veya rehinli taşınır varlığı zilyetliğinde bulunduran üçüncü kişiye yüklenmiştir. Bu yükümlülüğün bir teslim yükümlülüğü olduğu yükümlü tutulan kişilerden de anlaşılmaktadır. Dolayısıyla hükümde geçen “...ödeme emrinin gereğini yapmaz...” ifadesinin “...icra emrinin gereğini yapmaz...” şeklinde anlaşılması gerekmektedir.

26- TRK m.13 uyarınca temerrüt sonrası hakların kullanımı için alacaklının talebiyle yaptırılacak değer tespiti zorunludur. Yapılan bu değer tespitinde yer alan değer şayet alacaklının alacağını karşılamaya yetmiyorsa alacaklı mülkiyeti devralacaktır. Ancak taşınırın belirlenen değerinin onda dokuzu ödenmiş sayılacak geri kalan onda birlik kısım için alacaklıya rehin açığı belgesi verilecektir. Burada belirlenen onda dokuzluk oranın neye göre belirlendiği belli olmadığı gibi makul de görünmemektedir. Zaten değer tespiti mevzuatta belirlenen prosedürle, iki tarafa da itiraz hakları tanınmış bir süreç içerisinde yapılmıştır. Buna rağmen raporda yer alan değer altında bir değerle mülkiyetin devri açık bir şekilde Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde yer alan mülkiyet hakkının ihlalidir.

27- Ayrıca rehinli taşınır mal değeri ile alacak miktarının eşit olması durumunda mülkiyetin devri sonrası herhangi bir yükümlülük düzenlememiştir. O halde bu devirde borç son bulacaktır. Dolayısıyla alacak miktarı ile taşınır varlığın değerlerinin eşit olması durumunda niçin rehinli taşınırın değerinin onda dokuzu değil de tamamı alacağa mahsup edilmiş olacaktır. Bunun yanı sıra, rehinli taşınırın değerinin alacak miktarından fazla olması durumunda alacaklı kendi alacak miktarı ile rehinli taşınır değerinin onda dokuzu arasındaki farkı değil bu ikisi arasındaki

farkı ödeyecektir. Bu durumun acilen düzeltilmesi, onda dokuzluk oranın kaldırılması gerekmektedir. Mevcut durumda, mülkiyet hakkını sınırlandıran bu hüküm geçersizdir.

28- TRK kapsamında rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep etmek borçluyu öncelikle rehinli taşınır varlıktan sorumlu tutmak anlamına geleceğinden TRK ve yönetmelikte öngörülen bu usul İİK m.45/1'e (önce rehne başvurma kuralı) aykırılık teşkil etmemektedir.

29- Lex commissoria yasağı TMK ile düzenlenmiştir. TRK bu alanda daha özel bir kanun olması dolayısıyla özel kanun ile oluşturulan bir istisna olarak kabul edilebilir. Bu açıdan bir aykırılık durumu yoktur. Ayrıca lex commissoria yasağının temel amacı baskı altındaki borçlunun sömürülmesini engellemektir. Ancak TRK uyarınca tanınan mülkiyetin devrinde mülkiyetin devrinden önce objektif bir değer tespiti mahkemece yaptırılacaktır. Tarafların bu değer tespitine itiraz olanakları da bulunmakta ve devir sonrası yükümlülükler gereğince alacaklının elde ettiği fazla tutar icra müdürlüğüne iade edilmektedir. Dolayısıyla teorik olarak borçlunun istismar edilme durumundan bahsedilemeyecektir. Ancak TRK ile kurulacak rehlin kapsamının genişletildiği düşünüldüğünde bu kadar geniş bir kapsamda yer alan taşınır eşya ve haklar için değerlendirme raporu yapabilecek eksper bulmak oldukça güçtür. Bunun yanı sıra eksper incelemesi sonucu elde edilen sonucun mutlak doğru olduğunu her zaman savunabilmek mümkün değildir. Dolayısıyla düzenlemenin, lex commissoria yasağını ihlal ettiği kanaatindeyiz.

Bunun yanı sıra, rehinli varlığın değeri ile rehinle teminat altına alınan alacak arasında ne kadar fark olursa olsun bu varlığın mülkiyeti alacaklıya geçirilecektir. Böyle bir durumda alacaklıdan aradaki farkı tahsil edemeyen borçlunun mağdur olma riskine karşılık alacak tutarı ile rehinli taşınır varlığın değerleri arasındaki farkın makul bir kritere göre sınırlandırılması gerekmektedir.

30- Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni mevzuatında genel olarak görevli ve yetkili mahkeme belirlenmemiştir. Kanun ve yönetmeliklerde muhtelif düzenlemeler

yapılarak bazı mahkemeler görevli ve yetkili kılınmıştır. TRK’da yalnızca değer tespitini düzenleyen m.13 hükmünde görevli ve yetkili mahkeme belirlenmiştir.

Anayasa m.142 hükmüne göre mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ile yargılama usulleri ancak kanunla düzenlenebilir. Dolayısıyla yönetmelikte düzenlenen hükümler kanuni dayanağı olmadıkça geçerli olamazlar. TRK’da yalnızca değer tespiti için görevli ve yetkili mahkeme belirtilmiş olup diğer durumlarda yetkili ve görevli mahkemenin tayininin yapılması için genel hükümlere gidilecektir. Bu genel hükümler ise TRK m.18 atfı gereği TMK uyarınca kurulan taşınmaz rehni hükümleridir. Taşınmaz rehni hükümlerinin kıyasen uygulanması durumunda rehinli taşınır varlığın aynından doğan davalarda HMK m.12 uyarınca rehinli taşınırın bulunduğu yer mahkemesi kesin yetkilidir. Görevli mahkeme de HMK m.2 ve TTK m.6 hükümleri çerçevesinde yapılacaktır. HMK m.2’ye göre görevli mahkeme asliye hukuk mahkemeleri iken uyuşmazlığın TTK m.4 hükmü uyarınca bir ticari dava sayılması durumunda görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesi olacaktır.

KAYNAKÇA

- Acar, Faruk: **Rehin Hukuku Dersleri**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015.
- Acar, Faruk: **Rehin Hukukunda Taşınmaz Kavramı ve Özellikle Belirlilik İlkesi**, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016.
- Acemoğlu, Kevork: **Eşya Hukuku Meseleleri**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1970.
- Adıgüzel, Burak: “6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nda Sermaye Piyasası Aracı Kavramı”, **Ticari ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, 2017 3(1), s. 1-8.
- Akıntürk, Turgut: **Eşya Hukuku**, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2009.
- Akipek, Jale/Akıntürk, Turgut: **Eşya Hukuku**, İstanbul, Beta Basım Yayın, 2009.
- Akyazan, Sıtkı: “Menkul Rehninde Teslim Koşulu ve Ayrıcalıkları”, **BATİDER**, C. 9, S. 2, Aralık 1977, s. 325-334.
- Akınlmaz, Bahtiyar: **İdare Hukuku**, Ankara, Seçkin Kitapevi, 2009.
- Altan, Derin/Acar, Nil: “Sermaye Piyasası Araçlarını Konu Alan Teminat Sözleşmelerine İlişkin Yeni Düzen ve Uygulamada Yaşanan Çeşitli Sorunlar”, **Banka ve Finans Hukuku Dergisi**, C.3, S.12, 2014, s. 35-53.

- Antalya, Gökhan/Acar, Faruk: **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni (6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Çerçevesinde İlk Tespitler**, İstanbul, Aristo Yayınevi, 2017.
- Antmen, Alpay: **Ticari İşletme Rehni**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2001.
- Arıcı, Mehmet Fatih: “Sermaye Şirketleri Hukukunda Vadeli Alacağın Sermaye Olarak Konulması Yasağı”, **İÜHFM**, C. LXXIII, S. 1, 2015, s. 319-338.
- Arıcı, Mehmet Fatih: **Ticari İşletmenin Aktif ve Pasifi ile Devri**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2008.
- Arkan, Sabih: **Ticari İşletme Hukuku**, Ankara, BTHAE, 2017.
- Arpacı, Abdulkadir: “Eşya Hukukumuzda Yeni Medeni Kanunla Yapılan Değişikliklerden Bazılarına Kısa Bir Bakış”, **Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2004, s. 89-115.
- Aslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema: **İcra ve İflas Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2017.
- Atakan, Murat Can: “Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun Getirdiği Yenilikler ve Değişiklikler”, **LHD**, C. XV, S. 171, 2017, s. 1099-1120.
- Atay, Ender Ethem: **İdare Hukuku**, Ankara, Turhan Kitapevi, 2006.
- Ayan, Mehmet: **Eşya Hukuku III – Sınırlı Ayni Haklar**, Gözden Geçirilmiş 8. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017.
- Aybay, Aydın/Hatemi, Hüseyin: **Eşya Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014.

- Aydın, Nurhan: **Bankacılık Uygulamaları**, Eskişehir, TC. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1711: Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 893, 2006.
- Ayhan, Rıza/Çağlar, Hayrettin: **Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar**, Ankara, Yetkin Yayınevi, 10. Bası, 2017.
- Ayiter, Nurşin: **Eşya Hukuku – Kısa Ders Kitabı**, Ankara, Savaş Yayınları, 1987.
- Aytaç, Zühtü: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kapsamında Taraflar”, **Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, 2018.
- Bahtiyar, Mehmet/Biçer, Levent: “Adi İş / Ticari İş / Tüketici İşlemi Ayrımı Ve Bu Ayrımın Önemi”, **MÜHFHAD**, C. 22, S. 3, 2016, s. 395-436.
- Bahtiyar, Mehmet: **Ticari İşletme Hukuku**, 16. Bası, İstanbul, Beta Basım Yayın, 2015.
- Barlas, Nami: **Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar**, İstanbul, Kazancı Kitap, 1992.
- Baydak, Ecrin: **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018
- Benli, Erman: "Sermaye Piyasası Araçlarını Konu Alan Teminat Sözleşmelerinde Yeni Düzenlemenin Gerekçeleri", **Banka ve Finans Hukuku Dergisi**, C.6, S.21, 2017, s. 213-254.

- Berki, Şakir: **Aynî Haklar, Mülkiyet-Mülkiyetden Gayri Aynî Haklar-Rehin-Zilyedlik-Tapu Sicili**, Ankara, Yargıçoğlu Matbaası, 1965.
- Biçer, Levent: “Finansmana Erişim Kolaylığı Açısından Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu”, **KOSBED**, 2018 – 35, s. 73-101.
- Biçkin, İnci: “Elektronik İmza ve Elektronik İmza ile İlgili Yasal Düzenlemeler”, **TBB Dergisi**, S. 63, 2006, s. 109-126.
- Bilgin, Hikmet: “6750 Sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İcra İflâs Hukuku Açısından Genel Bir Bakış”, **TAAD**, Y. 8, S. 31, 2017, s. 619-657.
- Boran Güneysu, Nilüfer: “İcra Takip İşlemleri”, **TBB Dergisi**, S.101, 2012, s. 31-60.
- Bozer, Ali/Göle, Celal: **Ticari İşletme Hukuku**, 4. Bası, Ankara, BTHAE, 2017.
- Budak, Ali Cem: **İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2009.
- Cansel, Erol: **Türk Menkul Rehni Hukuku**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1967 (Anılış: “Menkul Rehni”).
- Cimcöz, Sina: “Hükmen Teslim”, **ABD.**, 1975, Sayı: 6, s. 831-840.
- Çamurcu, Emin: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesinin Tarafları”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** C. XXI, Y: 2017, S. 3, s. 201-234.

- Çeker, Mustafa: **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku**, 8. Baskı, Adana, Karahan Kitabevi, 2014.
- Çeker, Mustafa: **Hukuki Yönüyle Banka Mevduatı**, Adana, Karahan Kitabevi, 2004.
- Çetin, Nusret: “Sermaye Piyasası Hukukunda Yatırımcının Korunması İlkesinin Teorik Analizi”, **GÜHFD**, C. XV, S.1, 2011, s. 1-23.
- Çetiner, Bilgehan: **Taşınmaz Teminatı**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2015.
- Davran, Bülent: “Teslim Şartlı Menkul Rehni - Sicilli Menkul Rehni”, **I. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası (27 Nisan – 3 Mayıs 1959)**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1960, s.161-182.
- Davran Bülent: **Rehin Hukuku Dersleri**, İstanbul, İÜHF. Yayınları, 1972 (Anılış: “Rehin Hukuku Dersleri”).
- Dayınlarlı, Kemal: **Borçlar Kanunu’na Göre Alacağın Temliki**, 4. Baskı, Ankara, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, 2010.
- Dişel, Buse: **İcra Hukukunda Takip Arkadaşlığı**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2014.
- Doğan, Fahri Can: “Bankacılık Uygulamasında Mevduat Rehni”, **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2018.

- Dural, H. Ali: “Ticarî İşletme Rehni İle Teminat Altına Alınan Alacağın TİRK m. 2’de Sayılan Kişiler Dışındaki Kişilere Temlikinin Ticarî İşletme Rehnine Etkisi”, GÜHFD, **Prof. Dr. Erden Kuntalp’e Armağan**, C. I, 2004/1, s. 323-330.
- Dural, Mustafa/Öğüz, Tufan: **Türk Özel Hukuku, C. II, Kişiler Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2017.
- Duran, Arif: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesi Taraflarının Hak ve Yükümlülükleri”, **SÜHFD**, C.4, S.2, 2016, s. 103-118.
- Ekinci, Aykut: “Projede Ekonomik Değerlendirme Süreci: Kalkınma Bankacılığı Perspektifinden Bir Değerlendirme”, **Türkiye Kalkınma Bankası Yayını**, S. 68, Nisan – Haziran 2013, s. 2-11.
- Erdönmez, Güray: “Adi ve Resmi Senette Sahtelik İddiasının Hukuk Davalarına ve İcra Takiplerine Etkisi”, **TBB Dergisi**, S. 123, 2016, s.147-208.
- Erel, Şafak N.: **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, Ankara, 3. Bası, Yetkin Yayınevi, 2009.
- Eren, Fikret: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 22. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2017.
- Eren, Fikret: **Mülkiyet Hukuku**, 3. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2014 (Anılış: “Mülkiyet Hukuku”).
- Ergüne, Mehmet Serkan: **Hukukumuzda Taşınır Rehninin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2002.
- Erman, Hasan: **Eşya Hukuku Dersleri**, 6. Basım, İstanbul, Der Yayınları, 2016.

- Ertaş, şeref: “Tescilli Taşınır Rehinleri”, **E-JOURNAL OF YASAR UNIVERSITY**, C. 8, ÖZEL SAYI, 2013, s.1155-1183.
- Ertaş, şeref: “Ticari İşletme Rehni”, **DEÜHFD**, Y: 2005, C. 7, Özel Sayı, s. 39-50.
- Ertaş, şeref: **Eşya Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 13. Baskı, İzmir, Fakülteler Yayınevi, 2017 (Anılış: “Eşya Hukuku”).
- Erten, M. Ali: “Ticari İşlemlerdeki Taşınır Rehninde Teminatın Taşınır Varlık Yönünden Kapsamı”, **Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, 2018, s. 181-191.
- Erten, M. Ali: **Bankacılık Uygulamasında Ticari İşletme Rehni**, Ankara, BTHAE, 2001.
- Esener, Turhan/Kudret, Güven: **Eşya Hukuku**, Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2012.
- Eskiocak, Ali: **Teslime Bağlı Taşınır Rehninde Alacaklının Hukuki Durumu**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009.
- Fırat, Erhan: **Özel Kanunlarda Düzenlenen İlam Niteliğinde Belgeler**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.
- Göktürk, Kürşat: “Ticari İş Kavramı, Sınırlandırılması ve Faiz Meselesi”, **GÜHFD**, C. XIX, S.2, 2015, s. 3-44.
- Göle, Celal/Aydoğan, Gökhan: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, **BATİDER**, C. 33, S. 1, 2017, s. 5-51.

Gözübüyük, Şeref/Tan,
Turgut:

İdare Hukuku, 10. Baskı, Ankara, Turhan
Yayınevi, 2014.

Grgić, Aida/ Mataga,
Zvonimir/Longar,
Matija/Vilfan, Ana:

**Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında
Mülkiyet Hakkı: Avrupa İnsan Hakları
Sözleşmesi ve Ek Protokollerinin
Uygulanmasına İlişkin Kılavuz Kitap**, Çev.
Özgür Heval Çınar/Abdulcelil Kaya, Belçika,
Avrupa Konseyi İnsan Hakları El Kitapları,
Numara 10, 2007.

Gülekli, Yeşim:

**İpoteğin Taşınmaz ve Alacak Açısından
Kapsamı**, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları,
1992.

Güleş, Bediha/ Doğu, Hakkı
Mert:

“6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni
Kanunu Kapsamında Kurulan Taşınır Rehni
Sözleşmesinin Şekli”, **Bahçeşehir Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, S. 147, 2016, s.
53-73.

Gümüş, Mustafa Alper:

“6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni
Kanunu Bakımından Temerrüt Sonrası Haklar”,
**Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticari
İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**,
Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, 2018, s. 199-
227.

Günel, M. Cahit:

**Taşınmaz Rehninin Kapsamı Çerçevesinde
Eklentinin Hukuki Durumu**, İstanbul, Filiz
Kitabevi, 2013.

Günel, Onur Kerem:

Lex Commissoria Yasağı, Ankara, Karşı
Yayınları, 1998.

- Gürbüz, Aslı Elif: “Türk Hukuku Açısından Varlık Yönetim Şirketleri ve Dünya Uygulamaları”, **Prof. Dr. Erden Kuntalp’e Armağan**, C.1, İstanbul, GSÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, 2004, s. 513-531.
- Gürdoğan, Burhan: **Türk - İsviçre İcra ve İflas Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi**, Ankara, Ajans-Türk Matbaası, 1967.
- Gürpınar, Damla: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Kurulmuş Olan Rehinli Taşınır Sicilinin Tapu Sicili İle Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”, **DEÜHFD**, C. 19, S. 2, 2017, s. 61-102.
- Gürpınar, Damla: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri”, **DEÜHFD**, C. 19, S.1, s. 111-159 (Anılış: “Ayrılan Yönler”).
- Gürsoy, Kemal T./Eren, Fikret/Cansel, Erol: **Türk Eşya Hukuku**, 2. Baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1978.
- Gürsoy, Kemal Tahir: **Birden Ziyade Gayrimenkulün Asıl Borç İçin İpotek Edilmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar**, Ankara, Türkiye Bankalar Birliği, 1978.
- Hamamcıoğlu, Esra/Karamanlıoğlu, Argun: “6750 Sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na İlişkin Bazı Tespitler”, **YÜHFD**, C. XIII, S. 2, 2016, s. 95-138.
- Hasırcı, Hakan: “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun İcra ve İflâs Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi”, **BATİDER**, C. 33, S. 2, Haziran 2017, s. 207-269.

Hatemi, Hüseyin/Serozan,
Rona/Arpacı, Abdülkadir:

Eşya Hukuku, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1991.

Hazıroğlu, Elif Cemre:

“Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda Sicilli Taşınır Varlıkların Durumu Ve Ticari İşletme Rehninin Bunlar Üzerindeki Etkileri”, **BATİDER**, C. XXXIII S. 2, 2017, s. 177-204.

Haznedar, İbrahim Murat:

Ticari İşletme Rehni ve Paraya Çevrilmesi, İstanbul, Legal Kitabevi, 2008.

Helvacı, İlhan:

“Sanayi İşletmelerinde Ticari İşletme Rehni Üzerine (Ticari İşletme Rehni Kanunu Ek Madde 2)”, **İÜHFM**, C. LXV, S. 1, s. 273-284.

Helvacı, İlhan:

Türk Medeni Kanununa Göre Lex Commissoria (Mürtehinin Merhununu Temellük) Yasası, İstanbul, ALFA, 1997.

Helvacı, İlhan:

Türk Medeni Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan İpotek Hakkı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2008 (Anılış: “İpotek”).

Helvacı, Mehmet:

Borçlar ve Ticaret Kanunu Bakımından Para Borçlarında Faiz Kavramı, İstanbul, Beta Basım Yayın, 2000.

İmregün, Oğuz:

Kara Ticareti Hukuku Dersleri, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2001.

İnal, Tamer:

Ticari İşletme Hukuku, İstanbul, Kazancı Kitap, 2004.

Kaçmaz, Mine:

“Tescile Tâbi Olmayan Kanunî İpotek Hakları”, **AÜHFD**, C. 65, S. 4, 2016, s. 2891-2908.

- Kağıtçıoğlu, Mutlu: "Teslime Bağlı Taşınır Rehnine Hakim Olan İlkeler", **TAAD**, Yıl:3, Sayı:10, 2012. S. 237-252.
- Kaplan, İbrahim: **Banka Sözleşmeleri Hukuku**, Ankara, Dayınlarlı Yayınları, C. 1, 1996.
- Karahacıoğlu, Ali Haydar/Altın, Mehmet/Doğrusöz, M. Edip: **Türk Hukukunda Rehin**, Ankara, Üçbilek Matbaası, 1996.
- Karahasan, Mustafa Reşit: **Türk Eşya Hukuku**, C. II, İstanbul, Beta Basım Yayın Dağıtım Yayınları, 1991.
- Karakılıç, Hasan: "İşletmelerin Finansman Sağlama Aracı Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir Değerlendirme", **Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi**, 16. UIK Özel Sayısı, 2017, s. 37-50.
- Karakuş, Burcu: **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni ve Rehin Alacaklısının Korunması**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Karaman, Başak: **Roma Hukukunda Rehin Akti**, İstanbul, Galatasaray Üniversitesi, 2008.
- Kaya, Arslan: "551 Sayılı "Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" İle Getirilen Zorunlu Lisans Sistemi", **İÜHFM**, C. 55, S.1-2, 1996, s. 335-368.
- Kayıhan, Şaban: **Ticari İşletme Rehni**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 1996.

- Kaynar, Reşat: **Türk Medeni Kanunu’na Göre Rehin Hukuku Dersleri**, İstanbul, Sulhi Garan Matbaası Varisleri Koll. Şti., 1967.
- Kılıçoğlu, Ahmet M.: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 21. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2017.
- Kılıçoğlu, Ahmet M.: **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, 2. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2013.
- Kılıçoğlu, Evren: **İcra Sözleşmeleri**, İstanbul, Arıkan Yayınevi, 2005.
- Kırca, Çiğdem: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehnine Sıra”, **Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, 2018, s.159-181.
- Kibar, Ahmet Fevzi: “Sermaye Piyasası Hukuku Açısından Asimetrik Bilgi Sorunsalı Ve Çözüm Yolları”, **Ticari ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, 2018 4(2), s. 187-210.
- Kocaağa, Köksal: **Türk Özel Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 1999.
- Köprülü, Bülent/Kaneti, Selim: **Sınırlı Aynî Haklar**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fak. Yay., 1972.
- Köroğlu Ölmez, Belin: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Ankara, S. 129, 2017, s. 261-287.

- Kuntalp, Erden: “Lex Commissoria Yasağı Kavramı, Koşulları ve Uygulama Alanı”, **İnan Kıraç’a Armağan**, İstanbul, GSÜ Yayınları:1, 1995, s. 151-162.
- Kuntalp, Erden: **Ana Para ve Üst Sınır (Maksimal) İpotek Ayrımı**, Ankara, Türkiye Bankalar Birliği, 1989.
- Kuntalp, Erden: “Teminat Kavramı, Teminat Türleri ve Bunlardan Doğan Sorumluluk”, **Prof. Dr. Reha Poroy’a Armağan**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 1995 (Anılış: “Teminat Kavramı”).
- Kurtoğlu, Serda: “Fransız Hukukunda Ticaret Fonu Üzerinde İpotek Tesisi”, **BATİDER**, C. I, S. 3, 1962, s.337-346.
- Kuru, Baki/Arslan, Ramazan /Yılmaz, Ejder: **İcra ve İflas Hukuku: Ders Kitabı**, B. 27, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013.
- Kuru, Baki: **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2016.
- Kuru, Baki: **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018.
- Makaracı Başak, Aslı: **Taşınır Rehni Sözleşmesi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2014.
- Meran, Necati: **Tefecilik Ekonomi Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar**, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2012.
- Nomer, Haluk Nami/Ergüne, Serkan: **Eşya Hukuku**, 3. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016.
- Oğuzman, M. Kemal/Öz, Turgut: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 16. Bası, C. II, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018.

Oğuzman, M. Kemal/Seliçi,
Özer/Oktay Özdemir, Saibe:

Eşya Hukuku, 12. Baskı, İstanbul, Filiz
Kitapevi, 2009.

Oktay Özdemir, Saibe:

“Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununa Göre
Üzerinde Rehin Hakkı Kurulabilecek Ticari
İşletmeler Dışındaki Taşınır Varlıklar”, **Bilkent
Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticari
İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**,
Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, 2018, s. 53-85.

Olgaç, Samet Can:

“Rehin Açığı Belgesi ve Hükümleri”, **Terazi
Hukuk Dergisi**, C. 11, S. 113, Ocak 2016, s.
112-119.

Ozanoğlu, Hasan Seçkin:

“Türk Medeni Kanunu”nun 940. Maddesinin II.
Fıkrası (Motorlu Araç Rehni) Üzerine”, **Gazi
Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. V, S.
1-2, 2001, s. 22-38.

Öz, Turgut:

“Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununa Göre
Rehinli Malın Birleşmesi ve Karışması
(Kanundaki Önemli Değişikliklerle Birlikte)”,
**Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticari
İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**,
Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, 2018., s. 125-
141 (Anılış: “Taşınır Rehni Sempozyumu”).

Öz, Turgut:

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, **İstanbul
Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**,
C. 16, S. 2, Temmuz 2017, s. 151-186.

Özbek, Veli Özer:

“Tefecilik Suçu”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Y:5, S.
14, Aralık 2010, s. 29-39.

- Özekes, Muhammet: **İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2009.
- Özer, Selçuk: **Mevduat Rehni**, İstanbul, Der Yayınları, 2016.
- Özkılınç, Damla N.: “Türk Kobi’leri İçin Alternatif Finans Bulma Yöntemleri Ve Sermaye Piyasası”, **Journal of Yasar University**, 2014 9(34), s. 5833-5850.
- Özsunay, Ergun: “Fransız Hukukunda Kredi Teminatı Olarak Ticari İşletmenin Rehni”, **BATİDER**, C. II, S. 4, 1964, s. 567-586.
- Parlar, Ali: **Türk Ceza Hukukunda Tefecilik ve İhale Sürecinde İşlenen Suçlar**, Ankara, Bilge Yay., 2011.
- Paslı, Ali: “Türk Hukukunda Menkul Kıymet Kavramı”, **Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan**, Cilt II, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007.
- Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/ Özekes, Muhammet/Sungurtekin Özkan Meral: **İcra ve İflas Hukuku: Ders Kitabı**, 3. Baskı, Ankara, Vedat Kitapçılık, 2016.
- Pekcanitez, Hakan: **Hakan Pekcanitez, Pekcanitez Usul: Medeni Usul Hukuku**, 15. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017.
- Poroy, Reha/Yasaman, Hamdi: **Ticari İşletme Hukuku**, İstanbul, 16. Bası, Vedat Kitapçılık, 2017.
- Postacıoğlu, İlhan E./Altay, Sümer: **İcra Hukuku Esasları**, 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010.

- Reisoğlu, Seza: “Finansal Kiralama Sözleşmeleri ve Uygulama Sorunları”, **Bankacılar Dergisi**, S. 48, 2004, s. 47-63.
- Reisoğlu, Seza: “Ticari İşletme Rehni ve Son Yasal Düzenleme”, **Bankacılar Dergisi**, S. 47, 2003, s. 107-121.
- Reisoğlu, Seza: **Medenî Kanun Açısından İpotek İşlemleri ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar**, Türkiye Bankalar Birliği, 1977.
- Reisoğlu, Seza: **Menkul İpoteği – Teslimsiz Menkul Rehni**, Ankara, AÜHFY No.200, 1965 (Anılış: “Menkul İpoteği”).
- Reisoğlu, Seza: **Ticari İşletme Rehni ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar**, Ankara, Türkiye Bankalar Birliği, 1977 (Anılış: “Ticari İşletme Rehni”).
- Sarı, Suat: “Taşınmaz Rehninde Belirlilik (Muayyenlik) İlkesi”, **Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan**, 1. Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayın, 2000, s. 963-1011 (Anılış: “Muayyenlik”).
- Sarı, Suat: **Alıkoyma Hakkı**, İstanbul, Alfa Ders Kitapları, 1997.
- Savaş, Abdurrahman: “İnternet Ortamında Yapılan Tek Taraflı Hukuki İşlemler ve Özellikle Elektronik Vasiyetname”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 15, S. 2, Y. 2007, s. 51-91.
- Saymen, Ferit H./Elbir, Halit K.: **Türk Eşya Hukuku Dersleri**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1963.

Serozan, Rona: “Ayni Hakların Sona Erme Açısından Borçlanma İşleminde Bağımsızlığı İlkesi ve Ayni Teminat Haklarının Fer’iliği (Bağımlılığı) Ayrılığı”, **Prof. Dr. Turgut Akıntürk’e Armağan**, İstanbul, Beta Yayınevi, 2007, s.361-368.

Serozan, Rona: “Mülkiyeti Saklı Tutma Antlaşması ve Teminaten Temlik”, **Prof. Dr. Erdoğan MOROĞLU’na 65. Yaş Günü Armağanı**, İstanbul, Beta Basım Yayın, 1999, s.987-1014.

Serozan, Rona: **Borçlar Hukuku Genel Bölüm III: İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme**, 4. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2006.

Serozan, Rona: **Taşınır Eşya Hukuku, Eşya Hukukunun Temel Kavramları ve İlkeleri, Zilyetlik, Mülkiyet, İntifa ve Rehin Uygulama Çalışmaları**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2007. (Anılış: “Taşınır Eşya Hukuku”).

Sirmen, Lale: **Alacak Rehni**, Ankara, Türkiye İş Bankası Vakfı, 1990 (Anılış: “Alacak rehni”).

Sirmen, Lale: **Eşya Hukuku**, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016 (Alınış: Eşya Hukuku).

Sumer, Ayşe: **Ticaret Hukuku Ders Kitabı**, Güncelleştirilmiş 2. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2018.

Şener, Oruç Hami: **Ticari İşletme Hukuku Ders Kitabı**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016.

Şensöz, Ebru/Özbilen, Arif Barış/Savaş, Burcu: “Alacak Rehninin Teminat Altına Alınan Alacak ve Rehin Yükü Bakımından Kapsamı”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y. 4, S. 8, 2005, s.233-252.

- Şit İmamoğlu, Başak: **Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme**, Ankara, BTHAE, 2017.
- Tamer, Ahmet: “Tacirler Bakımından Cezai Şart (Ceza Koşulu)”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Y. 4, S. 14, 2013, s. 731- 770.
- Tandoğan, Haluk: **Türk Mesuliyet Hukuku: Akit Dışı ve Akdi Mesuliyet**, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010.
- Tanrıver, Süha: “Tabiî Hâkim İlkesi ve Medenî Yargı”, **TBB Dergisi**, S. 104, 2013, s. 11-35.
- Tanrıver, Süha: **İlâmlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 1996.
- Tavukçuoğlu, Eda Nur: “6750 Sayılı Kanun Uyarınca Ticari İşlemlerde Taşınır Rehnine Konu Olabilecek Varlıklar”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 92, S. 3, s. 111-130.
- Tekinalp, Ünal: **Fikri Mülkiyet Hukuku**, İstanbul, 5. Baskı, Vedat Kitapçılık, 2012.
- Tekinay, Selahattin Sulhi: **Eşya Hukuku Menkul Mülkiyeti ve Sınırlı Ayni Haklar II/3**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1994.
- Teziç, Erdoğan: **Anayasa Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınları, 2008.
- Topçuoğlu, Metin/Çon, Ömer: “Ticari İşletme Rehninde Rehin Alacaklısının Korunması”, **TBB Dergisi**, Y. 23, S. 93, s. 174-214.

- Toroslu, M. Vefa: **Hukuksal ve Finansal Açıdan Faktoring**, İstanbul, Vedat Kitapçılık. 2011.
Mehmet Ali Aksoy, “Yeni Bir Kurum Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni’nin Ticari İşletme Rehni ile Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi”, **ABD**, 2018/1, s. 53-90.
- Tuncay, Merve: “Katılım Bankaları İle Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının Karşılaştırılması”, **Injosos Al-Farabi International Journal On Social Sciences**, S. 2/1, 2018, s. 160-176.
- Tunç Yücel, Müjgan: **Banka Alacaklarının İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takibi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010.
- Türker, Ekrem: **Ticari İşletme Rehni**, Eskişehir, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler, 1981.
- Ülgen, Hüseyin/Helvacı, Mehmet/Kendigelen, Abuzer/ Kaya, Arslan/Nomer Ertan, N. Füsün: **Ticari İşletme Hukuku**, 4. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2015.
- Ünlütepe, Mustafa: “İpoteğin Alacak Bakımından Kapsamı”, **TBB Dergisi**, 2012/102, s. 173-218.
- Üstündağ, Saim: **İcra Hukukunun Esasları**, İstanbul, Filiz Kitapevi, 2000.
- Yasan, Mustafa/Özboyacı, Alper: “Yargıtay Kararları Işığında Gayrimenkul Üzerinde Banka Lehine Tesis Edilen İpotek İle Ticarî İşletme Rehninin Kapsamlarının Çatışması Meselesi”, **EÜHFD**, C.IV, S.1, 2009, s. 121-155.
- Yenice Ceylan, Özge: “Türk Medeni Kanunu’na Göre Tescile Tâbi Olmayan Kanunî İpotekler”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.26, S.3, 2018, s. 241-270.

Yıldırım, Mehmet
Kamil/Deren Yıldırım,
Nevhis:

İcra Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları,
2012.

Yılmaz, Ejder:

“Ticari İşlemlerde Taşınır Rehnine Göre Rehinli
Alacaklının Alacağını Tahsil Etme Yolları”,
**Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticari
İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu**,
Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, 2018, s.227-
259.

Yurttadur, Mustafa/Hayati
Demirbaş:

“Türkiye’de Bulunan Katılım Bankaları ve Özel
Sermayeli Mevduat Bankalarının Finansal
Performanslarının Karşılaştırılması”, **İGÜ Sosyal
Bilimler Dergisi**, 2017, s. 89-117.

Elektronik Kaynaklar:

<http://cdn01.tnb.org.tr/uygulama/tares/genelyazi195.pdf> (çevrimiçi)

https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/security-lg/e/09-82670_Ebook-Guide_09-04-10English.pdf (çevrimiçi)

www.tares.org.tr (çevrimiçi)

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Tasarısı (1/753) ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu, TBMM, 26.

Yasama Dönemi, 1. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 418,

<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss418.pdf> (çevrimiçi)

UYAP Bilgi Bankası: <http://emsal.uyap.gov.tr/BilgiBankasiIstemciWeb/> (çevrimiçi)

Yargıtay Bilgi Bankası:

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (çevrimiçi)